

JĀNIS
KLĪDZĒJS

90-5
L1383

Jānis Klīdzējs

Cilvēka bērns

Romāns

CILVĒKA BĒRNS

J. Klīdzējs

J. Klīdzēja iepriekšējo romānu — „Dženitors” lasītāji mīlēja lasīt vairākkārt tās drosmes un atklātības dēļ, ar kādu šinī darbā rakstnieks rādīja cilvēku raksturus, bez izlikšanās un liekuļošanas. Visur, kur dzīvo latvieši, „Dženitors” bija „bestsellers.”

Ko saka kritika par Klīdzēju un viņa darbiem? Runājot par romānu „Dženitors”, ZINAIDA LAZDA: — Dženitorā ieaužas liegs, lirisks mīlestības stāsts, kas atgādina Kalpa zēna vasaras poēziju.

Klīdzējs ir vērtību meklētājs, kas vēro dziļi, kas meklē iemeslus vilņu (Turp. uz otra atloka)

J. Klīdzējs

J. Klīdzēja iepriekšējo romānu — „Dženitors” lasītāji mīlēja lasīt vairākkārt tās drosmes un atklātības dēļ, ar kādu šinī darbā rakstnieks rādīja cilvēku raksturus, bez izlikšanās un liekuļošanas. Visur, kur dzīvo latvieši, „Dženitors” bija „bestsellers.”

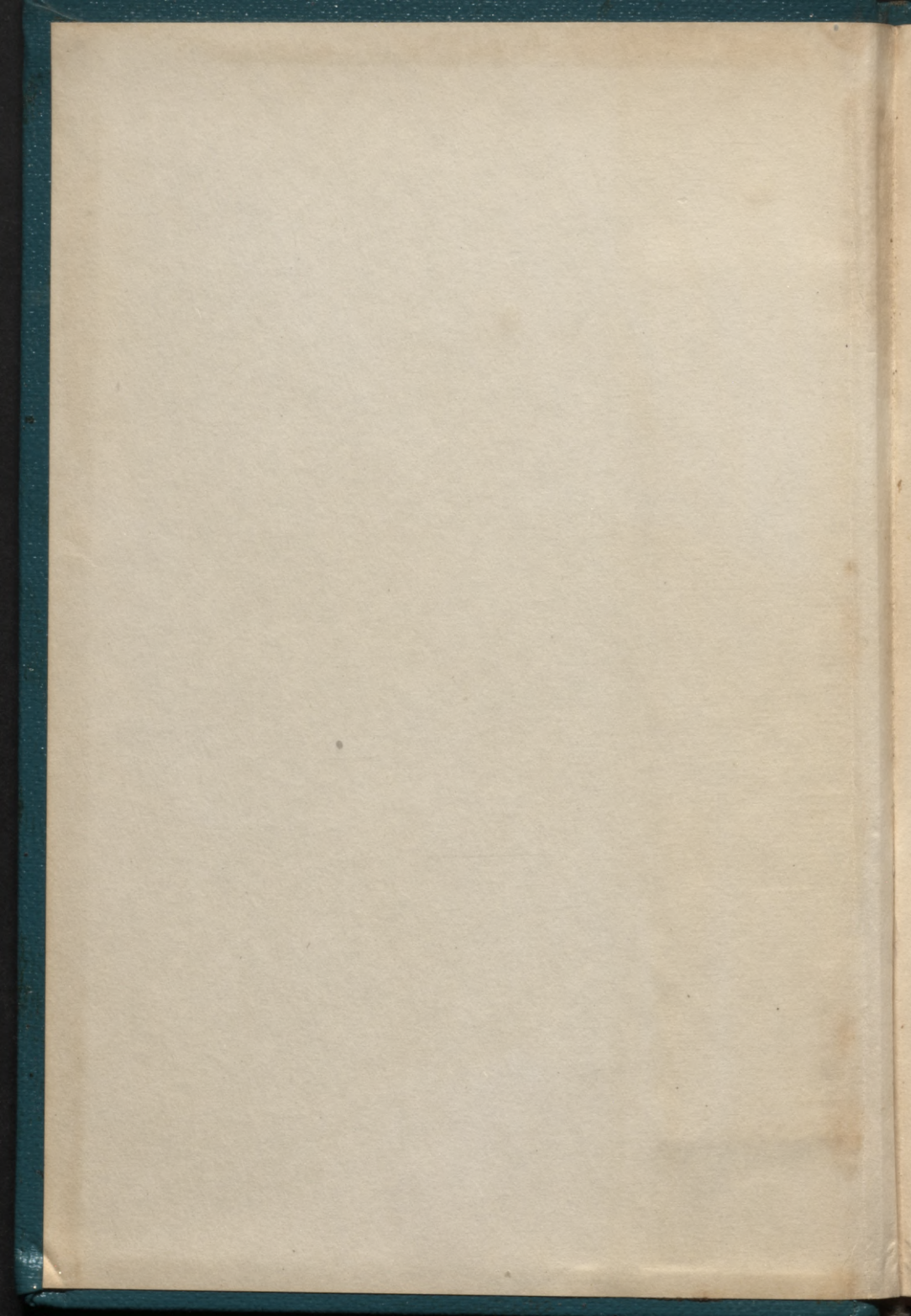
Ko saka kritika par Klīdzēju un viņa darbiem? Runājot par romānu „Dženitors”, ZINAIDA LAZDA: — Dženitorā ieaužas liegs, lirisks mīlestības stāsts, kas atgādina Kalpa zēna vasaras poēziju.

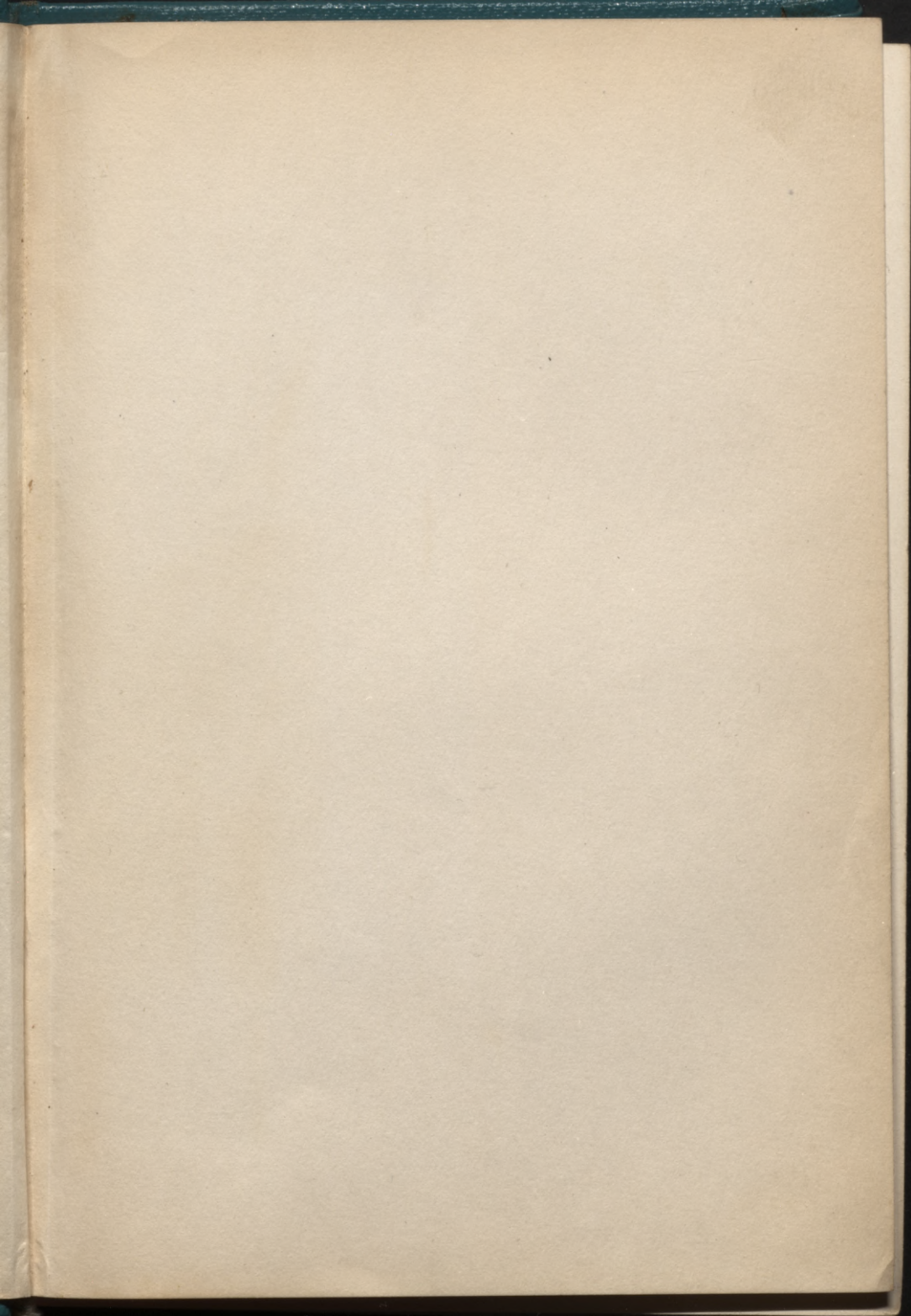
Klīdzējs ir vērtību meklētājs, kas vēro dziļi, kas meklē iemeslus viņu

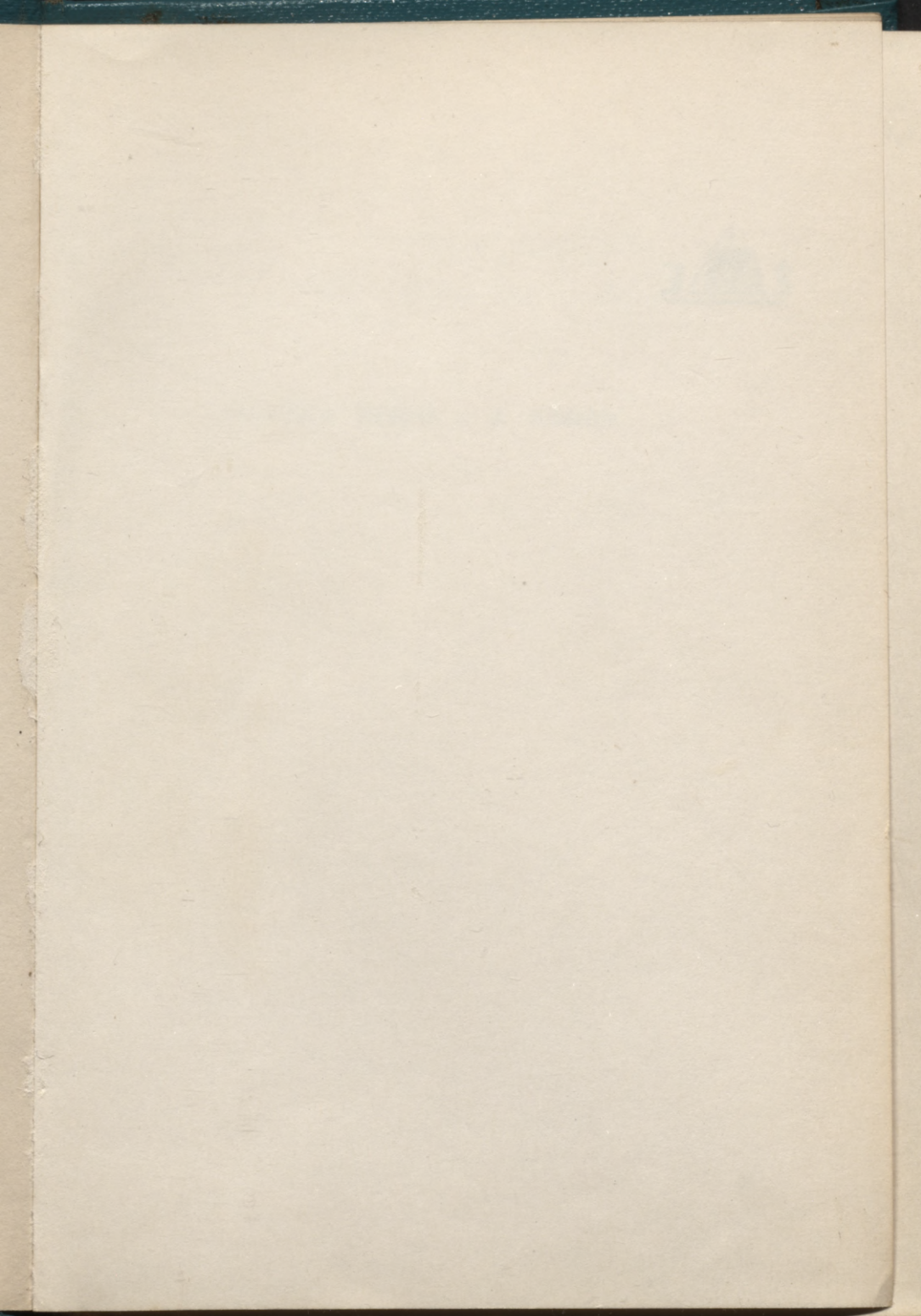
(Turp. uz otra atloka)

JANIS KLIDZEJS

CILVĒKA BĒRNS

CILVĒKA BĒRNS / J. Klīdzējs

B, L

VĀKU ZĪMĒJUSI EMĪLIJA KLĪDZĒJS

Iespiests Alfrēda Kalnāja spiestuvē

711 - 719 W. Willow St. Chicago 14. Ill.

90-3
1383

L. L. K.

~~A. 775.~~

049/
L
810

JĀNIS KLĪDZĒJS

CILVĒKA BĒRNS

R O M Ā N S

JĀŅA ŠĶIRMANTA APĢĀDS

1 9 5 6

122

Latvian State Library

CIVEXA BERNS

LATVIJAS VALSTS
BIBLIOTEKA

~~92-24858~~

0304092063

1.

Tagad tas ir noticis: viss Boņa krūtīs paliek lielāks un smagāks, reizēm tur kaut kas tā kā šņāc un tādi kā ragi sāk maisīt visu kopā. Agrāk tādai Tanča runāšanai Boņš it nemaz neticēja, ka reizēm cilvēka sirds krūtīs paliekot tik liela kā govš. Nu šī govš ir Boņa krūtīs, un viņš nekā vairs nevar aizkavēt tās šņākšanu, bādīšanu un augšanu lielumā vien.

Brīdī Boņš pat stāv satrūcies pa īstam — nu viņa sirds, pārvērtusies par īstu govī, sāk vēl maurot, ko tad? Tanī pat brīdī viņa acis atkal pamana smejīgo Domcānu Paulīnes seju un viņam gribas kaut tā govš no viņa krūtīm kāpusi ātrāk ārā un pacēlusi Paulīni uz saviem ragiem!

Arvien vēl Boņam skan ausīs Paulīnes teiktais: „Mēs tie lielie — Justs, Knibinu Pēteris un es — vēl pabrauksimies ar slēpēm, bet tu, bērns, teci vien istabā, citādi tev vēl aizsals šņaucamais.”

Boņam gribas teikt Paulīnei kādu tik lielu vārdu, kas viņu sadzītu sniegā, ka ne bizes gals nepaliktu ārā, bet nekas labs uz mēles negadās, un arī tā govš viņa krūtīs vēl nedarbojas kā vajag.

Šie — tie lielie, un viņš — tas bērns, ar to šņaucamo? Zobus sakodis, Boņš skatās kā viņa brālis

Justs iznes slēpes no klēts, kā Knibinu Pēteris stāv aizmirsis, ka Boņs ir viņa draugs, kā Domcānu Paulīne, pati savu šņaucamo slaucīdama, skatās Boņam pāri, it kā viņa te nemaz nebūtu. Justs par Boņi ir tikai divus gadus vecāks, bet Knibinu Pēteris un Paulīne abi ir tikai vienu gadu vecāki par Boņi, un viņš to zina.

Tā tik viegli to visu nevar vis atstāt. Pateikt Paulīnei — tu aitas ļīpa. Neder. Ļīpa ir par mīkstu. Suņa mēle. Arī tas nav nekas. Cūkas smecere. Nē, cūkas smecere ir par labu dēļ Paulīnes. Tā ir garšīga. Vistas klukstiens. Arī no tā ne šā, ne tā.

Boņs vēl nav paspējis visu kā vajag izdomāt, Justs jau ir uzsējis slēpes un jau sāk slidināties uz ielejas pusi. Paulīne un Knibinu Pēteris, palekdamies, skrien aiz Justa. Šie visi trīs ir lielie, tāpēc, ka viņi visi jau iet skolā. Visi reizē uz Salāniem, visi trīs reizē atpakaļ. Viņš viens pats mazais, tāpēc, ka viņam jāsēd mājās un jāskatās kā burbuļo brālis Juriks, vai arī jāmacās no lūgšanu grāmatas tādi gabali par dvēseli, ka dvēsele paliek cieta un stīva kā dēlis.

Boņs metas uz to pusi, kur ir visi citi aizskrējuši, un notvēris Paulīni pie piedurknes, tur to un nelaiž vaļā, un šņāc viņai ausī, katru vārdu izspiezdams caur zobiem it kā tie būtu tur iespriedušies kā līdaku asakas:

„Tu esi — aitas ļīpa... Suņa mēle... Cūkas smecere... Vistas klukstiens... Teļa pukstiens...”

Boņs atvelk elpu, jaunas stipras lietas piedomādam. Paulīne skatās viņā satrūkusies un muti ieplētusi.

Ar elpas ievilkšanu un, varbūt, ar pavaicāšanu tai govij, kas badās pa Boņa krūtīm, viņā ir audzis jaunas runas spēks:

„Tu esi neglīta... Raiba... Veca... Tev jau viens zobs izkritis... pašā priekšā... Es tevi... nekad neprecēšu... Tev jāgana govīs, kamēr vien tu nomirsi!”...

Paulīne ir satrūkusies, to redz arī Boņs. Pēc viņa jušanas, visam tam, ko viņš nupat teicis, vajadzēja Paulīni notriekt gar zemi un sadzīt sniegā līdz bižu galiem. Paulīne arvien vēl stāv tāpat kā stāvējusi pret viņu, un reizēm nolaiza savas sausās lūpas ar tik sarkanu mēli, ka Boņam liekas, ka šī sarkanā mēle pasaulē radīta tikai viņa mēdišanai, nekam citam.

Boņs pakrata Paulīni pie piedurknes vēl niknāk un saka kā nāves spriedumu Paulīnei pasludinādams:

„Es — precēšu — Bibuku!”

Tad Boņs pastumj Paulīni sniegā un viņa pakrīt četrpārus. Un šinī brīdī Boņam liekas, ka tā govīs viņa krūtīs būtu jau sākusi sarauties par tādu kā teļu, kas paprāvs gan ir, bet bez ragiem.

Būtu Boņam gan tā kā paticies, ja Paulīne sāktu raudāt, bet šī tāda sīkstā. Pietrūkstas, nopurinās, un nekā. Viņa pat vēl dara kaut ko tādu, ko Boņs nemaz nav gaidījis: viņa metas pret Boņi ar tādu sparū un tik zibenīgi, ka Boņs vēl nepaspēj visus vīrieša spēkus sasaukt kopā, un guļ ar seju sniegā, un Paulīne tup ar abiem ceļgaliem viņam uz muguras.

„Tu Bibukam tikai līdz nabai, precinieks tāds!” tā ir Paulīne, kas kaut ko tādu bezkaunīgu var pateikt. Vēl pāris reizes Boņa muguru ar abiem ceļgaliem pamīcījusi, viņa palaiž to vaļā.

Boņs pieceļas, noslauka sniegu no sejas un ar prāta apakšējo, slepeno daliņu ātri padomā: tai Paulīnei rokas par stīprām. — Augšējo prāta daļu viņš pakustina svinīgi, gandrīz vienaldzīgi: puikām ar meitenēm nav ko cīnīties.

Tad viņš pasper soli tuvāk uz Paulīnes pusi un pirkstu pret viņu kratīdams, saka bargā balsī:

„Par Bibuku tu man tā nerunāsi!”

„Ko — nerunāšu — ?” atvaicā Paulīne.

„Bibukam nav nekādas nabas. Viņa nav tāda, kā tās citas. Viņai nav nabas. Tāpēc tu nenabo.”

To pateicis, Boņs pagriežas un lieliem soļiem iet uz pieliekamo klēts galā. Tur glabājas Boņa ragavas. Vēl jau ir laiks, pirms saules rietā palaist no Gaura kalna lejā tā, ka svilpo sniegs un mati zem cepures.

2.

Vai tik tam vecajam Zvanu Floriānam nebūs kas nevien samisējies? Tik agri zvanīt ar „Eņģeļa Kunga” zvaniem?

Boņs apsviežas apkārt un no savas piekalnes skatās uz Salānu pilsētu, ar balto baznīcu šīnī malā. Tur ir divi torņi un abos ir zvani. Vienā ir tikai viens pats — tas lielais, otrajā tornī ir kādi četri. Tas lielais tā kā vectēvs — bimm — bamm — bimm — bamm... Tie četri mazie zvani tā kā puikas — liru — ļaru — liru — ļaru... Tas Floriāns, ar vienu vēl melno ūsu, ar otru jau sirmo, ar tiem visiem zvaniem tur rīkojas no laika gala, un laikam, tāpēc viņu visi arī sauc par Zvanu Floriānu, padomā Boņs. Tādam kā Floriānam nav nemaz slikti — kad tik sagribas zvanīt, pieej tik un parauj, un uzreiz bimm — bamm, vai arī — liru — ļaru... Izzvanišanās gan viņam iznāk cik vien tik. Saulei rietot katru dienu viņam jāzvana to „Eņģeļa Kungu.” Tādās reizēs viņš tikai to

lielo zvanu dimdina. Boņs domā un nevar pēkšņi izdomāt, kas tas tāds ir, bet viņš savā dziļumā skaidri jūt, ka ir kaut ko ļoti svarīgu piemirsis.

Tad viņam ienāk prātā vectēvs, un tā svarīgā lieta viņa pierē uz reizes noskaidrojas. Boņs ātri no metas sniegā uz viena ceļgala un trīs reizes iesitis krūtīs, pārmet krustu. Vectēvs ir stāstījis, ka katrām kārtīgam kristīgam cilvēkam ir jāpateicas Dievam par pavadīto dienu. Un lai negadītos šādi vai tādi, kas nezina, kad saule lec un kad tā riet, tā esot no laika gala iestādīts, ka zvanu zvanītāji saulei rietot visās baznīcās pār visu pasauli nozvana debesīm pateicību. Boņs atceras, ka šo lūgšanu sauc par „Eņģeļa Kungu”, bet kā un ko tur jāsaka, viņš vēl nezina.

Piecēlies kājās, Boņs skatās kā Salānu pilsētiņas logos sāk iedegties ugunis, un domā: Floriān, Floriān, kā tu šo dienu sadzini tādā isumā. Es tikko paēdu pusdienas, tikko sāku pa istam braukt ar ragavām, un tu ar savu zvanīšanu paņēmi un norietināji sauli. Uz priekšu tu tā nedari vis. Man tagad ir jauni zābaki un jauni cimdi. Ja jau tev, Floriān, šoreiz tā iznāca — iznāca. Es neesmu tāds cilvēks, ilgi sirdīgs nebūšu. Bet kad es pie tevis vienu dienu aiziešu, tu man par to dosi pazvanīt. Norunāts? Es jau tā domāju, ka arī tu esi lāga cilvēks, tāds pats, kā es. Nē, pagaidi gan, manu putniņ: tev viena ūsa melna, otra sirma. Tas nāk no kāda grēka, nav par velti. Nu, bet tā kā tu turpat baznīcā vien esi visu laiku, tāds grēks tev spičkas lieta, bijis — nebijis! Ja arī cilvēkam uz vienas ūsas gadās kāds grēks, tas nekas. Gan jau tu to grēku no savas ūsas nozvanīsi.

Dienas gaišums augšā paliek arvien tumšāks un tumšāks. Boņs uzvelk savas ragaviņas pašā kalna

galā, atgulstas tanīs kā jau ļoti nostrādājies cilvēks, visā garumā uz muguras un skatās debesīs. Tur tagad notiek visādas būšanas, viņš padomā, ko tie eņģeli tik tur nesāk darīties?

Ragavu mugura ir cieta, un Boņs pagriežas uz sāniem. Saules rieta malā vēl kustas sarkanumi. Tur, aiz eglaines robiem, pa debesi staigā tādas kā lielas meitas ar zaļiem matiem un rožaiņiem lakatiem. Tā nakts nākšana nav tikai šis un tas — kā tik te nav! Vai nav jocīgi — kad te, zemē, visi sāk gulēt, tikai tad debesīs visi sāk raut ar strādāšanu. No padomāšanas vien Boņs pietrūkstas sēdus un sarosas: kas tur eņģeļiem iznāk par skriešanu, kamēr viņi tur sadedz tādu pulku zvaigžņu, vienu pēc otras! Dievs Tēvs turpat vien jau stāv un skatās, ko šie visi dara un nedara, neko tādu pārāk priecīgu šiem neiznāk pasākt. Varbūt ka tik ļauni nemaz nav — vis jau gadās, ka Dievs Tēvs kādu reizi pagriež galvu uz otru pusi, un tad šie, ja jau citu nevar, vismaz kāju pašauj viens otram priekšā. Ja tur debesīs tikpat ciets, kā te zemē, tad krītot tiem kāda zvaigzne var saiet lauskās. Kas tur notiek? — Dievs Tēvs šiem uzkliedz. Vai nu Dievam Tēvam visu ko uzreiz jāzina. Šie noslēpj zvaigžņu lauskas abām rokām aiz muguras un saka: Mēs neko, Dievs Tēvs. Mēs nekā. Tāpat vien. Varbūt tie citi... Vai Dievam Tēvam ir laiks skatīties, kas katram eņģelim sauja noslēpts — vai tur kāda dvēselīte no zemes, vai arī saplēstās zvaigznes drupana? Dievam Tēvam ir savas darišanas. Ko viņš ies ņemties ar zvaigznēm, lai to dara tādi puikas, kā eņģeli. Dievs Tēvs paņem pašu mēnesi zem rokas un kāpj augstāk un augstāk un augstāk...

Boņs apskatās apkārtni, pa visām ielejām no šī kalna, un redz kā gunis sāk iedegties kaimiņu māju

logos. Ilgi Boņs skatās uz Bibuku māju pusi. Tur uguns logā vēl nav un nav. Un Boņam metas nemierīgs prāts. Caru Salimona logos jau spīd maza gaismiņa. Viņam lampa — kūpelnīca, bez stikla. Tā ir tāda skārda kanniņa, tik vien liela kā tintes pudelīte, ar linu auklas degli augšā. Salimonam nav vairāk naudas par ko petroleju nopirkt. Ja viņš nopirktu vairāk petrolejas, tad viņam nebūtu naudas par ko nopirkt tabaku. Nē, lai viņš labāk nepērk petroleju nemaz, lai viņš pērk tabaku. Ja tik Salimonam ir tabaka, tad viņš visu ko zina un visu var pastāstīt — ko saka zirgi, kad tie sāk runāt, ko kapsētas malā gaida baltie velni, kā ar japāņu mironi Mandžūrijā dzēruši šņabi, un ko Salimonam teicis pats eņģelis Gabrielis, kad Salimons reiz salis, salis, un nenosalis; miris, miris, un — nenomiris.

Ari Tanča logā jau spīd uguns. Viņš droši vien ir atnācis no linu kulstīšanas un ēd cieto, vasarā sasieto sieru, lielām mutēm maizi piekozdams. Un Boņam tik neganti, un uz reizes sāk gribēties cietā, vasarā sietā un saulē, klēts galā žāvētā siera, ka viņš citādi nevarēdams glābties, sāk ēst sniegu.

Tā nav nekāda labā lieta — Bibuka mājās nav un nav uguns! Boņs skatās un skatās uz Bibuka logiem mijkrēslā, un viņam sāk mesties stīvas acis no nekustīgās skatīšanās. Jau no vakardienas neviens no Bībuka mājām nav redzēts. Varbūt viņi kaut kur tālu aizbraukuši, varbūt viņus lielajā mežā vilki apēduši, varbūt viņi visi slimi palikuši.

„Ū — ū! Boņuk, Boņuk... kur tu esi?” pa mijkrēslu no Boņa paša mājas skrien balss pret kalnu, un Boņs zina, ka tā ir māte, kas viņu jau sākusi meklēt.

„Es — te — ē — !... Kal — nā — ā — !...”
Boņš atkļiedz un pats dzird kā ziemas vakars nones viņa atbalsi uz leju.

„Nesalsti ilgāk”, sauc māte vārtu galā stāvēdama. „Nāc lejā.”

„Man ne — sa — a — alst!...” atkļiedz Boņš un pats patausta zoda galu. Tas gan pasācis tādu kaut ko, kā nezkāds mazais — laksta no lejas uz augšu un no augšas uz leju. Labi, ka māte neredz. Viņš nevar tā skriet no kalna lejā nemaz nesagaidījis un neredzējis, vai Bibuka logos iedegsies uguns.

„Vai tev nav bail?” sauc vēlreiz māte.

Boņš noskurinās. Pa sniegu visapkārt staigā tāda kā nagu čirkstēšana, tāda kā kāriņu purnu ošņāšana, meža kokos viņpus kalna notiek tāda kā nošņākšanās, tāda iegaudošanās. Aukstums un maza tirpoņa Boņam sākas pie paša pakauša un kā no jumta atlūzusi lāsteka saldēdama noslīd lejā pa muguru. Boņš ātri domās runā pats ar sevi: Nē, tās nav bailes, tās nebija bailes, bailu nav nemaz, arī vilku nav!

„Nē — ē — ē ... B — ba — iļu ... nav... Nav vis...” Boņš ar visu vēl neizsalušo spēku cenšas iekliegt savā balsī drošsirdību, jo zina, ka tādā vakarā tālu skan, un ja Knibinu Pēteris vai Tāncis dzirdētu, ka Boņš jau saulei norietot teiktu, ka viņam bailes, tie viņu izsmietu ārā nevien no zābakiem, bet arī no biksēm.

Vēlreiz pagriezies pret Bibuka māju logu, Boņš pamana — tur ir spoža, laba gaisma logā. Nē, Bibuku nav vis nekādi vilki apēduši, viņa nav arī slimā. Ar Bibuka loga gaismu, liekas, ka būtu piespīdējusi visa piekalne un mežs aiz kalna. Vairs Boņam

nesalst, nemaz nē. Vilku nagu čirkstēšanu sniegā vairs nemaz nedzird. Ko tie vilki var pret tādu labu uguni, kāda ir Bibuka logā! Nē, nevienā citā logā visā apkārtnē nav tik lielas, labas un siltas uguns šinī ziemas vakarā, kā Bibuka logā.

Boņs iemetas ragavās, ar vienu kāju sizdams pret cieto sniegu aiz sevis, iestumj tās itin pamatīgi un laiž no kalna lejā.

Caur izkritušā priekšzoba starpu Boņs pūš biezu un skanīgu svilpienu, un viņam liekas, ka viņa visi pirkstgali cimdos svilpotu vēl skaļāk. Tādos cimdos kā šie, pirksti nemaz nevar nesvilpot — tie ir sarkani cimdi kā uguns, ar baltu ieadītu zvaigzni katrā saujā.

Un vai Bibuks, pagājušā sestdienā viņam dodama šos cimdos, kaut ko tādu jociņu un labu neteica?

„Adīju un domāju — lai manam brūtganam, Boņam, nesalst rokas visu ziemu.”

Pirms ieiešanas istabā, Boņs vēl paskatās abu cimdu saujās, kur tās baltās zvaigznes. Tās pat caur tumsu var redzēt.

3.

Boņs apstājas uz sliekšņa un viņam nemaz negribas iet dziļāk istabā. Kā lai viņš to darītu, kad te viņa paša mājās viņam nodara tādu netaisnību? Te nemaz nevajag acu, šo netaisnību var pat ar rokām sataustīt: netaisnība sēd pie galda, tai vienā rokā ir liela rika miežu plāceņa, otrā zali-raiba māla

krūzīte pilna ar baltu pienu, un netaisnība ēd lab-sajūtā acis grozīdama, un uz tādu cilvēku, kā Boņs, kam sirds sāp ar pilnām tiesībām, tā netaisnība pa-skatās tikai ar tādu pusaci, it kā durvīs stāvētu tikai tukši Boņa zābaki, nevis pats pilnais Boņs.

„Sēsties pie galda un ēd reizē”, māte pamudina nikno durvīs stāvētāju. „Vai tu dzirdēji? Nestāvi durvīs, nesaldē istabu.”

Ja mātei būtu kāda zināšana par visu šo lietu, tad viņa tā neteiktu vis.

Boņs aizcērt durvīs un rūc ar vīra rūcienu:

„Negribu! Neiešu!”

„Uz otru reizi, kamēr tēvs un vectēvs pārbrauc no meža, būs ilgi jāgaida. Kāpēc tu negribi? Izskat-ies tāds kā piepūties.”

Boņs skatās uz māti un domā: Arī māte rei-zēm ir sieviete, tāpat kā visas citas, un tad ar viņu nekā nevar sarunāt. Citreiz māte nemaz nav sieviete, un tad ar viņu var sarunāt. Šoreiz viņa iz-skatās tā kā būtu sieviete, un arī tā kā nebūtu sie-viete.

Sāniskiem soļiem, arvien galdu novērodams, Boņs aiziet pie mātes un pasniedzies pēc viņas zaļā galvas lakatiņa stūra, novelk viņas zodu zemāk un čukst:

„Es negribu, ka tur sēd Paulīne.”

Māte paskatās Boņī: būs sagājuši lielajā.

„Viņa ir laba meitene, labs bērns,” tāpat čukstē-dama saka māte.

Par velti runāju, domā Boņs, arī tu mām, šodien esi sieviete.

„Es viņu negribu.”

„Kāpēc?”

„Negribu, ka tu viņai dod ēst.”

„Kas tad noticis? Vēl neilgi atpakaļ jūs abi tīri labi satikāt!”

Vai tad lai visu tūlīt grūž ārā, kas noticis? — padomā Boņs. Lieta ir skaidra ar to, ka tādai runātājai par Boņa šņaucamā aizsalšanu un par Bibuka nabu, nevajag vis dot ēst.

„Viņa nemaz nemāk ēst”, Boņs arvien čukst, bet jau parāda ar pirkstu uz galdu. „Redzi kā viņa ēd pienu ziemas laikā — pilnām mutēm un acis grozīdama!”

„Tu sāk pļāpāt par daudz”, saka māte. „Paulīne ir laba meitene. Viņiem mājās visa kā ir pamazāk. Viena pati govns un tā arī aiztrūkusi. Un kā viņa mācās skolā — labākā galva par visiem — par mūsu Justu, par Knibinu Pēteri, par visiem, par visiem. Svētdien pie baznīcas es runājos ar skolotāju... — Ej tik pie galda un ēd reizē. Tu vēl par mazu, lai visu ko zinātu. Tu pat nemāki iedomāties kā tas ir, kad Paulīnei pa vasaru jāiet ganos pie svešiem, kaut arī tie būtu pašu kaimiņi. Ej un ēd.”

Māte pastumj Boņi uz istabas vidu un viņš turpat arī paliek. Tad nu pienākuši laiki — agrāk Paulīnes labo galvu slavēja tikai tie citi, tagad to sāk pat istā Boņa māte. Atradusi ko runāt. Paulīne tāda, Paulīne šitāda. To gan māte neredz, kad tā labā Paulīne sēd viņam ar abiem ceļgaliem uz muguras. Vai labām meitenēm tā pieklājas grūst puikas sniegā uz mutes, ka vairs ne paelpot, un tad vēl ar kājām kāpt virsū? Tas nu, varbūt, vēl nekas, jo citi to nepaguva redzēt.

Ka turpat pie galda savas izsalkušās mutes čāps-tina arī Justs un Knibinu Pēteris, par to Boņam nav nekāda darīšana. Pa reizei arī viņi ir Boņam iedūruši sirdī ar šādu vai tādu darīšanu. Ar viņiem tas nav

nekas, viņi ir puikas, puikām visu ko ir jādara. Boņš zina, ka tiem abiem viņš var atzēvelēt pretim tā, ka lai sniegā apveļas. Ja kausies ar meitenēm, pasaule smiesies. Darīt gan viņas tev dara un saka šo un to. Domājiet — ka sirds nesāp?

Pa to laiku ienāk Tancis, īstais un lielais Boņa draugs, nākošais pēc vectēva un Knibinu Pētera, un suņa Žika.

„Veseli, veseli, jūsu mājās”, saka Tancis, apiedams un apskatīdamies visapkārt pa istabu. ”Skatos, ka te notiek liela ēšana, liela strādāšana un liela domāšana.”

Tad Tancis paiet istabas vidū pie Boņa un pakustina viņa plecu.

„Redzu, draugs, ka tu domā to gaŗo domu.”

Ar Tanci vienmēr ir tāda lieta, ka viņš redz visu, visu ko pamana, un visam cauri. Kad viņš ienāk, katrreiz, un viss paliek gaišāks, siltāks un mierīgāks. Tā vien liekas, ka viņš savu sakāmo nemaz tāpat neteiktu kā tie citi. Runā viņš gan tāpat, bet šī runāšana skan kā dziedāšana, un Boņš nekā nevar saprast, kā to tā Tancis var. Viss jau būtu ļoti labi Boņa draudzībā ar Tanci, tikai tā Malvīne maisās pa vidu. Viņa grib un grib, lai Tancis vairāk runātu ar viņu vien, un laikam tāpēc jau viņa Tanci sauc pa savam, saka — Tanclavs. Arī Tancim patīk, to tā var redzēt, runāties un kaitēties ar Malvīni. Tur viņiem abiem savas jocīgas lietas. Reizēm viņi viens uz otru skatās tādām kā miegainām acīm. Ja nu viss ar abiem būtu labi, tad jau būtu labi. Kas to devis — pie Malvīnes grib nākt un arī nāk reizēm gaŗais Pēteris, tāds kā kāsis un kā slīmests. Tas Pēteris nepatīk Tancim, tāpēc viņš ir Boņa ienaidnieks. Tā nu visas tās lietas iet juku jukām.

Justs, Paulīne un Knibinu Pēteris ir jau paēduši. Viņi visi skaļi saka paldies, un tā Paulīne vēl nāk klāt un nobučo mātei roku.

„Paldies, Pāvulānu māt”, viņa klusi saka, un šinī brīdī Boņam tā kā sāk gribēties Paulīnei piedot viņas grēkus. Ne jau visus uzreiz, bet tā pa drusciņai.

„Dievam, Dievam, bērniņ”, saka māte un noglāsta Paulīnei galvu. „Tā, Paulīt, šad un tad kopā ar puikām ieskrien ejot no skolas. Mums piena būs pa visu ziemu.”

Paulīne stāv tā kā nokaunējusies un pazemīga, mātes roku turēdama un labām, lielām, zilām acīm skatās uz visiem. Viņa pasmaida pat Boņam. Boņa lūpas jau pašas no sevis sakustas atsmaidīt pretī, bet viņa prāta augšējā daļa sarauj viņa zodu, un viņš paliek kā stāvējis.

„Es tagad iešu”, tāpat klusi saka Paulīne. „Ar labu nakti!”

„Puikas!” nokomandē māte. „Jūs tie, abi lielie, Just un Pēter, pavadiet Paulīni caur mežu, lai meitenei vienai caur tumsu nav jābaidās.”

Justs un Pēteris, kā lielie kavalieri, paņem Paulīni vidū un arī Boņa suņi žiku līdzī, un tā viņi visi jautrā varzā kliegdami, iziet no pagalma.

Boņš skaudīgi noskatās pa logu. Atkal viņi tie — lielie, un viņš, tas — mazais. Atkal.

Kad Boņš atgriežas ar seju pret istabu, Tancis taustās ar roku ap muti. Ko tādas reizes pie Tanča nozīmē, Boņš zina: Tanča mutē taisās runāšana, par viņu, par Boņi. Kad Tancis runā par kādiem citiem, viņš nekad savu muti tā iepriekš neaptausta.

„Boņ, tā vien izskatās, ka tev var iznākt precēt Domcānu Paulīni. Viņa taisās par vedeklu tavai mātei. Vai tu redzēji, cik glauni viņa bučoja mātei roku? Tas nav bez nekā.”

„Nemaz nebūtu slikta vedekla”, atsmej māte. Boņs klusē. Lai viņi te nedomā man iestāstīt! Ja kāds cits tādas lietas sāktu runāt, Boņam varētu aptecēties sirds, bet ja kaut ko tā pasāk Tancis, par to Boņs neiztaisa nekā daudz.

„Boņam ir cita”, māte pamet ar galvu Tancim, un tanī pašā laikā Boņs pamana, ka māte piemiedz vienu un otru aci. Tas Boņam nemaz nepatīk. Nedomā vis, mām, to teikt pa jokam, ko tu saki. Nedomā gan.

Pēc brīža māte turpina:

„Tā jau ada un nez Boņam cimodus, un tā.”

„Ā - ā - ā !...” Tancis izstiepj kaklu un noveik.

„Tā es jau domāju, tā es jau manīju. Nu es zinu, kuŗa tā.”

Labi, labi, draugs, Tanci. Pastaipi vien savu kaklu, pabrīnies. Tu saki, ka tu to zini tagad? Tad ir labi, ir labi. Labi, ka jūs visi to zinat, un jums būs zināt.

Šo lietu izdomājis, Boņs paslej plecus krietni vien augstāk.

Ar balta āra gaisa klēpi, pa durvīm gāžas istabā visas trīs lielās meitas — Anna, Zuze un Malvīne. Savus vakara darbus ar govju, aitu, cūku un vistu barošanu, viņas ir jau paveikušas, un tagad visas kā viena nāk ar runāšanu Tancim virsū. Boņam ir tā ap sirdi, ka viņš varētu tām visām uzkliegt itin bargi par tādu drauga Tanča atņemšanu, bet ir jākož mēlē, neko nevar darīt. Viņas visas trīs ir Boņa tēva māsas, un māte reizēm liek vēl viņas visas saukt par nezkādām tur tantēm un krustmātēm. Malvīnei nemaz nepatīk Boņa tantošana, jo viņu, kā pašu jaunāko, tāda Boņa runāšana, ļaužu acīs padarot vecu.

Boņs dzird, ka pagalmā sāk dziedoši čirkstēt ragavu slieces un sprauslot zirgi. Vectēvs un tēvs no meža mājās. Viņam gribas iedurt arī Malvīnei par Tanča atņemšanu.

„Tante, Malvīne, vai tu dzirdi, ka pagalmā jau mežinieki iebrauc?” Boņs iekliezdas tādā balsī, ka to varētu pat mirušie dzirdēt, un izmetas ārā.

„Vectēv, vectēv, vai tu lāča maizi atvedi?” viņš sauc pagalmā.

Vectēvs ieiet loga gaismā un Boņs redz viņa apsarmojušo ūsu kustēšanos. Arī pats vectēvs ir tik kustīgs un dancīgs, taisni kā jauns kāzās gājējs: sit zābaku pie zābaka, vienu cimdoto roku pret otru un reizēm pat palecas uz augšu. Boņs stāv un var pabrīnēties, kur var vectēvam kaulos rasties tik daudz priecīgas niezēšanas? Varbūt tā ir salšana? — beidzot Boņam ienāk prātā. Tomēr tā kā nevarētu vis būt, ka vectēvs saltu. Viņš nekāds nieka vīrs. Vectēvs ir vectēvs, un tādu divu vectēvu nav visā pasaulē. Redzi, kāds viņš tur ir, kā milzis — brūnā, īsto aitu ādu kažokā, kuņģam visa vilna uz iekšu. Vidū viņš pāržņaugts tievāks, ar jostu, kuņģai visas Dieva krāsas, tāpat kā varavīksnai vasaras mākoņos. Un cepure viņam ap visu galvu un pāri ausīm, balta un sprogaina, kā auna mugura. Tā vien liekas, ka ārā no cepures un kažoka ir palikusi tikai vectēva piere un ūsas. Vectēva ūsas sāk atkal kustēties. No šīs kustēšanās vienmēr ir izkustējies ārā kaut kas tāds, kas Boņam patīk.

„Šodien laimējās. Satiku lāci. Saku — kā tev iet, lāci? Šis saka, kas vainas, labi. Tad šis prasa — un kā iet manam draugam, Boņam? Es saku — nekas, jau sāk mācīties biežajā grāmatā. Tad labi, saka lācis un noglāsta ūsas. Aiznes Boņam arī šodien tā-

du gabaliņu. Gribējās jau, gribējās arī pašam, šis saka, bet es padomāju par Boņi", savu runāšanu par lāci pabeidzis, vectēvs ilgi, ilgi meklējas pa kažoka azoti, vīrs jostas, un beidzot izvelk maizes gabalu, Boņa dūres lielumā.

„Paldies,” saka Boņs, un tūlīt iecērt zobus maizes gabalā visā dziļumā un jūt, ka tas ir pavisam vēss. Un šī maize garšo kā neviena cita, jo šī ir īsta meža maize, lāča cepta.

Iegājis loga gaismā, Boņs redz, ka arī šī maize ir tāda pati brūna kā mātes cepta. Viņam jau ilgi ir aizdomas, ka te tiek taisīts kaut kāds viltīgs joks ar visu to lāča maizes notikšanu, bet Boņs tādas savas ļaunās domas, kas viņā radušās par lāča maizi un vectēvu, aizstumj projām pats ar savu roku. Ir tomēr labāk tā, ka tāds lācis ir tanī dziļajā mežā, kas gandrīz katru dienu Boņam sūta maizi un katru dienu arī vēsts Boņam no lāča ir citāda.

Kad arī vectēvs vēl reiz ieiet loga gaismā, Boņs pamana, ka viņa balto ūsu galā karājas iesalusi ledus lāse, un tā pavizuļo pret gaismu. Boņs pasniedzas un satver šo vizuļaino lāsi pirkstos un paplēš vectēva ūsas.

„Kas tas tev tāds?”

„Neplēs. Tas lai paliek man ūsās. Redzi, tā ir meža pērle. To man iedeva vāvere.”

„Par ko tev viņa to iedeva?”

„Tā teikt, ne par ko. Redzu vāverīti kā šī iet šņiku-šņaku pa egles zariem un meklē čiekurus. Visi čiekuri nokrituši un apsniguši ar dziļu sniega kārtu. Tukšas vien egles. Tā es to redzu, un man paliek vāverītes žēl. Es saku — Dievs palīdz, vāverīt! Viņa atsaka smalkā, tīrā balstiņā: „Paldies!” Un skatos — šai viens čiekurs uzreiz rokā. Šī priecīga. Saka,

pagaidi, es tev kaut ko no savām mājām atnesīšu. Aizskrien un atnes šo pērli, liek man rokā. Es nevaru rokā paņemt, tik nosalušas manas rokas. Labi, viņa saka un pasmejas, labi, ka tu esi vectēvs un tev ir ūsas. Un tā šī man iekar to pērli ūsās. Tas tev par to Dievpalīgu. Redzi, Boņuk, ko var dabūt par vienu pašu Dievpalīgu. Par vienu pašu.”

Boņs stāv sniegā pret vectēvu kā smagi dunēdams no liela prieka. Viņam kāpj asaras acīs no visas tās labās jušanas un zināšanas, ka mežā ir tādas jaukas vāverītes. Viņam krūtīs kāpj žēlums, ka vāverītei ir tik grūti pat vienu čiekuru atrast. Tad viņa atkal sāk skanēt prieks, ka viņam ir tāds vectēvs, kas zina pateikt tik labu Dievpalīgu.

4.

Kārdināšana nav nekāda labā lieta, to Boņs zina no lūgšanu atkārtotības ik dienas un no vectēva stāstiem par svētajiem. Lai nu kā katru reizi tie svētie ir situšies pret ļauno garu, tomēr Boņam liekas un liekas, ka tiem nav bijis tik grūti kā viņam pašlaik. Ko lai iesāk ar tādu kārdināšanu, kas nāk istabā iekšā, un tad Boņa pierē pa tik lielu un gaišu logu no visas pasaules? Šī kārdināšana dimdēdama iekrīt Boņa sirdī un tad parauj Boņa roku tik spēcīgi, ka tā kā ar šāvienu aizcērt atvērto lūgšanu grāmatu, kuņas dēļ Boņam šodien jāpaliek istabā tik ilgi, kamēr viņš zinās no galvas visu par labajiem darbiem dēļ dvēseles, un Svētā Jura litāniju varēs noskaitīt vārdu pa vārdam. Par dvēseli viņš jau tik

daudz ir klausījies un dzirdējis, ka vairs nav ko lauku kavēt, no šīs biezās grāmatas visu to mācoties vēlreiz no gala. Boņš zina, ka — dvēsele ir stiprāka par miesu, ka tā pat ļaunajam garam var apgriezt ausi un aiztaisīt muti, ka viss labais cilvēka dzīvē nāk no dvēseles, un ka viss vājums, grēks un citas nelabās lietas nāk no miesas. Gadās arī dvēselei sava šķībā reize: tas nešķīstais, ragainais ar savu gaŗo asti arī dvēselē iesit kādu netīrības gabalu, tādu kā tintes traipu burtnīcas bālajā lapā, vai arī ar savu spalvainās kājas nagu ieskrāpē dvēseles baltajā gludumā kādu robu vai caurumu, tad nu iznāk ņemties ar mazgāšanu un gludināšanu. Grēcinieki pat zobus grieŗot. Un visu to pārdomāŗot un atceroties no stāstītā un lasītā, Boņam sāk uzreiz gribēties kaut ko tādu piedzīvot pašam ar savu dvēseli. Vispirms — viņam ļoti gribas redzēt savu dvēseli no visām pusēm un pārliecināties, vai tā ir balta, vai arī tur ir kādi velna astes cirtieni, tādi kā tintes traipi. Un ja tur nekā tāda nebūtu, tad Boņam ļoti gribētos parādīt velnam mēli, lai tad nu tas savās lielajās dusmās pavicina ar asti cik grib. Boņš zina, ka vēl neviens no ragainā astes cirtiena nav bijis beigts, varbūt tikai pastaigā ar raibām dvēselēm, tas viss. Un Boņam gribas zināt un redzēt to paŗu, ko visi ir redzējuŗi un zina. Viņš grib pasaukt velnu, lai tas iesit viņam tādu kā tintes traipu, un viņš grib pats ar savām acīm uz savas dvēseles baltuma ņo traipu redzēt.

Kāda vienaldzīga roka paveŗ un atkal aizstumj cieti otrās istabas durvis, un Boņi atkal apdziest cerība, ka viņš varētu prasīties tikt ārā.

Tur visas trīs jaunās meitas — Anna, Zuze un Malvīne sit aužamās stelles caurām dienām un taisa sev pūrus no liniem un vilnas. Arī māte sēž pie šām un palīdz. Ir taisnība Tancim, kas saka, ka nav un nav labi, ja vienā pašā mājā par daudz sieviešu un par maz vīriešu. Viņas visas četras mājās, un no vīriešiem tikai viņš, Boņs, viens pats. Juriks nav nekāds vīrietis — tam siekalas tek pār lūpu, kad viņš tur savā kaktā burbuļodams, sarunājas ar saviem koka klucīšiem. Boņs nīcīgi paskatās uz savu mazo brāli un atmet ar roku: no tevis nekāda palīga pret to sieviešu vilksni. Tēvs un vectēvs abi mežā jau no paša rīta. Lielais brālis Justs ar Domcānu Paulīni un Knibinu Pēteri — visi trīs skolā. Visi viņus sauc par lielajiem, un tāpēc tie var jau iet uz skolu un darīt visas tās lielās lietas pa sniegu, cik patīk. Tikai Boņs viens pats atstāts istabā ar savu dvēseli un Svēto Juri. Reizēm viņš dzird kā aužamiem stāviem apstājoties, visas četras sievietes otrajā istabā sāk zvēgot par nītīm, posmiem, skujiņu rakstiem, par Jadvīgas kāzām, par Albertiem, Benediktiem, Tanclaviem un viņu asajām ūsām un skaistajiem deguniem, ka tur nav ne iesākuma, ne gala. Boņs klausās un klausās, un gaida — vai savā zvēgošanā viņām ienāktu prātā atcerēties viņu. Nē, viņa vārds neatskan ne ar vienu čaukstienu. Var viņš te istabā iespiests sakalst un nomirt pie tādas biezās grāmatas, tai sieviešu vilksnei tas nav nekas.

Šoreiz durvis tiek atrautas strauji un Boņs zina, ka tā ir Malvīne. Viņa nav nekāds draugs, bet ja viņai pateiktu kaut ko tik labu, ka viņas sirds paliek mīksta, varbūt viņa klusi iznestu zābakus, ko māte tur zem aužamiem stāviem, un tad — sveiki, lai tas Svētais Juris pasēd istabā viens pats!

Boņa domas sitas pa viņa galvu lielā steigā, lai atrastu kādu saldu vārdu, ko teikt Malvīnei. Nekas un nepavisam nerodas tā, kā gribēts, tikai tas pats Svētais Juris un dvēseles būšana griežas viens ap otru kā sasiēti. Tā kā ne reizi vien ir dzirdēts, ka viss cilvēka labums nāk no dvēseles, tad var parunāt ar Malvīni par viņas dvēseles labumu. Tāda doma ir ko vērts.

„Malvīn, es zinu, ka tava dvēsele ir balta kā noēvelēts dēlis”, Boņš sāk runāt dedzīgi un ātri, lai Malvīne nepaspētu iziet caur istabu, kamēr viņš visu labumu par Malvīni vēl nav paspējis izteikt. „Tas pavisam nekas, ka tu sacīji, ka Tanclavs ar savām asajām ūsām tev pavelk pa zodu un kaklu, kā ar susekli. O, tas nekas, Malvīn! Ar ūsām dvēselē caurumu nevar vis izdurt... Kad ar velna asti dabū, tad uzreiz melnums. Kad ragainais iedur savu nagu, tikai tad ir caurs. No ūsām pat grēka nav, redzi, cik labi, Malvīn... Vai tu man pa klusiņām neiznestu zābakus?”

Malvīne apstājas, un viņas mute no pārsteiguma paliek vaļā. Viņa jūt, ka viņas asinis dzen sarkanumu pa visu viņas seju: ja šis bungas mute kaut ko dzird un noklausās, tad viņš pieburbuļo pilnu pasauli! Meitas savā starpā var jau visu ko pārrunāt no dzīves, bet ja par to dabū zināt puīši? Ries tevi tikko kāju spersi pār slieksni.

„Tavu muldēšanu... Fui, fui... Es tā neteicu vis”, Malvīne taisnojas un kaunina Boņi.

„Teici gan!” Boņš tiepjas.

Tad nu būs dzirdējis un noklausījies šis sivēns, Malvīne domā, un jau ar nākošo elpas vilcienu viņa pāriet uzbrukumā:

„Tad tā tu par Svēto Juri mācies? Tad tā gan — ap durvīm klausies? Vai tu zini, ka tas ir grēks — tā slepeni klausīties, un pēc tam plāpāt?”

Viņa iziet un ar dārdienu aizcērt durvis. Redzi, kas iznāk no salda vārda gribēšanas, padomā Boņš skumīgi, un atkal atver lūgšanu grāmatu un meklē, kur ir palikusi Svētā Jura litānija. Atkal un atkal viņam jādomā — vai tas ir liels grēks mazliet pielikt ausi pie sieviešu istabas durvīm, un dzirdēt par Tanclava asajām ūsām un par Malvīnes zodu un kaklu? Kāpēc tad mana dvēsele neko neteica, kad es par tām ūsām paklausījos? Dvēsele esot tā labā un stiprā. Kāpēc tad mana auss stiprāka par dvēseli? Un Boņam atkal gribas zināt un redzēt savu dvēseli.

Kad no otras istabas paver Zuze, Boņš paskrien viņai pretī un pēkšņi vaicā:

„Pagaidi, Zuze: kur ir mana dvēsele?”

„Tava dvēsele — ?” Zuze velk gari un domīgi.
„Tava dvēsele ir tevī iekšā.”

„Manī — iekšā — ?” Boņš atvaicā neticīgi un paskatās sev pāri pār zoda galu uz iekšu, kas viņam skaitās ap vēdera vidu. Vai tas tā varētu būt, ka viņa dvēsele būtu viņam iekšā — tur kopā ar kartupeļu klimpām, kāpostiem, biezpienu, maizi, cūkas gaļu un sausajiem zirņiem? Ja tādā vietā dvēselei būtu jāmajo, kā gan tā var būt un palikt tīra kā burtnīcas lapa? Un ja nu dvēsele ir iekšā, kā gan tas ragainais ar savu asti vai spalvaino un nagaino kāju tur var tikt klāt? Tas nešķīstais gan varot visur ielist un tikt. Ja nu tas tā, tad Boņš vairs nemaz negrib tā kā pirmīt — lai ragainais tur grozītu savu asti un vēl, varbūt, sāktu stampāt ar saviem nagiem. Tad nu labāk arī ar ragaino pa labam, lai tam šis vai tas neienāk prātā.

Boņs pāriet pār istabu stīvām, domīgām kājām, un viņam nemaz nepatīk atklājums, ka dvēsele ir viņā iekšā. Nekā nevar un nevar iedomāties — kā gan cilvēki var liet dvēselei virsū visādus zilus kāpostus, un Caru Salimons esot pat vardes ēdis.

Zodu atspiedis uz galda, ar vienu aci Boņs skatās lūgšanu grāmatā, ar otru — pa logu, aiz kuŗa ir balts un laimīgs sniegs. Vairs tikai Svētais Juris ar savu litāniju stāv priekšā, citādi Boņs jau varētu iet ārā.

Pats nemaz nemanīdams, Boņs ir sācis sarunāties ar Svēto Juri.

„Mīļo, Svēto Juri, sataisi tos savus pātarus īsāk un nāc man galvā iekšā!”

Un Boņs mutuļodams atkārtο litānijas vārdus, cik vien var ātri, bet kad rauga atcerēties bez grāmatas, visas Svētā Juŗa būšanas pazūd kā miglā.

Ja ar Svēto Juri nevar sarunāt ar labu, Boņs ar viņu var parunāties arī citādi.

„Svētais Juri, ar tevi nekas nesanāk. Tu varētu gan pasteigties. Padomā pats — man visu dienu tevis dēļ ir jāsēd istabā. Viens pats es nekā nevaru iesākt pret to sieviešu pulku, lai varētu atdabūt savus zābakus. Nāc ātrāk palīgā un nedomā vis kavēties.”

Boņs atkārtο un atkārtο Svētā Juŗa litāniju grāmatas cietos vākus taktī sizdams pret galdu, bet Svētais Juris kā nenāk, tā nenāk.

Tagad es zinu, ka no tevis nekā nav! Tu varēji gan ar savu balto zirgu uzskriet pūķim virsū, un kā dūri ar šķēpu, beigts bija. Tikai pret mūsu mājas četriem sieviešiem tev kā bailes, tā bailes. Ej gulēt!”

Ar Svēto Juri nevar un nevar nekā sarunāt un Boņs viņu pasūtījis gulēt, atvadās.

Ārā viss tālais sniega baltums vizuļo un zibuļo kā altāra sega svētdienā, un debesis ir tik zilas un lielas, ka Dievam vienam pašam to būtu tā kā par daudz. Ja tikai varētu tikt ārā, Boņs domā, brīvība būtu pa visu šo baltumu un zilumu. Viņš paņemtu ragaviņas. Nē, ragaviņas labāk nē. Ragaviņas nav lāga — kad tu sēdi ragaviņās, tu nekā tās nevari pavilkt, un tās ir tā ierīkotas, ka pašas nevelkas. Boņs zina, ko viņš darītu vislabāk: paņemtu Justa slēpes un ar slēpēm ir tāda būšana, ka vajag tikai aizmiegt acis un tās pašas zem tevis skrien. Tad dvēsele tavā vēderā vairs nestāv uz vietas, bet kutēdama kāpj uz kakla galu. un vēlāk vairs tikai zobus sakodis, tu to vari noturēt sevī iekšā. Un tā, pats savu dvēseli pieturēdams, Boņs izskrietu visu šo baltumu, līdz tai vietai, kur zilums sākas, tas lielais zilums. Tad tik laistu tanī zilumā iekšā un līdz vakaram to visu labi ar slēpēm izmaisījis, pa baltuma otru malu, ap saules rietu ieskrietu mājās.

Nekā ar Svēto Juri nevarēja sarunāt, kas ir, tas ir. Ko citu lai dara, kad ar palīgiem nevar tikt galā, jāgriežas pie paša galvenā.

Boņs aiztaisa lielo, melno grāmatu cieti, un to piespiedis pret krūtīm sirds vietā, sāk runāt pazeimīgā balsī:

„Dievs Tēvs, tu pats redzēji, ka ar to Svēto Juri nekas nesanāca. Arī tu pats mani esi piemirsis. Vai tu vairs neatceries, ka jau pagājušajā nedēļā, kad tas aukstais laiks bija, es skaitīju visādas lūgšanas, lai māte man dod zābakus, kad būs saulains. Viņa jau nav slikts cilvēks, būtu arī devusi, ja tikai tas tavš Svētais Juris ar savu litāniju, nebūtu iemaisījis pa vidu. Dievs Tēvs, es zinu, ka tev pasaulē ir daudz Boņu un visus atcerēties nav vis viegli. Mans vectēvs

saka, ka Tava pasaule esot liela, un kad tā būsana ir liela, tad arī darišanu daudz. Mans vārds pa istam un pilnīgi, ir Bonifācijs Pāvulāns, un mūsu mājas ir netālu no Mūrdulas upes. Tā tagad gan aizsalusi, un pa tās krastiem staigā seski. Ja tu redzētu — kas tā pār upi ir vasarā, tad tu sasistu rokas un sacītu:

„Ai, ai... šito reizīti es negribu neko vairāk, lai tik mana māte man dod manus zābakus. Nepiemirsti vis. Amen!”

Nepaiet ne pārāk gaŗa minūte, kad durvis no sieviešu istabas veŗas vaŗā lēni un klusām. Tā būs Anna, domā Boŗs. Nē, tā nav vis Anna, tā ir tā pati dusmīgā Malvīne. Tavu joku, viŗa vairs nemaz neizskatās dusmīga, viŗa pat smaida. Viŗa nes kaut ko cieši ietinusi lielajā vilnas lakatā.

„Boŗuk...” viŗa čukst. „Vai tu vari un proti turēt solījumu?”

„Vīrieši var visu ko!” Boŗs saka ne bez lepnuma, jo viŗam sāk jau sisties laba nojauta, uz satīto lakatu skatoties.

„Vai tu nevienam un nekad neteiksi, ko tu dzirdēji par tām asajām ūsām?”

„Dieva vārds, goda vārds, zvēru — ” Boŗs iesit krūtīs, tāpat kā to dara Justs un Knibinu Pēteris kādu lielu patiesību vēstīdami.

„Tad te tev būs zābaki. Uzvelc klusiņām un pazūdi no istabas ātri, tā, lai māte nepamana.”

Boŗs satver zābakus, un kā vēja nests aizkrīt aiz aizkariem pie gultām. Zābakus steidzīgi audams, viŗš čukst.

„Paldies Tev, Dievs Tēvs. Ka no Svētā Juŗa nekā nav, to es jau zināju.”

5.

Dzīvē ir iestājušās pārmaiņas, un visas puslīdz uz labo vien pusi. Vectēvs un tēvs vairs nebrauc tik bieži uz tālajiem mežiem, āra darbus, vai linu kulstīšanu viņi pabeidz ar dienas gaismu, un tad, kad jau tiek iedegtas lampas, viņi sāk visādas gaŗas runāšanas par šo vai par to. Boņs tad apsēstas viņu tuvumā, pārmet labo kāju pār kreiso, tā, lai viņa zābaka stulmā atspīdētu lampas gaisma kā spoguļi, un zodu atspīdīs kreisajā delnā, klausās uzmanīgi. Ja zods nav atspīests tā itin pamatīgi delnā, tad tai klausīšanai un sēdēšanai kopā ar vīriem kaut kā pietrūkst, tā kā sāls. Boņs savu laiku ir jau pasaulē dzīvojis, lai zinātu kur kārtīgi vīri ņem sāli.

Arī ar sieviešu vilksni puslīdz var iztikt. Vinas vairs nesit aužāmos stāvus otrajā istabā cauru dienu. Vairs nav tik negantas, kad Boņs viņām šo vai to paprasa. Laikam tāpēc, ka viņu sirds ir atgājusi vietā. Pa pūra taisīšanas laiku meitām sirds vienmēr pakāpjoties augstāk. Un Tancis ir tas cilvēks, kas par siržu kāpšanas un uz leju krišanas lietām zina visu ko.

Ir cik necik brīvības arī no tās biezās grāmatas. Nav nemaz tik viegli gājis, bet šā tā Boņs ir ticis galā ar svētajiem un svētajām. Svētā Jura litānija gan bija stīva un cieta, kā ne kā, Boņs ir pieveicis arī to. Ar Jāni Nepomuku jau gāja vieglāk. Bija arī vēl jāpapūlējas ap Svēto Teku, laikam tāpēc, ka sieviete paliek sieviete, svēta vai nesvēta,

tāda kā Malvīne. Tagad Boņs arī Svētās Teklas li-tāniju var nobērt kā no ložmetēja, pat nakts vidū, ja sapņos ar kādu par viņa zināšanām iznāktu strīds.

Tā un visādi dzīvē ir sācis iet uz labo pusi.

Vēl ir kāda laba lieta, kas tagad ir sākusies, tā ir vakarēšana. Par to padomājot vien jau Boņi ir tāda jušana, kas skrien svilpodama caur viņa sirdi: atnāks Bibuks, Tancis un Caru Salimons. Kad jušana ir tik laba, tad var nākt vēl tie šādi un tādi citi: garais Pēteris, Knibinu tēvs, Paulīnes māte, un vēl kāds cits.

Ir atkal mijkrēsla un Boņs skrien ārā un skatās kā apkārtnes māju logos sāk iedegties un mirdzēt ugunis, un viņš gaida, vai no tās, vai arī no citas puses nesāks sniegā skanēt kādi soļi uz šo pusi. Par visu vairāk viņam patīk Bibuka un Tanča soļi.

„Jau nāk Tancis!” viņš aizelsies ieskrien istabā un ziņo tūlīt un metas atpakaļ ārā, jo kuŗu katru brīdi var nākt arī Bibuks.

Vai tie bija Bibuka soļi uz upes, vai tikai vējš sasalušajos vītola zaros krastā? Jau nākošajā mirklī Boņam ir skaidrs, ka tie soļi, kas tā pa mijkrēslu un sniegu skan, nav neviena cita, kā tikai Bibuka. Tie ir tādi rak-cak-cak soļi, un tādi var skanēt tikai no Bibuka papēžiem.

Kad Bibuks sāk jau kāpt piekalnē pret klēti, Boņs sauc jau pa gabalu:

„Bibuk, es tevi gaidīju!”

„Cik tu labs, Boņukiņ”, viņa nopriecājās, un par Bibuka tik mīlīgo balsi, Boņs būtu ar mieru atdot pat savus zābakus.

Un tā Boņam katrreiz patīk Bibuku sagaidīt ārā. Var parunāt kādu vārdu, un šo un to, un tā.

Istabā visi tūlīt izstiepj garus kaklus un klausās, ko Boņs teiks Bibukam, it kā Boņs to teiktu viņiem un nevis Bibukam. Tāpat šie visi stiepj savus kaklus, kad kaut ko Bibuks saka Boņam, it kā viņa to teiktu šiem, nevis Boņam. Tās lietas tomēr ir tā, ka Boņs saka tikai Bibukam, un Bibuks tikai Boņam, un lai tie citi nerauga iedomāties par daudz.

Nu Bibuks ir klāt, un viņa novelk cimdu un sniedz Boņam roku. Arī Boņs dara tāpat. Bibukam ir silta, laba roka. Tagad Bibuks zina, ka viņa nevar vis šā vai tā. Reiz viņa bija piemirsusi pasniegt Boņam roku tā, kā vajag, un tā, kā visi cilvēki pasaulē, kas viens otram patīk, to dara. Boņs bija dusmīgs no tiesas. Tagad Bibuks to zina.

Paturējusi brīdi Boņa roku savā karstajā saujā, viņa to izvelk, un ar to pašu roku Boņam iekniebj vaigā.

„Vai tu arvien esi mans mīlais draudziņš?” viņa tā vaicā.

Tas ir tas vaicājums, kuŗa dēļ Boņs ir ar mieru stāvēt un Bibuku gaidīt, lai kaut zoles piesalst pie zemes, sniega, vai pie akmens. Istabā visi apskrien ap Bibuku apkārt un viņa reizēm nemaz nespēj šo vaicājumu pavaicāt, un tad Boņam sāp sirds no abām pusēm, no labās un no ļaunās puses. Ar vienu sirds pusi tādās reizēs Boņam gribas parādīt Bibukam mēli, vai iesist viņai pa roku, kad viņa pēc Boņa sniedzas tādās sava mīļā draudziņa aizmiršanas reizēs. Ar otru sirds pusi Boņam gribas aptīt Bibuka matus ap pirkstu un tur iepūst savu silto elpu.

„Biju un būšu!” — Boņs braši atsaka, un ir ļoti laimīgs.

„Iesim reizē istabā”, vedina Bibuks.

Boņam patīk gan, ka visi par viņu un par Bibuku runā un zina, ka Bibuks ir viņa brūte, bet kā viņi zinātu un redzētu par daudz, ka viņi sāktu saprast, ka Boņs ir ārā salis savu Bibuku gaidīdams, un tad par to sāktu runāt katrā ēšanas reizē, tā Boņam nemaz negribas.

„Es te vēl pabūšu ārā”, saka Boņs, un Bibuks iet uz istabu viena pati.

Boņs stāv brīdi sniegā, un novilcis cimdu ap-
tausta vaigu, kur Bibuks ir iekniebusi, un viņam liekas, ka ar to tā viņa sejas puse tapusi glītāka. Pirms iešanas istabā, Boņs vēl iet pie sava suņa Žika, to glāsta un runājas ar viņu ilgāk, nekā citām reizēm.

„Ja tu būsi labs suns, tad arī tev būs tāds Bibuks, kā man. Vai tu to saproti?”

Žiks ir labs suns, viņš saprot visus Boņa priekus un rūpes, kad tādas gadās, un tāpēc Žiks ir tikpat labs Boņa draugs, kā Knibinu Pēteris, vai Tancis.

„Zinu, redzu — tu pakustināji asti. Tu saproti. Es tev jau kaut ko iznesīšu, pagaidi vien.”

Boņs iet istabā un tur jau visādas vakarēšanas runu runas iet vaļā.

Laikam tā ir Anna, kas ne no šā, ne no tā, sāk runāt par Lidiju, ko pagājušajā vasarā aizveda Patalču Jezups, tur uz to tālo vietu. Atceroties skumīgās kāzu dziesmas, kas te pagājušajā vasarā skanēja pa visām istabām un pagalmu, un pa tīrumu, ka nekur glābties, Boņs sēd ļoti kluss un domīgs. Tāda meitu vešana tālu projām, laikam gan nav nekāda labā lieta. Kā gan tās dziesmas būtu tādas, ka sirdi aptin ar tādām kā nātrēm, un beidzot velk ārā pavisam?

Boņam būtu ļoti patīcis klausīties, ko tie vīrieši — vectēvs, tēvs, Tancis un Caru Salimons runā, bet Boņs sadzird, ka tā mūžām nelāgu lietu sarunātāja, Malvīne, pasāk kaut ko galīgi aplamu:

„Bibuk, tā te runā un runā, ka tev ar to Daķuļu Aleksi, zini, ar to — no Ceriņu ciema, tā kā uz kāzu pusi taisoties?”

Tā nav tikai runa vien, Boņam liekas, ka no Malvīnes mutes būtu pērkons izrūcis. Tāds pēkšņs karstums kāpj pār visu viņa seju, kad viņš paskatās uz to pusi, kur sēd Bibuks. Boņs velk elpu caur zobiem, un ievelkas otrās istabas atvērto durvju ēnā, lai citi nemanītu, ka viņš deg tādā karstumā. No savas slēptuves viņš skatās ātri no Malvīnes uz Bibuku, no Bibuka uz Malvīni. Kāpēc Bibuks nesaķa, neklie dz, ka Malvīne melo? Kāpēc Bibuks sēd noliektu galvu un kožļā lūpas, it kā tās viņai būtu sākušas tik pēkšņi sāpēt, ka šī nevarētu nemaz parunāt?

Karsts kamols aug Boņa kaklā un tā vien liekas, ka tas elpu aizžņaudzis un dzen kaut kādu neredzamu karstu tvaiku uz Boņa acīm. Pat ar pirkstiem var sataustīt, ka pie acīm ir pielipis tāds kā mitrums. Boņs zina, ka viņš nav nekāds bērns, ne arī meitene, kas var raudāt kad tik, un kur tik ienāk prātā. Viņam vajag valdīties, un tādā reizē, kā šī acu valdīšanai vajag zirga spēka. Nevar vis zināt, vai būtu pieticis arī ar zirga spēku, ja Bibuks nebūtu pacēlusi noliektu galvu un neteiktu:

„Tur vēl jau nekā nav...”

Paldies Dievam. Kamols Boņa kaklā paliek plānāks. Viņš atkal var elpot. Bibuks sēž un sēdēs tepat, un nekādi Aleksi un kāzas te nebūs, tā būs tā lieta! Lai tā Malvīne nerauga iestāstīt te šo un to.

Tomēr Boņam vairs nav tik mierīgs, drošs un laimīgs prāts, kā agrāk. Kaut kur ir nezkāds tur Aleksis.

Uz pirkstgaliem Boņs atstāj istabu un aiziet uz gultu, kur viņi abi ar vectēvu guļ. Nemaz neizģērbies viņš palien zem kažoka un skatās tumsā.

„Kur Boņs palicis?” viņš dzird Tanci vaicājam.

„Noskrējies pa dienu, būs gultā ielīdis”, vienaldzīgi atsaka māte.

Tancis pavaicāja gan, bet kāpēc Bibuks nevarētu pavaicāt — kur viņš palicis? Boņs tad atsauktos, teiktu: Es — te! Un nāktu atpakaļ.

Bibuks runā par šo un to, par jostām un galdautiem, bet par viņu nepiemin ne bī, ne — bē.

Nedomā, Bibuk, ka es nemaz nevaru dusmoties, ja tu tāda! Vai kā es varu! Un dusmas Boņī kāpj no tiesas. Viņš nosper kažoku uz grīdas un ar abām dūrēm sit spilvenu.

Būs taisnība tomēr tai Domcānu Paulīnei, Boņs nikni domā, arī Bibukam ir naba. Vai tu dzirdi, Bibuk, tev ir naba, tāpat kā visām citām!

6.

Tā kā smiekls sāk kustināt lūpas, tā kā acis niezēt un mirkšķināties, tā kā mēle sāk izbrīnā sacīt pati no sevis — ai, ai, ai! — un Boņs nevar nebrīnēties par savu brīnēšanos: viņam liekas, ka viņš pirmo reizi redz visus šos savas saimes cilvēkus, kas te sēž pie galda. Un viņš pats nezina un

nevar iedomāties, kā tas gadījies un nācies, ka vectēvu, māti, tēvu, Justu, Juriku, Annu, Zuzi un Malvīni viņš ir taču redzējis no paša pasaules iesākuma, bet vēl nekad viņam nav gadījies tos apskatīt un zināt kādi tie izskatās. Šodien, vakariņas ēdot, Boņam pirmo reizi ienāk doma un zinoša gribēšana apskatīt katru pa sevi, šo to apspriest un paturēt prātā.

Vectēvam ir likāki pleci, nekā tēvam, un tas vairs nav tik liels kā tēvs. Un kas vēl — visi viņa mati kā ar krītu norakstīti, baltāki par to papīru, kurā viņš ietin tabaku. Skaties — un viņa piere uzkāpusi jau līdz pus galvai. To Boņs jau piemin, ka agrāk, vēl tikai pirms gadiem, viņa piere nebija tik augstu uzgājusi. Kas tas tāds par joku — piere iet uz priekšu, mati atpakaļ? Vajadzēs pavaicāt. Arī ūsas ir vectēvam. Kas tas būtu par vectēvu bez ūsām. Tām viņa baltajām ūsām pa vidu ir vēl arī pa kādai sirmai. Āda zem zoda vectēvam ir brūna, kā egles miza, arī tādām krustām — šķērsām svītrām kā čiekuram. Nepaiet ne reize, kad vectēvam nebūtu šur vai tur zoda iegriezta tikpat gaļa rēta, kā man pirkstā, Boņs domā. Katru svētdienas rītu viņš kamēr bakstās, bakstās ar nazi ap zodu, tā darīts ir! Vajadzēs viņam piekodināt, lai uz priekšu bārdū cērpj ar tām pašām šķērēm, ar ko meitas cērpj aitas. Un zods būs vesels. Ar vectēvu tā tas ir, ja tikai viņam laikā nepasaka, viņš nezina, kas ir labs.

Tā kā tēvs dara, to gan es nevarētu, domā Boņs. Vajadzētu gan kādu reizi paraudzīt, kad viņš neredz: reizē ēst un avīzi lasīt. Ir jau kādu reizi Boņs šo lietu izmēģinājis, vienā rokā turēt avīzi, otrā maizi, dakšiņu ar gaļu, vai karoti, bet tā pa-

darīšana kaut kā nejauki sajūk: avīzes stūris ieiet mutē, dakšīnas gals caur avīzi. Tēvam nesajūk — avīze stāv savā vietā, acis savā, mute savā. Maize iet uz priekšu un atpakaļ, aiz maizes skrien dakšīna ar gaļu, tā pati roka atrod, nemaz neskatīdamās, karoti un iesmeļ zupu un uzsviež virsū gaļai, un tēva mute pa reizēm smejas, pa vidiem nolamājas: Rīgā pa ielu gājusi un gājusi gov. Tad, kā jau lāga piena devēja, gotiņa, nogurusi. Ko tur bēdāt — šī apgūlusies ielas vidū. Kungi gribot govi piecelt, gov. i asti nekustinot. Tā apstājušies visi braucamie, automobili un vilcieni Rīgas ielā. Liels bars kungu un jaunkundžu, un visādu resnu mamzelišu stāv un bēdājās. Ko tu govij padarīsi, Rīgā gov. tikpat brīva radība, kā tie kungi, jaunkundzes un mamzelišes, jo Rīga ir zemnieku galvas pilsēta, nevis kāds kungu krogs. Tad gadījies gaļām iet kādam īstam cilvēkam. Tas īstais cilvēks bijis zemnieks, turpat no Allažu pagasta. Viņam kājās gaļi zābaki, uz mēteļa pa kādai zālei piemeties, un tā. Viņš noglāstījis gotiņai kaklu un sacījis: Celies nu, brūnaliņ, ko tu te guli uz cietiem akmeņiem. Šī uzreiz cēlusies augšā, draugam nolaizījusi piedurkni, un aizgājusi savu ceļu. Tad viss aizkavēto kungu, jaunkundžu un mamzelišu pulks saucis zemniekam: Paldies, kungs!... Iedomājiet, reizi visi viņu saukuši par kungu...

Smejas tēvs, vectēvs, māte, un pabrīnās arī meitas.

Un ap avīzē aprakstīto govi, tās draugu, kungiem un mamzelišiem, Boņa acis sāk izaugt Rīga ar sarkanām torņiem, zelta gaiļiem torņu galos, un tik platu un zilu upi pie šo torņu kājām, kā jūru bildēs. Par Rīgu Boņa zināšanas ir nākušas no diviem — no

tēva stāstiem, kad tas tur bijis, kad vajadzējis ka-
rot ar vācieti, un no papirosu kastīšu vākiem. Nav
tā, ka Boņs nebūtu bijis pilsētā. Salāni ir tepat le-
jā aiz kalna, un gandrīz katru nedēļu reizi Boņam
tur gadās nokļūt. Arī Salānos ir šis un tas — bodes
ar dzelzi, petroleju un konfektēm, citās ir arī labi
naži. Bet — Rīga... Tur esot nami, tādi nami, ka
lai varētu redzēt jumtu, vajagot tik ļoti atliekt
galvu, ka galva varot nolūzt kā vārpa. Tur esot arī
pilis, un kādas pilis!

Boņam gribas pavaicāt, kas tur tanīs pilīs dzīvo.

„Kas tur Rīgas pilī dzīvo?” izšauj savu vaicā-
jumu Boņs, ka visiem jāpaceļ galvas no ēšanas.

„Prezidents,” saka tēvs, nepacēlis galvu no avi-
zes. „Prezidents Čakste.”

Justs, kas visu laiku ir ēdis tik mierīgi un vie-
naldzīgi, it kā aizmidzis, ātri ceļ galvu augšā:

„Tēt, nav pareizi. Tā nevar teikt, kā tu saki.
Jāsaka tā: Rīgas pilī dzīvo Latvijas valsts presi-
dents, Jānis Čakste.”

Boņam sanāk dusmas uz savu vecāko brāli.

„Kā tu to vari zināt, kas tur dzīvo?” viņš
k dzied.

„Zinu tāpēc, ka es eju skolā”, Justs atsaka
tik lepnī izslietu galvu, it kā viņš būtu nezkāds
jaunskungs.

Arī tēvs tā kā pabrīnējies paskatās Justā.

„Nek dzied, Boņuk”, tēvs pamāj ar roku, kas
negrib garas pretimrunāšanas. Justam tomēr ir
taisnība. Ir tā jāsaka, kā viņš teica: Rīgas Pilī dzī-
vo Latvijas valsts prezidents, Jānis Čakste.”

„Kāpēc tā un tā jāsaka?” atkal vaicā Boņs.

„Tāpēc, lai Latvijas prezidentam parādītu tādu
cieņu, kāda tam nākas.”

Tādas būšanas gan Boņam grūti saprast, tur jāsaka šo un to par nezko.

„Kas tas tāds ir prezidents?”

„Tas ir tāds vīrs pilī, kas ir labākais un lielākais par visiem, un tāpēc visi viņu klausā un visi dara to, ko viņš saka.”

Ja tā lieta ir tāda, tad tas Boņam gandrīz sāk patikt. Arī viņš gribētu būt par tādu lielāko vīru un dzīvot pilī.

Par Rīgu, par pilim un par prezidentu pārruna ir beigusies, visi ēd tālāk un Boņs turpina apspriest savu tēvu.

Piere viņam nav tik liela kā vectēvam, mati visi tumši, tikai tādi juku jukām. Bārdū viņš nedzen visu nedēļu, un tā sāk saaugt tāda iesarkana, kur gan jocīga! Vaigi tēvam vienmēr tādi kā ieliekti uz iekšu. Visiem citiem vaigi izliekti uz āru, tikai tēvam uz iekšu. Tā ir tāda savāda lieta. Vajadzēs pavaicāt. Viņa pleci tādi kā kastes stūri. Uz rokām tik lielas dzīslas, kā priežu saknes. Tad laikam gan, tēvs ir tā pastingri kopā sasiets. Boņs zina, ka ja cilvēks nebūtu vienā gabalā sasiets ar labām dzīslām, tad tas būtu tāds kā mīkla. Nē, nē, tēvs nav nekāds mīkla. Domājot par to, ka tēvs nav nekāds mīkla, Boņam ienāk prātā arī pa karstai domai, un no šīm karstām domām pa atmiņām atnāk karstums arī līdz Boņa bikšu vietai. Viņš paceļas no sava krēsla un patausta to vietu. Nē, labāk par tēvu neko tādu jocīgu nedomāt. Viņš var pamanīt. Tēvs tāds uz pamanīšanu.

Māte ir kā jau māte, viņa nekad citāda nav bijusi. Ne viņa ir bēdīga, ne viņa ir priecīga, viņa visu laiku iet un iet. Lakatiņš viņai ir vai nu noslīdējis uz pleciem, vai sasiets zem zoda, ja ārā ir

vējš, vai arī citureizi uzsiets tikai ap matiem virs ausīm, kad viņa cepj maizi. Boņam patīk mātes zods, tas ir tāds gluds un mierīgs, nekad nav ass un dusmīgs.

Uz Justu, savu brāli, Boņs neko daudz negrib skatīties. Tievs un gaŗš kā slieka. Mati kā linu kodela, acis kā aizmiguŗas, bet viņš, nelietis visu ko redz un dzird ar visu to. Kad tik Boņs grib tikai tādu drusku savam brālim velnu parādīt, tikai tā Ćukstot pateikt: tu sivēna astes likums, tā ŗis uzreiz kā slazda vāks virsū, un — caps! Atkal citu reizi — Boņs negrib neko ļaunu, ne lielu, tikai parādīt Justam tādu mazu pustumēlīti aiz muguras. Uzreiz Justs kā spole apkārt, un — bunk, bunk! Nevar gan redzēt, ka viņam būtu kaut kādas acis pakausī, Dieva vārds, nē!

Juriks, tas ir tikai tāds Juriks, vēl nekāds īstais brālis. Ne tu, cilvēks, viņam drīkst iekraut pa ausi, kad ŗis tevi neklausa, ne ŗis prot pacelt roku, kad viņam nedari pa prātam. Sēŗ mātei klēpi un tikai — ņam, ņam, ņam... Nav vērts!

Nu, Boņs domā, nāk kārta mazliet apskatīt manus ienaidniekus. Tur viņas visas sēŗ. Anna, Zuzze, Malvīne. Anna un Zuzze ir mazāki Boņa ienaidnieki, tāpēc, ka neviena no tām netaisās atņemt Boņam Tanci.

Annai un Zuzzei ir tikpat tumŗi mati, kā Lidi-jai, ko PatalĶu Jezups uz tālieni aizveda. Anna ir platāka, Zuzze ŗaurāka. Tas ir viss, ko Boņam gribas par viņām abām padomāt.

Malvīne ir Malvīne, viņa prot ŗņākt caur nāsīm kā jaunie zirgi. Kad Boņs reiz bija Tancim ieminējies, ka Malvīne ŗņāc caur nāsīm, kā zirgs, un ka tas nav labi, Tancis bija teicis, ka tas ir labi. Kāpēc?

Tā ir meita, ko var iejūgt. Ej tu saproti. Malvīnei ir gaiši mati. Arī zobi viņai tādi nekas, laikam tāpēc, ka viņas zobos magnets. Caur visu savu ne-labo prātu, kas Boņī vienmēr stāv pret Malvīni, viņš tomēr redz, ka Malvīne varētu būt gandrīz tikpat skaista, kā viņa Bibuks, ja Malvīne nebūtu Malvīne.

Boņs pamana, ka vectēvam nokrīt maizes gabaliņš uz grīdas un aizveļas pa grīdu uz durvju pusi. Vectēvs ceļas no galda, paceļ maizes gabaliņu, appūš to tā, kā kādreiz ir Boņam sasisto pirkstu appūtis, un nobučo un saka:

„Ak, tu maizīt, kā tev iznāca.”

„Vectēv, kāpēc tu tā jocīgi daries ar to maizes garozu?” vaicā pavisam izbrīnējies Boņs. „Vai tad maizei sāp?”

„Tāpēc, ka maizīte ir no Dieva. Ja ar maizīti neapietas labi, tad Dievam sāp.”

Pacelto maizes gabaliņu apēdis, vectēvs pārmet krustu, un kažoķeli uzmetis, iet uz durvju pusi. Boņs redz, ka nav vairs laika kavēties. Abām rokām viņš sastumj mutē palikušo gaļu un maizi, un cērtas uz durvju pusi.

„Pagaidi, jaunskungs!” viņam uzsauc tēvs.

„Kas ir?” Boņs apstājas pie durvīm un satiepj sapīkušas lūpas, jo tāda pārtraukšana skriešanā un nodomos, var dažreiz sajaukt visus ceļus, kas tikko labi izdomāti.

„Vai krustu pārmeti?”

Boņs pārmet lielu krustu, un jau atkal pagriežas skriet.

„Vēl nē”, saka tēvs. „Vai mātei pateici paldies?”

„Paldies, mām.”

„Tagad vari iet.”

To nu Boņs pats nekādā ziņā nav gribējis, ka tās durvis aiz viņa aizkrīt ar tādu nelabu dārdienu. Nē, to tikai viņa dusmīgā roka ir izdarījusi. Bet ja nu roka to ir izdarījusi, tad arī Boņs var tāpat vien padomāt, kā tā roka domā: Tā nu gan nav nekāda lieta tā viņu rīkot: Pārmet krustu! Pasaki mātei paldies! Kāpēc Justam tēvs nekad un neko tā nesa-ka? Šis jau lielais. Nekā cita šinī lietā nevarēs darīt, kā tik drīzāk sākt iet skolā. Kā sāk iet skolā — tā uzreiz esi lielais.

Pie skaidiena panācis vectēvu, Boņs aizelsies, saka:

„Zini ko, vecotēv, man vienu lietu vajag darīt kā ēst.”

„Kas tad tā tāda steidzama lieta tev?”

Iešu skolā un būšu lielais.”

Vectēvs iecērt cirvi apses bluķi.

„Tu esi izdomājis labu lietu. Nākošā rudenī tev jau būtu jāsāk tā vai tā.”

Ja vectēvs saka tikai vienu atzinīgu vārdu par Boņi, viņa krūtis uzreiz paplēšas platākas.

„Vai tu zini, vecotēv, par ko es mācīšos?”

„Varbūt par cirvju kalēju, vai par mūzikantu?”
vectēvs pasmejas ūsās.

„Nebija vis. Par Zvanu Floriānu, vai par Jāni Saksti, kas tur pilī, Rīgā. Es gribu par tādu”, to Boņs saka tik svinīgi un apņēmīgi, ka vectēvs savu smieklu ūsās aizsedz ar roku. Vectēvs zina arī to, ka Boņa mēle vēl arvien sametas, kad tam jāpasaka kādu vārdu, kur ir „č”, „š”, vai „ž”. Viņš no visas sirds grib mācīties par Jāni Čaksti. Arī Zvanu Floriānu viņš nav smādējis. Bez Floriāna te dzīve nebūtu nekāda dzīve. Zvanu Floriāns zvana Salānu

baznīcas torņos rītā, vakarā, svētdienās. Viņš apzvana Ziemas Svētkus un Lieldienas, salaulātos un mirušos.

„Labi, ka tu gribi mācīties arī par tādu vīru, kāds ir Zvanu Floriāns. Tas ir labi, puis.”

„Es pārdomāju”, iesaucas Boņs. „Negribētu būt tikai par vienu — par Zvanu Floriānu, vai par Jāni Saksti, es gribētu būt par abiem reizē: mācīties par Jāni Saksti, dzīvot pilī, Rīgā, un turpat tornī zvanīt visus zvanus.”

„Viss kas no tevis var iznākt”, pakrata galvu vectēvs. „Viss no tāda rezgaļa, kā no tevis var iznākt. Ja neiznāks prezidents, tad zvans jau iznāks.”

„Vecotēv, tu nejoko”, Boņs sāk aizvainoties. „Es pa nopietnam.”

„Labi, labi. Arī es pa nopietnam. Tu būsi Floriāns un Jānis. Tie abi ir labi un lieli vīri. Viens — Salānos, otrs — Rīgā. Cilvēki mīl un Dievs sargā viņus abus.”

7.

Tikko istabā ienākusi un lielo vilnas lakatu no pleciem nometusi, māte sāk stāstīt:

„Šodien mūsu prāvests Vincents Lubāns visā baznīcā pateica, ka jau rīt pat sāksot apbraukāt mūsu trīs ciemus šinī pusē Salāniem. Pirms Ziemas Svētkiem viņš braucis apkārt pa draudzes tālajiem stūrīem, un tā pa tuviniešiem viņam neiznācis laika. Tagad, gavēņa otrajā pusē, viņš esot tāds pabrīvāks,

sniegs vēl turoties, laidīšot ceļā. Boņ, sagatavojies. Tev prāvests var šo to no katechisma paprasīt. Skaties, ka tu man nestostītos. Tā uz visādu runāšanu mute tev kā balalaika. Ačkārto visus gabalus.”

Redzi, tā māte gan ir savāda. Atradusi ar ko Boņi baidīt — ar prāvestu!

„Man nav bailes”, izslējies atsaka Boņs. „Es visu zinu.”

Nesāc lielīties par daudz”, māte brīdina. „Ieraudzīsi prāvestu, sāks lūpa drebēt.”

Vēl te viņa meklē ar ko baidīt, pakrata galvu Boņs un paskrien lokā pa istabu.

„Lūpas drebēt? Man? Par ko? Ar prāvestu mēs esam veci pazīstami, esam situši viens otram sauļā. Jā, zini, mēs abi, nē — tur bija tā — es, Knibinu Pēteris un prāvests, šis pats mūsu prāvests, mēs pagājušā vasarā visi kopā ābolus zagām.”

Par tādu runāšanu māte ir vai nobijusies. Šis te knīpa runā par prāvestu tā, kā par kādu Knibinu Pēteri. Pasargi, Dievs, zaguši ābolus! Bērns ir pajucis.

„Tu te man sāc jau muldēt aplam. Vajadzēs pateikt tēvam, lai uzsvilpj ar siksnu”, sāk bārties māte.

Kur nu lieta par taisnību, tur Boņs gatavs stāvēt kā ierakts akmens.

„Mām, Dieva vārds, goda vārds, zvēru — es nemuldu! Zagām ābolus visi trīs, un beigts! Mēs abi ar Knibinu Pēteri, tas bija vēl vasarā, tā pa pusdienu laiku aizgājām uz Salāniem — sak, kas tur ir un kā tur nav. Tā abi ejam pa to lielo ielu. Logos ir naži, pūšamie māla zirdziņi, pīrāgi un tā. Nē, mēs nezagām nevienu. Tad, kur bijis, kur nebijis, no kāda stūpa parādās prāvests. Tas pats, mūsu pašu. Mēs šo pazīstam, sasitam kājas kopā un tā...”

„Jums abiem jaungskungiem bija basas kājas, protams?” māte iemetas starpā ar savu vaicājumu. „Ne kauna, ne bailes...”

„Basas, jā”, Boņs atsāk. „Tas nekas. Prāvests nāk klāt, sniedz roku katram un saka: Sit sauajā! Es vilku — noplikšķēja vien. Kā bērni jūs, tā prasa prāvests.”

„Ak tu, Dievs, ak tu, Dievs...” pakrata galvu māte.

„Tā tas ir, šis prasa — kā bērni mēs esam. Mēs abi sakām, ka tādi un tādi. Saku — Aleksandra Pāvulāna dēls, Boņs, tā es šim saku. Malači, ka paši uz pilsētu atnācāt. Tad viņš izvelk pa lielai saujai sīpoliņu konfekšu no savas dziļās, melnās kabatas, un pieber mums pilnas riekšavas. Tas nav nekas, viņš mums saka. Tagad iesim šinī pat dārzā ābolus pazagt. Kas mums — mēs tik ejam. Ja pats prāvests ir te, tad viņš laikam gan zina, ka ābolus zagt nevienam nav grēks. Visi trīs ielienam caur sētu, pāris dēļi bija vaļā. Kas tur ābolu un kādi āboli, ka jūs redzētu! Mums nekur likt, kabatas mazas, cepuru nav līdzī. Pievelc ciešāk bikšu siksnu, saka man prāvests, un ber aiz krekla. Un tā es daru, un tā dara Pēteris. Tad no otras dārza puses nāk viena kundze, ar baltu galvu un saka: ak, jūs blēži! Viņa smejas vien, smejas vien. Un kas to domājis — tā ir prāvesta māsa! Tā tas bija. Bet tā kā tomēr bija tā mazliet zagts, mēs ar Pēteri norunājām mājās neteikt.”

Māte vairs nezina, vai lai Boņam tic, vai nē. Uz runāšanu mute viņam kā balalaika patiesi, un nekad nevar zināt, kas un kā no tās skan.

„Labi”, viņa saka, un viņas balss ir pielaidīgāka. „Ja tu tāds liels prāvesta draugs, tad tev visas atsaucīšanas jāzina vēl labāk.”

Otrajā rītā viss tiek posts, mazgāts, slaucīts. Galds tiek ar baltu linu galdautu pārklāts. Boņi liek, lai viņš savus zābakus spodrinātu un ausis mazgātu vēl un vēl.

Prāvests nav vis nekāds ilgi gulētājs. Vēl sienas stundenieks nerāda desmit, kad kāds vedējs ar lielu sirmu zirgu ierikšo pagalmā.

Visi citi, pat tēvs un vectēvs, par māti nemaz nerunājot, nezkur vēl steidzas un nezkur skrien tādu svarīgu ciemiņu pamanījuši. Tikai Boņs stāv rokas sānos iespiedis un uz saviem nospodrinātajiem zābakiem skatīdamies. Kas viņam ko skriet un uztraukties — prāvests ir sens viņa paziņa un draugs.

Te nu viņš nāk. Ja ne no kā cita Boņam nav bail, tad no tā milzīgā vīra, kas te kāpj nupat istabā pār sliedzi, Boņam pārskrien tāda kā satrūkšanās tirpoņa. Prāvestam ir jāpieliecas, lai tiktu istabā bez durvju zāgēšanas. Tas nu tā būs ar prāvestu, Boņs domā ātri, viņš aug un aug visu laiku vēl tāpēc, ka viņam tā runāšanās ar Dievu ik dienas. Kad tik viņam ienāk prātā, ka gribētos paaugt vēl drusku lielākam, tīrā nieka lieta pateikt Dievam pāris vārdus: Dieviņ, pastiep mani vēl kādu sprīdi. Vai tad Dievam žēl kādu paņemt pie galvas un paraut uz augšu. Dievs ne tādas lietas vien ir darījis.

Vēl Boņs pamana, ka prāvesta zodam ir divi stūri, un pašā vidū tāds ieliekums. Uz tāda zoda var birkavu pacelt. Boņs paceļ skatu uz augšu un paskatās prāvestam acīs. Vai kur labas acis, ne dūsmīgas, ne kā! Tādas pašas, kā toreiz, kad abi kopā ābolus zagām. Prāvestam ir tādas pašas ar smieklu pilnas acis, kā vectēvam, vai Tancim. Tas, ko viņš redz prāvesta acīs, Boņi sadrošina vēl vairāk, un viņš steidzīgi paiet tuvāk.

„Lai būs slavēts, Jēzus Kristus,” saka prāvests, savu melno cepuri noņemdams.

„Mūžīgi mūžos,” atbild vectēva, mātes, tēva un visu triju meitu — Annas, Zuzes un Malvīnes balsis reizē.

Boņs par prāvesta zodu un acīm domādams, ir piemirsis šo prāvesta sveicienu atņemt. Cauri visām citām domām izskrien atmiņa, ka vectēvs ir mācījis, ka šis — Lai būs slavēts Jēzus Kristus — ir visu kārtīgu kristīgu cilvēku sveiciens, ienākot citu mājās, un ka to vienmēr ir jāatņem ar: Mūžīgi mūžos.

„Mūžīgi mūžos!” nokliedz Boņs tā, ka visi satrūkstas un paskatās viņā. Boņs jūt, ko tāda paskatīšanās nozīmē. Jocīgie tādi, vai jūs nesaprotat, ja tu esi kaut ko nokavējis, tad lai tavš būtu reizē ar visu citu, tad tev vajag stiprāk. Tik vienkārša lieta ko saprast, nevis tā skatīties uz mani, kā uz nezko.

Prāvests sniedz visiem roku, apvaicājās par veselībām, par pagājušā gada ražām, par darbiem, par visādām būvēšanās lietām, par Annas, Zuzes un Malvīnes kāzām, vai tās taisoties, un kad tās būšot. Pieņāk arī Boņa kārtā.

„Kā tev, puisīt iet? Kā tev vārds?”

„Boņs. Bonifācijs, Aleksandra dēls, Pāvulāns,” Boņs stingri, prāvestam acīs skatīdamies, noskaita vārdu pa vārdam.

„Vai tu mani pazīsti?” prāvests vaicā vēl.

„Kā es tevis nepazīšu,” Boņs saka, ka skan visa istaba. „Pagājušajā vasarā kopā ābolus zagām.”

Liels klusums iestājas istabā. Boņs pat var dzirdēt kā viņa nospodrinātie zābaki iečirktas viens ap otru. Tad viņš skatās apkārt un redz, ka vectēvs ieķož zobos baltās ūsas galu. māte abām rokām aizsedz acis, kā no liela kauna paglābdamās, pat vienmēr mie-

rīgais tēvs sāk pamīdīties no vienas kājas uz otru. To Boņs ir ievērojis no laika gala, ka visi lielie cilvēki metas tādi pavisam jocīgi, kad tiem pasaka kādu taisnību.

„Tavu muldēšanu, savu muldēšanu!” iesaucas Malvīne, un ir labi, ka viņa tā pārtrauc gaisā pakārto klusumu.

Boņs skatās, skatās apkārt, un redz, ka visi mājinieki ir nobijušies. Nē, viņš pamana, ka prāvests nemaz neizskatās nobijies. Viņš pat smaida, Boņi skatīdamies. No prāvesta acīm Boņam paliek vieglāk ap sirdi, un viņš domā: te vēl ir divi vīrieši, kas nav satrūkušies — prāvests un es pats.

„Vērsi vajag tvert pie ragiem,” ierunājās prāvests. „Vai tu, Boņ, zini, ka es esmu prāvests?”

„Kas tad tevi nezinās — visi zina.”

Māte čukst Boņam aiz muguras: „Kā tu tā saki — tu, vajag teikt — jūs. Vai tev tas tikai reizi teikts. Prāvests nav nekāds tavš Tancis...”

„Ir jau labi, ir labi,” prāvests paceļ roku un nomierina bažīgo māti.

„Un tu saki, ka mēs abi zagām ābolus?” vaicā tālāk prāvests.

„Mēs divi vien toreiz nebijām. Vēl viens bija. Šeku, Knibinu Pēteris.”

Prāvests tā kā sāk kaut ko sataustīt pa atmiņu, bet vēl arvien īstais pavadiena gals nerodas.

„Tas bija... vasarā... tās kundzes, ar balto galvu, dārzā,” turpina Boņs.

Prāvests izdārd smieklos.

„Taisnība, bērns!... Tev taisnība!... Redzi, kāda man vecam tā atmiņa sāk palikt — vairs nevaru atcerēties pat tādas lietas, kā — kad un kas ir zagts... Kā tad — zagām! Tagad es atceros — visi trīs zagām!...”

Prāvests apņēm abas rokas Boņam ap pleciem, ievēl viņu sev klēpī un, acis izslaucījis, saka:

„Abi ar to Pēteri atnākat pie manis nākošā vasarā. Iesim visi trīs zagt no jauna.”

Vēl pēc brīža prāvestam ienāk kaut kas prātā:

„Kad cilvēki grēko, tiem vajag šo to zināt — kā lai par grēkiem labdarīt. Tev jauna galva, tev jāzina labi daudz. Ko tu vari noskaitīt?”

To tik Boņs ir gaidījis. Viņš zina Svētā Jura litāniju, bet Svētais Juris Boņam nepatīk no tās zābaku nedošanas reizes. Svētā Tekla? Tā ir sāpīga un skaista litānija. Tad Boņam ienāk prātā, ko sievietes viņam pāri darījušas. Nē! Lai iet Jāņa Nepomuka litānija. Viņš ir lāga.

Un Boņs sāk skaitīt un ber vienā bērsanā.

„Jau pietiek,” saka prāvests. „Redzu, ka tu zini. Gana.”

Kas par gana? Vai tev nav laika paklausīties, kā es to labi zinu?

„Vēl nav visa!” atcērt Boņs un turpina skaitīt, pa vidiem padomādams, ka tas prāvests gan grib tikt vaļā tā pa vieglo.

„Tev laba galva,” saka prāvests, kad Boņs ir beidzis. „Par tādu litānijas noskaitīšanu mēs nākošajā vasarā iesim nozagt veselu sieku ābolu. Tikai skaties — tu nekad un neko nemēģini zagt viens pats. Tikai ar mani kopā. Norunāts?”

Boņs pamāj ar galvu.

„Vasarā ar savu mašīnīti, tad gan es varu daudz ātrāk apskriet,” ieminas prāvests celdamies. ”Ar zirgu, lai cik tas labs, iet lēnāk.”

To tik Boņam vajag dzirdēt. Prāvests gan tā kā sāk dižoties ar savu automobili par daudz. Kas tas automobilis — tāds skārda vaguļiņš, bez prāta un

bez visa kā. Vai prāvests domā, ka viņa mašīnīte, kā viņš to sauc, būtu ātrāka par Boņa zirgu Cikceru, kuŗam Boņš katru dienu ietaupa no sava cukura pa graudam un nes uz kūti, kad tur neviena nav?

Boņš nostājas prāvestam ceļā.

„Prāvest, lai cik tu labi sakī par savu skārda vāguliņu, bet tas pret manu Cikceri nekā.”

„Kas tas tāds Cikcers?” atvaicā prāvests.

Mans zirgs. Skrien kā lidaka.”

„Tad tu gribi, puis, skrieties ar manu mašīnu?” smejas prāvests.

Boņš izstiepj roku un skanīgi saka:

„Sit sauajā. Norunāts.”

Prāvests iesit savu lielo roku mazajā Boņa sauajā, un tad pagriezies, sāk šo un to pārrunāt ar tēvu, māti, vectēvu un meitām.

Boņš skrien apkārt palekdamies, un savus nopodrinātos zābakus reižu reizēm aptaustīdams.

8.

Sākumā tā kā bija mazliet žēl, ka sniegs tagad zūd ar zušanu katru dienu. Kad tā vairs palikuši tikai tādi balti ielāpiņi pa brūnajām un zaļajām piekalnēm, ka tur vairs nav kur lāga ragaviņas uzvilkt, ne arī ar slēpēm atsperties, tad ko vairs tur iesi daudz žēlot!

Mūrdala lejā ir izkāpusi no krastiem, izplētusies pār visām pļavām, un nes vēl arvien ledus gabalus, reizēm kokus, dēļus, reizēm alkšņus un egles ar visām saknēm. Laikam gan tā tagad ir tikpat liela, kā Dau-gava, kuŗu ir redzējis tēvs un Tancis. Šņākšanu, tavu

šņākšanu, Mūrdul, tev ir gan spēka, Boņs domā atmodies naktī, jo arī istabā var dzirdēt Mūrdulas spēku tagad.

Viņš klusi izkāpj no gultas, uz pirkstgaliem pieiet pie loga un skatās un klausās ārā. Tumsa ir zila un brūna vietām, neko daudz nevar redzēt, bet tur, kur platie Mūrdulas ūdeņi tagad, kaut kas atspīd reižu reizēm. Varbūt tur eņģeļi staigā ar saviem lukturīšiem un baro zivis, vai varbūt tur spīd vecā nauda, izskalota no krastiem Zeltiņu kalnos. Tur bijušas pilis reiz. Latviešu ķēniņš tur dzīvojis, vis. Stiprs un gudrs bijis. Un ļoti liels. Atnāk pie šā krievi, ar garām bārdām. Šie gribot kauties, kā jau krievi — ne no šā, ne no tā, grib kauties. Ķēniņš vaicā šiem: Cik jūsu iet uz mana viena pirksta? Nejoko! — šie atkliedz. Ķēniņš kā velk elpu iekšā, tā visus krievus ar visām bārdām sarauj sev uz delnas. Kā pūš ārā, tā visi krievi murdēdami ezerā. Kā vēlreiz ķēniņš pūš no savām lielajām krūtīm, tā ezera krasts pušu, un upe sāk tecēt uz leju, murmulēdama, murdēdama. Tā šo upi arī nosaukuši par Mūrdulu no tā laika. Ķēniņš dzīvojis vēl ilgi, ilgi. Daudz zelta bijis paglabājis Zeltiņu ezera krastos un Zeltiņu kalnos. Tā vecā nauda ejot pavasara naktīs kaltēties, un staigājot kā uguns, paceldamās un sēzdamās uz zemi. Tas, kas būšot daudz mācījies skolās un mācīšot atminēt, ko ķēniņš sacījis naudu zemē ierakdams, tas kā pateikšot tos īstos vārdus, tā staigātāja uguns sprāgšot tā, ka nakts nodimdēšot, un tad sabiršot zemē īstā zelta nauda, un tam tad būšot ar to naudu jādara to, ko tas gudrais ķēniņš gribējis.

Kaut kas atmirdz virs šņācošajiem Mūrdulas ūdeņiem. Cits tas nevar un nevar būt, domā Boņs, tā ir ķēniņa nauda, kas tur staigā. Rītā būs jāpavaicā vec-tēvam, varbūt viņš zina tos īstos vārdus.

Tikpat klusi, kā aizgājis, Boņs ielien atpakaļ gultā, blakus vectēvam un klausās visādus miega trokšņus. Vectēva lūpas ik pēc brīža izpūš tādu pašu skaņu, kā kad vārot auzu ķīseli, burbulis izskrien no apakšas uz augšu, priecīgs, ka nesadedzis.

Aiz durvīm, otrajā istabā, var dzirdēt, kā Malvīne pa miegam kaut ko svarīgu runā.

„E — ī!... Tanci... Tančuk... Nepalaid rokas! Tev asas rokas... E — ī...”

Ir gan tā Malvīne. Nevar Tanci pat miegā likt mierā.

Boņs gan ir ar mieru visu likt mierā. To padomājis, viņš sāk brīst pa tādiem ļoti mīkstiņiem un siltiem ūdeņiem. Tie paliek arvien mīkstāki un mīkstāki.

Nākošais rīts izaug skanīgs pār mežiem ar vēl kaut ko neredzētu. Visss skan vienā skanēšanā, un sākumā nevar īsti saprast — no kurienes šī nedzirdētā skanēšana nāk — no zemes, vai no debesīm? Liekas, ka tā burbuļotu ārā no visa lieluma, un būtu sajaukusi kopā visu lielo debesu zilumu, un visu lielo zemes brūnumu un zaļumu. Boņs stāv kalnā, tanī pašā Gaura kalnā, no kuŗa ziemā bija laidies ar slēpēm, vai ragavām, skatījies uz Salānu uguņu pusi, vai vakarā klausījies Zvanu Floriāna zvanīšanu saulei rietot. No citas vietas nevarētu tik daudz ne dzirdēt, ne redzēt, kā no šī Gaura kalna. Kur radušies, kur neradušies visādi putni — cīruļi, strazdi un ķievistes kliedz tik priecīgā kliegšanā, it kā viņiem notiktu vicnpadsmīt kāzas uzreiz. Kas to zina, varbūt gaisā var arī sataisīt tik daudz kāzu uzreiz? Egles, priedes spīd zaļākas, un viņu stumbru brūnumi gaišāki, kā saules noskaloti. Arī bērziem kaut kas noticis. Tie vairs nav tikai balti vien. Zaros tāda kā rūzgana, citreiz tāda kā sāma krāsa, vēl citureiz tāda kā violeta

mirdzēšana danco. Arī tas nav viss. Visiem kokiem ir balss radusies. Kā tik pārskrien vējš, tā egles sāk vilkt tādu kā pašu zemo balsi ērgelēs, priedes tā kā vārnu bērņus mierinādamas: ciššš, kuššš, bet bērzi var izsvilpot, ko tik tie grib — tā kā meitu, tā kā puīšu, citureiz tā kā bišu balsi.

Nav nemaz tiesa, ka zeme nerunātu. Pat pati zeme ir sākusi runāt. Boņš par to ir teicis Malvīnei, šī tikai zina savu: Neplāpā! Ar Malvīni tā ir — viņa citu nemaz nedzird, dzird tikai, kad Tancis runā. Zeme, viņas dēļ, var iet gulēt. Boņš skaidri dzird, ka zeme runā. Lai skaidrais būtu skaidrs, Boņš pakāpj kalnā vēl augstāk, nogulstas uz sāniem un piešpiež ausi zemei. Kas tik tur zemes runāšanā neskan. Tādam lielumam, kā zemei, ir ko runāt un sarunāt, par to nav ko domāt, lai nesaka vis. Tur čukst un pīkst, tad nopūšas un priecīgi nodun, reizēm tur nekas sakustas tā kā izstiepdamies lielāks. Kas ir tie citi, kas tur zemē čukst, vai nodun, to nevar zināt, bet ka to pīkstēšanu taisa zāļu asni, kas grib tikt no zemes ārā saulē, par to Boņš ir drošs.

Vēl tikai pirms pāris dienām nebija nekā, bet šodien jau zied kārkli. Boņš skrien lejā pie rūcīša, kas gar kalna malu tek uz Mūrdulu, un skatās kā bites klēpjiem vien ņem medu no kārklu ziediem, kas paši ir istā medus krāsā.

Arī odi un zilās mušas jau spindz pa piesauli. No kurienes tie visi nāk? Vai gulējuši zem sniega? Tikko sniegs projām, šie danco kāzas.

Boņš kāpj vēl lejāk, kur Gaura kalna malas pļavas applūdušas ar ziliem, tīriem ūdeņiem.

„Purenes! Purenes!” Boņš nevar novaldīties neiekļiedzies skaļi, šopavasār pirmo reizi redzēdams purenes ziedam. Tās mirdz kā dzeltena zelta pogas apšūtas ap visa ūdens ziluma malām pa pļavu.

Kad jau purenes zied, tad ūdenī var iebrist bašām kājām! Ja māte redzētu, tad tūlīt būtu bāršana: kājas pārsaldēsi. Vai arī māte katrreiz to labāko labumu var zināt? Boņš novelk zābakus un uzloka bikses. Zābakus vajag taupīt, nevis ūdenī mērcēt. Kājām nekās netiek. Sākumā tā kā jocīgi, ūdens ar tādu kā vēsu strīpu apņem un kniebj kājā. Boņš pabrien dziļāk, pasper kājām ūdeni. Tad sāk sist ūdeni abām rokām. Un ap viņu liecas šī pavasara pirmās varavīksnas. Tad viņš brien atpakaļ malā un katrā kājas pirkstu starpā noplūc pa purenei. Patvēris zābakus rokās un purenes arvien vēl turēdams pirkstu starpās, skrien atpakaļ kalnā.

Viss ap viņu tā skan vienā skanēšanā, un zeme un debesis mirdz ar sauli, zilumu, brūnumu un zaļumu, ka Boņi dūkdams sāk celties tik skanīgs prieks, ka Boņš to vairs nekā nevar noturēt pats sevī vien. Uzskrējis Gaura kalna pašā augstākajā vietā, katrā rokā pa zābakam sev pacēlis augstu pār galvu, un ar basajām kājām palekdamies, Boņš sāk kliegt cik vien spēka:

„E — oū — aū ! Pa — va — sars !... Pa — va — sars !... Pa — va — sars !...”

No bērzu piekalnes, no eglaines, no priežu kalna aiz Mūrdulas, no rijas gala un kaimiņu māju jumtiem viņam atkliedz atbalss tikpat spēcīgi:

„E — oū — aū !... Pa — va — sars !... Pa — va — sars !... Pa — va — sars !... Pa — va — sars !...”

Boņa acis ir apstājušās pret Degļu mājas galu. Kas tad tas? Roka māj zilu lakatiņu saulē un Boņš pazīst, ka tāda zila lakatiņa nav nevienai citai, kā tikai Degļu Bibukam.

No šī zilā lakatiņa Boņi atnāk tik daudz liksmes, ka viņš varētu smieties un raudāt reizē, un

dunēt visi pārkoņi kopā: Pavasars! Pavasars! Pavasars!

Liels prieks ir aizsitis Boņa kaklu. Viņš kliegtu, kaut ko sauktu Bibukam, bet viņam nav balss. Boņš tikai pavicina gaisā abus paceltos zābakus. Bibuks ir redzējusi. Viņa atmāj ar lakatiņu vēlreiz.

Boņš apsēstas saulē sakarsušajā kūlā kalna galā un domā: Redzi, ka nav vis nekāda Alekša. Redzi, ka nav.

9.

Vakarā ar tēvu to lietu bija norunājuši ļoti stingri, un Boņš bija apsoliņies, ka ne par ko neaizgulēsies, bet reizē ar tēvu ies uz tīrumu un palīdzēs art. Boņš ir pietrūcies sēdus gultā un visu to atceras tik skaidri, ka redzot istabu tukšu — te vairs ne tēva, ne vectēva, ne mātes, ne meitu, tikai Juriks meimuro pa grīdu un kaut ko burbuļo — ļap, ļap — Boņam sirds sāk sāpēt ap pašu vidu. Tādu miegu vajadzētu nōsist uz vietas!

Boņš ģērbjas un aujas ātri. Juriks nāk klāt un vēl grib Boņam kaut ko no savām lietām izskaidrot — ļap, ļap, bet Boņam nav laika ar tādu brāli te — ļap, ļap, kad ir jāiet art!

„Ka tu man būtu labs bērns, palicis viens pats istabā!” Boņš novicina gaŗu pirkstu Jurikam ap degunu un izmetas pa durvīm.

Kā tad — tēvs jau ar pašā pakalna galā, un viņš pats un abi zirgi kustas tik lieli pret debesu zilumu un sauli.

Nokavēto ir jāsasteidz, un Boņs skrien, ko māk. „Dievs palīdz!” viņš klieudz tēvam pa gabalu, caur elsieniem.

„Paldies, dēls, paldies,” atsaka tēvs pieri noslaucīdams un zirgus pieturēdams, un viņš Boņam liekas tik miļš un labs, ka ne ar vārdu nepiemin par Boņa aizgulēšanos.

„Vai es arī varu paart?” Boņs vaicā skaidri un gaiši, tūlīt uz vietas.

„Varēsi,” padomā tēvs, „tikai, pirms kā sāc, pastaigā aiz manis pa vagu un paskaties, ko tas arklis reizēm dara.”

Boņs pasniedzas un abiem zirgiem — Bērim un Cikceram noglāsta purnus. Cikcers meklējas ar savām mikstajām lūpām pa Boņa delnu, un tur neko neatradis, viņš sniedzas pie Boņa kabatas un pastumj Boņam sānos, kā vaicādams: Kāpēc tu cukuru neatnesi?

„Tu mani pazīsti gan? Tu zini, brālīt, ka esi mans zirgs. Redzēsi, mēs vēl šovasar pat dabūsim skrieties ar prāvesta mašīnu, lai viņš nedomā lielities pārāk. Lai labāk nedomā.”

Tēvs parauj grožus un zirgi sāk vilkt. Arkla lemeša atgrieztā vāga veļas ar otro pusi uz augšu, un ir tumši brūna, un spīd saulē kā tikko izceptu maizes kukuļu virsa, kad tos māte apsmērē ar pienu. Boņs iet pa vagas izgriezumam aiz tēva. Kas tik vagā nav — sliekas, melni un zili vaguliņi, balti un zaļi akmentiņi, un visādas saknes. Dažas ir pārgriezis arklis un no tām sūcas tāds kā piens. Boņs tik ņem un liek savu bikšu kabatā sliekas, baltos un zaļos akmentiņus. Vajag šo to iekrāt vasarai. Sliekas būs vajadzīgas makšķerēšanai, akmentiņi — tāpat vien — skaistumam.

„Vai es jau varu paart?” atkal atvaicā Boņs.

„Labi,” saka tēvs un pietur zirgus.

Tēvs parāda, kā satvert un turēt arkla rokturus, kā ieplēst kājas un atsperties vagā, lai arkls būtu labāk valdāms.

„Tas nav nemaz grūti,” saka Boņs apņēmīgi.
„Jau es redzēju. Tagad sāksu.”

Boņs satver delnās zaļos arkla rokturus, kas ir viņa plecu augstumā.

Viņš sakustina grožus, zirgi sāk iet, Boņs ir sācis. Boņs cenšas turēties taisni. Tas ir gan brīnums, kas tas par spēku caur arklu var nākt no zemes ārā — tas Boņi sagriež tā kā grīstē, viņš vēl turas rokturos ar visu spēku, kad jūt, ka viņa kājas atdalās no zemes, un viņš ir pasviests gaisā, un arkls ir no vagas ārā un ar visu Boņi apgāžas. Lai tur notiek, kas notikdams, bet Boņs nedomā laisties vaļā no rokturiem. Zirgi tik turpina iet uz priekšu, it kā nekas nebūtu noticis, un arkls velk Boņi pa zemi aiz sevis. Vēsa un slapja zeme beržas Boņam ap zodu, degunu un pieri. Arī mutē ir tāds sāļš gabals iekritis, bet Boņs nelaižas vaļā. Lai te nāk pati pastardiena, bet Boņam ir jāaŗ!

Tā kā caur zemes rībēšanu Boņs dzird, ka atskan atpestītāja balss. Tēvs uzsauc zirgiem un tie apstājas.

Tēva mute nevar noslēpt smaidu, bet šoreiz Boņs viņam to nemaz neņem ļaunā.

„Traki zirgi,” Boņs saka pietrūcies, un muti ar piedurkni no zemēm slaucīdams. „Iet kā velni! Ne apturēt!”

„No tevis iznāks arājs,” tēvs viņam uzsit uz pleca. „To var redzēt. Arkls tev palika rokās. Tas ir tas galvenais.”

No laimes Boņam saskrien asaras acīs. Tā ir pirmā reize, kad tēvs viņam ir uzsisis uz pleca tā, kā to lielie puisi dara viens otram, kad grib parādīt, kad tas otrais ir kaut ko labu paveicis, un ka tāpēc viņš šinī pasaulē ir kaut ko vērts.

„Tagad pavasarī nekāda lielā aršana neiznāk, viss jau ir aparts pagājušajā rudenī,” atsāk tēvs. „To drusku, kas te palicis, es varu apart viens. Bet rudenī, ja tu gribēsi, varēsi man sākt palīdzēt. Pa vasaru šogad tev sāksies citi darbi. Tu jau liels puika. Šogad būs tā, ka vienu nedēļu, tāpat kā agrāk, ganos ies Justs, bet otru — tu. Tā jūs abi mainīsities.”

Citā reizē Boņa lūpa būtu atliekusies un viņš būtu kliezjis, ka neies vis ganos. Bet tā kā viņš šinī pat brīdī ir ticis atzīts par istu arāju, tad arī tādus mazākus, bērnu darbus viņš ir gandrīz ar mieru uzņemt bez lielām kaņiem.

Visas jaunās ziņas Boņam ļoti gribas pastāstīt vectēvam.

„Es iešu uz mājām,” saka Boņs, un skriešus laižas uz māju pusi.

Var redzēt no vectēva ūsu galu kustēšanās, ka visas šīs jaunās ziņas viņam patīk.

„Tas viss ir labi, bet mums abiem rītu jāsagatavojas lielām lietām,” saka vectēvs.

Lielās lietas Boņam uzreiz sāk niezēt un viņš pakasa zem cepures.

„Vai liksim vēdzeļu tačus?” vaicā Boņs.

„Ko nu tagad ar vēdzēlēm. Kokus stādīsim.”

Pēc brīža vectēvs piebilst:

„Vajadzēja gan vairāk rudenī atvest un iestādīt. Nu, gan jau. Bērziņi reizēm neņem ļaunā, ka tos stāda arī pavasarī.”

Koku stādīšana — tā gan nav nekāda mazā lieta, to Boņš atceras jau no pagājušā gada.

„Tad jau mēs brauksim uz tālajiem Rikavas mežiem?” Boņš palecas pats un pasviež savu cepuri gaisā.

Otrajā rītā Boņam ir grūti atvērt acis un saprast kāpēc vectēvs kustina viņa plecu.

„Jābrauc uz Rikavas mežiem,” Boņš sadzird caur visām septiņām miegu kārtām, un viņa acis ir uzreiz vaļā un visas lietas skaidras.

Vectēvs ieliek lāpstu, cirvi, žāvēto gaļu, maizi, piena pudeli, un viņi, iejūguši Bēri, brauc. Cikcers tādai mierīgai braukšanai nav labs. Tas par daudz danco, kad jāpietur.

Rikavas meži ir lieli un zili, un tiem nav gala ne malas. Tur ir tādi biezokņi, ka dažā vietā tumšs kā naktī.

Arī putnu balsis tāda tumša meža dziļumos skan savādāk, nekā māju un Mūrdulas mežos. Kāds no tiem pūš un pūš tā kā vaidētājs, kā kāda miruša grēcinieka dvēsele.

Vectēvs brauc pa visādiem ceļiem un celiņiem, ka Boņam sametas pavisam jocīgi, un viņš paskatās atpakaļ.

„Vectēv, vai tu zini ceļu atpakaļ?”

„Mežos ceļu vienmēr jāskatās pēc saules,” atsaka vectēvs.” Tur ir rīti, tur — dienvidi, tur — vakari, tur — ziemeļi. Mēs tagad braucam iekšā no dienvidiem uz ziemeļiem. Ārā brauksim — no ziemeļiem uz dienvidiem. Saulīte rādīs ceļu.”

Vectēvs runā tā, ka it kā viņam nebūtu nekādu bailu no meža dziļuma. Kā vectēvs domā braukt no tāda mijkrēšļa ārā pa sauli, to Boņš nevar iedomāties.

Beidzot parādās tāds kā pļavas laukums. Tā malā ir jauni bērzi, apses, un pat kļavas. Boņi caur atmiņu dziļumu sāk knudēties šī vieta tāda kā redzēta, prāts metas drošāks, un viņš vairs nebaidās palaist balsi skaļāk.

„Vāvere. Redzi, kur vāvere.” Boņs kliedz. „Vai tā ir tā pati, kas pagājušā ziemā par vienu pašu Dievpalīgu pārli ielika ūsās? Vai tā pati?”

Vectēvam laikam redze tāda pavājāka. Viņš kaut ko domā un nevar izdomāt.

„Ak, tā — nu es atceros, jā... Nē, tā nav vis tā pati, kā es skatos. Tomēr tā ir no radiem. Būs kāda māsīca.”

Nē, ar vectēvu vēl tik ļauni nav, ja viņš var pazīt vāveru māsīcas, un šo un to.

Tad viņi sāk rakt bērziņus. Rok pa vienam un nes un ceļ ratos. Boņs palīdz visu un visās vietās. Kad vectēvs ceļ bērzu ratos ar visu zemi ap tā saknēm, Boņs piepūš vaigus un palīdz vectēvam kliegt: Epp! Tanīs reizēs, kad Boņs uz citurieni skatdamies, aizmirst pakliegt: Epp! — vectēvs nevar un nevar iecelt bērziņu ratos.

„Boņ, kur tavs — Epp! — palika, a?” vectēvs tad vaicā.

Tad Boņs izkliedz tādu — Epp! ka vectēva bērziņš ar skriešanu ieskrien ratos. Un tā viņiem darbs iet uz priekšu labi un saskanīgi. Nevienam citam Boņs tik labi nemāk palīdzēt, kā vectēvam. Vectēvs no savas puses atkal, ne par viena cita palīdzību nav tik priecīgs, kā par Boņa. No visa tā Boņs zina, ka viņi abi ir lāga cilvēki, viņš pats un viņa dārgais vectēvs.

Sabīstas Boņs un stāv klausīdamies. Tā ir viņa paša doma, no kā viņš ir sabijies: Ja nu tagad nāktu

mežakungs ar šauteni un pamanītu viņus abus ar vectēvu mežakunga bērziņus liekam ratos?

„Vectēv, ja nāktu mežakungs — kas tad?”

„Te ir valsts mežs. Stādīšanai ir atļauts rakt, cik vien vajag.”

Boņš uzelpo atvieglots, un ar to pašu viņam sāk tik neganti ēst gribēties, ka vairs ne paciest. Viņš pasaka vectēvam — kā tas ir.

„Biju pavisam piemirsis,” atsaucas vectēvs. „Man arī visu laiku ir gribējies, bet es biju piemirsis, pavisam piemirsis.”

Vectēvs padod zirgam auzas, sakur mazu uguntiņu pļavas vidū, un sagriezis žāvēto gaļu, vēl to pacepj uz uguns, pagrozīdams, un tad Boņam uzklāj uz maizes rīkas divas brūnas gaļas šķēles. Boņš ēd lielām mutēm, pienu piedzerdams, un viņam šis ēdiens tā garšo, ka viņš nezina un neatceras, kad vēl tik garšīgu maltīti viņš būtu ēdis. Ko tik vectēvs taisa, vai dara, viss viņa gatavotais ir vislabākais, tāpēc, ka viņš ir — Boņa vectēvs, tā lieta ir skaidra.

Paēduši un vēl ielikuši vezumā sešas apses un kļavas, viņi sāk atceļu.

Tikko pārbraukuši mājās un jaunos kociņus izlikuši piekalnē, tūlīt stājas pie stādīšanas darbiem. Vectēvs zina, ka nedrīkst ļaut nožūt koku saknītēm, nemaz nē. To kociņi var ņemt ļaunā un neaugt. Līdz šim Boņš ir zinājis, ka tikai viņš var šo un to ņemt ļaunā, ja šis un tas notiek ne tā. Ka arī koki var un prot spītēties, tas viņam ir jaunums.

Kamēr Boņš cilā un cilā aso lāpstu, bērziņam nokniebjas viena no vislielākajām saknēm.

„Ko tu tagad tam bērziņam izdarīji? Ai, ai...” bažīgi baras vectēvs. „Kā nu tā var ap bērziņu staigāt, kā bez acīm, saki tu man? Domā, ka koci-

ņam nesāp? Domā, ka viņš nejūt? Domā, ka viņš negrib augt tāpat kā tu? Tu viņam, es zinu, negribēdams, nogriezi tikpat kā kāju.”

Boņš stāv nodūris galvu un skumīgi skatās zemē. No bērza kājas sāpe pāriet viņa paša kājā un sāp no visas tiesas.

„Piesmeļ ūdeni no rūcīša,” vectēvs pasniedz Boņam skārda trauku. „Tūlīt šo ievainoto bērziņu ieraksim un apliesim. Gan jau viņš dzīvos.”

Boņš strādā un dara visu no sirds, un viņam ļoti gribas, lai šis bērziņš dzīvotu tāpat kā visi citi.

Pēc tādas mežu dienas Boņš jau sāk aizmigt ar maizes gabalu rokā, vēl pie galda sēdēdams. Vectēvs, izņēmis maizi no rokas, aiznes Boņi uz gultu. Pārmetis krustu pār Boņa seju, viņš ierīko Boņa galvu spilvenā.

„Meža gaiss ir stiprs,” nosaka vectēvs atguldamies Boņam blakus.

Nākošā rītā, tikko piecēlies, Boņš iet taisni pie ievainotā bērziņa. Tas kustas vājā, tāpat ir vēl dzīvs un var visu dzirdēt, ko tam saka.

„Tu jau zini,” Boņš iesāk bērziņa vienu zaru ar roku glāstīdams. „Tu jau zini, ka es negribēju vis to sakni tev nogriezt. Sāpēja tev, par to nav runas. Kamēr es šo un to, tā tas viss gadījās, un — sakne tev pušu. Saproti pats, kā dažu reizi gadās. Neesi dusmīgs, neturi ļaunu prātu ilgi. Ko tu saki? Es nedzirdēju, ko tu teici? Tu nesaki nekā? Tad tomēr esi dusmīgs? Pagaidi, es tūlīt skriešu un atnesīšu ūdens trauku un tev uzliešu uz tās pārgrieztās saknes. Tu iedzeļ to ūdeni. Labi?”

Boņš skriešus dodas uz rūcīti un nes vienu skārda trauku pilnu ar ūdeni pēc otra.

„Vai paliek labāk? Vai tu teici, ka paliek gan. Un tu neturēsi ļaunu prātu? Tu pamāji ar galvu, ka — jā. Tu esi labs. Viss būs labi. Es tevi vienmēr pieskatīšu, lai tev nepietrūkst ūdens. Norunāts? Norunāts?”

Kad tik pamatīgi ar bērziņu samierinājies, Boņs svilpodams kāpj pa jaunajiem kokiem apstādīto piekalni augstāk. Viņam tāds vieglums un labums stīgā pa visu krūšu dziļumu.

10.

Katru reizi, kad te iegriežas Caru Salimons, un viņi ar vecotēvu pasāk savas garās runas, abi viņi sarunā kaut ko tādu jocīgu, no kā Boņs nekā lāga nevar saprast: agrāk arī viņi visi te dzīvojuši tāpat, kā Salānu pilsētā, bijusi māja pie mājas, nevajadzējis ne to lielo gabalu kā tagad, vienam pie otra iet, neko. Dzīvošana Gauru ciemā gan bijusi laba lieta. Šī paša Gaura kalna malā bijis ciems, un tā arī to saukuši par Gauru ciemu. Arī Boņam sametas žēl, ka vairs nav tāda Gauru ciema un tās labās dzīvošanas. Tā būtu pavisam cita lieta, ja Knibinu Pēteris dzīvotu tepat ap stūri, ja pie Tanča loga varētu piesist, kad tik ienāk prātā, un ja Bibuku varētu redzēt nākam ar piena slauktuvi rokā pār pļavas stūri katru vakaru.

„Kur tas Gauru ciems palika?” ievaicājās Boņs.

„Paņēmām un izdalījamies,” dusmīgi ar pīpi iesizdams pa sienu, saka Salimons. „Tādi kā mulķi, paklausījām mērniekam.”

Ja tanī ciemā ir bijis tāpat, kā Salānu pilsētā aiz kalna — dzīvošana labu labā, tad Boņam gribas un gribas tos laikus atcerēties, un viņš papūlās visu to dabūt atmiņā, bet neveicas. Vienkārši — tādas atmiņas Boņa galvā nav.

„Kāpēc es to nevaru atcerēties?” šoreiz Boņš griežas tieši pie vectēva.

„Kā tu atcerēsies, ka — tevis tad vēl nemaz nebija pasaulē.”

Tā lieta paliek arvien jocīgāka — viņa nemaz nebijis pasaulē! Reizēm Boņam ir licies, ka viņš te ir bijis visu laiku. Tādu runāšanu par viņa nebūšanu pasaulē, viņš izjūt kā tieši viņam nodarītu netaisnību. Kā viņi to te domā — kā viņi bez manis te būtu iztikuši? Kas vectēvam pakasītu mugurū, kad niez? Kas palīdzētu tanī lielajā koku stādīšanā? Kas Jurikam ielietu pienu mutē, kad tā mute atveras tik plata, ka no turienes nāk ārā visas pasaules dziesma? Ko darītu Bibuks, ja viņai nebūtu kam pavicināt savu zilo lakatiņu, kad pavasaris atnāk un cilvēkam uz katras kājas pirksta zied pa purenei, tik zeltainai, kā mātes gredzens? Kas Cikceram nestu cukura graudus un saprastu, ko žiks runā ar savu asti? Lai viņi labāk nedomā runāt par Boņa nebūšanu pasaulē?

„Nē,” Boņš pakrata galvu, „tas nevar būt, ka es nebijis. Kā es varu būt no nebūšanas? Kur tad es biju, kad es nebiju?”

„Tā ir, tev taisnība. Tu biji. Tu biji visu laiku, arī pirms būšanas te. Tad tu biji Dieva padomā.”

Tas vectēvs gan var sarunāt — Dieva padomā? Es reiz lūdzu Dievu Tēvu, lai viņš palīdz no manas mātes dabūt zābakus, tā — pabraukšanai no kalna. Nebija pagājušas divas nedēļas, Dievs visu bija aiz-

mirsis. Labi, ka toreiz, sastrīdējies ar Svēto Juri, Dievam Tēvam atvaicāju. Tad nu vēl izgāja nekas. Ja viņš tā būtu turējis mani savā padomā, tad viņš būtu arī zinājis manu zābaku lietu. Nav gan arī Dievam Tēvam viegli, viņam tādu Boņu miljoni, arī viņa eņģeļi debesīs reizēm lec uz vienas kājas un lejas ar ūdeni. Nav vis arī Dievam viegli. Tāpēc labāk nedomāt viņam pretim.

„Un kā es, ticis ārā no Dieva padoma, atnācu te?” vaicā tālāk Boņš un domās piemiedz vienu aci: Tu, vectēv, es zinu, tūlīt teiksi, ka tā vecā Agnese mani atstiepa no Mūrdulas vienu rītu, bet Knibinu Pēteris arī šo to no tādām lietām ir dabūjis zināt. Boņš ir vaicājis arī Tancim, tas tikai piemiedz aci un labu laiku neatbild. Tad pakrata galvu un saka: Es nezinu. Tādas lietas zina tikai meitas. Pavaicā tām. Ja nu tā, tad tā. Var pavaicāt. Malvīne tāda visa zinātāja. To, ko dzirdējis no Knibinu Pētera, Boņš pastāsta Malvīnei un prasa, vai tas tā ir. Šai tik acis plēšas platākas un platākas, un, laikam, viņa nevar parunāt, vai? Runāšanas vietā, viņa — baukš! — ar slapju lupatu Boņam pa pieri. Un tas viss. Vai vectēvs arī vilks ar lupatu?

„No Dieva padoma tava māte tevi dabūja zem savas sirds, un tā turēdama zem sirds viņa tevi atnesa šinī pasaulē. Tas ir viss, ko tu pagaidām vari saprast. Kad būsi lielāks, pastāstīšu vairāk.”

Tad jau ir labāk, ka vectēvs tā saka. Tas ir puslīdz uz to puši, kā to Knibinu Pēteris zina. Boņam tomēr negribas īsti ticēt nevienam. Arvien vēl viņam liekas, ka tā nemaz nevarētu būt, ka viņš te nebūtu bijis visu laiku.

Maija mēnesis ir jau pusē, tā to saka vectēvs savā lielajā kalendārā skatīdamies. Zaļums skanē-

dams ceļas no pļāvām, koku galiem un brūnajiem arumiem. Boņs ir apskrējis visus tīrumus un redzējis, kā ar zaļu biezu asnu lien no zemes ārā pirmie sētie zirņi, auzām asniņš ir iesarkans sākumā, bet liniem gaiši, gaiši zaļš.

Katru vakaru, tā ap saules rietu, ir sanākšanas vecā Gauru ciema vietā, Gaura kalna malā. No vecā ciema un tiem Salimona un vectēva labajiem laikiem tur ir palicis tikai vienas otras mājas pamats, apaudzis ar nātrām, dažas ābeles un viena pati māja, kuņā dzīvo tā Agnese, kas esot visus Gauru ciema mazos un lielos viena pati sanesusi no Mūrdulas. Pašā kalna malā, atstatāk no visiem vecajiem pamatiem un ābelēm, ir četri lieli bērzi. Visi tie četri izskatās tik veci, ka tiem vairs maz kas palicis no bērzu baltuma. Baltuma vietā tiem ir īstais sirmums. Lai kā ar to sirmumu, bet viņu zaros jauno zaļo lapu ir vēl vairāk, nekā jaunajiem bērziem, kas spīd balti pat caur tumsu. Un viņu visu četru galotnes sniedz tik augstu, ka Boņam reizēm liekas, ka zvaigznes tur var aizmesties. Starp šiem četriem sirmajiem bērziem ir tikpat vecs krusts, ar piekaltu Pestītāju un ar asinīm naglu vietās uz kājām un rokām. Boņs atceras, ka sākumā, kad pie šī krusta viņš bija tikai pirmo reizi atvests, viņam bija bailes no asinīm uz Pestītāja rokām un kājām. Tagad viņš zina, ka viņam ir jau savs spēks un ka tā būs vairāk un vairāk, arī viņa jušana ir mainījusies: viņam gribētos dabūt rokās tos ļaundarus, kas Pestītāju tā mocījuši, tad viņš gan tiem parādītu, kur upē pīkstuļi dzīvo! Ar šiem vecajiem bērziem, ar krusta jumtu un ar Pestītāju zem tā, Boņī ir radusies vēl nebijušu domu cīnīšanās. Agrāk nemaz viņš nav zinājis, ka ir kādi ļaundari pasaulē, visi cilvēki ir bi-

juši tikai labi. Ja nu kāds pašvikstina ar siksnu pa gaisu un ap bikšu galiem, tas jau nav nekāds ļaundaris. Tas pieder tikai pie māju lietu kārtošanas, tāpat kā mutes mazgāšana. Ja ir tādi pasaulē, kas pašam Dievam var naglas dzīt rokās, ar tādiem vajag kaut ko iesākt. Vēl ir kaut kas Boņī radies, piekaltajā Pestītājā skatoties, no kā viņam sasāp sirds un ir tāda kā vainas sajūta. Tā ir stāstīts un tā arī stāv rakstīts, ka Pestītājs piekalts par visu rezgaļu grēkiem. Reizēm te Boņs atnācis viens pats, stāv, stāv, un viņam sametas tik bēdīgi, ka nevar ne pakustēties: viņš zina skaidri, ka arī viņš ir rezgalis, un ka Pestītājs te piekalts arī par viņa grēkiem. Būtu pagalam nelāga jušana visu laiku, ja nepamanītu, ka Pestītāja skumīgā seja ir tik laba, viņš nav dusmīgs ne uz vienu. Boņs padomā: Pestītāj, vai tu esi uz mani dusmīgs, par to, ka mēs abi ar Knibinu Pēteri, pagājušajā nedēļā, staigādami pa Salāniem, pamanījām, ka šmuškina veikala logā ir glīti naži, istām dzelzs spalām. Mēs paskatījāmies, un tā — neko. Abi ar Pēteri iegājām nopirkt sīpoliņus. Tu, Pestītāj, zini, kas tie sīpoliņi ir — tās ir konfektes, apaļas kā plūmes, ietītas zilos, zaļos un sarkanos papīriņos. Saldas, labas gan. Tā Pēteris pirka sīpoliņus, es pa to laiku vēl paskatījos uz nažiem. Ak, kas par nažiem, Pestītāj! Es gribēju vienu tikai tā paņemt rokā un paskatīties. Tā arī bija. Glīts nazis. Nopirktu vis, bet Tu zini, Pestītāj, ka pavaros ar naudām ir grūti. Nav naudas ne manam, ne arī Knibinu Pētera tēvam. Viņi pat tabaku vairs nepērk. Un tā iznāca, kamēr es to nazi skatījos, biju aizmirsis to nolikt atpakaļ uz šmuškina loga, nazis pats bija ielicies manā kabatā. Vai Tu esi dusmīgs, Pestītāj? Neizskatās vis, ka tu būtu dusmīgs, bet

priecīgs tu arī neesi, to es redzu. Citām reizēm tu biji priecīgāks. Labi, ar to šmuškina nazi es tikai vēl pāris dienas pagriezīšu stabules un tad mēs abi ar Knibinu Pēteri iesim uz Salāniem un atdosim to nazi šmuškinam atpakaļ. Tā būs, Pestītāj, kad es saku. Neesi vairs tik skumīgs, lūdzu, lūdzu. — Liekas, ka no Pestītāja atskanētu tāda kā priecīga, atvieglota nopūta. Boņš pārmet krustu, un atpakaļ kāpdamies, iziet no krucifiksa nojumītes.

Daudz priecīgāks Boņš dodas uz māju pusi, bet tas nazis kā neliek, tā neliek mieru. Boņš to patausta kabatā, un pa viņa roku divejādas jušanas skrien uz viņa sirdi: kad tev ir nazis kabatā, tad tu jūties kā brangs, kārtīgs vīrs, vari griezt stabules, makšķerēm kātus, taisīt bultas un daudz ko. No otras puses, kad tas nazis ir tikai tāds paņemtais no šmuškina, tas nav mierīgs nazis, kā nazim vajadzētu būt. Tas kustas tev pa kabatu, grozās kā vēss grundulis, sitas pret kāju, darās visādi. Esi mierīgs — es tev teikšu! Boņš uzsauc nazim. Vai tu nemaz neklausījies, kad es Pestītājam sacīju, ka vairs tikai kādu nedēļu ar tevi pagriezīšu stabules. Tad tu būsi atpakaļ pie šmuškina uz loga, un varēsi skatīties petrolejas mucas tapas caurumā!

Ir sestdiena. Visi ir sasteiguši mājas darbus, lai vēl pirms saules rieta varētu salasīties pie krusta.

„Boņuk, uzvelc zābakus, iesim uz krustu,” saka māte.

„Es labāk neiešu,” Boņš atņurd.

Māte pabrīnās — Boņš vienmēr ir labprātīgs gājējs, kad tik kur iešana.

„Gan jau tu pārdomāsi un iesi,” nosaka māte.

Nav tā, ka Boņam nebūtu kā domāt. Divas, jau veselas trīs dienas ir pagājušas, bet nazis vēl arvien

ir Boņa kabatā. Pestītājam bija solīts, ka nazis jau pēc divām dienām būs atpakaļ pie šmuškina.

Labi, Boņš nopriecājas par jauno domu. Pļavā vēl zied pa kādai purenei. Es saplūksu un nolikšu dažas Pestītājam pie kājām un pateikšu, ka nazis man ir vajadzīgs vēl visu nākošo nedēļu. Pestītājs paskatīsies uz purenēm, pakratīs galvu un neteiks nekā.

Pie krusta ir jau liels pulks sanācis. Tur ir arī Tancis un Bibuks, bet Boņam negribas runāt arī ar Bibuku, kamēr tā naža lieta ar Pestītāju nav kārtībā. Viņš nometas ceļos aiz Tanča un klausās kā dziesmas ceļas pāri pār bērziem, tālāk uz zilumu, tās apmetas uz zvaigznēm, vēl skan kādu brīdi trīsēdamas uz zvaigznēm, kamēr eņģeļi izskrien ārā no debesīm, paņem dziesmas un ienes, un pasniedz pašam Dievam Tēvam. Dievs Tēvs paņem dziesmas klēpī un klausās.

Visvairāk Boņam patīk dziesma Aglonas Dievmātei. Boņš ir redzējis Aglonas Dievmāti bildēs. Viņas kronī ir astoņas zelta zvaigznes, un viņai klēpī ir mazais Jēzus bērniņš. Viņa ir laba un palīdz vīsiem, kam ir bēdas. Vārdi un balsis šinī Aglonas Dievmātes dziesmā skan tā it kā tos dziedātu nevis šie cilvēki nometušies ceļos pie krusta, bet gan pati zeme, bērzi un šis siltais pavasara vakars.

Kad visas dziesmas ir izdziedātas un eņģeļi ir tās noņēmuši no zvaigznēm un salikuši pašam Dievam Tēvam klēpī, un arī vecā Agnese nosaka, ka šovakar jau diezgan, visi sāk piecelties, cits no tupešanas uz ceļiem, cits no platas sēdēšanas, kā tas pats Caru Salimons.

Vīri sanāk kopā un runājās par sējām, zirgiem, un par to, ka ilgi nav bijis lietus. Ja tāds sauss būs

ilgāk, viss izdegs. Boņs dzird, ka par izdegšanu runā arī viņa tēvs. Un Boņs paskatās uz debesīm, un vēro, vai kaut kur neceltos kāds laba lietus mākonis. Debesis ir tīras un zvaigžņainas, un zemes vēži strīķē tā, ka visa pļavmala skan kā no taurēm, kurās iemests zirnis.

Mātes un vecāsmātes runājās par govīm, sivēniem, par bērniem — palaidniekiem, par teļiem, un par znotiem, un viņas var runāt par tik daudz lietām uz reizes, ka Boņs nodomā, galu galā nav vis tā kā to Tancis saka, ka sieviešu gudrība esot īsa. Ja viņām nebūtu tās gaŗās gudrības, kā viņas varētu atcerēties tās visas lietas uz reizes, un par vienām vēl nepabeiguŗas, jau sākt par tām otrajām? Lai Tancis labāk nestāsta — tur vajag būt savai lielai gudrībai. Visu tā salikt vienu uz otra: sivēnus uz govīm, bērnus — palaidniekus uz sivēniem, teļus uz bērniem — palaidniekiem, un znotus pašā augŗšā uz teļiem.

Tancis kaut ko jocīgu stāsta jaunajām meitām, un šās smejas un smejas un smejas. Kur viņām tā smejamā tik daudz rodas, to nav vis tik viegli izdibināt.

Bibuks, pamanījusi Boņa rokās purenes, vaicā:

„Boņ, kam tu tās purenes esi atnesis? Vai dosi man?”

Grūti nākas atteikt Bibukam, kad viņa tā vaicā, bet nekā tādā reizē nevar vis darīt, kad tās apsolītas Pestītājam. Nebūtu tas Œmuŗkina nazis kabatā, nebūtu tāda grēka darīŗana ar Pestītāju. Tagad nekā.

„Nevaru,” saka Boņs sakniebtām lūpām. „Pestītājam.”

„Pāvulānu māt!” ierunājās citas sievas padzirdējuŗas, kam viņas Boņs nesis purenes. „Kāds padievīgs

bērns, tavs Boņs. Vai dzirdēji, ka viņš Pestītājam atnesis purenes?"

Boņam tā kā metas kauns sevī. Tās purenes Pestītājam nenāk vis no viņa labuma, kā to dažas sievas domā, bet no grēka. Viņas par to nekā nezina. Arī Bibuks par to nezina. Ne māte, ne vectēvs.

Kad neviens uz viņu vairs neskatās, Boņs nemānīts ieslīd nojumītē pie Pestītāja, noliek purenes uz mūrīša pie viņa kājām un čukst:

„Pestītāj, es atnesu tās purenes par to pašu, no šmuškina zagto nazi. Neesi vis dusmīgs. Vēl tikai vienu nedēļu es gribu to paturēt. Man vajag ļoti, ļoti, ļoti!"

Ir jau satumsis un Pestītāja seju nevar redzēt. Ir labi, ka Pestītāja seju nevar redzēt, domā Boņs. Pa tumsu sataustījis un nobučojis Pestītāja kājas, Boņs tikpat klusiņām izslīd ārā. Pirmo reizi Boņam ienāk prātā, ka bez grēka ir grūti iztikt.

11

Varētu gan tās mūsu māju sievietes cik - necik ļaut Bibukam mieru, Boņs domā ātri un dusmīgi, un nopūšas trīs reizes. Tik vien Bibuks šodien paspēja pateikt, kā: Boņ, tev mati jau sāk cekulā griezties. Un tādi glīti. Tāds gaŗāks tu pastiepies, pussprīdi gaŗāks, nekā es tevi pagājušajā nedēļā redzēju. —

Varbūt Bibuks būtu teikusi vēl kaut ko, varbūt viņa būtu gribējusi apsēsties Boņam blakus, varbūt viņa būtu paņēmusi Boņi pie abām ausīm un piespiedusi savu pieri pret Boņa pieri, un būtu paberzējusi

tā, ka piere sāk tvīkt. Tā Bibuks ir darījusi katrreiz, kad viņai ir labs un priecīgs prāts, un kad tās mūsu māju sīvietes nebrūk viņai virsū ar tik gažām runāšanām, ka tur nav ne iesākuma, ne gala, un laikam arī nebūs līdz pastardienai.

Boņš zina, ka viņu upes malā Knibinu Pēteris gaida jau labu laiku, bet viņš nevar un nevar atstāt istabu, nekā nevar iziet ārā, kamēr te ir Bibuks. Arvien Boņam prātā ir tā labā pieres paberzēšana, ko Bibuks šodien ir vai nu aizmirsusi, vai arī nav griebējusi izdarīt. Katrreiz, kad Bibuks paberzē savu glīto pieri pret Boņa sapņu pilno pieri, Boņam ir licies, ka no Bibuka pieres viņa pierē ieskrietu septiņas skanīgas laimes, un kā gaišs un karsts zibens pa visu viņa muguru aizskrietu līdz viņa papēžiem, tad cirstos atpakaļ, un skrietu un skrietu ap viņa sirdi lokā vien, lokā vien, tā visu nedēļu, līdz nākošajai reizei, kad Bibuks atnāk un saka: Boņucik...

Varbūt Bibuks šodien dusmīga par kaut ko, ka viņa tā neko? — tā padomājot Boņam nolaižas abas rokas, un sirdī ieduras tāda kā vakar apēstās lidakas asaka. Tas skumīgais posts Boņī ilgst tikai trīs mirkļus. Tiklīdz viņš pamet pus aca skatu uz Bibuku, viņam uzreiz ir skaidrs, ka Bibuks nevarētu būt dusmīga. Viņa nav tāda kā Malvīne, ne arī tāda kā Zuze vai Anna, viņa pat nav tāda kā Boņa māte. Bibukam ir tik gaiši mati, ka zem tādiem matiem cilvēka galvā nevarētu glabāties un noslēpties nekāda netīrība. Un Boņš zina, ka dusmas ir cilvēka netīrība, kas nāk no ļaunā gara. Vectēvs zina ko saka, viņš ir tāds cilvēks. Kreisajā vaigā Bibukam ir tāda kustīga bedrīte, tā ir tāda kā mazs un dancīgs smiekliņš visu laiku. Kad Bibuks kaut ko labu stāsta, šī kreisā vaiga bedrīte palec uz augšu, apskrien lokā pati ap sevi, saraujas

mazāka, izstiepjās lielāka, kā jocīga un kārīga acs. Boņš skatās un nevar atskatīties šinī Bibuka vaiga bedrītē, un viņam reizēm pasprūk smieklis bedrītes dancošanā skatoties. Tās visas labās lietas, ko te Bibuks atbild mātei, Malvīnei, Zuzei un Annai, ir labas, par to Boņam nav ko teikt, bet visas lietas būtu vēl labākas, ja Bibuks runātos ar Boņi, nevis ar tām.

Lai kaut cik varētu šo skanīgo runāšanu apturēt, Boņš ar abām dūrēm sāk sist takti uz galda stūra. Viņam jau abas dūres sāk sāpēt, bet runāšana skan kā skanējusi. Kas to devis — kas ir dūre un galda stūris, pret sieviešu ra — ta — tra — ta — ra — ta — tā! — kā Tancis teiktu.

Pavisam maz laika Boņam ir atlicis vēl atrast izdevību ar Bibuku parunāties, un, varbūt, pat pabērēt pieri pret viņas pieri. Knibinu Pēteris gaida upes krastā, un viņiem abiem ir nolemtas ļoti nopietnas lietas. Varbūt viņām teikt skaidri un gaiši: Vai jūs nevarētu aizsaut savas cepla mutes? Varētu jau, bet pašā sirds dziļumā Boņam kāds neredzamais tā iekniebj: ja tu jaucies lielo runāšanā, māte var uzreiz žviks — žvaks, un tu būsi no istabas ārā, un vairs tev šodien ne Bibuka, ne kā.

Boņš paskatās uz Bibuku jau pavisam izsamisis un bezpalīdzīgs, un gribētos nākt un kaut ko teikt, bet viņa uz Boņi pat nepaskatās. Viņš sakož zobus un skatās uz vainīgajām, un tādas ir Malvīne, Zuze, Anna, jā — arī māte, arī tā šodien. Malvīne visu laiku — bla, bla, bla, bla. Zuze — tra, tra, tra, tra. Anna — ča, ča, ča, ča. Jā, jā — arī māte pasākusi nelabus ceļus iet, agrāk viņa tā nedarīja. gan viņa nerunā neko tik prastu un nepatīkamu, kā tās citas trīs — Malvīne, Zuze un Anna, bet tomēr arī viņa ir vainīga pie tā, ka Bibukam šodien nav un nav lai-

ka neko labu pasākt ar Boņi. Arī māte visu laiku — ņak, ņak un ņak, ņak, ņak...

Ne mirkli nav bijis tā, ka Boņam būtu tukša galva, un ka viņš vairs nezinātu ko iesākt, lai sev palīdzētu, kad viņam neviens nepalīdz. Viņa acis pamana tukšo skārda spaini pie durvīm, un Boņs jau tanī pašā brīdī zina, ka šinī tukšajā spainī var gulēt tāds spēks, kas var sist pušu visas bla — bla, tra — tra, ča — ča, un ņak — ņak. Mīkstu pēdu soļiem Boņs aizlavās pie spaiņa un apskatās apkārt, vai tuvumā nebūtu vēl kāds derīgs rīks viņa pasākumam. Kā tad — tur ir ogļu rušināmais krukis pie plīts. Boņs vēl stāv brīdī un skatās cik skaista Bibukam kleita šodien mugurā, zila kā linu ziedi. Vēl viņa acis pavēro Bibuka basās kājas, un viņam patīk, ka ap Bibuka pirkstiem arvien stāv aplipušas smiltis no upmalas, pa kuŗu viņa gājusi šurp nākdama. Smiltis pie Bibuka pirkstiem turas klāt gluži tāpat, kā pie Boņa pirkstiem. Boņs ir laimīgs par šo jauno atklājumu, un viņam tas kaut ko nozīmē. Viņš tūlīt ietu klāt un vārdu pa vārdam Bibukam izstāstītu, ka smiltis pie viņas kāju pirkstiem pielīp un turas klāt ilgi, gluži tāpat, kā pie viņa kājām un pat rokām. Protams, viņš pateiktu Bibukam, ka šīs smiltis ir no tās pašas upmalas un tā. Vai tās bla — bla — bla no visa tā kaut ko saprot? Ja saprastu, tad viņas ļautu Boņam ar Bibuku parunāties. Sāpes un atriebība Boņa dziļumā sāk kunkstēt tik bēdīgi, kā slima suņa sirds. Viņš paceļ ogļu rušināmo krukī un velk pa skārda spaini no visa spēka. Tad aizmiedz acis uz brīdī un klāj šo mūziku vaļā nepārtraukti, pats vairs nezina, cik ilgi. Viņš tikai sit un sit. Viņa ausis jau sāk tirt, viņš dzird, ka Malvīnes un mātes balsis cenšas viņa spaiņa spēku pārkliegt, un vi-

ņam kaut ko saka, bet viņš domā, ka viņš nedzird vairs, jo atriebības saldums ir spēcīgāks par bailēm un paklausību un sirdsapziņu, par ko tik daudz ir skaidrojies vectēvs. Boņš no visas tiesas jūt, ka tīrpīgais atriebības saldums stāv un niez viņa pirkstu galos, lūpās un mēlē no paša kakla līdz asajam galiņam.

Kādas rokas viņu satver un krata, un Boņš jūt, ka tās ir mātes rokas. Šīs pašas rokas viņam izrauļ spaini no grābiena un ogļu kruķi nosviež uz grīdas.

„Spoks tāds, kas nu ar tevi notiek?” tā ir māte, kas tā uzsauc un parauj viņu gaisā. Boņš saraujas un gaida, ka nu nāks tā parastā lieta. Tomēr tā parastā lieta šoreiz nenāk.

Māte tikai satver aiz matiem, pagriež viņa seju pret sevi tā, lai varētu redzēt viņa acis un saka:

„Vai tev pakausī bite ieskrēja?”

Mātei ir stipras acis, viņai ir tik stipras acis, ka Boņam savas acis jāaizmiedz, kad viņa tādās reizēs sāk skatīties viņa acīs. Tā viņš dara arī šoreiz. Tikai pa reizei viņš atver vienu pus aci un pavēro — ko dara un kā skatās Bibuks. Bedrīte viņas vaigā kustas, un no tā Boņš zina, ka viņa spaiņa būšanu nav vis ņēmusi ļaunā. Ja ar Bibuku viss ir labi, tad Boņa pēc visa cita pasaule var iet bizot.

Māte pavelk viņu pie durvīm, atrauj tās visā plašumā un viņu pastūmusi, uzkliedz:

„Ārā!”

Boņš izmetas ārā, bet vēl arvien jūt, ka atriebības saldums niez viņa lūpās un mēles galā. Viņš atrauj durvis, nostājas uz sliekšņa un acīm sameklējis Malvīni, kliedz ar pilnu muti:

„Bla — pla — bla — bla!” —

Ievilcis jaunu elpu, Boņs ar acīm iedur Zuzes
sojā un klieudz ne pa jokam:

„Tra — tra — tra — tra! —”

Anna šodien nav bijusi tik liela ļaundare, kā
tās abas iepriekšējās, bet savu porciju ir pelnījusi
arī viņa. Un Boņs noveltī savu balsi arī viņai:

„Ča — ča — ča — ča! —”

Māte šodien arī tāda uz kasīšanas. Vajag arī
viņai. Sameklējis acīm viņas seju, Boņs tā kā nopū-
šas. Viņam liekas, ka tā ir vectēva atrastā sirdsap-
ziņa viņā, kas tā nopūšas. Varbūt tas ir arī eņģelis
sargātājs, kas nopūšas, tas viss var būt. Ja nu tas
patiesi ir bijis viņa eņģelis - sargātājs, kas tā pūš,
kā zirgs ar siena vezumu pret kalnu, par Boņa no-
domāto, bet vēl neizdarīto grēku, tad ir vietā pa-
domāt vienu citu lietu. Kāpēc tad mātes eņģelis -
sargātājs nekā nedara, kad māte Boņi ar visu viņa
eņģeli izlingo pa durvīm, kā linu kodeļu? Šoreiz ma-
zāk gan mātei, bet vairāk mātes eņģelim - sargātā-
jam kā par brīdinājumu un atgādinājumu būt savā
vietā, kad māte sāk palaisties uz tādiem grēkiem,
kā savas pašas bērna sviešanu pa durvīm ārā, Boņs
gan klusākā balsī, bet tomēr noklieudz:

„Ņak — ņak — ņak — ņak! —”

Tad viņš varonīgi paskatās Bibukā, aizcērt dur-
vis un skriešus dodas uz upes pusi, kur Knibinu Pē-
teris viņu gaida jau nezin cik ilgi.

„Nezinu, kas tam bērnam ir,” saka māte tā kā
padomu vaicādama Malvīnei, Zuzei, Annai un Bibu-
kam. „Ass kā nazis, dārd kā bunga, skrien kā lī-
daka.”

„Par maz zara svītru uz viņa sēžamā,” nopūšas
Malvīne.

Bibuks pakrata galvu, un viņas bedrīte kreisajā vaigā dancodama apskrien pati ap sevi.

„Malvīn,” Bibuks paliec galvu uz Malvīnes pusi, „vai mums abām nebija kādreiz septiņi gadi? Šodien mums abām ir jau divdesmit. Bet kad es tā padomāju, reizēm neredzu un neredzu — vai tur ir kāda starpība.”

„Tu neredzi nekādas starpības?” atvaicā Malvīne.

„Nē. Man arvien vēl gribas pasaulei mēli rādīt. Vai tev nē?”

Malvīne neatbild. Bet Boņa māte iesmejas tik skanīgi, ka pati satrūkstas no sava smiekla. Tad viņa, priekšautu noglāstījusi, saka laimīgā, meitenīgā balsī:

„Man arī. Man arī reizēm.”

„Ko — arī tev?” atvaicā Malvīne.

Māte sasit plaukstu un smejas:

„Mēli rādīt! Gribas pasaulei mēli rādīt. Un paņemt plīts kruķi un sist pa spaiņi, ka visa pasaule rīb. Redzi, kā man gribas!”

12.

Saule ir jau gandrīz dienas vidus augstumā, un Boņš zina, ka viņš ir nokavējies ļoti, un varbūt Knibinu Pēteris viņu negaida vairs. Boņš pagriež domīgi vienu, tad otru, tad abas ausis reizē uz upes pusi un klausās brīdi, vai nedzirdēs kādas Pēterā darbošanās atbalsi — akmeņu sviešanu upē, svilpošanu strazda balsī, vai varbūt viņa peldēšanās šņākšanu

un burbuļošanu. Var Pēteris sviest akmeņus un svilpot kaut pašas vēdzeles balsī, tas lai iet, bet ja viņš būtu sadomājis viens pats peldēties, tad viņš nekāds īstais draugs vairs nebūtu.

Laika ir tik maz un līdz upei ir jāskrien savu gabalu, un Boņs zina, kā tādās reizēs var laiku tautpīt. Palekdamies, palekdamies viņš laiž taisni pār kāpostiem. Kājas lielais pirksts atsitas pret kādu kāposta galvu. Tu tāds nolādētais, resnais, apaļais, zaļais, zilais! Boņs satveŗ kājas pirkstu sauļā un patura brīdi. Nags svilst kā apdedzināts. Ar veselo kāju viņš iesper kāposta galvai, un pieklibodams iegriežas kartupeļu vagās, kas iet taisni upes virzienā.

„Pēter! Pēter!” Boņs sāk saukt jau pa gabalu. Upmalas alkšņos atskan tikai viņa paša atbalss, no Pēteŗa ne čika. Ja Pēteŗa tur vairs nav, tā nav nemaz tik vienkārša lieta, Boņa sirds sāk sist dunēdama. Pirksts un kāposts ir aizmirsies, Boņa gribas spēks pārslēdzas uz papēžiem, tie atkal cilājās ļoti augstu un kartupeļu augstie laksti sitas Boņam ap pleciem.

Elsdams viņš apstājas pie upes.

„Pēter! Pēter!”

Paskrien uz vienu pusi, tad atpakaļ uz otru, nekur no Pēteŗa ne mata gala. Tad Boņs paskatās upē vēlreiz un baiļu tīmekli satinās viņam ap acīm: Varbūt Pēteris peldējās un ir jau noslīcis, un nekad vairs nesvilpos kā strazds, nekad neliks roku Boņam ap pleciem, nekad vairs Boņam neparādīs mēli, kad strīdoties par zivju lielumu, ko redzējuši vieni paši, sirds sagriezīsies šķērsām?

Boņs stāv upes krastā, skatās kā grunduli svieŗ savus sudrabainos vēderus uz augšu un sērīgi domā: Pēter, labāk rādi mēli, bet neesi noslīcis...

Šī sērīgā doma kā melna vilna tinas tikai īsu mirkli ap Boņa pieri. Jau nākošajā mirkli Boņš ir pilnīgi drošs, ka Pēteris nevar vis būt noslēcis, jo Boņš atceras un zina, ka arī Pēterim ir eņģelis - sargātājs, tāpat kā viņam. Tā kā Pēteris ir gadu vecāks par Boņi un arī garāks mazliet, tad arī Pēteŗa eņģelis - sargātājs ir katrā ziņā tāds paprāvs. Kad Pēteris peldas, tad arī viņa eņģelis peld blakus. Un ja Pēteris sāktu grimt, tādām brangam eņģelim Pēteri izraut krastā tīrā nieka lieta! Pēteris ir dzīvs no paša pasaules iesākuma, par to Boņš tagad ir drošs.

„Pēter!” Boņš pagriežas pret alkšņu, apšu un aveņu biezokni un klie dz: „Nāc ārā, neslēpies. Ja tu man nenāksi, es tev parādīšu!”

To, ka viņu domā par nosli kušu un jau meklē pa pašu upes dziļumu, to Pēteris var panest mierīgi, tas viņa godu neaizskar. Vīrieša cilvēks var būt arī noslēcis, ja vajag, tas nekas. Bet ja viņam tāds knīpa kā Boņš, kaut arī draugs, taisās parādīt, tad Pēteris nevar nociesties neatbildējis, kaut arī viņš ir nolēmis slēpties un neatsaukties ilgi. Tā labs draugs nedara vis: apsolās būt upmalā tūlīt pēc brokastīm, bet attūlājās tikai ap pusdienu laiku.

„Neparādīsi tu man nekā!” atklie dz Pēteris, un Boņš dzird, ka šī balss nāk no otrā upes krasta, no pašas piekalnes.

Boņš uzloka bikšu galus un no akmens uz akmeni lekdams, ir pāri un skriešus dodas pret priedēm apaugušo piekalni. Savās domās pateicies Pēteŗa eņģelim - sargātājam par Pēteŗa nenoslīkšanu, viņš jau sāk domāt, ko viņi abi ar Pēteri sāks darīt.

Pēteris guļ uz mutes kaķu pēdiņās, ar ko sarkani apziedējusi visa sausā piekalne, un nemaz nepaceļ galvu, kad Boņš pienāk un apsēstas viņam blakus.

„Es vairs tevi negribu,” saka Pēteris, tāpat galvu nepacēlis, vienu kaķa pēdiņu nokozdams.

Savu vainu Boņs zina labi, bet viņam negribas būt vainīgam.

„Tu jau zini, ka es nekā,” saka Boņs un noplēš un paņem mutē vienu kaķa pēdiņu, tāpat kā Pēteris.

„Kā tad tu nekā? Teici, ka būsi te tikko paēdis. Gaidiju, gaidiju — visu cēlienu. Es zinu ko tu dariji — tu biji aizgājis pār kalnu pie Tuteņu Juŗa ar pulveri ūaut. Es vairs tevi negribu, tas ir viss,” saka Pēteris un nopūšas.

Nopūšas arī Boņs. Nevar sirds palikt nesāpējusi, kad draugs vairs ēd tikai puķes, uz viņu pat nepaskatās, un saka, ka viņu negrib vairs. Neviens viņu vairs negrib tik labi, kā gribēja agrāk — ne Bibuks, ne māte, ne Pēteris. Tad nu par eņģeli sargātāju arī nevar būt īsti drošs. Vienīgais cilvēks, kas viņam ir vēl atlicies, ir vectēvs.

„Vai tu mani vairs negribi no tiesas?” atvaicā Boņs, un arī Pēteris sadzird, ka Boņa balss sametusies tāda drumslaina.

Pēteris pirmo reizi pagriež galvu un paskatās uz Boņi, jo arī viņš drauga skumīgumu nevar panest ilgi.

„Kur tu biji?” vaicā Pēteris vēlreiz.

Boņs nekā nevar un nevar pateikt, ka visu laiku sēdējis istabā un skatījies uz Bibuka vaiga bedrītes dancošanu un uz viņas kāju pirkstiem, kur bija pielipušas tādas pašas smiltis, kā pie viņa kāju pirkstiem. Nevar arī pateikt, ka māte viņu izvieda pa durvīm, un ka viņš sarunāja bla — bla — bla, un ņak — ņak — ņak.

„Pie Tuteņu Juŗa nebiju un ar pulveri nešāvu.”

Arī Pēterim paliek vieglāk ap sirdi, kad rodas drošība, ka viņa labākais draugs nav bijis neuzticīgs.

Tas, ka Boņs tā saka, vēl nav nekas. Lietu vajag padarīt drošu kā zem atslēgas.

„Vai tu vari zvērēt, ka tu tur nebiji?”

„Dieva vārds, goda vārds, zvēru — nebiju!” saka Boņs svinīgi.

Pēteris vēl arvien nav apmierināts pa īstam.

„Sit krūtīs un zvēri, ka tu pie Tuteņu Juŗa nebiji.”

„Dieva vārds, goda vārds, zvēru — pie Tuteņu Juŗa nebiju un ar pulveri nešāvu,” saka Boņs acis pret debesīm pacēlis, un iesit ar savilktu dūri sev krūtīs tā, ka noblaukšķ.

„Viss ir labi,” Pēteris pietrūkstas sēdus un apliek Boņam roku ap pleciem. Ēsam atkal draugi.”

Pasaule ir atkal tik gaiša un laba. Viņi abi, rokās saķērušies, piekļiegdami kalnu, mežu un upi ar savām balsīm, jož uz upes pusi.

„Lar — lar — lar — lar...”

„Jup — jup — jup — jup... Ku — kū...”

„Zirrrrrrrrr...”

Pēteris ir pirmais, kas metas upē. Viņš iebrien līdz ceļgaliem un apmet ūdenī kūleni ar visām drēbēm, pietrūcies kājās sprauslo kā sams un saka:

„Velnu, kur dziļš.”

Boņš nebūtu Boņš, ja viņš nevarētu to pašu, ko var Pēteris, ja ne vairāk. Viņš tāpat ar visām drēbēm apmet kūleni divas reizes un gaida, vai draugs būtu to pamanījis. Pēteris neliekas, ka būtu to redzējis. Nu nekas, Boņš var parādīt kaut ko tādu, ko Pēteris nevarēs neredzēt: viņš panirst zem ūdens un domās saskaita līdz pieci, pirms paceļ galvu virspusē.

„Vai tu redzēji?” viņš ierīto ūdeni sļaudams, pavaicā Pēterim.

„Tas nav nekas,” atmet ar ļoti pašapzinīgu roku Pēteris. „Es tev parādīšu kādu varavīksni var uzsist.”

Paņēmis izjukušās mucas izliekto dēli, Pēteris sit pa ūdens virsmu un varavīksnes loki septiņās debesu krāsās ceļas arvien lielāki.

„Tas nav nekas,” Boņš iespiež rokas sānos, tāpat kā to dara Tancis, kad saka kādu svarīgu sakāmo. „Izsist varavīksni ar dēli, tādu lietu var visi mācēt. Izpūst pašam ārā no sevis, tā gan ir būšana.”

Boņš pievelk pilnu muti ūdens un tad pūš ārā pret sauli, kā no plēšām. Un varavīksnes loks īsu brīdi liecas viņam gandrīz ap pleciem.

„Kas tā par varavīksni — kā spaiņa stīpa,” pasmejas Pēteris. Boņam gribas teikt kaut ko labi stipru, bet tad viņš atceras savu šī rīta vainu un zvērēšanu, un noklusē.

Vēl viņi pameklē vēdzeles zem akmeņiem un sa-
palus zem krastiem, bet nekā neatraduši, šo pasākumu
pārtrauc.

„Slapjās drēbes pakārsim saulē,” nolemj Pēteris.
„Pa to laiku paši peldēsimies pa īstam.”

Kad vajag kaut ko darīt pa īstam, uz to Boņs
ir vienmēr ar mieru. Viņš sitas ar rokām un kājām,
pūš ūdeni ārā no mutes pa vienu mutes kaktiņu, kā
to dara vectēvs, pagriež savu lielo plecu pret ūdeni,
lai būtu vieglāk ūdeni šķirt, kā to dara Tancis. Lai
Pēteris nedomā, ka Boņs nezina labākos peldēšanas
likumus.

Arī Pēteris rāda, ko māc. Viņš zem ūdens var
palikt, kamēr Boņs saskaita līdz desmit, viņš var pat
nostāties uz galvas zem ūdens, Pēteris vēl var šo un
to, no kā Boņam sametas karsta skaudība. Būtu jau
tūlīt tāds kā skābums apskrējis ap sirdi, ja Boņs ne-
būtu pamanījis kaut ko tādu, kur Pēterim peldēšanā
neiet vis kā vajadzētu.

„Pēter,” Boņs saka, un viņa zobi saklabinās no
aukstuma.

Pēteris tik sit ap sevi ūdeni kā dzirnavu turbīna
un nekā nedzird.

„Pēter, a Pēter!”

„Nu?” Pēteris paceļ galvu no ūdens un izspļauj
to, kas ierijies mutē.

„Ko tu peldēdams gurnus grozi, kā meita?”

„Es negrozu. Tu pats grozi!” Pēteris atcērt.

Tad Pēteris domīgi aptausta savus gurnus ūdenī,
kā pārbaudidams, vai tie negrozās arī viņam stāvot.
Tu, cilvēks, nevari būt drošs par saviem gurniem,
Pēteris ar nepatiku padomā, jo tie tev ir aiz muguras.
Un tādi var darīt nezko, kad tu tos neredzi pats ar
savām acīm.

„Vai tu esi redzējis kā meitas peld?” Pēteris pa-
vaicā, iznākdams seklākā vietā.

„Tancis ir redzējis, es nē. Viņš saka, ka meitas
peldot tā likuļaku, tā jocīgi. Vēl viņš sacīja, ka mei-
tas nevarot slīkdamas noslikt. Galva viņām varot būt
arī nogrimusi, bet gurni tās turot virs ūdens, jo tur
esot viss meitu vieglums”

Pēteris tikai parausta plecus — Boņs kā gudrāks,
tā gudrāks. Viņam tādi glauni draugi, kā Tancis, un
viņu peldēt māca vectēvs. Pēteris nopūšas, ka viņam
nav ne tāda Tanča, ne arī tāda vectēva.

Vēl viņi abi pasit viens otram ūdeni virsū. Tad
nostājas turpat ūdenī viens otram blakus un samēra
augumus — kuņš gaŗāks. Abi ar rokām taustoties pa
viena un otra matiem, beidzot ir sataustījuši un vie-
nojas, ka — Pēteris gaŗāks.

„Tu gandrīz par gadu vecāks,” taisnojas Boņs.
„Man septiņi, tev jau astoņi.”

Pēteris noskatās pats sevī līdz kāju pirkstgaliem,
tad tāpat nomērī ar acīm Boņi, un pa viņa lūpām
izspurkš tāds burbuļains smiekls.

„Ko tu smeļies?” uzklīdz Boņs un iesit ar plauk-
stu Pēterim pa vēderu.

„Neteikšu. Nevar teikt,” pakrata galvu Pēteris.

„Nesaki arī. Ko tu teiksi, ka tev nav nekā ko
teikt.”

„Ir gan.”

„Nav vis,” tiepjas Boņs, jo viņu pašu kutina ziņ-
kāre. Vienmēr ir bijis tā, kad ja Pēteris kaut ko ne-
saka ilgāk, tad tur ir un ir kaut kas tāds jocīgi labs.

Pēteris aplaiž skatu visapkārt, pa abiem upes
krastiem, krūmiem, mežu un piekalni, piebrien Boņam
vēl tuvāk klāt un čukst pie pašas auss:

„Samērīsim.”

„Ko — samērīsim?” Boņs vēl nesaprot un paliek stāvot muti vaļā.

Pēteris pašauj roku zem ūdens un iesit Boņam ar knipi un iesmejas:

„Šitos!”

Nu Boņam ir skaidra lieta. Viņam ir tā kā kauns mazliet, tā kā bailes no grēka, jo redzi, tas eņģelis sargātājs var pamanīt, tā nu ir tāda lieta. No otras puses, kur darīšana ar mērīšanos, skriešanos un tādām lietām, Boņs nekad nav varējis ļauties sacīt, ka viņš nevar, vai arī, ka viņam bailes. Tancis ir teicis — ka īstam vīrietim jāvar visu.

„Samērīsim!” Boņs saka tik apņēmīgi, ka samērīšanas atbalss noskan pa visu upes ieleju un piekalni.

Ūdens viņiem abiem ir līdz jostas vietai. Abus mērījamais viņi cenšas salikt blakus, bet ūdens kārtā un viņu pašu abu rokas traucē redzēt patiesību un taisnību.

„Tu savu stiepj par daudz,” bažīdamies saka Boņs Pēterim. „Vai tev tā nesāp?”

„Kas tev teica, ka es stiepj savu? Es nestiepj!” aizstāvas Pēteris. „Kas man ir, tas ir. Kā tev nav, tā nav!”

Ja nu Pēteris sāk palikt tik ļoti lielīgs, tad arī kaut draugu būšana, Boņs jūt, ka te ir kaut ko jāsa-ka, lai Pēteris paliktu klusāks.

„Nedomā jau, ka tev nezkas tur. Tāds kā kārkla stabulīte, tas ir viss, kas tev ir.”

„Tev i stabulītes nav.” atcērt Pēteris. „Tev jau tāds kā vecas auklas galiņš!”

Tas jau ir apvainojums — rupjš, prasts, nāvīgs. Auklas galiņš, vēl nevis jaunas, bet vecas auklas galiņš! Boņam jau tā kā paceļas roka sist. Tad viņam liekas, ka pats eņģelis - sargātājs parautu viņa roku

uz leju un teiktu: Tu jau gribi sākt grēkot arvien trakāk. Vajadzētu tā kā pārtraukt šo visu būšanu, bet tā jau tad būtu padošanās Pēterim. Lai viņš nedomā. Atradis teikt — vecas auklas galiņš...

„Iesim sausumā,” saka Boņs. „Zem ūdens nevar un nevar saredzēt — kam taisnība, tev vai man.”

Viņi izbrien no ūdens, nostājas baltajās smiltīs un sāk visu grūto pārmērīšanu no jauna. Paiet laiks un nevar vienoties, kā to mērīšanu darīt, lai valdītu taisnība un neviens nebūtu sava drauga goda zaglis.

„Ai — ai — ai — ai... Tādi bezkauņas, redzi, kādi bezkauņas!... Ai — ai — ai — ai... Dievs sodīs, Dievs sodīs... Un kad pateikšu jūsu abu mātēm, kas tad būs!...”

Tā no krūmu puses atskan balss, kas jau pirmajā mirklī, abus, Pēteri un Boņi, nosit gar zemi. Viņi pakrīt smiltīs uz vēderiem un liekas, ka viss ap viņiem būtu tapis pēkšņi tik karsts, kā uguns svilinātu. Viņi abi cenšas pat neelpot un ir tik klusi, kā upes gliemeži zem ūdens.

„Domājiet, ka tagad es jūs abus neredzu?” tā pati balss saka no upmalas krūmiem. „Es jūs redzēju un redzu.”

Balss krūmos piekļust un tad no tiem nāk ārā kā uzvarētāja Domcānu Paulīne. Viņa iet galvu izslējusi, stīvām kājām un apstājusies tuvāk pie viņu slēptuves uzsauc vēl skaļāk:

„Vai jūs abi vēl arvien domājat, ka es jūs neredzu?”

Abi savu nelaimi pārdomādami, viņi domā vienu un to pašu domu: Tā Domcānu Paulīne vienmēr ir gribējusi, lai viņi abi visur viņu ņemtu līdzī, it kā viņa būtu puika. Viņi abi Paulīni katrreiz ir padzinuši no savām spēlēm, un ja viņa kādreiz nav gribējusi

klausīt uz vietas, viņi to ir pat iebuknījuši. Tagad viņa ielidusi krūmos un visu noskatījusies un noklausījusies, lai var atriebties. Ragana tāda! Viņa tagad pat vairs nekaunās iet virsū plikiem vīriešiem!

Pēteris vairs nevar nociesties.

„Ko tu redzēji? Nekā tu neredzēji.”

„Redzēju gan — jūs abi mērijaties... Fui. Fui. Fui...”

Tā viņa stāv un nedomā kustēties projām.

„Ej projām,” kliedz Boņs. „Mums nav bikšu mugurā.”

„Domā, ka man tevis tāda bailes?” atcērt Paulīne. „Kā raušu ar nātru, trīs gadi svils!”

„Ej projām!” paceļ balsi arī Pēteris. „Vai tev kauna nav?”

„Kauna nav? Man? Vai jums abiem kauna nav tā taisīt grēkus mērojoties?” viņa kliedz pretim cik var. „Kad pateikšu mātēm, tad tik būs. Tad tik būs.”

Un abi viņi redz, kas par prieku ir Paulīnei. Viņa lec no vienas kājas uz otru, tad griežas lokā un svilpo.

Par visu to iedomājoties — ka par to dzirdēs māte, vectēvs un Bibuks, un visi smiesies visu vasaru un ziemu, kauna plūdi apsedz Boņi, tad kā nelaba uguns sāk šņākt viņam pa galvu. Viņš pats nemaz nemana, ka viņš ir tas, kas jau pietrūcies kājās un tāpat pliks skrien uz Paulīnes pusi un kliedz vienā kliegšanā:

„Zinu, zinu — tev skaudība sametās, ka tev nav ko mērīt, tāpēc tu atlīdi noskatīties, ka mums ir ko mērīt!”

Viņš steigā, pats sadzeldamies, noplēš nātras pie avenēm, un draudēdams metas uz Paulīni, bet viņa nav no bailīgajām, mudīgi skatās apkārt pēc kāda koka.

Tad nošvikst krūmi un Paulīnes soļi aizdip pret kalnu.

„Pateikšu. Visiem izstāstīšu!” viņa vēl arvien atkliedz un nelabas atbalsis noskan pa visu mežu.

Kad Boņš nāk atpakaļ, Pēteris šoreiz nav taupīgs apbrīnas izteikšanā.

„Vai kā viņa cirtās krūmos, kad tu patvēri nātru, brālīti manu!...”

Viņi runā šo un to gērbdamies, bet jautrs prāts vairs nav nevienam. Kas tagad sagaidāms, kad Paulīne vērs savu lielo muti, tas ir ļoti skaidrs.

Pēteris griežas smiltīs uz viena papēža un domā kādu ļoti garu domu. Un kad viņš tā griežas uz papēža, tad Boņš zina, ka Pēteris domā kaut ko svarīgu un ļoti gudru. Parastās lietas var domāt arī tad, kad tu stāvi kā zemē ierakts stabs.

„Mums ar Paulīni jāsalīgst mieru,” nopūšas Pēteris. „Jau tūlīt. Uz mājām ejot jāpasaukā viņu pa mežu.”

„Tad jau viņu visur būs jāņem līdzī, kur tik šī gribēs,” bažīgi noņurd Boņš, un viņam ir pat bailes, ka viņa varētu kādreiz sākt gribēt, lai Boņš precētu viņu, nevis Bibuku. Pat Tancis tā grib.

„Ar Paulīni tagad vajag ar labu,” pamāca Pēteris. „Ja nē, zini kas būs?”

Boņš zina, kas būs un vairs nebilst ne vārda.

„Esīm pa upmalu,” pamāj Pēteris. „Viņa tur aizskrēja uz to pusi, kur viņas govīs.”

Pēteris saliek rokas pie mutes un auro kā taurē:

„Pau — līn, Pau — līn — ū — ū —...”

Klusums. Klusums pa visu upes garumu.

Tā viņi iet saukādami labu laiku un nekur neatskan Paulīnes balss.

„Ko jums vajag, seski tādi?” sparīgā balss iesauc viņiem tik pēkšņi tepat aiz muguras, ka viņi abi apsviežas apkārt kā parauti.

Ar kaujai paceltu koku rokā pret viņiem stāv Paulīne.

„Runā tu,” Boņs pačukst Pēterim, „uz mani viņa dusmīga.”

„Ko tu stāvi ar paceltu koku rokā, kā plēsīgs krievis?” viņai atklīdz Pēteris. „Ja noliksi to koku, tad līgsim mieru, ja nē — tad izkūpi!”

Paulīne nolaiž koku, bet vēl arvien neticīgi skatās abos.

„Kādu mieru?” viņa atvaicā.

„Ja tu neteiksi nevienai mātei, ne arī citiem kādiem par mūsu mērīšanos, ne arī par to, ko tu dzirdēji mūs abus runājam, tad mēs uz priekšu ņemsim tevi visās būšanās līdzī. Saproti — tad būsim draugi. Mēs tevi vairs tad nedzīsim projām. Tu varēsi vilkties līdzī.”

Paulīnei šī lieta nāk kā liels pārsteigums. No prieka viņas lūpas sakožļājās, un viņa domā: Redzi, ka nav slikti reizēm noskatīties caur krūmiem, ko tur tādi rezgali, kā mūsu puikas, grēko.

„Labi,” viņa pasmaida. „Tad nu norunāts. Jūs mani ņemsiet visur līdzī, kur tik es gribēšu.”

„Ar tavu — labi — vien nekā nav. Sit krūtīs un saki: Dieva vārds, goda vārds, zvēru — nevienam neteikšu, ka jūs abi pliki mērījaties,” tā nokomandē Pēteris.

Paulīne jau sāk sist krūtīs.

„Nē, tā nekā nebūs,” Pēteris viņu pārtrauc. „Meties ceļos, lai iznāktu istais zvērasts.”

Paulīne nometas ceļos, sit ar dūri krūtīs un saka: „Dieva vārds, goda vārds, zvēru — neesmu redzē-

jusi plikus ne Boņi, ne Pēteri, un neredzēju kā viņi abi mērījās ar gailīšiem.”

Pēteris uzliek roku Paulīnei uz galvas kā visu grēku piedevējs un svinīgi saka:

„Tagad viss ir kārtībā. Celies!”

„Kas par — kārtībā?” Paulīne pietrūkstas kājās un atkal paķer koku rokā, ko pirmīt bija nometusi.

„Boņ!” viņa iestumj ar koka galu Boņam vēderā.
„Meties tu man ceļos.”

Ja viņai tāds koks rokā, nevar vis neklausīt. Boņs no metas ceļos.

„Pēter!” viņa tāpat iestumj ar koka galu arī Pēterim bikšu apkaklē. „Negrozi daudz acis, meties ceļos arī tu. Es zinu kā ar puikām var sadzīvot — tikai ar koku rokā! Tagad jūs abi zvērēsiet ko es teikšu!”

Acis sagriezīs, no metas ceļos arī Pēteris.

„Abi paceliet acis pret debesīm un tad domājiet par svēto Antonu, tas, kas visus pārkoņus komandē. Jūs abi man zvērēsiet pie svētā Antona. Abi, sizdami krūtīs, sakiet tā: Dieva vārds, goda vārds, svētais Anton, zvēru — es nekad nebūšu nelabs pret Paulīni, necirtīšu viņai pa kājām ne ar melno, ne ar balto nātru, nedzišos viņai nekad pakaļ ne ar vardi rokā, ne ar ķirzakām abās kabatās. Nekad vairs Paulīni nesaukšu par dumju bābu, ne par teļu, ne par sivēnu. Nemsim viņu līdzī spēlēs, zirgu jāšanās un zirņu zagšanās, nekad viņu nelamāsim par slieku, kad viņa nevarēs tik ātri paskriet, kad jābēg no ābolu, ogu, vai burkānu zagšanas pie Cariem, Burcāniem, Upmaļiem, vai Suguļiem. Āmen!”

Labs laiks paiet, kamēr Boņs un Pēteris ceļos tupejami un acis turēdami pret svēto Antonu, vārdu pa vārdam atkārtoti visu to būšanu, kuņā Paulīne viņus grib iezvērināt uz visu mūžu.

Tad Paulīne ar smago alkšņa koku pasit Boņam un Pēterim pa reizei zem zoda.

„Tas ir viss. Varat celties. Es būšu klusa kā mironis kapā, ja tikai jūs abi savu zvērastu pildīsiet.”

Kāju pie kājas likdami, Boņs un Pēteris, bēdīgi velkas uz māju pusi.

„Tik briesmīgi es vēl nekad nebiju zvērējis,” saka Boņs.

„Ar šo zvērastu nemaz nevar jokot,” pakrata galvu Pēteris. „Ja tikai mēs kādu nieciņu nepildīsim, mūs abus var pārņemt nospert. Ne par velti viņa lika svēto Antonu piesaukt. Tu zini kas svētajam Antonam ir rokās? Visi pasaules zibeņi.”

„Redzi, kas iznāca no tādas tavas mērīšanās,” nopūšas Boņs, un iespeļ ar kāju vecai sēnei.

14.

Tāda balss var būt tikai Bibukam. Tā ir viņa. Citas tādas kā viņa nav un arī nevajag. Un ja arī cita tāda kaut kur varētu atrasties, tad Boņam gribētos, lai zirgs ar asti uzstī viņai raibumus no matiem līdz zodam, raibu no vienas vietas, un tad vairs arī tā cita nebūtu tāda, kā Bibuks. Bibuks ir Bibuks, un cita Bibuka, lai ko tur citi saka, Boņam nevajag!

Boņs stiepjas uz pirkstgaliem no visa spēka, viņam ļoti gribas būt gaŗākam, lai savas ausis varētu pacelt augstāk un lai nekas, ne nieka drupatiņš no Bibuka dziesmas viņam neizskrietu pār matu galiem. Boņs dzird un saprot, ka nupat Bibuks savu māju

galā, droši vien tur pie tiem septiņiem bērziem, dzied kaut ko bezgala skaistu par laiviņu. Un katrreiz, kad Boņs dzird savu Bibuku dziedam, viņu apņem tāds kaut kas, ar viņu notiek dažas lietas, par kurām viņš pats nav skaidrībā, bet kas tomēr viņam patīk ļoti. Tā kā niezēdams, tā kā kutēdams pa visām viņa dzīslām sāk staigāt briesmīgs spēks. Viņam tad sāk gribēties tā kā mest kūleņus, tā kā kāpt kokos, tā kā rakt ar rokām zemi, tā kā ēst zāli, kā to dara viņa lāga draugs žiks, reizēm gribas tā kā apraudāties, un viņš pats nezina — kāpēc, citu reizi gribas tā kā sākt nelabi smieties un — smieties un smieties. Par šīm savām spēcīgajām jušanām Boņs gan vēl nav ne vienam stāstījis. Viena lieta gan viņam ir skaidra, ka — šie kūleņi, koki, zāles ēšana, raudāšana un garā smiešanās, nestaigā nekur citur, kā pa viņa paša dzīslām. Savas dzīslas Boņs gan vēl nekad nav redzējis, bet tā kā Tancis ir ne reizi vien apgalvojis, ka it visiem vīriešiem esot pamatīgas dzīslas, tad tur vairs nav nemaz ko šaubīties: Boņs ir vīrietis, un vīrietis nevar būt un pastāvēt bez pamatīgām dzīslām. Sākumā Boņam bija tā kā bailes par visu to, kas ar viņu sāka notikt, kad pa viņa dzīslām sāka staigāt Bibuks ar savām dziesmām. Bet tad reiz Boņs pavisam nejauši atcerējās, ka tas pats visās lietās gudrais Tancis bija teicis, par sevi stāstīdams: Sieviete tev ieiet dzīslās un tu tur vairs neko nevari darīt, ka viņa ir un ir tavās dzīslās, tev pat sāk patīkt, ka viņa tur knibinās.

Tagad nu ir noticis gluži kaut kas cits: Boņs gaida ik vakarus, kad viņa dzīslas varēs sākt svīlt no Bibuka dziesmām. Nemaz nav tā, ka viņa dziedātu katru vakaru, kad Boņam gribētos. Lai lieta būtu droša, tad Boņs tā ap saules rietu izlavās ābeļu dārza

galā, stāv zem kļāvām un gaida. Basās kāju pēdas sāk salt rasā, tas nekas. Boņš nemaz to negrib, bet zobī sāk klabēt paši no sevis, un tiem nu nevar iestāstīt, ka viņš te nav nācis viņus klabināt, tā teikt, no ļaunā gara. Vēl asāku nepatiku Boņam sagādā tas, ja te kāds nāk un prasa viņam: Ko tu te dari? Ko tu te salsti basām kājām?

Boņš nopūšas ar platu dusmu elpu: Vai tie ir cilvēki ar kaunu un godu — viņam, Boņam, prasa gluži kā mazam bērnam: Ko tu te salsti? Vai tev nav bailes, kad metas mijkrēsla? Pagājušajā gadā Boņam bija tikai seši gadi un tad jau nebija bailes. Šogad ir visi septiņi, viņš ir jau vīrietis, un piedalās visās iešanās, kur iet vīreši. Par piemēru, ēšanas reizēs viņš iet un apsēstas tanī pašā galda galā, kur vīreši. Kad tēvs un vectēvs pārnākuši no tīruma, iet pagalmā zem oša atlaisties uz mauriņa un atpūsties, arī Boņš ar viņiem atlaižas kopā, aizmiedz acis un guļ slābans. Viņš nopūšas gluži tāpat kā vectēvs: Man muguru šodien lauž tā kā ar knīpstangām... Bija jāceļ tos akmeņus...

Tikko Boņš ir paspējis dažas šīs lietišas par taisnību pārdomāt, viņam aiz muguras skan vaicātāja balss:

„Nevaru saprast — ko tu te dari katru vakaru?”

Boņš apsviežas apkārt un dzird un redz māti. Ja nu tā vaicātāja ir māte, Boņš viņas nesaprašānu ir ar mieru piedot bez pretim runāšanas. Jau no pasaules iesākuma tā ir bijis, ka māte ir otrais labākais cilvēks, ar ko Boņam gadījies savā mūžā iepazīties. Pirmais labākais cilvēks ir vectēvs. Ar māti vienmēr ir bijis kaut kā tā jocīgi un savādi — viņā ir sajaukta visas pasaules taisnība ar visas pasaules netaisnību. Kad viņa tādām labām acīm paskatās Boņī un no-

glāsta viņa galvu, Boņs savu sirdi varētu izkausēt līd vasku un ieliet mātei sauļā. Citureiz viņa nāk kā šņākdams vējš no kurienes, sagrabj Boņa bikšu visjūtīgāko vietu, parauj viņu gaisā un tad sāk putekli vien kūpēt. Tādās reizēs Boņa sirds nekādā ziņā nevar palikt savā vecajā vietā. Viņam tad no visas tiesas gribas, kaut varējis māti uznest Babilonas torņa galā, lai viņai tur dabū galva pareibt, lai tad viņa sāktu Boņi lūgties, ka nekad vairs tā nedarīs, ka nekad neliks roku pie Boņa jostas vietas.

„Mazgāju kājas,” Boņs lēnīgi saka, jo ir jau paspējis pārdomāt, ko tādās reizēs lai saka.

Māte stāv brīdi un brīnās sevī: vēl ne visai ilgi atpakaļ Boņi ar dzīšanu nevarēja izdzīt kājas nomazgāt, vienmēr stenēja ņurdēdams, ka miegs nākot, ka vēders sāpot, ka esot bailes no ķirzakām. Tagad bērns uz reizes sameties tāds čakls. Būs prātiņā pieņēmis.

„Tad jau labi,” saka māte, un viņas balsī skan uzteikšana. „No bērna tu esi sācis tapt par puiku.”

Un māte aiziet savu ejamo, jo ap saules rietu viņa tek vienā tecēšanā. Tas pēdējais, ko viņa ir teikusi, Boņi skan vienā skanēšanā: No bērna tu esi sācis tapt par puiku.

Boņs palecas uz augšu trīs reizes kā mātes apgalvoto puiku pārbaudīdams. Viņam gan tā mazliet paliek neapmierinājums, ka māte nav viņu saukusi par īstu vīrieti, kā to dara Tancis, bet tur nu maz ko var darīt, jo māte daudz ko dara un saka un saka citādi, nekā Tancis. Vai Tancis neteica, ka nav no svara, cik tu liels vai mazs, bet ir gan no svara, vai tevī ir vīrieša jušana. Ka viņā taisni šovakar vīrieša jušanas ir krietni vien vairāk nekā citiem vakariem, par to Boņi ir balta skaidrība, kā mēness pār priežu galiem kalnā. Un Bibuks dzied un dzied. Vēl arvien

par to pašu laiviņu. Tādu Bibuka dziedāšanu Boņs nav jau ilgi dzirdējis. Ir tā, it kā šī Bibuka dziesma viņam tītu ap sirdi nātru ar medu kopā. Niez un sāp reizē. Saules rieta ugunis vēl arvien kā savu zeltu un rozes kūpinādamas, deg pār apvāršņa tālo zemes miglu un zilumā tinušamies mežu galiem, aiz pļavām, pie debesu malas. Vai tik tur pats Bibuks nebrauc ar laiviņu? Un brīdi Boņam liekas, ka viņš redz Bibuku aizbraucam pa saules rieta sarkanumu laiviņā, un viņam metas tik skumīgi un žēli, ka kaklā metas sauss, domās no Bibuka atvadoties uz visu mūžu. Viņš uzlec uz sacelto akmeņu grēdas, māj ar roku un kliedz:

„Bibuk! Bibuk!”

Un dārzā un rijas galā atskan atbalss: Bibuk! Bibuk!

Viņa neatbild. Boņs stāv skumīgs un skaidri redz, ka Bibuks aizbrauc pa saules rieta sārto jūru pļavu miglājā. Pasaule kļūst tukša un vientulīga. Ar niknu un spītīgu burbuļošanu no viņa dzīslām sāk skriet un tecēt ārā viss, kas tur bija no Bibuka. Vienīgais, kas vēl no šīs pasaules labuma te palicis, ir akmens zem Boņa kāju pēdām. Tās nesalst vairs tā kā rasā, viņš jūt, cik dienas saulē sakarsētie akmeņi ir vēl silti. Ir jau labi, ka taviem papēžiem silti, Boņs padomā. Par to var tikai padomāt, bet tas nepalīdz izsviest to sniegaino vējputeni, kas pēkšņi radies Boņa krūtīs par Bibuka aizbraukšanu savā laiviņā pār saules rieta jūru. Vai Tancis neteica, ka sievietes ir viltīgas? Vai viņš neteica, ka ja tu viņas ielaid savās dzīslās, viņas sāk tur tādas būšanas, ka plēš tavas dzīslas pušu?

„Bibuk, Bibuk!” Boņs sāk kliegt lielā niknumā. „Nu, tu man redzēsi! Kad tu man reiz tiksī rokās, es tev parādīšu. Parādīšu — kad saku!”

Boņam ir pilnīgi aizmirsies, ka viņš ir kaut kādā pasaulē, ka bez viņa paša būtu te kaut kāda pasaule, kur varētu aizskanēt viņa balss ar visām atbalsīm tā, ka to varētu dzirdēt vēl kāds cits bez Bibuka, kas nupat galvu atmetusi un matus plivinādama aizbrauc aiz apvāršņa.

Kā no saules rieta sarkanās jūras izpeldēdams, no dziļa salda un sāpīga dziļuma iznirdams, Boņs sadzird sev aiz muguras tādu kā sprauslošanu, tādu kā bezkaunīgu smieklu valdīšanu kādā mutē. Tad šie smiekli sprāgst vaļā, kā skrošu bises šāviens. Boņs dzird un beidzot arī pamana, ka aiz plūmju kokiem aizslēpusies, savus sānus turēdama smejas Malvīne. Ar Boņi notiek viss reizē — viņš ir nobijies, nokauņējies, nosarcis, nobažījies. Pirmā doma — bēgt! Prāts pa Boņa galvu šinī brīdī sāk strādāt ar traku ātrumu, skrien šņākdams kā karsts tvaiks, un viņa karstās domas dodas uz visām pusēm, kā skudras savus bērņus glābdamas, kad viņu labi slēptajā midzenī kāds negaidīts negantnieks iespeļ savu zābaku. Boņs vienā mirklī atceras visu, ko domājis, kliezjis. Dzird, ka — Bibuks nav vis nekur aizbraukusi, bet turpat vēl dzied kā dziedājusi. Un viņš brīdī nesaprot, kas ar viņu varētu būt noticis, ka viņš tā varētu savu Bibuku aizdomāt projām no sevis aiz saules rieta un aiz apvāršņa. Bailes un pirmais kauns ir pāri. Boņs vairs nestāv ar atvērtu muti un no kauna nosarkušu zodu. Ja nu nebūtu mijkrēsla, kauns uz acīm stāvētu ilgāk. Viņā ir sākušas karst dusmas uz Malvīni. Viņa ir visa ļauna sācēja. Vai viņa nebija tā, kas te izbāza savu gaŗo, kā lemesi, degunu caur plūmju zariem un sāka klausīties, ko Boņs kliez Bibukam? Ja viņa nebūtu klausījusies, varbūt, tad Boņa sirds nebūtu tā aptecējusies un viņš nebūtu Bibukam draudējis: Es

tev parādīšu, gan tu man dabūsi! Protams, ka nē. Slepēniem, ļauniem cilvēkiem uz zobiem esot magnets. Kad tie par kaut ko pasmīnot, vai pasmejoties, tie varot tā otra cilvēka sirdī un prātā iedurt kā ar iesmu, un tad tas cilvēks dzied kā aizsmacis gailīts taisni to, ko šie magneta zobi grib. Malvīne ir slepena un viņas zobos ir magnets. Ja tas tā nebūtu, kā gan viņa draugs Tancis tā skatītos viņas mutē, kā apburts un laizītu lūpas, it kā viņam būtu pēkšņi sācis slāpt? Tas vēl arī nav viss. Kad pēc satikšanās ar Malvīni Tancis sāk runāt ar Boņi, tad var manīt, ka ar Tanča runu vairs kaut kas nav kārtībā: viņš runā pretim vien, pretim vien, gluži tāpat, kā Malvīne. Un vēl kas — Malvīne šad, tad satiek arī Bibuku, un visu, ko šovakar dzirdējusi, salies Bibukam ausīs. Ka ir un ir ļaundaris, par to vairs nav nekādu šaubu. Boņš jau ir nolēcis no akmeņu grēdas un skatās zālē kādu koku, ar ko vajadzētu Malvīnei ielaist pa bizi, kad viņš dzird Malvīnes balsi:

„Tev pakausi zvirbuļi ir sākuši bērnus perēt. Čiepst kā pilēns bez mātes: Bi — buk... Bi — buk... It kā Bibuks tevi dzirdētu, tādu knisli, vai gribētu dzirdēt.”

Tā tu ar mani nerunā, Malvīn, Boņš domā. Tā tu ar mani nerunā vis labāk. Ar tevi vēl var kas nelabs notikt!

Tad Malvīne runā kaut ko tā kā pie sevis vien, it kā šī viena pati būtu tā gudrā. Maz, pavisam maz ir tādu lietu pasaulē, kam Boņa ausis būtu par biežām, ja tikai viņš pats negrib, lai ausis būtu biezas. Un tā arī šoreiz Boņš sadzird ko tur Malvīne pie sevis nodudina:

„Tā Brigita arī tāda kā dullā — jokoties ar to puiku, kad tik šī atnāk. Šis savilcies savā oda prātiņā nezina ko tur, un sāk mesties tāds kā pajucis.”

Viņa sakustas un paskatās sev pār plecu.

Pēc brīža viņa saka skaļāk:

„Es nācu tevi pasaukt vakariņās. Nekavējies.”

Tā. Šī Malvīne var visu ko teikt un pavēlēt viņam, kas tik viņai ienāk prātā? Ko viņa iedomājusies — it kā Boņam nekāda sakāmā nebūtu?

Viņa var sacīt, ka Boņs pīkst kā pīlēns, ka Bibuks ar viņu tā tikai pa jokam. Bet vai tas pa jokam, kad Bibuks tev ir dzīslās? To nu Malvīnei laikam neiestāstīt, jo viņai pašai nav pamatīgu dzīslu, kas viņai sievietei tādai... Viņai tikai tāda vēja galva un tie magneta zobi.

Šā vai tā, bet Boņam gribas Malvīnei kaut kā par visu atriebties un atspītēties.

„Neiešu vis. Ēd tu pati savas vakariņas.”

Tā atcirtis, Boņs pagriežas un iet uz rijas pusi. Tā sakot, viņš grib attālināties no mājām un no Malvīnes zobu magneta.

„Kāpēc tu neiesi? Man tevi lūgties vajadzēs, vai?”

„Tāpēc, ka es negribu, negribu, negribu! Vai tu dzirdi — es negribu! Es negribu sēdēt pie galda ar tevi, ar tādu... ar tādu... neglīto, šķībo, greizo, klibo, aklo, skābo, stīvo, veco!...”

Izkliedzis visu šo vārdu rindu, cik vien spēcīgi var, un paklausījies kā viņa kļiedzienu atbalss aizskan pār visu kaimiņu mājām, un atguvis elpu, kas uz brīdi bija aizsitusies ar dūsmām, Boņs prāto, kas vēl varētu viņam tāds labs ienākt prātā, tāds vārds, kas būtu tik spēcīgs, kā zirga spēriens. Vārda, tāda laba, spēcīga vārda, nav un nav. Boņs skatās pār žogu savā ienaidniekā Malvīnē un rīstās pa tukšu, bezvārdainu

kaklu. Tad tas nāk kā no debesīm un zvaigznēm, un šis īstais vārds iekrīt skanēdams viņa mutē, un Boņs pats dzird šo skaņu:

„... blusaino Malvīni!” ar atbalsīm pār visiem kaimiņu dārziem šo vārdu nosviedis, Boņs nolaiza lūpas un stāv mirkli gandrīz laimīgs, kā katrs atriebējs, kam atriebība liekas salda.

Lāikam tomēr šis ir bijis tas īstais zirga spēriens, ko Boņs ir gribējis. Šādas tādas nieka lietiņas Malvīne ir bijusi ar mieru panest no šā knīpas mutes arvien. Bet kad šis puika sāk izbrēkt tik negantas lietas, kā — viņu nosaukdams par neglīto, klibo, stīvo un blusaino, un vēl tāda nelaba jēra balsī, ka visi kaimiņu puīši un pat Tancis var attaisīt logus un sākt paklausīties, un, varbūt, pat noticēt, tad arī Malvīnes mērs ir pilns.

Stīvu skatu Boņī blenzdama, — Boņs to pat caur mijkrēslu tā var manīt — Malvīne atrauj žoga vārņus un metas Boņam virsū. Boņs pat paspēj pamantīt, ka viņai nezina no kurienes ir rīkste radusies rokā. Un viņa nāk tik Boņam virsū šņākdama kā Mūrdulas upe palu laikā:

„Redzu — kas tev par resnu mēli... Tu darvas mute!... Es tev rādīšu blusas... Tūlīt, tūlīt tavās biksēs trīs simti blusu apmirs!...”

Šādu nāves spriedumu sagaidīt Boņam nenāk ne prātā. Ar slaidu lēcieni viņš metas pāri rāceņu un kāļu dārzam uz rijas pusi. Boņam nevajag nemaz atskatīties, lai zinātu to, kas notiek pie viņa papēžiem, jo viņa ausis tādos briesmu brīžos ir ļoti plānas. Rāceņu un kāļu laksti šņāc aiz viņa, lecoši soļi dip pa vagu smiltīm un reizēm rīkstes šāviens nošvīkst viņam gluži pie pašas muguras ar tādu pašu skaņu, kā lode no vectēva bises, kad tas šauj vīstu vanagas.

Boņš velk ko māk. Apcirties ap rijas stūri, viņš metas atpakaļ uz otru dārza galu. Caur soļu dipēšanu viņš vēl arvien dzird sev aiz muguras caur zobiem izspiestu balsi, kas nes tikai vienu vārdu: Blusas... Es tev rādīšu blusas...

Ar kritienu Boņš iekrīt pār istabas slieksni. Visi jau sēž ap vakariņu galdu: vectēvs, tēvs, māte, tēva māšas — Zuze un Anna, arī mazais Juriks, mātei klēpī. Boņš apstājas uz brīdi, lai atgūtu skrējienā izsviesto elpu un cenšas rādīt ļoti rātņu seju. Nekas jau tāds arī nav noticis, par ko būtu jādomā kā par grēku. Malvīne tā, Boņš šitā, tas bija viss. Starp viņiem abiem nesapraššanās gadījās diezgan bieži, un rēķinus viņi abi tad kārtoja savā starpā, bez kaut kādas sūdzēšanās citiem.

„Kur tu tā esi skrējis, ka tā elso kā kumeļš?”
vaicā vectēvs.

„Tāpat vien... Divas reizes ap dārzu,” samelo Boņš un apsēstas savā vietā pie galda.

Pēc brīža ienāk arī Malvīne. Viņi abi ar Boņi paskatās viens otrā sašķiebtām acīm un nesaka ne vārda.

Visi astoņi kādu brīdi ēd klusēdami un steidzīgi. Tikai lielais maizes kukulis nodun šad un tad, tikdams atpakaļ uz galda no kāda rokām, kam ir iegribējies vēl vienu riecienu. Boņš skatās un nevar atskatīties uz šo lielo maizes kukuli galda vidū. Viņam liekas, ka šis kukulis dancotu no vienām rokām otrajās, un ka tāpēc šim kukulim būtu labs un priecīgs prāts.

Kādu brīdi ēdis, tēvs pagriežas pret māti un pamāj ar galvu uz Boņa pusi:

„Kad tu šo jaunskungu iemācīsi atcerēties ēšanas kārtību? Jau kādu mēnesi es skatos un skatos, un redzu, ka viņam nekad vairs neienāk prātā pie

vakariņu galda apsēsties laikus un ar citiem kopā.”

Boņš tikai sagrozās savā krēslā un iesmeļ lielāku kaŗoti biezpiena.

Māte vēl nepaspēj neko teikt, kad viņas vietā ierunājas Zuze.

„Kā jau lāga brūtgans, Boņš ik vakarus iet klausīties, kā viņa brūte Brigita dzied.”

Boņš noliec galvu un ar pirkstu baksta maizes drupanu. Arī neskatīdamies Boņš mana un redz, ka visi saskatās un pasmaida tādu nevis īstu smaidu, kā cilvēki, kad tie domā kaut ko labu, bet gan tikai tādu pus smaidiņu, kad viņi domā, ka tāda vai citāda lieta tikai pus santīmu vērts. Tātad, viņi visi laikam domā, ka — Bibuks ir tikai pus santīmu vērts, un ka viņš, Boņš, arī neko vairāk nebūtu mērojams?

Pat Boņa labais vectēvs, kas nenēsā ļaunumu apkārt pat savā bikšu siksnā, arī tas tā pavisam jocīgi sakustina ūsas. Un vai Zuze, kas visādi ir bijusi lāga, vai viņa neizgrūda tādu cietu vārdu, kā ar ragavu slieces dauzīšanu pa grumbulaino ledu: Bri — gi — ta. Boņam vienmēr ir ausis neganti sākušas sāpēt, kad viņa Bibuku kāds sāk saukt tik negantā vārdā, kāds ir Brigita. Bibuku Boņš ir sācis saukt par Bibuku jau tad, kad viņam vēl nebija pilni divi gadi. Ir grūti tagad to visu pat atcerēties — ko toreiz Boņš ir sācis mīlēt vispirms: vai to vārdu, kā viņš tad bija sācis saukt — Bibuks, vai arī pašu Bibuku. Tas nu varētu būt tā vai šitā, nebūtu starpības, bet ja kāds viņa Bibuku sāk saukt tik prastā vārdā, kā — par Brigitu, tad ar tādu Boņš var saiet naidā bez kavēšanās.

Boņš parauj noliekto zodu uz augšu un dusmīgi paskatās Zuzē. Tad viņš kaut ko saka un pats nedzird, vai tā ir viņa paša, vai arī tā ir kāda cita, gluži sveša balss:

„Nekāda Brigita tev, bet — Bibuks!”

Tas, ko te Boņs saka, izskan tik skaļi un ar tādu spēcīgu pārliecību, ka gandrīz visiem izkrīt karotes no rokām, un ilgu laiku ir klusums ap galdu.

Tad visas trīs — Anna, Zuze un Malvīne sāk balsī smieties.

„Kas tam Bibukam par aizstāvi ir radies,” vēl nosaka Zuze un nopūšas. Boņs zina pat arī to — kāpēc Zuze tā pūš, kā lietus egle: viņa gribētu dziedāt tāpat, kā Bibuks, bet viņai nav balss, un tāpēc Zuzei uz Bibuku nav labs prāts.

Vectēvs izslauka rūgušpienu no ūsām un skatās uz Boņa pusi. Boņs jau zina, ka vectēvs kaut ko teiks. Labi, vecotēv, saki ko sacīdams, bet ja arī tu par Bibuku šā vai tā, es tev neļaušu vis tik viegli. No tā, ka visi par Boņa pēkšņo uzstājību un par to, ka viņš nemaz vairs nekaunās Bibuku aizstāvēt visiem dzirdot, ir pārsteigti, Boņi rodas vēl lielāka drosme. Viņa dzīslās dzīvo un skan atkal Bibuka visu vakaru dziesmas, viņa rokā tvīkst Bibuka roka, kad viņa atnākusi te sniedz savu roku viņam pašam pirmajam.

Vectēvs ar koka karotes kātu raksta uz galda kādas neredzamas zīmes.

„Boņuk,” viņš iesāk, tā mierīgi un lēnīgi, un Boņam patīk, ka vectēva balsī nedzird vis nekādu izsmieklu. „Boņuk, vai tas Bibuks tev tā ļoti patīk?”

Ap vakariņu galdu ir tāds klusums, ka pat mušu var dzirdēt sīcam ap lampu.

Ja ar Boņi runā kā ar kārtīgu cilvēku, istā vīriešu valodā, tad Boņs ir ar mieru tādu valodu cienīt, un ar visām vīrieša jušanām uz tādu valodu atbildēt.

Boņs satver galda malu abām rokām.

„Vecotēv, tā lieta ir tāda, ka es Bibuku precēšu.”

Un Boņs grūti nopūšas visiem dzirdot. Viņš ir dzirdējis, kā tādus dzīvē vienreizīgus lēmumus pieņemot, visi vīrieši nopūšas no sirds. Ar tādām lietām nav vis nekāds joks, to Boņs zina no piedzīvojumiem. Par piemēru pagājušajā ziemā, kad viņa tēva brālēns Augusts brauca laulāties, savās mājās nometās ceļos pret Dievmātes bildi un nevien nopūtās, bet pat apraudājās, un pat Boņam bija jāpalīdz savam krusttēvam raudāt. Bet tā sieviete, kā to Tancis saka, laikam, jau bija tikusi krusttēvam dzīslās. Nelīdzēja ne Dievmāte, ne nopūšanās, ne raudāšana. Piecēlās, noņņaukājās, leca kamanās un kā pats vējputenis aizdrāza uz baznīcu pēc tās sievietes. Vakarā jau šī bija te, un Augusts smējās vienā smiešanā, it kā viņš nebūtu nekad raudājis no īstām bailēm no viņas. Boņs labi pieņem, ka krusttēvs pa nopietnam lūdza Dievmātes palīdzību. Kas te vairs palīdzēs, kad paša dzīslas beigtas? Un tā šī sieviete dzīvo pie Augusta jau pusgadu, un viņa pat sāk gribēt, lai Boņs viņu sauktu par krustmāti. Iedomājies kāda!

Tās ir ļoti smagas rūpes, kas spiež Boņa plecus, kad ir ticis izteikts tas, ko viņš izteica tikai pirms mirkļa. Viņš laiž skatu ap visu galdu un pēti visu sejas. Tēvam uznācis klepus, no viņa nekā nevar saprast. Māte aizgājusi pie plīts. Vectēvs sēž mierīgs, kā saulē sasilis akmens, un smaida tā, ka tur nekā saprast. Malvīni, Zuzi un Annu Boņs nemaz negrib ņemt nopietni, viņš pat negrib paskatīties viņu sejās tādā svarīgā brīdī, bet viņš jau tāpat vien dzird, ka zem viņām čīkst krēslī no kratīšanās.

Vectēvs ir tā kā beidzis smaidīt, tad nu viņš liekas, kaut ko teiks. Tā arī ir. Viņš vēl saslauka ar delnas malu maizes druskas un iemet mutē.

„Bibuks ir par tevi vecāka. Tev vēl jau nav pilni septiņi, bet viņai jau divdesmit, tikpat cik mūsu Malvīnei. Vai tev nebūtu labāk precēt tādu kā Domcānu Paulīni. Viņa ir tavu gadu.”

Boņš ļoti nopietni pakrata galvu un saka tikai vienu stingru vārdu:

„Nē.”

„Kāpēc tad tu gribi precēt nevis jaunāku, bet vecāku?” šoreiz vaicā Malvīne.

Atbildēt viņai, vai nē? Viņa pati nekā nezina. Tad jau Boņš ir ar mieru paskaidrot.

Tādās reizēs atbildi jāpārdomā ļoti, ļoti pamatīgi, to Boņš zina. Lai arī pamatīgu atbildi jāmeklē, tomēr viņam to nav nemaz tik grūti atrast, jo viņš ir visur bijis klāt, kur vīrieši runā pamatīgas lietas.

„Tāpēc, ka — neviens koku necērt vis no tievgaļa, bet no rezgaļa.”

Tēvs to noklausījies, klusām iesvilpjas. Māte stāv pie plīts, saliek rokas abos sānos un lūpas cieši turēdama kopā, šūpo galvu.

„Nezināju, ka Bibuks man būs vedekla tik ātri,” saka māte.

„To visu tu pateici kā īsts vīrs,” iesāk vectēvs. „Ja nu tā, tad tā. Bet pasaki man — kāpēc tu negribi precēt Domcānu Paulīni?”

Boņš nopūšas un pakrata galvu.

„To es nevaru teikt, kad visi dzird. Pateikšu, kad iesim gulēt un būsīm divi vien.”

Pēc vakariņām vectēvs ar Boņi iet uz klētiņu, kur viņi abi divi ir gulējuši ik vasaras, jau no tā laika, kad Boņam palika trīs gadi.

Liekas, ka debesīs zvaigznes nevien mirdzētu, bet arī skanētu ar tīra sudraba skaņu. Boņš vēl brīdi apstājas un paklausās, vai kāds nedzied. Kaut kur dzied

kādi un kādas, bet tur vairs nav Bibuka balss. Ja nu nav Bibuka balss, tad tās citas balsis nemaz nav balsis!

Kaut kur striķē circeņi un labsirdīgi urkš zemes vēži. Viss nakts zilums līdz pašām debesīm ir tādas kā čukstēšanas pilns. Boņam šīnī brīdī liekas, ka Dievs ir mīlīgs un labs, un ka viņš sēž rijas galā un klausās, kā naktī dzied laimīgi cilvēki un kā pļāvās sprauslo priecīgi zirgi. Boņš pieķeras vectēvam pie rokas, un viņam liekas, ka vectēvs varētu būt labāks par Dievu. Tad Boņš apķeras, ka ir sadomājis kaut ko tā kā nevajag. Vai nu vectēvam tik ļoti vajag būt pirmajam. Viņš apmierināsies ar otro vietu, pēc Dieva. Bet tā kā vietas ziņā viņš savu vectēvu ir tomēr pagrūdis uz leju, kaut arī pats ar savu sirdsapziņu stingri cīnīdamies, tad vainu izpērkot, Boņam kaut kā gribas būt pret vectēvu labam.

„Vectēv, tagad neviens nedzird un es varu tev pateikt, kāpēc es negribu precēt to Paulīni.”

„Ko tu teici?” vectēvs atvaicā. Boņam tas nu nepatīk, ka vectēvs var aizmirst tik ātri tādas, pat ļoti svarīgas lietas.

„Jā, jā — to Paulīni...” vectēvs beidzot atceras. „Saki vien ārā.”

Boņš jau grib teikt, bet tā kā vectēvs ir pieminējis, ka tomēr vēl bez viņiem diviem te savu ausi piešķiebis stāv arī Dievs, tad Boņš atceras, ka tās ir tādas lietas, kas nav jādzird, jo sevišķi kam — kam, bet ne Dievam.

„Vectēv,” Boņš čukst, „paliec savu galvu.”

Kad vectēva galva ir paliekusies aizsniedzamā augstumā, Boņš satver vectēva ausi savā sauļā tik stingri, ka vectēvam iesāpas, bet ja vectēvs grib dzirdēt to vislielāko noslēpumu, ir jāpacieš.

„Paulīne laiž gultā. Nevienu rītu viņas salmu maiss nav sauss. Tāpēc es nē,” izčūkst Boņs.

„Kā tu to vari tā zināt, ka ar Paulīni tas ir tā un tā?” atvaicā vectēvs, pastumdams Boņa plecu.

„Viņas pašas māte tā sacīja, un es dzirdēju,” čūkst Boņs vēl klusāk. „Tagad nu tu saproti — kas par lietu.”

Caur visu mijkrēslu Boņs cenšas vērot vectēva seju.

„Saprotu,” atčūkst vectēvs.

„Ja man tāda slapja sieva blakus katru nakti, tad nav labi, vecotēv, vai nē?” Boņs atvaicā un nepacietīgi apskrien ap vectēvu.

„Slapja sieva. Tas nav diez kā lāga,” apstiprina vectēvs un atver klēts durvis.

Galu galā arī Boņam tā grūtā domāšanas nasta paliek vieglāka, kad vectēvs ir sācis tik pamatīgi palīdzēt izdomāt, kuŗu lai īsti Boņs ņemtu par sievu, no rezgaļa, vai no tievgaļa — vai Bibuku, ko grib pats Boņs, vai arī Paulīni, kuŗu tā gribētu māte, Tancis un arī vectēvs. Vectēvs gan to bija gribējis tikai vēl tad, kad nebija pamatīgi izdomājis visu lietu līdz galam.

„Nebūtu jau pārāk liela nelaime, ja arī tā Paulīnes gulta slapja reizēm,” nopūšas Boņs, līzdams zem kažoka. „Kā tu pats sapratīsi, vecotēv, visa lieta ir tā, ka mana māte var padomāt katru rītu, ka es esmu tas, kas jauno salmu maisu sāk pūdēt, bet ne viņas vedekla Paulīne. Tur tas suns ir aprakts.”

„Tā tas ir. Tas suns ir aprakts zem salmu maisa. Tā ir tā lieta,” nosaka vectēvs jau sākdams grimt snaudienā.

Un Boņam ir tik labi, tik labi, ka tā no sirids var ar kādu izrunāties par visām vīrieša jušanām.

Ganos iešana nav vis nekāds lielais prieks, kā to vectēvs bija centies ieskaidrot, kad pirmajā nedēļā bija Boņi atradis sēžam uz akmens ar tikpat lielu grūtumu uz sirds, kā tas akmens zem viņa. Savs grūtums uz sirds ir palicis arvien, bet vairs ne jau tik liels, kā akmens. Ar šo grūtumu uz sirds un reizēm ar ļaunu prātu uz govīm un aitām jāstaigā tikai katru otru nedēļu. Kad šī nedēļa cauri, tad ganos iet Justs savu nedēļu, un tā dzīve sākas atkal no gala.

Par visām nelaimēm lielākā, Boņs domā, ir tā, ka tu ganu nedēļā pazaudē gandrīz visus draugus. Knibinu Pēteris tad skrien gandrīz tikai ar Justu. Tancis iet ar lielu likumu, un, laikam, sēž tad dārza galā un smejas ar Malvīni. Pat vectēvam visu gaŗo dienu piemirstas, ka te ir tāds cilvēks pasaulē, kā Boņs. Vienīgais draugs, kas Boņi nav atstājis, bet gan vēl vairāk ir ar viņu kopā, ir — žiks. Viņš ir draugs ar sirdi un dvēseli. Nevienam citam Boņs nav redzējis tādas mīlestības acis, kā žikam. Kad žiks sit savu asti uz vienu un otru pusi divreiz, tad reizē žika acis top valgas no aizkustinājuma. Tas nav viss, ko žiks te dara, viņš nesit tikai ar asti vien. Žiks gana govīs, vajag tikai parādīt ar pirkstu, kuŗa tā vainīgā. Tādas asti žiks tūlīt patver zobos. Žiks nebūtu nekāds īstais palīgs, ja Boņam katrreiz būtu jārāda ar pirkstu — tu, žik, dari to un to. Tagad žiks jau zina visas govīs pēc vārda. Vajag tikai pateikt, ka Brūnaļa, Raibaļa,

Cielava, Sabale, vai Tuntaļa dara to un to, un tu, žik, ej paskaties, kas tur notiek, tā — lieta ir darīta. Boņs guļ zālē, skatās debesīs kā mākoņu kalni ar zeltainām un rožainām malām brauc uz otru pasaules malu, un tikai reizēm ar vienu pus aci paskatās, ko tur dara Cielava vai Tuntaļa. Tās abas ir uz darīšanu. Kad apņik pētīt debess valstību un domāt par to, kas tur otrajā pasaules malā, Boņs domā par Robinzonu Krūziņu un viņa draugu Piektidienu. Šodien viņam līdzī ir Baltā Grāmata. Lasīšana iet tā palēnāk, bet Boņs laužas tik uz priekšu pa burtu rindām, un katra rinda pastāsta kaut ko jaunu, nedzirdētu, neredzētu, bet citu reizi tik daudz jau redzētu un izjustu. Skolā Boņs vēl nav gājis, bet lasīšanu bija sācis tā nejauši, pamazām, kā vectēvs teica, savam brālim Justam pār plecu skatoties, kad tas gatavoja savus skolas darbus.

Citi mākoņi tikai iet, tā kā pastaigādamies pa Gaura kalnu. Citi atkal, tie zemākie, skrien tā kā prāvests ar savu automobili, it kā nezīn kur šiem jāsteidzas. Boņs noliek atvērto Balto Grāmatu uz krūtīm un skatās un redz mākoņos lietas, kas bija, un reizēm arī tās, kam vajadzētu būt, jo Boņs tā to grib. Un ja nu viņš tā grib, kā nu lai tās lietas gribētu negribēt.

Nekad nevajag visu, ko tu zini, stāstīt un rādīt visiem, Boņs nodomā, un atceras kaut ko ar bēdīgu prātu. Ja tu nesaki, šie paši uzož. Kā toreiz pat, ziemā. Boņs bija toreiz paņēmis no Justa un jau sācis lasīt Balto Grāmatu. Reizi jau tā palēnām viņš bija pa šo grāmatu izstaigājis, bet gribējās otrreiz — sak, kā tur tam puikam īsti bija?

Māte, kā jau māte, kas visu pamana. Viņa bija pamanījusi Boņa lūpu kustīnāšanu un runāšanu balsī.

„Ko? Tu jau māki lasīt? Parādi!”

Boņs nolasa no šīs pašas Baltās Grāmatas par silķēm, ka skan vien.

„Tā?” māte pabrīnās. „Šogad es jau gribēju sākt tevi mācīt lasīt, bet ja tu jau pats esi iemācījies, tad vēl labāk. Ko tu tur daudz lasīsi par siļķēm...”

„Tur ir arī par braukšanu uz pilsētu,” Boņš atceras sevi protestējam, paredzēdams kaut ko ne visai labu. „Te ir arī par braukšanu uz lielu pilsētu. Te ir par visu ko...”

„Labi, labi. Tu varēsi lasīt arī par to visu ko. Bet es tev došu mācīties ļoti skaistas litānijas. Par svētajiem. Un tā kā tas ir par svētajiem, tad tev to būs zināt no galvas. Tu man skaties, ka katru dienu vienu svēto litāniju tu man zinātu. Kad tu to zināsi, varēsi lasīt par visu ko, vai arī iet ārā, paskriet pa sniegu. Tā tu būsi labs bērns.”

Ar to tad pēc pirmajām Boņa skaistajām dienām, kas bija sākušās ar lasīšanas noslēpuma atklāšanu un ar tādu brīnumu, kā tepat sēžot istabā, basām kājām, staigāšanu pa visādām tālām vietām, kopā ar vēl nekad neredzētiem ļaudīm, sākās arī bēdīgas dienas. Par labu bērnu būt ir tik grūti. Bija jāsanāk naidā pat ar svēto Juri un ar svēto Teklu. Bet vai tad lai Boņš ilgi būtu dusmīgs uz svētajiem — plēsties ar tādiem, kas tuvu pie Dieva, nav nekāds prāts. Šie var iečukstēt šo vai to Dievam pašā ausī. Ej tad un skaidrojies ar Dievu Tēvu, vai arī ar Pestītāju.

Boņš paskatās uz labo pusi, kur viņa valdīšanas pulks. Pat Cielava un Tuntaļa ir godīgas. Ēd, ēd un tad paceļ galvas un nošņācas uz to pusi, kur staigā žiks.

Boņš pasvilpj un žiks ir klāt.

„Paldies, žik! Tu viņas abas esi pievedis pie laba tikuma.”

Žiks laimīgs par paslavējumu un noglāstīšanu, apgulstas un uzliek galvu uz sava drauga izstieptajām

kājām. Boņs atver Balto Grāmatu un palasa vēl kādu lapu. Tas puika grāmatā ir skumīgs šoreiz. Ar šo Balto grāmatu tā savādi, tā pavisam savādi. Dažureiz liekas, ka kāda liela roka satvertu Boņa sirdi sauļā un sažņaugtu. Citureiz tā pati roka Boņa sirdi glāsta, glāsta un glāsta. Kad tam puikam dzīvojas skumīgi, arī Boņam gribas raudāt. Kad Baltās grāmatas puikam viss iet uz labo pusi, arī Boņs var smieties un teikt: Zini, tev gan nekā tie vai tie nevar vis izdarīt!

Debesis ir tik lielas, ka mākoņi var skriet un iet un skriet. Un Boņs skatās un redz, ka pa mākoņu kalniem debesis skrien tas Baltās grāmatas puika, un viņam ir basas kājas. Viņš lec no mākoņa uz otru, un pie mākoņu zeltainajām malām pazib viņa basās kājas.

„Ej — tu!” Boņs kliedz balsī. „Tev ir basas kājas! Tu esi tāds pats kā es!”

Nočaukst kāju soļi zālē un Boņs pietrūkstas sēdus. Tā ir Domcānu Paulīne, kas te stāv kā no zemes izaugusi un smaida lielu smaidu.

„Ar ko tu tur tā kliedzies un runājies par basām kājām?” viņa vaicā.

Boņs nezina ko sacīt. Ja gribēu sacīt, viņš nezina un nevar pastāstīt, kā īsti un ar ko viņš tā sarunājies. Kā to lai tā saka, ka tas bija puika no grāmatas, ka viņš skrēja pa mākoņiem, ka viņam bija basas kājas, un ka pēdas bija aplipušas zeltainas?

„Tā... ne ar ko... Tāpat vien... pa jokam,” Boņs nostostās.

Paulīnei laika nav daudz, jāiet drīz atpakaļ pie savām govīm, un viņa saka savu sakāmo tūlīt.

„Es redzu, ka tu katru dienu, aiz meža jāļ sava Cikcera mugurā.”

Tāda runa ir īsta sievietes runa. Un Boņam nepatīk sievietes jau tāpēc vien, ka viņas redz un noskatās visu to, ko nevienam nevajadzētu ne redzēt, ne zināt.

Ko tur vairs noliegt, ja jau viņa redzējusi tādas lietas, ko Boņs ir tik pamatīgi slēpis no visiem. Arī tēvs negrib, ka Boņs tā Cikceru dīdītu. Tas, ko Boņs grib, nav jau nekāds ļaunā gara gribējums. Cikceram ir tikai jāiemācās skriet ātrāk par prāvesta Lubāna mašīnu, tas ir viss, ko viņam kā kārtīgam zirgam jādara. Tagad tīrumi apsēti. Ko šis dara? Neko. Un vai daļu no Boņa cukura viņš par velti apēd? Lai nedomā vis.

„Esmu redzējusi, ka tu reizēm brauc uz galvas lejā, kad Cikcers lec pār grāvjiem,” turpina Paulīne, stāvēdama uz vienas kājas, ar otru lokus griezdamā gaisā.

Visādi ir jau gadījies, bet Paulīne zina par daudz. Šo paskriešanu Cikcera mugurā, pa ganībām aiz meža, Boņs ir glabājis kā lielu noslēpumu jau no paša agra pavasara. Ja Paulīne to zina, tad labāk ar viņu ar labu vien.

Boņs nesaka neko, tikai pastumj saboztās lūpas uz Paulīnes pusi, bet Paulīne runā vienā runāšanā.

„Vai tu atceries, ko jūs abi ar Knibinu Pēteri zvērējāt pie paša svētā Antona?” viņa vaicā, šoreiz jau balsi paceldama.

Boņs neatbild.

Paulīne skumīgi apsēstas garajā grīšļa zālē.

„Ko tad mēs tādu zvērējām?” Boņs atvaicā, jo viņam ienāk prātā, ka kādu daļu no zvēresta noteikumiem pati Paulīne varētu būt piemirsusi. Kur jau tas laiks.

„Bez visa kā cita, bija runa arī par zirgu pajāšanu. Vai nebija tā? Un tu visu laiku skrien uz sava Cikcera viens pats un mani nepasauc vis.”

„Ko tu griebi?” Boņs vaicā, Paulīnē skatīdamies caur pieri.

„Paskriet Cikceram mugurā. Tu zini, ka manai mammai nav zirga.”

„Kad?” stingri vaicā Boņs, bet viņam ir jau sameties Paulīnes žēl: viņas mātei nav zirga.

„Tūlīt.”

Neko darīt, domā Boņs, pie svētā Antona ir zvērēts.

„Tad ejam ātri. Kamēr neviens neredz.”

Boņs uzmauc Cikceram galvā slepeni glabātos iemauktus un saka:

„Zinu, Cikcer, ka tev nekad mugurā nav bijušas meitenes, tā tas ir. Tā ir Paulīne. Tepat Domcānu Paulīne. Esi labs, Cikcer, nespārdies, kad viņa jās. Saproti, viņas mammai nav zirga. Ne viena paša. Vai tu saproti, Cikcer. Ja būsi šāds vai tāds, nedabūsi cukuru.”

Tad Boņs palīdz Paulīnei tikt Cikceram mugurā un iedod viņai rokās pavadu. Paulīnes balss dreb, kad viņa saka, vai vaicā šo vai to, bet viņas acis mirdz vienā mirdzēšanā.

„Tagad parauj pavadu un sāc!” nokomandē Boņs.

Cikcers samīdās, samīdās un sāk skriet, galvu svaidīdams, gan uz vienu, gan otru pusi.

Paulīnei izslīd pavaḡa no rokām, un viņa sabijusies iekliedzas.

„Turies krēpēs!” Boņs kliedz, to pamanījis. „Turies krēpēs!”

Noslīdējušā pavaḡa sitas Cikceram ap kājām un viņš sāk auļot, un sprauslo un šūpojas, kā kalns ze-

mes drebēšanā. Paulīne un Boņs klie dz kaut ko abi divi reizē. Kad Cikcers iegriežas un sāk auļot pa cīņaino ganību stūri, Paulīne novicina abas rokas pa gaisu un ieklie dzas un krīt.

Kā jau sieviete, Boņs domā, pirms krišanas viņai vēl vajag pakliegt. Boņi ir arī tāds kā gandarījums — viņa vairs nerunās ar tādu patikšanu par to, ka viņa redzējusi Boņi krītam.

Cikcers atbrīvojies no nepierastā jātnieka, sāk iet soļos, un tad apstājas, atskatās atpakaļ, kā izpētīdams, kas tas tāds, kas kūņojas ārā no garās zāles. Tā ir Paulīne. Viņa jau pietrūkstas.

„Vai nesasities?” Boņs vaicā, satvēris Cikcera pavadu.

„Es? Nē. Nemaz nē. Es gribu vēl!”

Vēl? Kas tas tāds, kas radies Paulīnes galvā, domā Boņs. Tas nemaz meitenēm nepiestāv, tā — jā t uz zirga.

Bet Paulīne jau ir klāt un izņem pavadu no Boņa rokām. Viņa paiet pie Cikcera galvas un tā vēl pabailīgi paglāsta viņa mīksto purnu. Cikcers apsta viņas roku un vairs nekrata galvu.

„Cikcer, tu esi labs zirgs,” Paulīne saka. „Un tu nedomā, ka meitenes māk sliktāk jā t par puikām. Nedomā vis.”

Ar vienu roku Paulīne ir jau ieķērusies Cikcera krēpēs.

„Boņ, paturi plecu.”

Tad viņa ir ar kāju uz Boņa pleca un jau Cikceram mugurā.

Cikcers sāk auļot atkal un Paulīne turas viņa mugurā ar izmisīgu spēku un cerību. Kā Cikcers ieauļo cīņos un sāk šaudīties no vienas puses uz otru, Paulīne krīt un apveļas zālē atkal.

„Es gribu vēl!” viņa kliedz tikko pietrūkusies. Boņs stāv un nezina ko teikt. Te tā kā būtu Paulīne, tā kā nebūtu Paulīne. Viņa ir tā kā puika, un ar viņu nevar vis daudz jokot. Boņs atceras, ka viņa toreiz abus ar Knibinu Pēteri nolika ceļos, ar koku piesita pie zoda un zvērināja pie paša svētā Antona.

Jau viņa jāj trešo reizi. Cikcers auļo atkal. Arī pa visiem ciņiem. Bet Paulīne turas šoreiz viņam mugurā pieplakusi, it kā pie pašas zirga muguras pieaugusi. Un Cikcers sāk skriet lēnāk un beidzot apstājas pats un atskatās atpakaļ: kas tas tāds, kas viņam mugurā?

„Boņ, vai tu redzi?” Paulīne sauc, un visa viņas balss gavilē uzvaras priekā.

Lai gan Boņam ne visai patīk redzēt Paulīni tik mierīgi un lepni sēžam Cikcera mugurā, bet viņš nevar neredzēt to, kas ir. Un tas, kas ir, ir tas, ka Paulīne ir puika.

„Zini, Paulīn, es skatos, ka tu vari tāpat, kā puikas,” Boņs pirmo reizi visā Paulīnes pazīšanas laikā saka viņai kaut ko atzinīgu.

Tas ir taisni tas, ko Paulīne ir gribējusi no puikām dzirdēt jau gadiem. Viņa nolec no Cikcera, pasviež pavadu Boņam, un sevī kaut ko priecīgu burbulodama, tā kā dziedādama un palekdamās, aizskrien uz savu ganāmpulku aiz upes. Viņas sārtie papēži zib pa zāli, un Boņs pirmo reizi redz, ka viņai ir tādi sārti papēži.

Pienāk brīvības nedēļa atkal.

Boņam ir daudz darīšanu, un viņš arī darītu, bet viņam nemaz nepatīk, ka tēvs ir tāds bēdīgs visu šo nedēļu.

„Viss izdeg, viss būs pagalam, ja tāda uguns no debesīm nāks vēl kādu nedēļu,” tā tēvs saka katru

reizi, kad apsēstas pie galda ēst, vai apstājas un parunājas ar vectēvu.

Saule debesīs stāv spoža un karsta visu dienu, arī Boņam sāk likties, ka no debesīm nāk dzīva uguns visu laiku, kā to tēvs teicis. Apstājoties tepat pagalma smiltīs, vai arī upmalā tikai īsu brīdi, kājas sāk degt un jāmeklē ēnu, vai arī jālec mudīgi projām uz zāles zaļuma.

Tēva bēdas Boņam ir piemetušās ar visu smagumu, un viņš vairs citu neko nedara, kā tikai skatās, kur tēvs iet un kā viņš nāk atpakaļ no tīruma, un klausās, vai tēvs neteiks, ka ir vēl kāda cerība, ka mieži, auzas, kvieši, zirņi un lini neizdegs līdz galam.

Boņš skatās, ka tēvs nogurušiem soļiem staigā pa Gaura kalna malas tīrumiem, pieliecās, parūšina zemi, un atkal tāpat kā salauzts iet tālāk. Tad viņš apstājas kalna galā, un acis no saules spožuma sargādamas ar delnu, pavēro visas debess puses, vai tur neceļas kāds lietus mākonis.

Nākdams mājās un vectēvu saticis, viņš apstājas un sērīgi saka:

„Mieži tādi pirksta gaļumā un puse jau dzeltenī. Lini pastiepušies kādu sprīdi, bet arī jau sāk dzeltēt. Varam palikt bez ražas, ja tā ies.”

Arī Boņš tagad kāpj Gaura kalna galā un acis aizsedzis pret saules spožumu vēro debesu malas. Vai lietus nevarēja nākt drīzāk?

Pār debesīm un zemi valda tikai saule, spoža un karsta. Boņš atceras, ka ir lasījis biežajā, melnajā grāmatā, ka tādās neražas reizēs var svētie palīdzēt, ja tos palūdz. Svētais Antons, tas gan ir lāga. Viņam ir zibeņi un pārkoņi, tātad, ir arī lieti. Boņš dara tāpat, kā viendien bija noskatījies vectēvu darām: viņš nometas ceļos rudzu malā un pārmet krustu. Ko da-

rīt tālāk? Boņs zina Visu Svēto Litāniju. Tur ir pieminēts arī Antons. Boņs noskaita Visu Svēto Litāniju līdz tai vietai, kur tiek pieminēts svētais Antons, pārmet krustu un sevī nosaka:

„Ar tiem citiem, no jums, svētajiem, kas esat rindā aiz Antona, man šodien nav nekādas darīšanas. Āmen!”

Un vieglāku sirdi Boņs iet uz mājām. Tēvs izvilcis spaini vēsa ūdens no dziļas akas, padzeras, un tad sev lej ar sauījām uz galvas.

„Tēt, nebēdā,” nedroši iesāk Boņs. „Es zinu, ka būs lietus.”

„Kā tu to vari zināt, puisīt?”

„Es palūdzos svēto Antonu.”

Tēvs noglāsta Boņa galvu un ne vārda nesacījis iet. Vēl lielāks bēdu rūgtuma kamols Boņam ceļas kaklā, ka tēvs neko vairs nerunā. Kad tēvs nerunā, tad Boņs zina, ka viņam ir liels grūtums uz sirds.

Nākošajā dienā šur tur pa pamalēm parādās pa lietus mākonim. Arī pērkons kaut kur noducina. Bet tie mākoņi kā gājuši, tā aiziet. Tāpat tas ir arī vēl vienu dienu. Pa malām šur tur līst, bet Gauru ciemu cepina vēl vairāk.

„Tur tiem Magoņiem un Skujeniekiem ir labāk ar lieti vienmēr,” nopūšas tēvs. „Magoņos ir liels ezers. Lielie ūdeņi pievelk lietus. Tur līst jau otro dienu, mums nekā. Skujeniekos tek gaŗām lielā Zundas upe. Arī tā pievelk lietus. Mums tas Gaura kalns pašķir gaisu, pašķir mākoņus, un tā nekā.”

Tagad Boņam ir dusmas uz Gaura kalnu. Ko tu augi tik liels, ka pat lietus tev grieŗ ceļu? Ko tu stāvi pret sauli izslējies kā brūns vērsis?

Varbūt, ka ar svēto Antonu vien nepietiek? Vajadzētu salīgt mieru arī ar svēto Juri un ar svēto

Teklu, ar kuņiem tika sanākts naidā pa ziemu? Boņš kāpj atkal piekalnē, pie rudzu lauka un no meties ceļos, skaita svētā Jura litāniju.

Noskaitījis svētā Jura litāniju, Boņš saka:

„Tik ilgi tu jau nebūsi dusmojies uz mani, vai nē? Atceries, paraugi atcerēties, svētais Juri, kāda nieka dēļ mēs toreiz sanācām naidā? Tas bija sieviešu dēļ. Tātad, nav vis vērts dusmoties. Palīdzi svētajam Antonam, ar tām lietus lietām. Paldies tev no sirds. Āmen!”

Kad Boņš iet mājās, saule riet sarkana, sarkana līdz pašiem debess augstumiem, un bezdelīgas lido zemu, Boņam gar pašām ausīm.

Boņš atmostas naktī no kādas šalkoņas pa klētiņas jumtu, kur viņi abi ar vectēvu vasarās gul, un viņa krūtīs sāk šākt liels prieks. Pa visu jumtu krīt smags lietus un zibens šķīst balts, un visa zeme dreb vienā drebēšanā no pārkoņa.

„Vectēv...” Boņš pataustās pēc vectēva un grib viņam pateikt un stāstīt par lielo notikumu. Vectēva vieta gultā Boņam blakus ir tukša.

Boņš lien uz durvīm un klusi tās atver, un zibens gaismā redz, ka zem istabas jumta paspārnes stāv blakus vectēvs un tēvs, abi baltās biksēs un kreklos, un kaut ko ļoti priecīgi savā starpā bubina. Tās ir pavisam citas balsis, ko viņš tagad caur tumsu dzird no tēva un vectēva, un viņš zina un saprot, ko tāds lietus tēvam, vectēvam un visiem, kas te pie Gaura kalna dzīvo, nozīmē. Šinī laimē arī Boņš grib būt klāt, un viņš šauj caur visu tumsu, zibeņošanu un lietus gāzi pāri pagalmam pie tēva un vectēva.

„Arī tu, sprukstiņ, esi padzirdējis, kas te ārā notiek?” vaicā tēvs, Boņi pamanījis pieskrienam klāt. Tā ir pavisam cita balss, kas tagad skan no tēva mutes.

„Ej — tu, lietus putniņ,” smejas vectēvs, un pats sniedzas ar roku pēc lietus ūdens, kas tek no jumta.

Un ar šo sākšanos, lietus līst otru, trešu un ceturto dienu.

Boņs redz, ka tie ir pavisam citi soļi, kādiem tēvs iet un nāk no tīrumiem. Tēvs pat var paskriet. Tik jaunu savu tēvu Boņs nav jau ilgi redzējis.

„Zemīte atkal ir dabūjusi atdzerties,” saka tēvs, pagrābdams sauju valgas zemes no burkānu vagām. „Dievs mūs vēl nav vis aizmirsis.”

Un putni kliez un dzied skaņākām balsīm, un jauns, košs zaļums sedzas no pļavām un mežiem līdz pašam Gaura kalna galam.

16.

Nelaiimes arī nav visas tik nelaimīgas, ar dažām var tīri labi iztikt. Ganos iešana nav jau nekāda laime, tā drīzāk ir pus nelaime, varbūt, to Dievs ir sūtījis par sodu, padomā Boņs. Vai tu domā, ka Dievs Tēvs neredzēja, ka tev tas šmuškina nazis ielikās kabatā? Tu vēl padomātu, ka Dievs neredzēja tādas lietas, kā Viņa Dēla, paša Pestītāja mānīšanu? Tā Boņs runā un pārrunā ar sevi, apstādamiem un pārdomādams. Vai tu neteici Pestītājam, ka nazi nesīsi atpakaļ šmuškinam, bet tas nazis stāv kā stāvējis tavā kabatā, vai tā nav? Nujā, tu Pestītājam aiznesi puvenes toreiz un domāji, ka Pestītājs nekā.

Ja nu ar šo nazi lieta aizgājusi tik lielā sirds mocīšanā, tad Boņam liekas, ka būtu pienācis atkal reiz laiks parunāties ar pašu augstāko, un tas ir Dievs Tēvs.

„Dievs Tēvs, tad, kad es tā kā pa jokam mazliet piemānīju Pestītāju, es vēl nezināju, ka ganos ejot, nazis ir tik ļoti vajadzīgs. Te, kur tik ne griezies — nazis ir vajadzīgs kā ēst. Jāgriež rīkstes, ar ko govīm parādīt, kas ir kārtība pasaulē. Vajag stabuli, tādu ar resnu balsi, lai Knibinu Pēteris zina, kuņā meža stūrī es ganu, un tā. Nedomā, Dievs Tēvs, ka es to nazi gribētu paturēt pavisam. Es neesmu no tādiem. Man nazi vajag vēl kādas pāris nedēļas. Ko tas šmuškins ar nazi darītu — ne viņam govju, ne Knibinu Pētera, nekā. Paldies, Dievs Tēvs. Āmen.”

Kad ar pašu Dievu Tēvu tās galvenās lietas nokārtotas un norunātas, tad Boņs atkal var atvilkt elpu, svilpot priecīgi un redzēt visapkārt, ka pasaulei nav kaktu nekur, visur var iet uz priekšu un redzēt jaunas lietas.

It kā visnopietnāko lietu apsvērdams, Boņs iebāž kreiso roku zilo līnu bikšu kabatā, bet ar labo glauda atpakaļ savus nogatavojušās rudzu krāsas matus un skatās uz ceļu, un ātrumā nekā nevar izdomāt, kas tie tādi braucēji, kas nupat izrikšo no priedaines. Vai tā ir zirga gaita, vai arī jau kādreiz dzirdēta ratu rībēšana, kas saka: ir un ir pazīstami, bet vēl nevar pazīt, kas viņi ir. Tad pēkšņi Boņa atmiņa atver savu aizturēto gaismu. Viņi ir tie, viņi abi. Vai es aizmidzis, ka to tik ilgi nevaru iedomāties? Tāds zirgs ar baltu zīmi pierē nav redzēts nevienam citam, kā tikai jaunajam radniekam Jezupam no Patalčiem, uz kuriem pagājušajā vasarā aizveda mūsu Lidiju.

Braucēji jau ir tuvāk. Boņs piesit ar māliem noziesto delnu pie pieres, un paskrējis uz upes malu, ar iešūpošanos uzsviežas resnā vītola zarā un vēro. Kā tad — tur pie Jezupa pleca sēž Lidija. Skaties, sarkano lakatiņu uzsējusi tādā micē, ka ne pazīt. Un

Jezups — kungs, kas par kungu: šim galvā melna platmale kā prāvestam, un grožus tur sastieptus abām rokām. Vai tad šim zirgs tik traks skrējējs? Kaklu gan tas nes saliektu kā gaiļa seksti.

Braucējs, laikam, ir piedūris melnim pie sāniem, jo tas pa tīruma ceļu sāk skriet tādu riksi, ka aiz ratiem paceļas ceļa putekļu mākonis un kā milzīga pelēka aste izstiepjas pār visu Pāvulānu tīrumu, bet pajūgs, šo asti aiz sevis vilkdams, jau trijos mirkļos ir pie rijas, kur ceļš liec loku uz māju pusi.

Boņs pamet skatu uz istabas galu un redz, ka tēvs baltā kreklā ir iznācis ciemiņiem pretī un ver vaļā lielos, zali krāsotos pagalma vārtus. Ir gan milzis tas Jezupa melnis, caur vārtiem iebraucot, pajūga loks tikko neaizmetās vārtu jumta malā. Tad nu gan mātei būs taisnība, domā Boņs, ka Jezups esot tas bagātākais saimnieks Patalčos. Nu Boņs atceras arī to, ka māte vakar bija minējusi par vēstuli no Patalčiem, un ka viņi te būšot ciemos. Atbraukt pār četriem pagastiem nav nekāds joks, un to, protams, var tikai Jezups, kam tāds zirgs.

Visu novērojis un novērtējis, Boņs vēl pašūpojas vītola zarā: Ir gan skaista tāda sestdiena, kad ciemiņi brauc! Šovakar un arī rīt māte dos cik gribi ēst pienā ceptu pīragu ar ievārījumu. Boņs zina, ka mātei ir ķiršu burkas vēl no pagājušā gada. Viņa pastenēs, pastenēs sevī un gan jau atnesīs tādā reizē ja ne divas, tad vienu burku droši gan. Jā, jā, varbūt, pat medus šķīvis var parādīties. Sen jau būtu labāk bijis, ja par pagraba mantību valdījis tēvs. Biežāk iznāktu aptīt ap mēli šo vai to saldu. Ar māti grūti kaut ko labu sarunāt. Viņai vienmēr tas pats sakāmais: Kuš! Lai pastāv kādai lielākai vajadzībai. Ej tad nu sagaidi to lielāko vajadzību — Ziemas svētkus, Lieldienas,

vai arī tādu reizi, kad viena vai otra no tām tantēm un krustmātēm sāk precēties. Kur tu sagaidīsi labumu no viņu precēšanās, jo viņas jau ir tādas, ka pat nemāk, kā vajag precēties. Tancis nerunā vis par velti... Paldies Dievam, ka šodien tik pēkšņi gadījusies tāda liela diena. Ir gan tā Lidiņa laba, un viņas Jezups arī lāga cilvēks.

Šinī brīdī Boņs viņus abus mīl no sirds, jo kā gan varētu nemīlēt tādus ciemiņus, kas te īstā laikā ir pratuši atbraukt, un — kā Boņs to paredz — te ienest tik daudz pārmaiņu uz labu. Lai arī šī ir Boņa nedēļa ganos, bet tagad var gadīties, ka vienu pusi dienas ganos iet Boņs, bet otru — Justs, jo Boņam jādabū ar visiem parunāties, ar Jezupu apspriesties par zirgiem un tā.

Boņs nolēc no vītola zara un skrien atpakaļ pie govīm, bet viņa pelēkais draugs ar brūnajām ausīm — Žiks, jautri riedams, skrien viņam pretī. Žikam bez Boņa vienam pašam sargāt govīs ir sameties garlaidīgi, to Boņs zina. Žiks pieslejās draugam pie pleciem un ar sarkanu mēli nolaiza viņa zodu, un nolaidies atkal uz savām četrām, nosmilkst: Es tevi ilgi neredzēju. Kur tu biji pazudis?

„Žik!” Boņs saka, uzsit draugam uz muguras un apglāsta ausi. „Šovakar tu dabūsi maizes kanci vairāk, nekā citām reizēm. Ai, nē — kas tas ir sauss kancis! Tu dabūsi arī cūkas gaļas šķēli uz kanča. Šovakar mājās ir viesi — Lidiņa ar savējo. Tāpēc mums abiem klāsies labi. Tev dos vairāk ēst, uz mani nebārsies, ja es šo vai to, tu saproti?”

Žiks pakustina asti divreiz uz vienu un otru pusi. Boņs zina, ko tas nozīmē: Žiks saka — saprotu, kas par lietu. Tas nekas, ka Žiks runā ar asti. Draugs drauga valodu saprot — lai tur kā.

„Tu esi gudrs, Žik, ne tāds, kā tas otrs, kas sēž pagalmā, ķēdē piesiets. Nu, zini — tas Niks. Tam ir tikai zobi un rējiens, bet tev ir galva, kas par galviņu. Tu zini, ko nozīmē draugam būt. Un reizēm mēs divi vien esam draugi. Vairāk mums arī nevajag, vai nē?”

Žiks cieši skatās Boņam acīs un kustina asti divreiz: Protams!

„Tagad, Žik, tev ir tikai divi gadi. Bet zini — kad tev būs tikpat kā man tagad — septiņi, tad tik tu redzēsi, ko mēs abi brīnumainu taisīsim.”

Boņs paskatās uz ganāmpulka pusi. Vai, kur tas auns ir zaglis vienmēr — atkal visu savu saimi ievēdis miežos.

„Žik, skrien un pakrati tur tam viņa balto vilnu.”
Žiks kustina asti tikai vienreiz.

„Ko — nesaproti? Vai tev, varbūt, bailes no auna? Tu augumā lielāks par to sprogaino maisu un spēka tev aiz lūpas vairāk, nekā šim abos ragos!”

Boņs parāda ar roku un Žiks aiziet kā svilpiens. Aiztrencis zagli no nedarba, Žiks tikpat ātri ir atpakaļ.

„Tagad tu paliec te viens un skaties, lai būtu kārtība. Es aizskriešu paskatīties, kas tur mājās. Labi?”

Žiks gan pamāj ar asti divreiz, bet tā žēli noskatās Boņa papēžos, kad tie pa gaisu vien aizzibsnī uz māju pusi.

Lidija un Jezups ir iznākuši pagalmā, kur tēvs tiem rāda un dancina šopavasār pirktu kumeļu Teksi. Tā vien liekas, ka reizē ar šo kumeļu dancotu arī tēvs pats. Un kur viņš tik daudz runāšanas ņēmis? Boņs nezina kad būtu tik daudz sava tēva runāšanas dzirdējis.

„Šis gan man reiz nopelnīs zelta pulksteni. Pa-
skaties, kas par kājām — staigā kā uz atsperēm. Viņš
nav vis dzimis no šādām, tādām pelēm, nemaz nē!
Tekša tēvs ir no augstas cilts — ziemās pa skrieša-
nām vien dzīvo. Vai tu nemani, Jezup, ka šim gaita
kā jaunkundzei, kuŗai papēži niezētu pēc kārtīgas
polkas. Lai tik šis vēl paaug, tad — reiz kā raušu pa
ezeru, svilpos gaisss un dziedās sniegs, es tev saku!”

„Te būs īsts skrējējs,” saka Jezups, un apiet vis-
apkārt ap kumeļu, pacilā tam asti un tad katru kāju
pa vienai. „Redzi, viņam tie dziļie nagi. Tādi iet kā
lidakas.”

Boņs mana, ka tēva kakls piebriest resnāks no
labās jušanas par tiem dziļajiem nagiem. Tēvs uzsit
savam radniekam, Jezupam uz pleca un ļoti apmie-
rināts saka:

„Redzu, svaini, ka tu saproti gan no zirgiem.”

Tad viņi abi vēl labu laiku, viens otru paslavē-
dami, runājas par šo un to. Arī Boņam tādās visās
runāšanās gribētos piedalīties, teikt savu vārdu, sacīt
— jā, vai arī — nē, un tā tālāk. Bet tēvs un Jezups
abi redz tikai viens otru, kā mazi bērni, domā Boņs,
un ko tu, cilvēks, vari ar tādiem iesākt? Boņs reizēm
stingrāk nokāsējas un nošņauc degunu, iesit ar rīksti
pagalma smiltīs, lai putekli vien sagriežas. Nē, viņi
abi Boņi kā neredz, tā neredz. Varbūt ielaist ar rīksti
Jezupam pa spodrināto zābaku stulmiem? Šis satrūk-
tos un teiktu: Sveiks, Boņ! Tu gan esi liels izaudzis.
Tad viņš runātu un teiktu vēl kaut ko, un šo un to.

Boņs cērt ar rīksti pa gaisu. Sākumā tikai pa
gaisu, bet ja šis mīlais radnieks nedzird vēl arvien,
tad vilkšu taisni pa zābakiem! Rīkstes švīkstieni dzied
gaisā kā lodes.

Tomēr, tomēr. Tas Jezups atjēdzas gan.

„Boņs!...” viņš iesaucas, paiet kādu soli un sniedz Boņam arī roku un saka tā, kā arī vajag kārtīgam cilvēkam teikt: „Vesels! Nu, kā tu dzīvo?”

Neko teikt, Jezups ir cilvēks, domā Boņs. Skolās gājis gan pārāk daudz viņš nav. Tikai tad, kad jau viņam taisās raut pa zābakiem ar rīksti, šis sāk prasīties, ka ar radiniekiem vajag aprunāties.

„Paldies par apvaicāšanos,” Boņs saliek rokas aiz muguras. „Dzīvoju labi. Šopavasār jau aru. Visu linu tīrumu viens pats aparū.”

„Kas tad ganos iet?” Jezups pēkšņi ievaicājas, degunu pakasīdams.

Boņa piere savelkas: Kad runāt kaut ko gudru, tad šo Jezupu var piedabūt tikai ar rīksti pa zābakiem, bet kaut ko tādu padumju viņš tev šauj ārā kā ar bisi. Atradis tādu bērnu vaicājumu: kas ganos iet? Vai nav vienalga, kas kuŗu dienu skrien govīm aiz astes? Vai Boņs pavasarī to nav apsolījis darīt tikai tā no laba prāta? Viņš tikai palīdz, lai brālim, tam istajam ganam nebūtu grūti.

Boņs vēlreiz paskatās saulē un pārdomā. Viņš nedrīkst sagraut cilvēka cieņu ar aitu un govju gana vārdu. Labi, ka te nav Bibuka, labi, ka viņa nedzird tādu runāšanu par ganu būšanu.

„Abi ar tēvu pārrunājām, ka jāierīko aploks. Tad nevienam nevajadzēs ganos iet,” saka Boņs tā, it kā viņam ar ganīšanu nebūtu nekādu darīšanu. Galu galā tā arī ir — žīks ir tas, kas gana, Boņs tikai stāv kalna galā un dod komandas.

Jezups kaut ko ilgi meklējas pa kabatām, tad izvelk lielu riekšavu konfekšu un sniedz Boņam.

„Tās tev.”

Boņs nesteidzas saņemt. Sniedz tas Jezups, kā mazam bērnam. Varēja pasniegt pa klusām, kā kār-

tīgu vīru starpā. Bet šis nokliedz tā, ka viss pagalms noskan: Tās tev! Nu visi skatās uz šo pusi un redz, kādas mazu bērnu būšanas te notiek. Tā kā nevajadzētu ņemt, bet arī tā kā vajadzētu... Siekalas Boņa mutē jau sakustina viņa mēli, un tā jau pasaka paldies, lai gan Boņš konfektes nav vēl paņēmis. Un Boņam liekas, ka tāda mēle nebūtu nemaz viņa paša mēle. Vairs nekas cits neatliek, kad tu, cilvēks, esi ieģrūsts tādā slazdā, un kad mēle dara lietas tavā vārdā.

Lidija visu laiku ir skatījusies uz savām vecajām puķu dobēm istabas galā. Pagriežusies, arī viņa pamana Boņi.

„Boņ... Boņuk, mīlais!... Tu tik garš izstiepies. Un matus jau sācis audzēt... Skaties, skaties.”

Tāda lielu cilvēku runa, kā to Lidija māc, Boņam iet pie sirds un tur dara lielus darbus. Kāds neredzamais spēks paceļ viņa plecus vēl augstāk, un Boņš jūtas kā īsts un atzīts cilvēks.

Lidija satver Boņi pie rokas:

„Nāc līdzī istabā.”

Lidija uzmauc viņam galvā tīri jaunu cepuri. Boņš jūt, ka tā guļ viņam uz galvas kā uzmērīta. Lai redzētu kas par lietu un kā, Boņš norauj cepuri apskatīšanai, lai varētu zināt, vai tā manta ir vērts, lai teiktu paldies? Zila ar sarkanām svītrām. Cepure ir taisni tāda, kādu Boņš jau sen ir vēlējis.

„Paldies, Lidija. Tu vienmēr esi bijusi labākā no visām mūsu meitām.”

„Patīk?” atvaicā Lidija, glāstīdamās ap Boņa vaigiem.

„Es — saku!”

Tas vēl nav viss. Lidija ieliek viņam rokās lielu tūtu.

„Te ir tava daļa. Justs un Juriks savu jau dabūja.”

Te ir tādi pīrādziņi, kas paši kūst mutē.

„Vai tie vēl no tavām kāzām palikuši?” vaicā Boņs vienu pēc otra mezdams uz mēles.

Lidija smejas.

„Tev tā liekas?”

Boņs pamāj. Pieminot kāzas, Boņa domas atkal pieskan pilnas ar skaistajām, bet sērīgajām dziesmām par projām iešanu, par brāļu un māsu atstāšanu, par braukšanu caur gaŗu, gaŗu silu, kur skuļjas birst vainagā, par vientulību un asarām tautu mājās, kur atskrien dzeguzīte no tēva mājām un aizkūko ar tik žēlīgu balsi.

Asaras Boņam sāk kāpt acīs un viņš grib tikt ātrāk ārā no istabas. Te māte, Anna, Zuze un Malvīne — visas kaut ko cep un vāra.

Kad viņš jau iet, Lidija viņu satver pie rokas un tā rokās saķērušies viņi iziet pagalmā.

Taisni pret durvīm stāv Žiks.

„Kur tu te gadījies?” Boņs viņam uzkliedz.

Žiks vainīgi noliec galvu un pakustina asti divreiz: Bija garlaicīgi bez tevis.

„Labi, labi. Būs labi, Žik. Iesim atpakaļ.”

Boņs ņem no savas bagātīgās tūtas un met Žikam pa divi pīrādziņi uz mēles reizē. Viņam nav žēl, nemaz nē, jo tāds jau nav nekāds draugs, kas kaut ko neļauj savam otram draugam.

„Žik, vai tu mani vēl pazīsti?” Lidija paliecas un grib noglāstīt Žikam galvu. Īsi paskatījies Lidijā, Žiks savelk ausis pie galvas, un kā sargādamies, noslēpjas Boņam aiz muguras.

„Redzi, kāds!” pikti nosaka Lidija.

Boņs paslepen pasmeļas.

„Viņš tikai ar mani, ar mani vien. Bet ja ar mani — tad iet kaut pašas elles ceplī. Tāds ir žiks.”

„Ejam, žik!” uzsauca Boņš un viņi, viens ap otru lekdami, izskrien no pagalma.

„Vai es tev neteicu, kas par skaistu un gudru suni ir šis žiks?” vaicā Lidija un pamāj Jezupam.

„Suns izskatās lielisks. Tikai negribētos saiet naidā ar Boņi,” pakrata galvu Jezups.

„Pāries,” saka Lidija un viegli atmet ar roku.

17.

Ar brāļa Justa kājām tā tas gadās ne jau pirmo reizi, tās ir nekrietnas kājas patiesi — tām ienāk prātā uzduroties uz naglas taisni tādā svētdienā, kad te ir viesi. Boņam jāiet ganos Justa vietā. Pat parunāšanās ar Dievu Tēvu tādā reizē nelīdzētu, jo taču nevar lūgt tādas lietas, lai pats Dievs Tēvs te sāk iet ganos. Kas tad ganīs viņa eņģelus?

Rīta cēliens Boņam nemaz neliekas tik garlaicīgs, jo pie viņa ir atnākuši Lidija un Jezups.

„Es neesmu gans, nemaz nē. Žiks gana. Es tikai pieskatos,” Boņš stāsta Jezupam un atkal pastaigājas rokas salicis aiz muguras, lai Jezups nedomātu, ka rokas Boņam vajadzīgas arī rīkstes turēšanai.

„Žik, tui!” Boņš komandē, un parāda ar pirkstu uz bullēnu, kas ir jau sācis nokost saldus kviešu stiebru galus. Un žiks dara savu: bullēnam aste vien aizgriežas uz ganību vidu. Tā, lūk, žiks gana.

Tad Boņš sāk parādīt mākslas. Viņš notupstas četrpāpus un žiks zina, ko tādā reizē jādara — viņš ieskrienas un lec Boņam pāri.

„Tagad es, žik. Stāvi taisni.”

Žiks paskatās Boņī, pakustina asti divreiz un ausis izslējis, stāv kā zemē ierakts. Boņs ieskrienas un lec viņam pāri.

„Tagad, žik, pariesim. Abi divi. Vau, vau — u, ū — u, ū... Vau, vau, vau.”

Žiks nemaz nav tas, kuŗu būtu jāmāca riet. Un kas tam par balsi. Skan kā lielas mutes pūsta vaŗa taure, un atbalsis aizšūpojas prieŗu sila dūmakā un kalna bērzu zaļumā aiz rijas.

Lidija paskatās Jezupā. Viņš pakrata galvu un čukst:

„Te nekas labs nevar iznākt...”

Tad viņš uzliek Boņam roku uz pleca:

„Boņ, ja mēs tā draudzīgi parunātos, vai tu nevarētu žiku atdot man? Redzi, mums Patalčos nav suņa, kas māju sargā, nav, kas rej tādā labā balsī. Kā būtu...”

Boņs strauji ceļ galvu uz augŗu un skatās Jezupā kā nesapratis: ko tas cilvēks te runā un grib?

„Žiku? Tev? Manu žiku? Nē, nē. To neviens nedabūs.”

„Ej nu... Tu ganos varētu iztikt viens pats, bet mums nav, kas rej... Atdod gan, Boņuciņ,” saka Lidija un nāk tuvāk.

Boņs skatās, skatās Lidijā un domā: ak, tu stābule, tavu medainu runāšanu, kad grib grēku darīt.

„Tad rej pati!” viņš atcērt un aizgriežas.

„Redzi kāds,” sakniebj lūpas Lidija. „Dod vēl tādām labu cepuri, un tā...”

Boņs jūt, ka viņā sāk briest tie paŗi labie vārdi, ko tādās reizēs jāsaka, kad sievietes paliek bezkauņģas pārāk. Œie vārdi jau slīd pa kaklu un jau sāk dancot uz mēles, un tā mīļā Lidija tūlīt, tūlīt tos dabūs, kopā ar visu savu dāvināto cepuri.

No dārza puses Malvīne sāk saukt, lai dzenot govīs mājās, jo esot jau pusdienas laiks. Boņs norīstās, un visi jau līdz mēlei paceltie vārdi dārdēdami nokrīt atpakaļ viņa paša neredzamajā dziļumā. Arī Malvīne reizēm ir laba, Boņs padomā, viņa palīdz tikt ar godu vajā no tādiem mīļajiem radiem, kurus Boņam šinī brīdī gribētos uzsiēt aītai uz astes.

„Ko tu tāds sabozies?” vaicā Malvīne, govīs saņemdama.

Boņs neatbild, un domīgs ieiet istabā. Tikai tad, kad ir jau apstājies pašā istabas dziļumā, Boņs pamana, ka ir ienācis nelaikā. Māte rīkojas uz lielu pātaru skaitīšanu.

„Jau divpadsmitā stunda — tagad mises laiks visās baznīcās. Visi, visi nāciet — arī ciemiņi, Lidija un Jezups. Palūgsim Dieviņu, tad varēs pusdienāt. Jurik, Just — mudīgi, mudīgi šurpu.”

Ar to māti gan nav nekāda lāga gala, un jo vairāk svētdienās. Paši vien, vai arī ciemiņu pilna istaba, viņa uz to neskatās, un ja tik tie gadās te svētdienā ap divpadsmito stundu, visiem ir jānometas ceļos pie gaŗā sola, kas ir nolikts pret krustu pie istabas sienas, un jātup tā tik ilgi, kamēr viss gaŗais Roņukronis ir izskaitīts. Kas visu šo būšanu labi iztur, tam tad māte dod ēst kā lielam kungam, vai kādam dārgam radniekam, lai arī cik svešs tāds ienācējs un pātaru skaitītājs būtu. Ja ap šo laiku kādreiz ienāk tēva draugi vai kaiņiņi, vai arī pie Boņa vai pie Justa atnāk Knibinu Pēteris, vai Veipu Dominiks, neviens nav ticis atpakaļ ārā no istabas bez tupēšanas ceļos mazāk par stundu.

„Mām,” Boņs čukst mātei, pavilcis lakatiņu nost no auss, „šodien pātarus parausim tā ātrāk.”

„Ko — ?” māte ierunājas pilnā balsī.

„Saproti pati — ciemiņi...”

„Ciemiņi? Varbūt šiem pašiem reizēm piemirstas, kas svētdienā jādara, ja nav aizbraukuši uz baznīcu,” māte paskatās uz Lidiju un Jezupu. „Tad lai viņi te pamācās, kas jādara. Un tu — ka būtu rokās grāmata. Skaiti balsī, ka es tevi dzirdētu!”

Kamēr vēl Boņš paspēj izdomāt šo un to, māte ir jau sameklējusi divas biezas lūgšanu grāmatas un uzšķīrusi īsto vietu, vienu ieliek rokās Boņam, otru — Jezupam.

„Šī būs tev, jauno radiņ. Es zinu, ka vīriešiem, izņemot mūsu vecotēvu, lūgšanas tā bēdīgi turas galvā. Man grāmatas nevajag, es visu zinu no galvas.”

Pa to laiku ienāk arī vectēvs, uz ko visi ir gaidījuši. Viņš balsī pārmet krustu un pātari ir sākušies.

Boņš redz, cik neveikli jūtas Jezups, turēdams rokās tik lielu grāmatu, kā galodu. Kā nu māte tā var apieties ar tālajiem viesiem... Boņš ir sašutis un nokaunējies mātes vietā — tā rīkot Lidijas vīru, vēl vairāk, nekā mājiniekus... Tad Boņam ienāk prātā, ka Jezups bija iekārojis viņa suni. Vai tad bauslībās, tu, gaŗais stulps, neesi lasījis, ka tev nebūs iekārot sava tuvāka mantu? Tu tomēr gribēji gan. Tad par to paskaiti kārtīgi pātarus, tad tev vairs nemaz negribēsies domāt par manu žiku, nemaz nē. Un Boņam vairs nav Jezupa žēl.

Boņš pamana, ka māte skatās taisni uz viņu. Neskaties, mām, tā aizdomīgi, te ar pātariem viss ir labā kārtībā. Un Boņš sāk kustināt lūpas, un ar vienu aci skatās, kad māte aizgriezīs galvu projām. Brīžiem Boņš skaita pats un izlasa kaut ko grāmatā, brīžiem klausās citu balsīs. Viss istabā tagad ir nomiris, tikai šīs vienmērīgās balsis skan, kā ūdeņu tecēšana un burbuļošana uz kādu lielu upi, un šie ūdeņi Boņa do-

mas aiznes tālumā. Brīžiem Boņs padomā par Dievu, bet pie šī Debesu Tēva viņa domas nesaistās ilgi. Dievs ir labs un ir tālu, tālu, tur augšā. Ja kaut ko tādu pavisam nelāgu kāds izdara, — tad Debesu Tēvs, laikam, paliek arī dusmīgs? Ar to pašu Cekulu Eriku, redzi, kā notika: Viņš, ganos iedams, savas govīs un aitas visādi bija lādējis, bet visbiežāk kļēdzis: „Ak, tu čūska!” Arī savas abas mazās māsas ne reizi vien bija par čūskām saucis. Reiz, pēc kāda pēriena, pat savu māti tā paklusām, caur zobiem, bija ar šo vārdu nolamājis. Un kas notika? Aizvakar viņu sakodusi pati dzeltenā čūska, un neviens nevar pateikt, vai Eriks būs dzīvotājs, vai nē. Arī ārsts galvu vien grozījis. Gultā raudādams, kā pa murgiem, par visu savu runāšanu atzinies mātei. Tagad gan jau esot labāk. Boņs nodreb. Nē, tik briesmīgi grēkot gan nedrīkst, ni un ni. Bet ja tikai tā pa druskai vien šo vai to, tad jau nekas. Vai tad Dievam ir laika visus niekus pierakstīt par puikām, kur tie lielie visādus grēkus krauj nastām vien, nastām vien.

Pie Dievmātes Boņa domas pakavējas vairāk: viņa vienmēr ir jauna, skaista un mīlīga. Viņai ir zilu zvaigžņu vainags. Arī tās zvaigznes, kas spīd naktī, arī tās esot viņas, eņģeli tur tiekot tikai pie aizdegtu skalu nešanas no zvaigznes uz zvaigzni. Ir dzirdēts, ka maija mēnesī Dievmāte staigājot pa zemi, un tur, kur vakaros laudis pie vecajiem ciemu krustiem skaistāk dziedot, tur viņa apstājoties un jaunās meitenes viņu varot redzēt. Kas to zina — varbūt Bibuks kādu vakaru ir jau Dievmāti redzējis. Ja nu Bibuks nebūtu redzējis, tad tām citām nav ko domāt Dievmāti redzēt.

Balsis ar ūdeņu tecēšanas skaņu Boņi tagad nes visur, kur jau viņš bija bijis un vēl bija nodomājis

būt. Viņš domās izstaigā pa mežu, zem veco priežu saknēm meklēdams āpšu alas. Tad kalnā pie bērziem būvē vēja patmales. Māca žiku riet takti. Pārdomā, kāpēc nav ne vienas tādas grāmatas, kur būtu aprakstīts, vai tas, ko naktī sapņos noredz, tāpat notiek arī dienā, vai nē. Boņš tā staigā pa simtu vietām un nekur nav apstāšanās...

Tad Boņam liekas, ka lielo ūdeņu tecēšana un burbuļošana tā kā būtu apstājusies, vai jau tie visi būtu satecējuši lielajā Dieva jūrā?

Viņš pamana, ka visi ir jau piecēlušies kājās un viens otram piebakstīdami, skatās uz viņu. Boņš noķaunējies pieceļas kājās — kā nu tā var: citi jau pārmetuši krustus, pātarus nogriezuši kā ar nazi, tikai viņš viens pats palicis ceļos tupēdams.

„Tā tas vienmēr Boņam gadās: kad tik viņš sāk pātarus tā no sirds skaitīt, tad vairs nekā nevar sevi apturēt. Iznāks liels baznīckungs,” pazobojas Malvīne, bet Boņš nosarcis un zobus sakodis cieš klusu.

Kad Malvīne, uz virtuvi steigdamās, grib paiet Boņam gaŗām, viņš caur plāno kleitu Malvīnei tā iekniebj, ka viņa iekliedzas.

„Īlens tāds!”

„Tas tev par to muldēšanu. Redzi, kā dabūji.”

Tā nav tikai pirmā reize, kad Boņš ir ievērojis, ka dzīve ir tā iekārtota, ka te bez atriebības nekā nevar pastāvēt. Savu taisnību uz brīdi savedis kārtībā, Boņš jūtas atkal tā kā savā vīrieša vietā. Svilpodams viņš iziet ārā, jo viņam patīk, ka pusdienu laikam nākot, viņu sauc un meklē.

Boņš iet gar ābeļu un plūmjū dārza malu un sit takti uz žoga zedeņiem. No Ceriņu ciema puses piekalnēm, ko tikko var saredzēt aiz dūmakas, atligo visā gaŗumā izstieptas ērmonikas mūzikas skaņas, un

liekas, ka pār pļavām un mežiem būtu palaists kāds brīnumains putns, kas smietos un skumtu trijās balsīs reizē: Ei! E — ha — hū! Ai, lai — lā! Lu — lu, lū!...

Lidija stāv viena uz šo skanīgo tālumu skatīdamās un Boņs redz, cik viņai skumīgas acis. Viņam pat liekas, ka Lidija slaucītu acis. Boņs zina, ka viņai ir kaut kā žēl. Te ir daudz tādu lietu, kā var būt žēl. Lidiju tādu skumīgu redzot, arī Boņam sametas viņas žēl. Viņa tik tālu, tālu aizvesta no mājām. Tur pat saule, varbūt, citādi riet, kas to zina.

Boņs zogas uz pirkstgaliem atpakaļ, viņam negribas Lidijas žēlumu traucēt. Viņš zina pats no sevis, ka žēlums ir tāda lieta, kas tev ir vienam pašam.

Vēl paskatījies apkārt, Boņs apsēstas uz akmens, un atskrējis un ap Boņa pleciem paslaistījies, žīks atgulstas viņam pie kājām.

„Žīk, ja arī tev būtu tēva māsa aizvesta kaut kur tālu projām, arī tev būtu žēl...”

18.

Tā kā sapņos, tā kā pusmiegā Boņam liekas, ka it kā dzirdētu gaiļus gari dziedam, it kā Žīks smilkstētu un kauktu, it kā daudzās balsis no tāluma pie-minētu viņa vārdu, bet miegs ir biezs un silts, kā balts aitādu kažoks, un atkal viss nogrimst zem tā.

Pirmdienas rīta saule ir jau taisni uz klēts čukura, kad istabā ienāk Malvīne un pavelk Boņi pie kājas. „Celies! Jau govīs tevi sauc.”

Boņš tik apgriežas uz mutēs un guļ tālāk. Ko gan tai Malvīnci vajag taisni tādā brīdī, kad miega vidus tinas Boņam ap acīm un ir tik labi.

„Guli, guli... Guli vien. Kamēr tu tik ilgi guli, tavu žiku aizved.”

Un Malvīne smejas.

Liekas, ka kāds neredzamais būtu Boņa gultu apgāzis un viņu pašu nosviedis uz grīdas. Miegš ir pārcirsts vienā mirklī kā tumsa ar zibeni. Boņš pie-skrien pie loga. Pagalmā pie savas ķēdes ir tikai Niks. Žika neredz. Arī Jezupa ratu vairs pagalmā nav. Boņa balss krūšu dziļumā iekunkstas. Viņš metas atpakaļ pie gultas un jau dažos mirkļos ir saģērbies.

„Kas aizveda žiku? Kas? Lidiņa ar Jezupu?” Boņš pacēlis dūri pret Malvīni, kliedz, un viņa lūpas dreb.

Ar pāris lēcieniem Boņš ir pagalmā.

„Jau aizbrauca — ?” viņš uzklieidz Zuzei, kas pagādās ceļā, nākdama no vārtu puses.

„Tavs žiks jau brauc caur mežu...”

Arī Zuze smejas.

Boņš skrien. Viņš neredz ne tēvu, ne vectēvu, ne māti, kas vēl aizvien stāv pie vārtiem.

„Kur tu?” iesaucas māte satrūkusies.

„Es jau teicu, vai es neteicu, kas būs — ” atmet ar roku tēvs, bet Boņš to vairs neredz, ne arī dzird. Viņš jau ir ceļa vidū starp mājām un priedaini.

„Žik! Žik! Žik!...” Boņš kliedz aizelsdamies, un viņa balsi slāpē asaras un milzīgs niknums, kas ap viņu tinas kā uguns. Ja tie abi divi — Lidiņa un Jezups, tagad tiktu Boņam rokās, viņš samaltu putekļos uz vietas.

Boņam sāk trūkt elpas un labajos sānos dur kā ar naglu, bet viņš vēl skrien un skrien. Jau sākas priedes. Caur paša elsām viņam liekas, ka dzirdētu

ratu atbalsis dunam visā mežā. Nekur tālu viņi nevar būt. Gaisā vēl smaržo ceļa putekļi un zirga elpa. Un Boņs skrien. Visus pēdējos spēkus saņēmis, Boņs skrien kalnā, no kuŗa var redzēt ceļa tālumu caur mežu. Tur viņi ir, tie zagļi, tur viņi ir! Pār ceļu meža tāluma vidū ceļas putekļu stabs, un tanī noteikti ir žiks!

„Žik! Žik! Žik!..”

Putekļu stabs ceļa tālumā plok, un Boņs vairs redz tikai tukšu, zilu rīta dūmaku starp priedēm.

Viņš apstājas. Paceļ abas dūres pret ceļu aiz meža un kliedz elsodams un aizsmacis.

„Zagļi! Zagļi! Nolādētie zagļi!..”

Tad Boņa spēki ir galā. Viņš nespēj vairs paiet ne soli tālāk, apsēstas turpat ceļa smiltīs un raud skaļā balsī, un aizvilkdamies labu brīdi. Pamazām krūtīs rodas pilna elpa, un viņš var sākt domāt. Kur bija mans prāts, ka es nesapratu, ko tie abi grib no mana žika, kad tie vakar sāka ap manu žiku tā lumstīties un labināties? Man nevajadzēja vis iet istabā gulēt, bet palikt šķūnī kopā ar žiku, tad nebūtu vis tā noticis. Vai tāds vien draugs es žikam varēju būt? Ja mani tā kāds būtu vedis projām, žiks to būtu nokodis beigtu kā mušu. Un es? Šorīt gulēju kā miets. Kā miets, kā sieksta, kā akmens! Bet — kas par to, ka es gulēju, es gulēju savās mājās — nevis tāda uba-ga Jezupa mājās, kam pat sava suņa nav. Jāzog. Vai tādi ir radnieki? Atbrauca mīlīgi, glumi kā zuši — Boņuk, tev konfektes, Boņuk, tev cepure. Un kādas šiem sirdis? Melnas kā sadedzis kartupelis. Nekad lai viņi vairs nedomā te savas zagļu acis rādīt! Es tāds muļķis — man Lidijas vakar pat žēl bija sameties. Kad es viņus abus dabūšu rokā, tad — tad — tad —... Boņs vēl nezina, ko ar viņiem darīs, bet tas nebūs nekas labs, par to viņš ir drošs.

Atriebības spēka pilns, Boņš pietrūkstas kājās un sāk iet uz māju pusi. Reizēm apstājas un paskatās atpakaļ: Varbūt žiks kaut kā var izsprukt, un jau laiž atpakaļ, ko māc? Ceļš ir kluss un tukšs. Boņš klausās vēl brīdi un viņam liekas, ka dzirdētu žiku smilkstam tā žēli, žēli.

Gana skriet, Boņš sāk iet. Viņš iet apstādamies un pa reizēm atgriezdamies un dūri uz meža pusi pārādīdams. Tā tā lieta nevar vis palikt, lai viņi nedomā. Un Boņa galva ir karsta no vairāku plānu kalšanas vienā laikā. Pirmais — mēs ar Justu aizrakstīsim tādu vēstuli, ka tie divi zagļi nevarēs gulēt pus gadu.

Un Boņam ir dusmas pašam uz sevi šinī brīdī, ka viņš vēl nemāk rakstīt gaŗas un stipras vēstules, un ka jāņem Justu palīgā. Ja Boņš pats rakstītu, tad viņš zina, ka tiem abiem ļaundariem visu gadu nenāktu miegs pēc tādas vēstules lasīšanas. Justs jau tā nemācēs.

Pagalmā Boņš atkal satiek Malvīni.

„Tu redzēji, kad žiku aizveda?”

„Redzēju.”

„Tu — redzēji? Un man neteici? Tu vēl gribi man būt par draugu, tu gribi, lai es Tancim nekad neko nelabu par tevi nesaku? No šīs minūtes vairs neesam nekādi draugi — tev būs to zināt! Ja tu vakaros kaut kur skrīsi, to visu izstāstīšu Tancim un arī tavam tēvam, manam vectēvam. Tā tas uz priekšu būs!”

Malvīne vairs nesmejas.

„Kā — viņi — žiku — aizveda — ?” kliez caur zobiem Boņš, un viņa zods ir izstiepies uz priekšu kā cirvja stūris.

„Iegrūda maisā, aizsēja, un projām bija... Boņuk, vai tev tā suņa tik ļoti žēl?” vaicā Malvīne, un paiet uz Boņa pusi.

Nu viņa grib pielabināties, redzama lieta, Boņs domā, bet kad žika vairs nav, tava labuma man nevajag. Man nevajag arī neviena cita labuma.

„Tas nebija nekāds šāds tāds suns, kā visi suņi, bet — žiks. Vai tu kaut ko saproti no tā, kas bija žiks? Mans žiks bija gudrāks par tādu Jezupu, Lidiju, tevi un par jums visiem kopā!”

„Tā nevajag runāt. Tā nevar cilvēkus salīdzināt ar suni,” Boņi grib mierināt Malvīne.

Visa Malvīnes saudzīgā runāšana Boņam tikai pielej jaunu uguni. Nevarot cilvēkus salīdzināt ar suni? Boņs to nemaz arī negrib. Viņš šo savu žiku negrib salīdzināt ar cilvēkiem. Žiks ir labāks par cilvēkiem.

„Ko nevajag runāt? Viņi nav cilvēki, viņi ir zagļi.” Boņs kliež arvien skaļāk un atkārto: „Zagļi! Zagļi!”

Pie loga parādās tēva galva, bet uz sliekšņa iznāk māte.

„Puika, vai tu dulls esi palicis tā suņa dēļ?” māte rājas. „Ko tu tur pirmīt teici?”

„Es teicu, ka viņi ir — zagļi,” izslējies atbild Boņs.

„Kā — zagļi? Kā tu iedrošies ņemt mutē tādus vārdus par savu tanti, tēva māsu, Lidiju? Kur tas dzirdēts... Viņa tavu žiku nenozaga, bet es viņai to atdevu. Un vai tu jau piemirsi, ka viņa tev atveda jaunu cepuri?... Nāc ēst un tūlīt laid govīs ganos. Ar to tad visa runāšana un zagļošana ka būtu cauri.”

Ak, tā — māte piemin to cepuri... Tūlīt jūs visi redzēsīt, cik man vajadzīga tā Lidijas cepure, tūlīt!

Ar lēcieni Boņs ir gaŗām mātei, un ieskrējis istabā, paķer cepuri no vadža un ar visu spēku to laiŗ pa logu ārā. Griezdamās, kā slīpi palaista ripele, ce-

pure aiziet pa gaisu un iekrīt dārza kartupeļu vagās. Nu Boņs jūtas brīvs no visa, kas šinīs dienās ir nācis no Lidijas.

Māte, kā sabijusies un reizē noskaitusies, pamāj tēvam:

„Vai tas puika nav galīgi jucis? Tēv, ņem tak siksnu.”

Tēvs atmet ar roku, un Boņs ar vienas acs maļiņu to mana.

„Zagļi. Zagļi...” viņš vēlreiz uzdrošinās nošņākt caur zobiem.

„Kuš! Muti ciet! Ja vēl vienu vienīgu vārdu — tavas bikses putēs. Saprati?”

Šoreiz no mātes acīm un no balss var noprast, ka viņa varētu arī pasākt šo vai to nelāgu.

Boņs stāv istabas vidū, un viņā deg un jaucas žēlums, dusmas un mazliet bailes. Tad viņš iekož lūpā un satrūkšanos pārvar.

„Ja gribi, mām, vari mani sist, bet es runāju un runāšu: viņi abi ir un ir zagļi, un to es pateikšu arī mūsu prāvestam, kad satikšu. Un Lidijai vēl tāda čigānietes mēle. Ap mani visu laiku tinas: Boņuk, Boņuciņ... Un tā, un šitā. Tad — šorīt, kamēr es guļu, šī paņem manu žiku. Kauna viņai nav!”

Mātei nolaižas rokas. Tādu, kā nupat, šo savu puiku viņa vēl nekad nav redzējusi: viņš izskatās tik nelaimīgs, sajukušiem, zāļu un skuju pilniem matiem, noputējies un rasā nobridies līdz vidum, un asiņainiem, apdauzītiem kāju pirkstiem.

„Kur tu nupat bijī aizskrējis, Boņ? vaicā māte, it kā nezinādama, un viņas balsī vairs nav iepriekšējā barguma.

„Dzinos... Gribēju mūsu čigānieti notvert un... novicot ar rīksti...”

Māte nostumj lakatiņu no galvas uz pleciem.

„Par Lidiiju tā nevajag vis runāt. Viņa vairs nav nekāda meitene, kā mūsu Malvīne, vai Degļu Bibuks, bet ir Jezupa sieva.”

Kad tiek pieminēts Bibuka vārds, Boņī ielīst mirklis maiguma, un viņam tanī brīdī negribas domās švikstināt savu atriebības rīksti. Tad viņš dzird, ka pagalmā ierejas Niks. Tā ir Nika balss, un Boņs zina, ka viņa žika vairs nav. Viņā atkal kāpj skumīga uguns.

„Sieva?... Kas no viņas var būt par sievu. Tad nu atraduši sievu. Vēl pagājušajā pavasarī, kad aizgājām pie Justa ganos, Lidiija meta kūleņus. Un zini — nemācēja kūleni apmest. Šī nevar un nevar sataisīt sevi tādā likumā, lai apsviestos kā skritulis, bet uz sāniem vien šķiebjas, uz sāniem vien šķiebjas... Kas tā par sievu! Sprukstiņš tāds, knope, sisenis, oda gals... Fui! Tik vien arī tur Patalčos iemācījusies, kā — suņus zagt.”

Nē! Boņs viņai nevar piedot un arī nepiedos.

„Pēdējo un beidzamo reizi tev atkārtotju — beidz to zagļošanu. Tev jau teicu, ka es pati viņiem atdevu to žiku,” nosaka māte un sāk likt uz galda maizi un pienu, ko Boņam uzkost pirms ganos dzišanas.

Tad jau tu pati, mām, neesi labāka, Boņs nodomā, bet neko nesaka.

„Viņiem nebija suņa,” māte vēl saka, kā žika aizvešanu attaisnodama.

„Pati redzi, mām, pati redzi. Viņiem pat suņa nav. Viņi ir ubagi. Lai kar kules kaklā un lai iet dziedāt pie baznīcas. Labi, mām, ja tev nepatīk, es vairs neteikšu, ka viņi zagļi. Bet ka viņi ir ubagi, to es stāstīšu visiem, visiem, visiem. Tu vēl pati izlielīji, ka Jezups bagāts, ka Jezups gudrs, ka Jezupam liela māja... Še tev — pat sava suņa nav. Ubagi!”

„Gana! Pietiek!” saka tēvs, un runas ir izbeigtas. Boņam vēl gribas kaut ko teikt, viņam gribas, lai vismaz viens no mājnikiem nožēlotu, ka viņi tā ar žiku izdarījuši. Visi ir vainīgi, visus Boņam gribas skrāpēt un urbt vismaz ar tādiem vārdiem, kas durtu kā karstas adatas. Neko darīt vairs — tēvs ir pateicis: gana! Tas nozīmē, ka vismaz pagaidām mēle ir jākož zobos.

Laizdams savas govīs ganos, Boņš domā, ka ir savā ziņā labi, ka Justam nagla kāju iebadījusi. Boņam nemaz negribas būt mājās, kur visi ir pārvērtušies par ļaundariem. Pat vectēvs ar savām bitēm ņemdamies, nedzird un neredz, cik melna netaisnība sāk te valdīt. Tādā vietā vairs nebūtu vērts palikt un dzīvot. Būs jāpāriet dzīvot pie tēva brāļa Antona, uz Ceriņu ciemu, domā Boņš. Viņam tikai meitas vien. Tādu cilvēku, kā Boņi, viņš gribētu uz vietas. Nāc un dzīvo, viņš teiktu. Te tādas netaisnības vis nebūs. Suņus nezags kuņš katrs, kas tik gribēs. Tā tas Ceriņu krusttēvs Antons teiktu, nevis citādi.

Dzīdams govīs uz sila pusi, Boņš pamana Caru Salimonu nākot gar rudzu tīruma malu uz šo pusi.

„Ubagi! Ubagi!” Boņš kliedz tā, lai Caru Salimons dzirdētu.

„Kas par ubagiem?” Salimons vaicā un apstājas.

„Mūsu jaunie radi Patalčos ir ubagi,” Boņš laipni paskaidro, tad papildina: „Galīgi plukatas.”

Caru Salimons skatās Boņi acīs ieplētis.

„Runāja, ka Jezups esot pat ļoti bagāts saimnieks?” Salimons sāk brīnīties.

Boņš atmet ar roku.

„Izrunāts. Pat sava suņa tiem nav. Bija atbraukuši abi — Lidija un Jezups. Šorīt, braukdami projām, nozaga manu žiku.”

Caru Salimons pastumda savu cepuri uz galvas.

„Ak — tā... Tavu žiku...”

Boņs pienāk Salimonam gluži klāt, un paskatīties uz māju pusi, vaicā klusinātā balsī:

„No maniem neviens man to neteiks. Tāpēc pasaki tu: cik tālu var būt līdz Patalčiem?”

Salimons noņem cepuri un ar otru roku sāk buzināties pa matiem, kā istu gudrību tur taustīdams.

„Patalčiem, tu teici? Tur, kur Lidiju aizveda?”

Boņs pamāj un gaida.

„Vai, puis, tā jau ir pavisam cita debess puse...” saka Salimons un paceļ roku pret vakariem, kā tālu mērīdams. „Jāparēķina... Kur tas ir pasaules gabals... Būs vairāk nekā septiņdesmit kilometru, tāda tā lieta.”

„Septiņdesmit,” Boņs iesaucas un saplok sevī. Tad viņam liekas, ka nemaz tik briesmīgi ļauni nevar būt tādi septiņdesmit, jo viņš pats māc saskaitīt līdz simtam, līdz diviem simtiem, līdz pieciem, un ja vectēvs maksā desmit santīmus, tad Boņs ir skaitījis arī līdz tūkstotim. Tādās reizēs nopelnīšana iznāk reizēm tīri viegla, jo vectēvs jau ap trešo simtu ir aizmidzis. Boņs pagaida vēl kādu mirkli, paklausās kā vectēvs pūš caur baltajām ūsām un iekliedzas: Mosties, vectēv! Jau tūkstots! Un dod šurp naudu, un nedomā neko daudz.

Palaidis govis pa ganību plašumu, Boņs iekāpj resnajā vītālā, un uz zara šūpodamies domā un domā: Tā nevar palikt. Un ko te lai sāk.

„Žik!” Boņs pēkšņi iesaucas un nolēc no zara. „Žik, nebūdā. Mēs abi vēl dzīvosim!”

Viņš laksta no vienas kājas uz otru un svilpo. Boņi ir radusies kāda doma, kas ir vairāk vērtā, nekā visas bēdas.

Tas nav neviens cits, kā Boņa miesīgais brālis Justs, kas Boņi nobeidz cerību, ka pasaulē būtu vēl cilvēki, kas varētu saprast taisnību un tās vajadzību, un gribētu cīnīties par to, un gribētu atjaunot to visā tās spēkā, kur šī taisnība izpostīta. Kad Boņš grib Justa palīdzību uzrakstīt Lidijai un Jezupam tādu vēstuli, kas lietas sauktu istajā vārdā un sāktos: Sveiki, lielie zagļi... — tad Justs tikai nepatikā sastiepj degunu un noņurd:

„Es nevaru tā rakstīt. Lidija man atveda jaunu kreklu, zaļu ar baltām zvaigznītēm.”

Tāds tas brālis, viņam vajadzīgas tās baltās zvaigznītes, nevis taisnība. Viņa dēļ, žiks var dzīvot svešumā un verdzībā.

„Tu esi bāba!” Boņš izkļiedz tikai vienu stipru vārdu un izmetas no istabas, un nikni domā un dusmojas uz sevi, ka pats vēl neko vairāk neprot rakstīt, kā tikai savu vārdu: Bonifācijs Pāvulāns. Šādus tādus citus vārdus rakstīt viņam ir iemācījis Tancis, bet ar tiem nepietiek, lai no sirds varētu pasveicināt tos žika zagļus Patalčos. Ja es tā pratis rakstīt, kā es protu lasīt, domā Boņš, tad tie abi manu vēstuli saņēmuši, būtu mēmi, kā akmeņu vecāsmātes.

Te tā vien liekas, ka visos mājas kaktos un viss būtu pārmainījies. Visi uz Boņi skatās tādām jocīgām, ne visai labām acīm. Arī vectēvs to vien zina teikt, ka — noremdīni savu nelabumu par Lidiju un Jezupu. Malvīne, to Boņš ir noklausījies, viņu citādi vairs ne-

sauc, kā — par karstas putras podu. Te vairs nav ne taisnības, ne dzīves. Un liels rūgtums Boņa sirdī sāv vēlu naktī un viņš nevar iemigt.

Agri atmodies, Boņš zina, ka šodien ir svētdiena. Par tādas lietas darīšanu viņš ir jau agrāk domājis, bet tagad viņš to izlemj viens un divi, jo — te jau nav dzīves! Viņš ies dzīvot pie tēva brāļa Antona, uz Ceriņiem. Un aizies tā, ka neviens nezina, kur viņš paliek. Svētdienas rītā visi guļ ilgāk. Tas ir labi. Ganos ir Justa reize. Tas ir vēl labāk. Vectēvs viņam blakus arvien pūš šņācienu caur savām baltajām ūsām un nekā nedzird, tas jau ir pavisam labi. Boņš pieceļas klusiņām un uz pirkstgaliem staigādams, savāc savas mantas. To viņam nav daudz. Jaunie zābaki pieder viņam. Šmuškina nazis, kas vēl arvien kabatā, pieder pa daļai šmuškinam, pa daļai Boņam, tāpēc, ka Boņam ir visvajadzīgāks, un pa daļai arī Pestītājam, tam pie krusta. Ar viņu tā būšana ir pārrunāta un arī viņš zina, ka Boņam nazis ir vajadzīgs. Pestītājam toreiz ir aiznestas purenes, lai viņš nebūtu dusmīgs pārāk. Patiesībā, Pestītājs nekad nav bijis dusmīgs.

Laigan tā grāmata ir tā kā Justa, bet ilgi kā jau ir nonākusi Boņa valdīšanā, jo Justs ar to neko nedara. Tātad, šī Baltā Grāmata ir tikpat, kā Boņa. To jāņem līdzi, jo tanī var izlasīt par visu ko, kas tik gadās: par zābakiem, par bēdām, par nazi, par netaisnību, par sirds grūtumu. Nekā nav Boņa pasaulē tāda, par ko šinī grāmatā nevarētu izlasīt. Turpat pie zābakiem baltajā spilvena pārvelkamajā Boņš ieliek arī Balto Grāmatu. Lidiņas dotā cepure ir glīta, bet Boņš negrib to likt galvā, jo viņam liekas, ka arī viņa galva var palikt par zagļa galvu.

Visa manta ir spilvena pārvalkamajā, un Boņs izslīd no klētiņas. Ejoj par rīta agruma kluso pagalmu, Boņs apstājas, un iedomājoties par māti, ka viņa sauks to uz brokastīm un viņa vairs nebūs, Boņam lūpas tā kā saraustās uz raudiena pusi, bet tad viņš sevi savelk stingrā apņēmībā un nodomā: ja mātei nav žēl žika, tad arī man nav žēl viņas! Un izskrien no pagalma. Izgājušam aiz ābeļu dārza, atklājas visi tīrumi un pasaules tālums, un tur tālajā rīta miglā ir kaut kur Ceriņu ciems. Ir tā mazliet bailes tādā tālumā skatīties un zināt, ka jāiet šī tāluma dziļumā, kur var arī pazust. Boņs zina, ka ceļā dodoties, viņa vectēvs pārmet krustu un noskaita lūgšanu. Arī viņš ātri nometas ceļa smiltīs ceļos un krustu pārmetis, sāk skaitīt, un viņa prāts ir tik samulsis un domu pilns, ka viņš nezina, ko lai skaita, ko lai lūdz. Tad Boņs atceras, ka pat ar dažu no svētajiem ir gadījies sanākt naidā, bet Dievmāte ir tik laba un mīļa bijusi vienmēr, un no tās var lūgt arī tad, kad sirds ir visnedrošāka.

„Dievmāte mīļā, palīdzi man atrast onkuļa Antona mājas un neapmaldīties miglā, mežā nesatikt vilku, un lai man nebūtu bailes ne no kā. Onkulis Antons dzīvo Ceriņos. Mūsu mājās vairs nav taisnības. Āmen!”

Un uzreiz Boņam ir radusies drosme. Viņš sāk iet lieliem soļiem. Lai nepaliktu šā, vai tā te žēl, viņš neatskatīdamies iet līdz mežam. Tad vairs nevar noceļties un atskatās. Viss ap mājām ir tik skaists. Istabas galā zili krāsoti logu rāmji. Istabas jumts sarkans. Kūts jumts vēl augstāks nekā istabas, un ir pelēks, bet tāds glīts, jumta dēļiši rindām vien, rindām vien. Rijas jumts zaļš no sūnām un izskatās kā kalns. Un bērzu zaļās, asās galotnes jau duras pašā

debesu zilumā, tās ir tik augstu. Kas tad tas? Tādas baltas ripeles pakārtas klēts galā pret sauli? Viena, divas, piecas, nē septiņas! Tad tikai Boņs atceras, ka tie ir sieri, ko māte ir jau nosējusi cietus un pakārusi tīkliņos saulē izžāvēties. Kā ziemā tie sieri garšos, Boņs padomā un siekalas saskrien mutē. Nu jā, bet viņa tur vairs nebūs. Viss jau tādās mājās, kā mūsu, ir skaisti, bet tur vairs nav taisnības. Boņam atkal tā saraustās lūpas raudienam, bet viņš apcērtas un sāk iet.

Ir jau mežam cauri. Ne vilka, ne kā. Putni' dzied un visādi sirseni sirseņo, un viņu sīkajās balsīs Boņs dzird lielas un gudras lietas.

Lai arī ir vēl tik agrs, Boņs pamana un redz, ka ir arī citi tikpat agrīni celinieki, kā viņš. Pretim viņam nāk liela auguma vīrs, viņš iet plati, ar savām kājām ceļa smiltis kuldams, ka put vien jau pa rīta rasas agrumu. Nākot tuvāk, Boņs pamana, ka vīram ir glīta, brūna, pilsētā pirкта platmale galvā, krekla apkaklē iesieta kakla saite bites vēdera raibumā, un melns svārks un bikses mugurā, bet — basas kājas. Uz viena pleca viņam ādas siksnā pakārta ērmonika, bet pār otru plecu pārvesti ar šņorēm kopā sasieti šņorzābaki. Un tā viņš nāk tuvāk kā liels kalns. Boņam varētu gandrīz bailes samesties, ja viņš nepazītu, ka šis vīrs ir visas pasaules kāzu mūzikants Izidors Akmins.

Pamanījis Boņi, viņš pārstāj ar savām lielajām, basajām kājām malt ceļa smiltis, bet iedzen savas abas kājas zemē, ka paceļas liels smilšu mākonis, un salicis rokas sānos, apstājas.

„Puis, vai tu esi ganiņš, ka tā agri?” viņš vaicā Boņam.

„Neesmu vis,” atsaka Boņs.

„Tā pasacīt,” vaicā tālāk platais mūzikants, „kā tu dēls esi?”

„Pāvulānu Aleksandra,” saka Boņs stingri.

„Kā tad nezināšu — zinu, Pāvulānu Aleksandru.”

„Vai tu mani pazīsti?” mūzikants iedur ar pirkstu sev vēderā.

„Kā tad nē,” saka Boņs ar drošu lepnumu, par tāda slavena vīra pazīšanu. „Tu esi mūzikants Izidors Akmins. Visi zina, ka tu labi spēlē.”

Mūzikants noglāsta pazodi.

„Var uzreiz redzēt, ka tu esi gudru ļaužu bērns,” lielais Izidors saka Boņam, un pie sevis nodomā: ļaudis pazīst, zina, pat tādi mazi sapaliņi ir dzirdējuši, ka es labi spēleju.

„Tā pasacīt, kur tā iedams?” mūzikants izvaicā tālāk.

Boņam jau ir uz mēles sakrājies rūgtums, un gribas to izliet katram, ko satiek, bet viņš atceras, ka tikko mūzikants ir sacījis, ka tie visi Boņa ļaudis esot tādi gudri. Ja jau viņi tādi gudri, kā lai uzreiz tā sit savam tēvam un mātei kā ar koku, ka — pie viņiem nav un nav taisnības vairs ne par matu. Vec-tēvs ir mācījis, ka savējos vajag vienmēr aizstāvēt pie svešajiem. Kā? — Boņs domā — vai arī tad, kad tiem savējiem vairs nav taisnības?

„Eju pie tēva brāļa, mana krusttēva, Antona Pāvulāna, uz Ceriņiem.”

Tad pēc brīža Boņs piebilst:

„Darīšanās. Šo un to pārrunāt.”

Lielais Izidors pakasa zodu.

„Darīšanās? Tā... Tu teici, pie Antona Pāvulāna, pie tā, kas Ceriņos nopirka zemi, un kam ir tikai meitiņas vien? To es zinu. Kā es nezināšu — Izidors Akmins, Donata dēls, mūzikants.”

Tagad ir kārta arī Boņam šo to pavaicāt.

„Un uz kurieni tu tā agri iedams?”

„Kur es iešu citur, kā — uz kāzām. Kad citi godīgi cilvēki iet uz baznīcu, man jāstampa uz kāzām. Redzi, jāiet uz pašiem Murāniem. Gabals, es tev teikšu. Rubuļu Viktoram, no tiem pašiem Murāniem, kāzas. Iet iegātņos cilvēks pie tādas Cakulu Teklas. Tā kā patīk, tā kā nepatīk, bet jāiet iegātņos ir. Gribas savas mājas, savas dzīvošanas, un jāiet ir. Viņš, cilvēks, mani lūdza, lai nu nospēlējot to pēdējo jaunības reizi. Kā tādu lūgumu var atteikt? Un tā es ceļā.”

Abiem ceļiniekiem tās galvenās tādas satikšanās lietas ir izrunātas un viņi sakustas iet. Platais mūzikants paiet pie Boņa un sniedz viņam roku.

„Dzīvo un staigā vesels, puis,” viņš saka un sakrata Boņa roku tā, ka viņam liekas, ka roka nokraukšķ plecā, tā kā durvis, kad izrautas no eņģēm. Tādu rokas spēku Boņš vēl nekad nav jutis, ir tikai dzirdējis, ka dažiem vīriem esot zirga spēks. Šim mūzikantam tad nu, laikam, ir tāds zirga spēks.

Lielais Izidors vēl arvien tur puikas roku un tā kā atvainodamies saka:

„Es neesmu slikts cilvēks. Tikai šad un tad tā stipruma no glāzes ievelku vairāk. Tāda tā mūzikanta dzīve.”

Tad Izidors uzsit Boņam uz pleca.

„Audzi liels un stiprs. Nēkad neesi zaķa aste. Un vienmēr dari tā, lai tu pats un citi justu, ka tev ir sirds.”

Mūzikants sāk iet, un Boņš atgriežas un noskatās, kā viņa lielās, basās kājas sāk atkal malt ceļa smiltis. Tā Boņš stāv un skatās un jūt, ka viņa pākrūtes dziļumā kaut kas silts un maigs kustas. No

ši mūzikanta viņā ir ienācis un palicis un dzīvo kaut kas labs. Un Boņs stāv un stāv, un skatās, kā lielā Izidora kājas maļ ceļa smiltis putekļos, un viņam liekas, ka šis cilvēks ir viņa draugs pēc sirds jau no pasaules iesākuma, un Boņs nevar un nezina pateikt, kāpēc viss tas ir tā.

Boņam tā kā gribētos saukt viņu un vēl par kaut ko ar viņu parunāties, bet viņam ir kauns, un viņš arī nezina, ko viņam vajadzētu un ko viņš gribētu mūzikanam teikt.

Izidors ir jau lielā gabalā, kad Boņs pamana, ka viņš apstājas vēlreiz un atgriežas, un kliedz no gabela:

„Eu — puis, mēs runājamies un vis, bet es aizmirsu pavaicāt, kā tev vārds?”

„Boņs!” savu vārdu Boņs nokliedz, ka mežs noskan. „Bonifācijs Pāvulāns.”

„Tā — tu esi Boņs,” runā no sava tāluma mūzikansts. „Tas ir labs vārds, Boņs. Ka tevi satiku tādā skaistā svētdienas rītā, es pieminēšu šad un tad. Esmu viens pats cilvēks pasaulē. Viens pats. Un tu, Boņ, man šorīt biji otrs. Vai tā nav laba lieta, kad tā eji pa tukšu rīta ceļu, kad nav nekā cita, kā tikai augšā ir Dievs un lejā putni, tu uz ceļa satieci cilvēku. Vecu, vai mazu, vienalga, bet — cilvēku. Tā ir laba jušana, Boņ. Tāpēc man tā patika ar tevi parunāties. Un tagad man patīk zināt, ka tu esi — Boņs.”

Boņs var redzēt, ka mūzikansts tā kā sakustas, tā kā dara kaut ko.

„Es tev drusku paspēlēšu, Boņ, tādu mazu drusku...”

Un Boņs redz kā Izidors paceļ ērmoniku sev pret krūtīm. Tad no tās izlec septiņas, piecpadsmit, un simti balsu reizē, nē, nemaz nav iespējams saskaitīt,

cik ir to balsu. Un šīs balsis skrien un lido pa rīta miglu, dūmaku, rasu, zāli, mežu galiem ar tik skais-tām un reizē sāpīgām un sērīgām un vientuļīgām at-balsīm, ka Boņam liekas, viņš nekad tik skaistu spē-lēšanu vēl nav dzirdējis. Viņam gribas tā smieties, skaļi kliegt un raudāt reizē. Tā Izidora mūzika kaut ko neparastu dara ar Boņa sirdi, un Boņš nezina, kur un kā sevi likt. Liels skaistums un sāpīgums ir viņu satvēris un kaut kur nes un rauj, un Boņam gribas kaut kur būt un palikt.

Boņš savu nesāmo, kas ir spilvena pārvelkamais, šoreiz kules vietā, nomet ceļa smiltis, pamāj Izidoram ar abām rokām, patver savu nesāmo atkal rokās un metas tik skriešus uz priekšu. Šinī brīdī viņš ir atce-rējies, ka tur netālu no viņa mājām ir palicis Bibuks, ka viņš to tagad neredzēs ilgi, ilgi. Un nevar zināt, kas viss ar Bibuku un viņu pašu nevar notikt pa šo laiku. Boņš skrien un skrien elsodams, un tā ir labāk. Viņam tā gribas kaut ko no visa tā skaistuma, kas nāk no Izidora ērmonikas un no Bibuka sejas, ko viņš redz tik labas gaismas pilnu, paturēt, reizē arī viņam it kā gribas no visa šī skaistā sāpīguma izbēgt. Un tā pamatīgi skrienot ir daudz labāk, tad var dzirdēt tikai kā papēži pret smilti dip, bet nevar dzirdēt, kā — paša sirds sāp. To, kā sirds sāp, reizēm ir la-bāk nedzirdēt. Tā sāpe ir smagāka, nekā kājas, rokas, vai galvas sāpēšana. Un Boņš zina — kā un kas tas ir.

Kad vēlreiz Boņš atskatās, Izidoru vairs neredz, un arī viņa ērmonika ir apklususi.

Atpūties, Boņš sāk iet tikai uz priekšu. Saule ir jau krietnā gabalā. Vairs atrast krusttēva Antona mājas un Ceriņu ciemu, ir tīrā nieka lieta. Tik reižu viņi abi ar vectēvu ir pa šo ceļu braukuši, ka ne sa-skaitīt.

Tur jau ir Ceriņu vecās ciema vietas liepas. Drīz jau parādās arī krusttēva mājas gals un zili krāsotie vārti, kas jau redzami pa gabalu. Boņš tikai piesper lielāku soli, un viņam ir laba sajūta, ka viņš tagad iet uz dzīvi un cilvēkiem, kur nav netaisnības. Un krusttēvs Antons ir tāds vīrs. Viņš izgājis divus karus no vietas un sitis visus netaisnīgos tā, ka tie vēl šodien staigā ar kupri. Ar viņu būs jāsarunā tādu lietu, kā braukšanu pēc žika.

Boņš ar uzmanīgu roku ver vaļā ejamo vārtu durvis, un par lielo patikšanu redz, ka pats krusttēvs stāv pie akas pagalma vidū, slapina ar delnu matus, un tad tiem pārvelk ar tādu vecu susekli.

Lai nu krusttēvs ir krusttēvs, un tāds taisnīgs vīrs, kā viņš, bet Boņam tomēr nav viegli izdomāt — kā un ko iesākt un teikt. Tomēr domā un izdomā, ka pie taisnīga vīra nākot taisnību meklēt, arī viņš teiks krusttēvam visu taisnību.

„Labrīt, krusttēv,” Boņš saka vēl tā pus nedroši, pievērdams vārtu durvis aiz sevis.

Krusttēvs paceļ galvu un skatās labu brīdi Boņi, kā nesaprazdams, kā puika varētu te parādīties tik agri un ar baltu, piebazu kuli rokās.

„Labrīt, mans krustdēl, labrīt,” beidzot krusttēvs atņem labrītu, un Boņam ir drošāk un vieglāk ap sirdi.

„Es atnācu viens pats. Neviens mājās nezina, ka es atnācu pie tevis. Redzi, krusttēv, es atnācu pie tevis dzīvot uz palikšanu, visu laiku. Lieta tā, ka mūsu mājās vairs nav taisnības, nekur un nekādas. Kas tik ienāk, var zagt ko grib, un neviens un nekā nesaka...”

Krusttēvs beidzot sāk saprast, kas par lietu, to Boņš redz skaidri, caur visu krusttēva ūsu kustēšanos.

„Tad tāda tā lieta,” krusttēvs norūc. „Tā gan. Tu saki, ka zog un nav taisnības. Tas nav gan labi, ka nav taisnības.”

Tā ir gluži cita valoda, ko krusttēvs runā. Viņš uzreiz saka, ka nav vis labi, ja nav taisnības. Bet Boņa mājās, ja tikai viņš ierunājas par taisnību un par zagļiem, tūlīt gandrīz visi metas Boņam virsū.

„Kas tad tur pie jums tāds nozagts?” ievaicājas krusttēvs, cieši Boņam acīs skatīdamies.

„Bija Lidija un Jezups atbraukuši un abi manu suni žiku nozaga. Es zinu, krusttēv, ka tu esi par taisnību, tāpēc atnācu pie tevis dzīvot, lai tu man palīdzētu žiku dabūt atpakaļ.”

„Zagt nav laba lieta,” saka krusttēvs, un Boņa sirds gavilē: Tikai krusttēvs Antons, tā kaut ko droši pret zagšanu var teikt, tikai viņš! Mūsējie visi kā viens, domā, ka suņus zagt ir laba lieta, ko ar tādiem sarunāsi.

Boņš var jau sākt svilpot, staigāt pa pagalmu un apskatīties, kas un kā jaunajā dzīves vietā.

„Par tām žika lietām parunāsim vēlāk,” atkal atsāk krusttēvs. „Ja jau tu pie manis esi atnācis dzīvot, tad mums jāiet istabā un jānoliek tavas mantas vispirms. Tad — zinu, ka tev gribas ēst.”

Krusttēvs pamāj ar abām rokām Boņam.

Vai tas krusttēvs nav taisnīgs un lāga cilvēks — viņš pat tādu lietu, kā ēšanu nemaz nekavējas pieminēt laikā. Boņš norij siekalas. Pēc tāda gājiena un skrējiena, pa reizēm ir ļoti sagribējies ēst, jo saule ir jau lielā gabalā.”

Kad krusttēvs ver durvis, Boņš kā šāviens caur krusttēva rokas apakšu ir istabā pirmais.

Krusttēvs liek galdā maizi, miežu plāceni, rītā cepto cūkas gaļu ar sīpoliem, pienu, sviestu. Arī me-

du uzliedz, kā jau viesim. Boņš ēd ar tādu patikšanu un tik lieliem kumosiem, ka pats dzird, kā viņa žokļi knaukšķ.

„Tad jau labi vien būs — man meitas vien, tagad tu būsi man dēls. Manam brālim Aleksandram trīs dēli vienam pašam. Tā kā par daudz,” smejas krusttēvs, un Boņam patīk, ka krusttēvs tā runā.

„Šorīt māte ar visām trijām meitenēm — Ainu, Nati un Ilzi, aizgāja uz baznīcu,” turpina krusttēvs. „Mani atstāja vienu ar visiem darbiem: cūku barošanu, govju ganīšanu, slaukšanu, ar visu. Labi, krustdēļ, ka tu atnāci. Būsi man palīgs.”

Boņam ir tik pilna mute, ka viņš nevar atbildēt. Viņš tikai pamāj ļoti piekritoši, jo būt palīgam svarīgās lietās, viņam ir vienmēr patīcis no sirds.

„Kā būtu, ja tu man paganītu govīs, kamēr es pats te šo un to pa mājām piedaru?”

Kumoss Boņa mutē apstājas puskodienā. Viņš ir viesis no tāluma, nācis pie krusttēva taisnību meklēt, dzīvot pie krusttēva kā par paša īsto dēlu, bet krusttēvs te ne no šā, ne no tā, zvel ar tādu, kā ar bomi no zila gaisa: Kā būtu, ja tu, Boņ, ietu ganos! Lai tu, krusttēv, skaities arī taisnīgs vīrs, bet tas, ko tu teici nupat, ir un ir tāda cūcība mazliet, kā—nekā. Saproti pats — kas tad savu dārgo viesi no tāluma, tā uzreiz sūta ganos?

Par visu to Boņš paspēj nopūsties tikai domās, bet sakāmo rūgti noklusē.

„Labi,” Boņš saka tā paklusi. „Varu mazliet paganīt.”

Labi paēdis, Boņš iet ar govīm ganos. Var jau arī ganīt govīs tādām krusttēvam, kas saka, ka nav labi, ka nav taisnības. Vai viņš neteica, ka par žiku parunāsies vēlāk.

Nepaiciet ne pārāk daudz stundu, kā krusttēvs sauc Boņi, lai dzen govīs mājās. Te ir labāk ganīt, nekā Boņa mājās, jo krusttēvs, kā jau taisnīgs cilvēks, ņemur nevienas aitas. Aitas ir negants radijums — liec cauri visiem žogiem, un tādām iedzīt prātu pat žiķis ar saviem zobiem maz ko varēja.

Vīriešu reize ir pienākusi govīs slaukt. Krusttēvs ilgi rīkojas uz šo sieviešu darbu, reizēm nolamādamies. Arī Boņs visu kārtīgi krusttēvam palīdz — rīkoties un nolamāties.

„Tās trīs ir govīs, kā govīs, bet tā viena — Zīmaļa, briedis — ne govīs, īsts zvērs,” stāsta krusttēvs. „Es reiz to dabūju slaukt, piesēju kāju pie staba, ar visu to tikko, tikko nenspēra. Ar sieviešiem govīs — kā govīs. Kā tik cilvēks iet klāt, tā šī šņāc, sper, pat ragus griež. Tāda kā apburta, vai iebarota. Bet nevar neslaukt, var sākt tesmenis degt un piena govīs beigta. Būs kaut kā mums pa abiem diviem jāizslauc.”

Boņs te nemaz par velti nestāv. Būtu arī grēks tā skatīties bez nekā krusttēva bēdās un nedot nekādu labu padomu.

„Krusttēv, zini ko?” Boņs iesāk un apiet krusttēvam apkārt, to novērodams.

„Nu, un... Saki,” krusttēvs pasmeļ ar roku pa gaisu.

„Arī mums ir viena trakā. Tā — Cielava! Arī tā tāda pati kā šī tava Zīmaļa — ar sieviešiem laba, bet kā tik cilvēks iet klāt, sevišķi ar slauktuvi, tā šī kā zvērs, tāda pati kā Zīmaļa.”

„Ar tādām posts ir,” nosaka krusttēvs, matus pajaukdams.

„Nekāda posta,” ātri atbild Boņs. „Zini, kā mans vectēvs to trako izslauca? Vai nav tev stāstījis? Nē? Nu tad labi, es pastāstīšu.”

Boņs nostājas plati, saspriež abas rokas sānos, un ievelk elpu, jo tas ir svarīgs stāsts, nav nekāda nieka runa, par kaut kādām parastām, simtreiz pār-runātām lietām.

„Redzi, bija tā. Tikai vectēvs un es bijām mājās. Cilvēki vien. Neviena sievieša. Govis jāslauc, kā tu pats zini. Ko dara vectēvs? Viņš zina, ka Cielava cilvēkus neieredz, tā ir laba tikai ar sievietēm. Vectēvs pakasa pieri un saka: Labi, Cielava, es tevi tomēr piekrāpšu. Viņš uzvelk mūsu Annas kleitu, Anna tāda prāvāka, uzsien lakatiņu un slauc Cielavu, kā nebijis. Sī tik mierīga, kā aizmigusi, es tev saku.”

Krusttēvs domā, domā labu brīdi.

„Varbūt, ka nemaz nav slikti tā paraudzīt. Ko tur govīs prātam vairāk vajag, kā tikai redzēt kleitu un lakatu ap galvu. Tā tad arī jādara,” saka krusttēvs un aiziet meklēt pa visu māju lielāko kleitu un baltāko lakatiņu, jo krusttēva sievieši ejot govīs slaukt tikai ar ļoti baltiem lakatiņiem galvā.

Kad krusttēvs Antons nāk atpakaļ virtuvē, Boņam, viņu pamanījušam, gribas iekliegties smieklā, bet viņš saspriež savas lūpas kopā ar visiem roku pirkstiem un smieklu notur. No krusttēva gan ir iznākusi vēl nekur neredzēta sieviete. Baltais lakatiņš gan ir ap galvu sasiets greizi, krusttēva iesarkano ūsu gali uz abām pusēm sniedzas gandrīz līdz lakatiņa malām pie vaigiem. Rūtainā kleita ap krusttēva augumu ir tā apspīlēta, ka viņa pleciem var redzēt stūrus un saprast, ka puisietis vien zem tās kleitas stāv. Uz vācdera kleita ir gājusi pušu, un lai to lietu saglābtu no Zīmaļas acīm, krusttēvs ir apsējis ap vidu lielu divieli. Kleitas garums beidzas virs ceļgaliem, un tur zem kleitas var vēl pamanīt vīriešu bikšu uzlocījumu. Un krusttēva basās kājas ir tik spalvainas, ka tur varētu iznākt labs cimds, ja to visu saadītu.

, Nu, tad ejam, krustdēl, ar Dieva palīgu," saka viņš un paņem slauktuvi. „Tā ir lielāka slauktuve, saīcs visu četru piens.”

„Pirms es izslaukšu tās trīs mierīgās, lai tā trakā pierod pie tādas sievietes, kas tur staigā pa kūti, kā es.”

Trīs pirmās tiek izslauktas istā mierā. Boņs pa to laiku stāsta par Cikceru, krusttēvs par saviem zirgiem. Zīmaļa, liekas, jau ir pieradusi pie krusttēva sievietes un ne šņāc, nekā.

„Būs labi,” saka krusttēvs, ierīkodamies pie Zīmaļas. „Tu, Boņ, man būsi devis labu padomu.”

Boņam krūtīs pabriest brangs lepnums, jo viņš jau tagad dzird pats savu balsi stāstam vienam, gan otram, kā viņš savu krusttēvu mācījis traku govi slaukt un tā tālāk, un kā viss tad labi noticis un izgājis, vienā Dieva mierā.

Krusttēvs ierīko jau gandrīz piena pilno slauktuvi zem Zīmaļas. Tā vien vietas palicis kā Zīmaļas pienam. Un sāk slaukt un viss iet labi, un krusttēvs Boņam pamiedz ar aci, jo abi norunājuši Zīmaļas tuvumā turēt savas vīriešu mutes cieti.

Boņs mana, ka Zīmaļa te vienu reizi, te otru atskatās un ar tādām lielām gov's acīm appētī krusttēva sievietes lakatu un visu viņa darbošanos. Bet tā kā ir norunāts pie Zīmaļas nebilst ne vārda, Boņs neiedrošinās ar šādu vai tādu runāšanu jaukt mieru un labo slaukšanu. Zīmaļa aizgriež galvu atpakaļ un sāk gremot un viss ir kā vajag. Tad nezina kas viņai ienāk prātā, un viņa ar savu aso asti savico vairākas reizes krusttēvam pa seju zem lakata.

„Ir un paliek velna gov's...” krusttēvs rūc dusmīgi. „Boņ, pieturi viņas asti, citādi tā trakā man acis izkapās!”

Nav nemaz tik viegli noķert Zīmaļas asti, kad tā čaudās kā pacelta pātaga. Beidzot tā Boņam tiek rokā un viņš tur to no tiesas, jo trakai govij nevar ļaut, lai tā izkapā acis tik taisnīgam cilvēkam, kāds ir Boņa krusttēvs Antons.

„Viņa rausta asti...” Boņš ziņo. „Grib izraut.”

„Turi ciet,” krusttēvs komandē. „Es negribu viņas astes galu sev mutē un acīs vairs ni un ni!”

Boņš tur asti abām rokām un pats brīnās, vai tas tā varētu būt, ka govš astē tikpat daudz spēka, kā viņa abās rokās? Nu, tu, Zīmaļa, nedomā ar mani un ar krusttēvu tik viegli. Vari, ja gribi, savu asti izraut no locītavas, bet gals man paliks rokās! Un krusttēvs tevi izslauks līdz pēdējam pilienam, tā tu zini!

Sieviešu lakatiņš, krusttēvam slaukšanas ritmā galvu šūpojot, sāk slidēt pār acīm un viņš to stumdams atpakaļ, sarunā šo to pa krieviski.

Tas, kas notiek nākošais, to Boņš vairs nepaspēj redzēt. Pašķīst tāds kā melns zibens, tā kā nekas sit un gāž, tā šalciens un kritiens atskan un aplust.

Kad viņš beidzot pietrūkstas kājās un izslauka siltu slapjumu no acīm, pamana, ka tas ir piens. Nākošais, ko viņš redz — krusttēvs guļ uz muguras, piena plūdi skalo viņa rūtaino kleitu un uzlocītos bikšu galus, kas tagad atklājušies neganti redzami.

„Veln! Veln! Veln!...” tāds kā rūciens skan no krusttēva puses, un viņš rauga piecerties.

„Es arvien vēl neredzu,” viņš slejas sēdus. „Vai tu, puika, vēl dzīvs? Es ar muguru esmu iesviests mīkstajā.”

„Es dzīvs,” apstiprina Boņš. „Tikai kāja drusku sāp. Un kā tu krusttēv — vai tu dzīvs?”

„Nu tad dzīvi vēl mēs abi divi,” norūc, lakatiņu

no galvas noraudams, krusttēvs un palaizdams to pa roku galu. „Labi, ka vēl tā.”

Zīmaļa skatās atpakaļ un pētī, kas tur pie viņas astes notiek.

Boņš stāv kluss kā pēc pārkoņa spēriena, bet viņa sirds grib kaut kā krusttēvu mierināt nelaimē.

„Man liekas, ka caur lakatiņa stūri Zīmaļa būs pamanījusi tavas gaŗās ūsas. Tik vien vainas būs bijis. Tu biji laba sieviete.”

Krusttēvs neatbild, viņš tikai saliecas, kā lielās vēdera sāpēs un norauj tāpat arī rūtaino kleitu sev no pleciem un uzsvieŗ to uz Zīmaļas ragiem.

„Ēd tu — zirgs, ne govz!” viņš klieŗ, un apakšbiksēs vien palicis, apskrien pāris reizes ap apgāzto un tukšo slauktuvi, un tai iesper ar kāju. Tad viņš stāv brīdi tādā kā domu ezerā nogrimis, un atkal tā kā izpeldējis ārā, paskatās uz Boņi un nosplauŗas nikni un skanīgi.

„Labi, ka mēs abi dzīvi palikām,” krusttēvs iesāk un noslauŗa nosvīdušo pieri. „Tā iznāk, kad sāk ielaisties darīšanās ar govīm... Boņ, krustdēŗ, ka nu mums tā visa lieta sagāja puslepinī, tur vairs nekā nevar darīt. Vajag kaut kā prātot, kā saglābt to, kas pāri palicis. Tas, kas no tā trakā spēriena pāri palicis, tie esam mēs abi divi. Par to izlieto pienu ne mūsu sievieŗiem, ne arī citiem, tu nekad nestāsti ne vārda. Kad prasa. šodien no baznīcas pārnākuŗas: kur palika piens? — mēs abi, kā viens: bija kāds dulls, izsalcis suns licies klāt un izlacis. Lai viņas meklē tad tādu suni, kas mums abiem! Un par kleitu un lakatu, un par Zīmaļas trakto drāzienu — nevienam ne mur—mur! Mums abiem tikai kauns, ja par to dabū zināt, un visi sāk runāt un smieties. Nevarēsim vairs acu ļaudīs rādīt.”

Lai krusttēvu stiprinātu pēc tādas gulēšanas no govs triciena, Boņs apstiprina savu kļu su ciešanas solījumu ar savu parasto stipro zvērestu:

„Dieva vārds, goda vārds, zvēru — ni mur—mur!”

Tad viņi abi iet nomazgāties un pārsprīē, cik laika vajadzīgs, kamēr govs prāts noiet no viņas galvas līdz pakaļējai kājai.

Pēcpusdienā Boņs atkal gana krusttēva govis un ir tik ļoti aizdomājies par visādām lietām — kas tik bagātīgi ir gadījušās viņa dzīvē katru dienu, ka nepamana pa tīruma ceļu divus pajūgus braucam uz šo pusi.

Kad zirgi sāk sprauslāt jau tepat viņam aiz muguras, Boņs apsviežas un pazīst, ka pirmajā pajūgā ir viņa mājinieki, bet otrajā — krusttēva mājas ļaudis.

„Boņuk, dēls, vai tu jau pie krusttēva par ganu salīdzis?” vaicā māte, un Boņam vēl arvien liekas, ka te viņa mātes balss varētu skanēt tikai sapnī.

„Malacis gan tas mūsu Boņs,” saka arī tēvs, zirgu pieturēdams. „Viņš palīdz krusttēvam tādos darbos, kādi mājās viņam nepatīk. Lai tad tā arī ir — atstāsim te viņu par ganu uz visu vasaru...”

Tā ir tik nelāga runa no tēva mutes, ka Boņs nevar nesatrūkties. Vai tikai nebūtu labāk iet atpakaļ uz mājām? Bet kā šie zina te iebraukt un mani meklēt jau pirmajā dienā? Laikam gan lieta tā, ka manis šiem palicis žēl, šie nevar vis bez manis iztikt, it kā es to nezinātu... Ratos sēž arī vectēvs, Malvīne un Jurīks.

Otrajos ratos ir krustmāte Virgīna ar meitenēm — Ainu, Nati un Ilzi. Ilze ir jaunākā, un viņai ir tikpat gaiši mati, kā Bibukam. Viņa var būt Paulīnes vecumā, Boņs domā.

Visas trīs pamāj Boņam ar roku, izlec no ratiem, skrien pie viņa un apstājas apkārt un vaicā vienā vai cāšanā. Boņs zina — kā ir jāstāsta, kad cilvēku aplenc sievietes: vienu vārdu taisnības, divus tā pa savam! Tikai tā arī Tancis vēl var dzīvot, tikai tā tagad arī krusttēvs Antons varēs dzīvot un turēties virs ūdens. Kas krusttēvam vairs būtu par dzīvi, ja nebūtu viņi abi atraduši tādu suni, kas izlancis visu četru govju pienu vienā rāvienā?

„Es sadomāju šorīt atnākt pie krusttēva un paskatīties. Bija sakrājušās darīšanas, mums abiem ar krusttēvu. Jums, sievietēm, nekad nav nekādu darīšanu,” tā saka Boņs un meklē bikšu kabatu, kur svarīgā reizē roku iebāzt.

Aina un Nate, samiegušās ar acīm, it kā Boņs nesaprastu, kas šīs tādas lielās un gudrās, aizskrien uz mājām.

Ilze saka:

„Palikšu pie Boņa. Man te patīk.”

Boņs apskatās Ilzi vēriņāk un redz, ka viņa ir īsts cilvēks, un ar īstu cilvēku var parunāties par lietām, kas Boņam svarīgas, nevis zvēgāt ne par šo, ne par to.

Boņs saņem Ilzi pie rokas, bet otru roku iebāž savu bikšu vienīgajā kabatā.

„Ilze, vai tu vari man pastāstīt, kur te dzīvo tāds — Aleksis?”

„Kāds — Aleksis?” Ilze nezina.

Boņs savelk degunu krunkās, cik nu var, jo ar visu seju un ar augumu un balsi Boņam gribas parādīt savu nicināšanu Aleksim, tādām paša vissīvākā nieka drupanai, kas tomēr ir iedrošinājies iet uz Gauru ciemu un skatīties, vai tur nedzīvo tāds Bibuks. Malvīne jau nerunāja vis par velti.

„Tāds...” Boņs domā un meklē sevī tos īstos vārdus, ko teikt par Aleksi. „Tāds kā... prusaks. Neglīts, greizs. Ar vienu aci. Ar koka kāju. Liels dzērājs. Ubags. Ne sava zirga. Ne suņa. Tāds ir tas Aleksis!”

Boņs ar savām iekšienes acīm ir redzējis skaidri — kāds šis Aleksis izskatās. Ja nu arī tas Aleksis gluži tāds neizskatītos, tad tā ir Dieva kļūda, ka viņš to labāku būtu padarījis.

„Vai tu vari man parādīt, kurās ir Alekša mājas?” Boņs atvaicā vēl. „Viņu, vai tik nesauca arī par Dakuļu Aleksi?”

Boņs atcerējies, ka tas ir saukts arī par Dakuļu Aleksi, apsviežas pret Ilzi un sāk purināt tās roku.

„Es gribu, ka tu zinātu! Tev jāzina!”

Ja meklē tādu Dakuļu Aleksi, Ilze viņa mājas zina uzreiz, un viņa uz pirkstgaliem paceldamās, parāda uz kādām mājām, no kurām tikai skursteņu gali redzami aiz kalna.

Boņs satver Ilzes roku atkal un rauj viņu kalnā. „Man vajag redzēt, kur tas neglītais prusaks tur dzīvo!”

„Nē, viņš nav neglīts,” tiepjas Ilze. „Viņš nav prusaks. Viņš ir glīts un jauns. Viņam drīzi būs kāzas.”

Boņs palaiž Ilzi uzreiz un pagrūž viņas roku no sevis nost.

„Ko tu teici?” viņš atvaicā, gandrīz dusmīgi.

Ilze stāv nesaprašānā, jau tā kā aizvainota par tādu brālēna grūstīšanos un dusmīgu runāšanu.

„Ka viņš nav prusaks... Ka viņam būs kāzas.”

Boņs viņu apklusina, pamādams ar stīvu, lemojošu roku.

„Nekādu kāzu viņam nebūs, tam — ar vienu aci, ar koka kāju, prusakam!” Boņs atkliedz.

Beidzot viņi abi ar Ilzi, strīdēdamies, ir uzkāpuši kalna galā, aiz kuŗa ir Dakuļu Aleksa mājas.

„Redzi, kādas skaistas mājas,” rāda ar pirkstu Ilze. „Jumti no cinka, spīd kā sudraba. Viņam aka ir ar motoru, ūdeni rauj augšā no pašas zemes dziļienes.”

Boņs savelk muti, sabož lūpas.

„Cik neglītas mājas. Jumti nav taisni. Viss tur tāds plīks. Var redzēt, ka ubags. Tāds ūdens, kā tu stāsti, no zemes rautais, nav labs. No tāda var nomirt. Es tādu nedzertu. Tur viss ir neglīts uz to Dakuļu pusi. Iesim atpakaļ.”

Un tā viņi strīdēdamies, skrien no kalna lejā.

Kad viņus Ilzes māte sauc ēst, vēl nav beiguši strīdēties par to, ka Aleksam ir, vai nav koka kāja.

Ēšana pie krusttēva galda šoreiz liekas tik gaŗa, un Boņs nevar sagaidīt krusttēva un tēva runāšanas beigas par liniem, cukurbietēm, centrifugām, un Dievs vien zina vēl par kādiem tomasa miltiem. Viņam ir prātā žiks, Bibuks un tas Aleksis, kuŗam vajadzētu un vajadzētu būt ar koka kāju, un tik neglītam, neglītākam par prusaku!

Kad Aina, Nate, Ilze, vai arī pašu Justs reizēm Boņam kaut ko vaicā, viņš to sadzird tikai pēc laba laika.

„Ko — tu — teici?...” viņš atvaicā kā aizmidzis.

Māte sāk pieminēt, ka Boņam uz mājām vien būšot jābrauc. Boņs nesaka neko pretim. Ir jau tas krusttēvs Antons taisnības vīrs, tas viss ir tiesa, bet arī viņam ir sava netaisnība — kā tik atnāk pie viņa viesos viņa paša īstais un labākais krustdēls, to uzreiz sūtīt ganos, tā nu gan nekāda īstā taisnība nav! Tad jau labāk braukt atpakaļ un dzīvot pašu mājas netaisnībā, kur tomēr ganos jāiet tikai katru otro nedēļu.

No krusttēva atvadoties, Boņs saka:

„Es neaizmirsīšu nekad, ka visu četru govju pienu izlaka viens dulls, izsalcis suns. Tā tā lieta ar to piena būšanu, nevis citādi.”

„Kuš...” saka krusttēvs, un tas ir viss, ko viņš saka.

Mājās braucot un visus savējos atkal redzot ap sevi, Boņam pamazām atmaigst sirds pret to māju un cilvēku netaisnību, no kuņiem viņš šī paša rīta agrumā bija bēdzis.

„Kā jūs varējāt visi zināt, ka es esmu te, pie krusttēva atnācis?”

„Pavaicā vectēvam,” nosaka māte.

„Redzējām pēc basajām pēdām ceļa smiltis...” smejas Malvīne.

„Dzirdējām — kā tu mežā no bailēm degunu šņaukāji...” grib savu tiesu pateikt arī Justs.

Pats vectēvs nesaka neko, tikai var manīt, ka zem viņa baltajām ūsām kaut kādas nepateiktas, slepenas lietas kustas un kustas.

Tēvs ir tas, kas beidzot noslēpumu atklāj:

„Vectēvs ar visu miegu, tomēr ar vienu pusaci redzējis, kā mūsu dārgais Boņs šorīt pūru taisījis un sevī runājis, ka iešot pie krusttēva Antona dzīvot. Vectēvs tāpat vien pus aci turējis vaļā un domājis: Nevajag tik lielu jaunskungu, kāds jau mūsu Boņs, reizēm aizmūrēt, kad viņam sarodas drosme reizēm pasauli pataustīt ar savām paša kājām, bez turēšanās pie mātes lindrakiem, vai pie paša vectēva rokas. Tā vectēvs domājis un tā tas bijis.”

To teicis, tēvs apklust un pavelk grožus. Cikcers sāk slaidi rikšot un Boņam ir vieglāka sirds zinot, ka šis ceļš atkal ved uz mājām. Viņam šinī brīdī ir labs prāts pat uz Malvīni un Justu.

Tu esi un esi liels blēdis, vecotēv, domā Boņs. Tu zini un redzi pat tādas lietas, kuŗas tu skaties caur miegu un aizvērtām acīm. Cik tev to prātu īsti ir zem tādiem baltiem matiem, kā tev, saki tu man?

Boņs nesaka nekā, tikai iesēstas vectēvam klēpī, apliek rokas ap kaklu un paberzē savu zodu pret vectēva vaigu, kur ir palikuši nenodzīti daži balti bārdas galiņi.

20.

Ne mazumu ir ko pabrīnēties visiem Boņa mājnikiem, kad viņš savu žiku vairs nepiemin ne ar vārdu. Pat var dzirdēt, ka viņš savās ganu dienās dzied un svilpo, tāpat kā agrāk, brīžiem pat vēl skaļāk un bezbēdīgāk. Tikai vakaros viņu nekad vairs nevar dabūt laikus gultā, jo vienmēr tagad viņam ir svarīga un gaŗa runāšana ar brāli Justu, un tā vien liekas, ka viņi abi nav bijuši tik labi brāļi nekad agrāk.

Visām trijām lielajām meitām — Annai, Zuzei un Malvīnei ir ko pabrīnēties arī par kādu citu lietu: Boņs tagad ir labs bērns, ne viņš vairs ir ass, kā da-dzīs, ne arī atcērt viņām pretim, ja arī tās pasaka Boņam kaut ko nepatīkamu. Visbiežāk gadās, ka viņš pat nedzird, ko viņam saka, vai vaicā. Arī mātei, tēvam un vectēvam tā lieta sāk likties savāda, pat neiespējama: Boņs par žiku klusē tik izturīgi, it kā tāda žika te, Pāvulānu mājās, nemaz nebūtu bijis. Nē, tas beidzot jau sāk likties gluži aplam, ka kāda radība, kas dzīvojusi Pāvulānu mājās, skrējusi pa Pāvulānu tīrumiem un tik gudrām acīm ik rītus un ik

vakarus skatījusies katrā no Pāvulānu mājas ļaudīm, ka tā tik pēkšņi varētu tapt aizmirsta, it kā tā būtu bijusi malkas šķīla, kas sadegusi un izkūpējusi ar dūmiem pāsaules gaisos. Taisni Boņa klusēšana par savu draugu, laikam, ir tas iemesls, kas visos arvien vairāk sāk modināt atmiņas par Žika skaistumu, gudrību un labo balsi. Tas ir Žiks, kas te ir skanējis kā zvans, te vienā, te otrā Pāvulānu tīrumu malā, te mājā. Kas gan vairs ir šie vakari un rīti bez Žika? Kā pelēks laiks bez pulksteņa, nudien!

Tēvs ar māti ir jau pat paspējuši sabārties par to, kurš bijis vainīgs, ka Žiku bez kādas apdomāšanās bija atļāvuši aizvest pavisam uz citu un svešu debess pusi. Varbūt tur, nabaga sunītis, tagad kauc, smilst dienām un naktīm, un neēd nemaz, un no skaistā un lepnā Žika vairs ir palikuši tikai kauli un āda?

Nē, Žiks nebija vis kāda parastā suņa dvēsele, tā nebija suniskā suņa dvēsele, tā nebija suniskā cilvēka dvēsele, tā bija cilvēcīgā suņa dvēsele! Pāvulānu mājās vairs nepaiet neviena ēdiena reize, kad netiktu runāts par Žiku, un kad nebūtu beidzies ar lielākiem, vai mazākiem strīdiņiem, ar Žika slavināšanu, vai viņa bēdīgā likteņa nožēlošanu un nopūtām.

Tikai Boņš klusē. Reizēm, kad viņi visi sāk garās runas par Žiku, Boņš pus paēdis, pārmet krustu un izmetas ārā. Viņš atgulstas mauriņā uz muguras, saliek rokas zem galvas un cenšas paturēt atmiņā un iegaumēt, bez skatīšanās uz sauli, kur ir katra debess puse. Tā ir tāda zināšana, kas viņam vajadzīga.

Lielo Boņa domāšanu pamanījusi, Malvīne apstājas, un galvu pašūpojusi, vaicā:

„Boņ, vai tev sava drauga, Žika, nemaz vairs nav žēl, ka tu to vairs nepiemini ni un ni? Laikam tikai puikas visu to tik ātri var aizmirst?”

Boņs pietrūkstas sēdus un viņa seja ir tāda, ka Malvīnei jāsatrūkstas.

„Vai tad tu biji tā, kam žika žēl? Kas tad tanī rītā, kad žiku aizveda, smējās, saki tu man?”

Malvīnei mute ir cieti uz vietas un viņa iet. Izskrien ārā arī Justs, un viņi abi aizlien aiz dārza, un lielā apspriede sākas atkal.

„Ceļus esmu jau izpētījis,” iesāk Justs, svinīgi un pašapzinīgi, kā jau lielākais brālis, kam viss pie-nākuma smagums plecos un sirdī. „Redzi, tā ir ceļu karte. Lasi, te ir — Patalči.”

Boņs lasa un var izlasīt to nīsto vārdu: Patalči. Tikai nekā nevar saprast ne nieka par tiem ceļiem, kas tā kā brūnas svītras savilkti uz papīra. Kā pa tādu papīru var aizbraukt pats lielais vilciens, to laikam zina tikai Justs. Viņš saka, ka varot. Šinī brīdī Boņs domā, ka ir labi, ja cilvēkam reizēm ir tik liels un gudrs brālis, kā viņam Justs.

„Cik tev ir naudas?” vaicā Justs.

„Nezinu,” apdomā Boņs. „Visa, kas man ir klētī, zābakā.”

Nav tā, ka Boņam nebūtu savas naudas. Viņam ir vectēva dāvinātais maks, ar misiņa lūpām. Lai lieta būtu droša, Boņs šo maku glabā pats savā zābakā.

„Nes šurpu, vajag saskaitīt!” rīko Justs, un Boņs dara kā sacīts.

Justs izber Boņa maka krājumu cepurē un nopūšas:

„Vienpadsmit santīmu...”

Tad viņš sāk sevī rēķināt un nosaukt visādus skaitļus.

„Man ir trīs lati un četrdesmit divi santīmi... No Juŗa es varu dabūt aizņemties divi ar pusiATUS... Tev ir vienpadsmit santīmu... Cik ir kopā? Tas tā, tas šitā... Jā, kopā ir seši lati un trīs santīmi.” —

Tad Justs sāk sist ar plaukstām pa zemi un pa Boņa basajām kājām un kliedz:

„Žiks ir glābts! Žiks ir glābts!”

Boņš nekā citādi nezina izteikt gudrajam brālim pateicību par tām Boņam nesaprotamajām lietām, ko Justs tur prāto pa ceļu karti un pa naudas rēķināšanām, kā tikai var pietrūkties kājās un tad apmest kūleni septiņas reizes no vietas, jo — Žiks ir glābts, un Justs zina, kā tas viss var notikt!

Tagad pats galvenais plāna iesākumam ir paveikts: nauda dzelzceļa biļetei līdz Patalčiem un atpakaļ iznāk viņiem abiem — Justam un Boņam. Braucienam jānotiek sestdienas vakarā, bet tā, lai lieli viņu abu pazušanu no mājām nepamanītu. Ceļi ir izpētīti nevis kaut kā pa jokam, bet pēc īstās Latvijas dzelzceļu un zemes ceļu kartes, ko Justs viendien ir aizņēmis no savas skolotājas Salānos, Mukta kundzes. Viņā galā no dzelzceļa stacijas līdz Patalčiem ir gan prāvs gabals — veseli 14 kilometri, un to tagad zina arī Boņš, laigan vēl ne reizes nav bijis ciemos pie jaunajiem radiem.

Brīžiem Boņam uzmācas šaubas — vai tik varēs atrast Patalčus? Justs gan saka, ka viņš tagad tos ceļus zīnot visus no galvas, esot no papīra iemācījies. Bet ja tur gadās lieli meži, upes, tilti, purvi un visādi ceļi likumu—likumiem? Pietam, tā lieta nebūs nekāda vienkāršā ciemos iešana skaidrā dienas laikā, kad istabā ienācis, vari noraut cepuri un skaļi teikt: Labdien! Tur vajadzēs ienākt naktī, pagalmā atrast žiku un to nozagt! Gluži tāpat, kā to Lidija ar Jezupu bija darījuši Pāvulānos — nozagt! Tā tas abiem ar Justu ir norunāts, tā tas arī tiks darīts. Justs tagad atkal ir īsts brālis un lāga cilvēks. Ir labi reizēm aizbēgt no mājām, padomā Boņš. Pēc tās bēgšanas reizes pie

krusttēva Antona, Justs ir sācis redzēt, ka viņam ir tāds brālis pasaulē, kā Boņs, un ar Justu tagad var sarunāt.

Gaidītā sestdiena ir pienākusi. Daļu ceļa maizes Boņs ar Justu aiznes un noslēpj resnā vītola zaros jau rīta cēlienā. Novērtējuši krājumu, atzīst, ka tas vēl ir par mazu, jo nedrīkst domāt tikai par sevi vien. Žiku tie abi Patalču nabagi nebūs nemaz barojuši tā, kā vajadzētu, nav ko domāt. Vakara cēlienā vītola zaros pakārtajā kulē tiek ielikts vēl jauns maizes, žāvētas gaļas un siera krājums.

„Tagad vēl es iznesīšu un noslēpšu dārzā mūsu zābakus,” domīgi, tā kā ar sevi parunājas Justs. „Vilcienā ar basām kājām mūs nelaidīs.”

Justs lieliem soļiem iet uz māju pusi, un viņa garās rokas šūpojas, kā uz priekšu skriedamas. Boņs paliek ganos Justa vietā un tādā svarīgā reizē Boņs ir ar mieru darīt visu, ko vecākais brālis grib un vēlas, jo — žika verdzība beigsies jau nākošajā naktī. Pa šonakti viņi aizbrauks tur. Rītā izpētīs ceļu uz Patalčiem un uzzinās, kuŗas ir Jezupa mājas. Tad nākošajā naktī klusām ieies Jezupa pagalmā, un Boņs teiks žikam: Kuŗ, žik, turi muti. Esi kluss kā ūdens sauja.” Žiks viņu pazīs, klusēs un tikai laizīs viņam rokas. Boņs noņems ķēdi no žika kakla, un tad — lai dzīvo brīvība un taisnība!

Ar katru paejošo mirkli, Boņam paliek arvien grūtāk nostāvēt uz vietas. Lielā stunda tuvojas, nemiers un tālā ceļa sapņi ar lielu spēku sāk dunēt viņa galvā un kājās. Boņs skrien no vītola, kur pakārts viss ceļa maizes krājums, uz govīm, un no govīm atpakaļ pie rūciņa, kur tek tik skaidrs ūdens. Boņs pameļ sauļās un padzeras, jo biežais nemiers ap viņa sirdi sāk slāpt arvien vairāk.

Tad Boņs izstiepjas uz pirkstgaliem un skatās pievakara saulē, un rūciņa ūdens vēl mirdz uz Boņa zoda, ko viņš ir aizmirsis noslaucīt. Saule vēl liekas tik augstu un vakars patālu. Parasti tie vakara cēlieni ir nelāgi ar savu gaŗumu, bet šodien tas ir izstiepies bez kādas jēgas. Vai tad saule nevarētu saprast, ka Boņs un Juŗts ir sākuŗi kārtot lielas lietas pret ne-taisnību, un ka tādi laiki ir pienākuŗi, kad pret ne-taisnību ŗo to var darīt vairs tikai tumsā. Vai tāpēc saule nevarētu pasteigties ar savu norietēšanu?

Tā Boņs stāv ilgi skatīdamies uz vakaru pusi un acīm mēŗidams: par cik gan saule nogrimst zemāk, kamēr saskaita līdz simtam?

Boņs pārstāj skaitīt: Kas tas tāds varētu būt? Pie paŗa apvāŗŗņa, pa Upenieku tīrumu kalna zaļo muguru it kā peldētu kāds tumŗāks punkts, reizēm palekdamies. Nē, tas nemaz nestāv uz vietas, bet aug lielāks un nāk tuvāk, brīŗiem pats sevi aptīdams ar novakara saules sārto spoŗumu.

Saltas un reizē arī karstas trīsas pārskrien Boņam pa muguru: ja tas būtu... vai tas varētu būt!?

Punkts nogrimst ielejā, un Boņam žilbst acis no pārmēŗīgā saules un visa tāluma spoŗuma. Viņŗ sāk skriet uz tuvāko pakalnu, lai varētu atkal to kustīgo punktu ieraudzīt. Sirds sit Boņa krūŗu iekŗieni, kā ar āmuru un kalnu reizē, un viņŗ skrien ne ar mazāku spēku, kā ir skrēŗis tanī pirmdienas rītā, kad netaisnība bija sākusies.

Boņs jau ir pakalnā, un tanī pašā brīdī nākoŗajā pakalnā iznirst pazuduŗais punkts, bet tagad tas nav vairs tikai punkts, tas ir audzis milzīgā steigā un tagad jau skaidrs un liels, un saules apmirdzēts ap visu trakā skrēŗienā izstiepto augumu. Tas, ŗo tagad Boņs redz un pazīst, no viņa krūtīm izrauj tādu klie-

dzienu, kas ar atbalsīm noskan pār visiem apkārtnes siliem, birzīm un kalniem:

„Žik! — Žik! — Žik! —”

Nu vairs viņus abus šķir tikai ieleja.

Žiks, laizdamies lejā no pēdējā pakalna, un Boņi pamanījis, izrej tik dīvainas skaņas, ka tas nevar būt ne rējiens, ne kauciens, ne smilkstiens, bet tas ir kaut kas nedzirdēts, jaunā balsī izkliegt. Tas varētu būt raudiens un dziesma reizē.

Vēl mirkli skrien viņi abi. Tad turpat sazēlušā linu tūruma vidū saklūp viens ap otru. Žiks elsodams pieslejas Boņam pie pleciem un ar karstu drebošu mēli piegrūž Boņam pie zoda. Boņš vairs nespēj ne parunāt, ne kājās nostāvēt. Viņš turpat apsēstas, apķer Žikam abas rokas ap kaklu un viņa lūpas sāk raustīties. Žiks, arvien vēl elsdams, laiza viņa rokas, seju, plecu un visur, kur vien pagadās.

Pirmais brīdis ar savu lielā smagumā tīto skais-tumu ir pāri. Boņš pietrūkstas.

„Iesim, Žik! Tev gribas ēst. Zinu, tev ļoti gribas ēst.”

Viņi skrien abi blakus, viens otrā skatīdamies, it kā lai neizlaistu no acīm un viens otru nepazaudētu vairs. Žiks ir tik noputējis, skujām un lapām pievēlies un izkrities. Tikai viņa acis līksmo tāds spožums, it kā tur atmirdzētu daudzu, pār viņu iedegtu uguņu gaisma.

Pie vītola Boņš sāk dot Žikam pa nelielam gabalam maizes un gaļas reizē.

„Ēd lēnām, Žik. Citādi var saslimt pēc tādas ilgas neēšanas, zini.”

Viss, ko Boņš pasniedz, pazūd Žika mutē jau pūsmirklī. Pirmo lielo izsalkumu apmierinājis, Žiks jau sāk kustināt asti divreiz, kad Boņš viņam kaut ko vaicā.

„Tagad, mans žik, nāc man līdzī pie rūcīša padzerties un stāsti, kā tu varēji atkal atrast mājas? Tu biji vairāk, nekā septiņdesmit kilometru projām no šejienes. Vai, žik. Tas ir pavisam citā debess pusē. Tur pat saule nelec tā, kā te, Pāvulānos.”

Žiks, palacis ūdeni no rūcīša straumes, kas lēkā pa akmeņiem, klausās sava drauga runāšanā, acis novērsis no Boņa sejas, un kustina asti divreiz pēc katra Boņa vaicājuma, it kā apstiprinādams: Tā tā lieta ir, draugs, tā tas ir, ko tu darīsi!

„Zinu, jau zinu, kā tu varēji atrast šejieni... Tu biji gan pavisam citā, svešā debess pusē, bet tu varēji atrast ceļu uz mūsējo tāpēc, ka tādas otras līdzīgas debess puses nav nekur visā pasaulē, vai nē? Tu saki, ka — pareizi? Es jau tā domāju. Otras tādas nav nekur, un nebūs!”

Boņš pats skatās visapkārt satraukts un reizē arī pārsteigts: Nē, vēl nekad agrāk viņš pats nav pamanījis, ka šie kalni visapkārt tādi mīlīgi, ka tīrumiem visādi deviņi zaļumi, ka bērzi tik balti un debesis tik zilas. Viņš satver žika ķepas un uzslīen sev uz pleciem. Tagad žika galva ir vienādā augstumā ar viņa, un viņi abi kopā var redzēt šo jauno pasauli:

„Redzi, tie bērzi, tie milži ap Pestītāja krustu, tie ar zaļajām cepurēm — kas tie par bērziem! Pa tādiem var ieiet debesīs. Tad tie otrie bērzi, kalnā aiz mājām... Vai tādi bērzi ir kaut kur citur? Nav! Tu arī saki, ka nav? Pareizi! Taisni šo bērzu galus tu redzēji arī no tās svešās debess puses, kādā kalnā pakāpies... Tu saki — jā? Es jau tā domāju — ka taisni šo bērzu galus tu būsi redzējis, saulei lēcot. No tā tev ceļš bija skaidrs un tu zināji, kurā pusē ir mūsu debess puse, vai nē? Tā tu sāki skriet un meklēt ceļu uz mājām. Tu pats arī tā saki? — Es jau

domāju, ka tā bija, ne citādi... Tad, paskaties, vēl — vai kaut kur citur ir tik zeltaina dūmaka uz priežu siliem kalnos un uz eglainēm ielejās? Nekur tādas nav. Arī to tu zināji. — Tad paskaties vēl, žik — mūsu kalni! Redzi, šis pats Gaura kalns, tādu ieliektu muguru kā zirgam, kur sedlus uzlikt. Tur uz kreiso pusi — Kalvja kalns. Naktīs reizēm vēl arvien tas muižas laiku kalvītis kaļot un kaļot, kamēr nokalšot visiem ļaundariem galvas... Vēl tālāk — Zobenu kalns un Dvēseļu kalns — visi viņi ir ar pleciem un galvām, stāv kā sargi un stiprinieki. Arī tie visi ir mūsu debess pusē... Un uz ceļiem te, redzi, kas ir te — balta smilts, nevis kāds puszīls, vai pussarkans māls, kā tanīs nabaga Patalčos, kur tevi bija aizveduši... Protams, tu zināji arī to, ka tikai mūsu debess pusē rītos un vakaros balsis tik ilgi un skaisti skan, ka nevar ne atklauties? Kad tu rej, vai Bibuks dzied, te balsis ilgi turas gaisā, it kā tām tur zilumā būtu kāds plaukts, uz kā uzņemties. Vai tu esi dzirdējis, kā Bibuks dzied? Tu saki, ka — jā? Tad tu man esi vēl lielāks draugs. Un Bibuks ir mūsu abu draugs, vai nē? Šovakar mēs abi paklausīsimies vēl kā viņa dzied. Viņas dziesmām gan skanēšana, ka sirds var izkust, es tev saku, žik.”

Tad Boņs apstājas žikam stāstīt, jo viņš tā kā nav īsti drošs, vai no Bibuka dziesmām var arī suņa sirds izkust? Viņam tā kā negribētos, ka no Bibuka dziesmām varētu izkust arī vēl kāda otra sirds, kaut arī tā būtu suņa. Boņs paskatās žika acīs un viņā iesilst tāds mīlīgums pret pazaudēto un tikko atradušos žiku, ka viņam nav žēl pat tā, ka Bibuks ar savām dziesmām kausētu arī žika sirdi.

„Labi, žik, lai izkūst arī tava sirds, kad Bibuks dziedās. Dēļ tevis man nav žēl, tu esi mans draugu draugs...”

Saule jau sāk norietēt. Visā debess pusē ap Pāvulānu tīrumiem tālāk uz saules rieta pusi zilums rotādamies jaucas ar sārtām tālumu ugunīm, un zilga vakara dūmaka pār bērziem, siliem un kalnu mugurām sedzas lēniem viņiem.

Kāda vīra balss aiz bērzu baltuma un zaļuma sāk dziedāt par tumšu nakti un zaļu zāli, un Boņs klausās un pazīst, ka tā ir Tanča balss. Arī Žiks, paklausījies, sāk aizgūtnēm riet, un viņa priecīgā balss skan ar tālām atbalsīm, kā vara taure, pār visu apkārtni.

„Žik, tagad iesim mājās!” Boņs sauc. „Tevi vairs neviens neaiztik un nedos svešiem.”

Žika skanīgo riešanu ir paspējuši sadzirdēt arī visi citi mājinieki. Pie vārtiem Boņi un Žiku sagaida visa Pāvulānu saime.

„Paskat, paskat,” saka Malvīne. „Mūsu Boņs šodien nāk ar savu žiku atpakaļ, kā Napoleons ar savu generāli.”

21.

Gaura kalna malā, aiz vecā ciema vietas, ir kāda vieta, kas ļoti patīk visām meitām — Annai, Zuzei un Malvīnei. To Boņs atceras jau no nezin kuŗa gada. Kad šodien viņas atkal sāk runāt par Pakavu, tad Boņs zina, ko tas nozīmē: viņas grib dāncot un ar puīšiem pasmieties. Un Pakavs ir tā vieta, kur tādās lietas notiek — dāncošana un pasmiešanās ar puīšiem. Tik daudz jau dzīvots ir ar meitām kopā, ar tādām pašām, kā ar Malvīni, Zuzi un Annu, domā Boņs, bet tu, cilvēks, nekā nevari un nevari saprast, kur meitas

var ņemt tik daudz tās smiešanās: Kā tik satiek puiši, tā smejas vienā smiešanā, it kā šis būtu jau sācis šo kutināt pie sāniem. Šis ne kutina, neko. Viņas var smieties tāpat vien, no tīrā gaisa.

Boņam jau tā gribas Malvīnei, vai Zuzei pavaicāt — kā īsti ir ar tādu smiešanos no tīra gaisa? — bet viņam ienāk prātā, ka šoreiz ar meitām vajadzētu tā ar labu vien. Kad viņas ies uz Pakavu, arī Boņam gribētos līdzī, bet ja ar meitām naidā, tad šis var pakliegt mātei: Ko tas susuris velkas līdzī? Un darīts. Jāsēž mājās kā mazam bērnam. Tāpēc — labāk ar labu.

Tagad nav grūti iztikt ar labu, jo visādā veidā mājās ir iestājušies labāki laiki: Žiks ir atgriezies un strīdēšanās un bāršanās par to, kuŗš ir bijis vainīgs pie Žika atdošanas uz Patalčiem, ir beigusies. Arī Boņam nevienu nav vairs jāsauc par zagli, vai ubagu. Ubagi un zagļi, tie abi Patalčos — ir, bet ko tur vairs par to runāsi, ja māte negrib un Žiks ir jau mājās. Lai lieta būtu droša, ka Lidija ar Jezupu neatbrauc pa nakti Žiku nozagt pa otram lāgam, Boņš pāris sākuma naktis ir gulējis kopā ar Žiku, šķūnī. Tā kā vectēvu neizdodas pierunāt pāriet pa nakti uz dzīvi pie Žika, tad Boņš ir atkal atgriezies uz klētiņu, pie vectēva. Tā nu tās lietas iet. Arī tēvs tagad ir runīgs un laimīgs, jo lietus ir lijis, cik vajag, un viss aug griezdamies — lini esot kā kārkli, mieži kā vāles, rudzi — jau vīra augumā. Viss ir uz labo. Ja kādas labas lietas notiek, tad tās nenotiek bez nekā, tas Boņam ir skaidrs, jo pie labām notikšanām jābūt klāt kādiem laba darītājiem. Kad laba darītāju nav klāt, tad raģainais ar savu asti sāk vicināt pa cilvēka vidieni un tad tik sākas! Žika atgriešanu, droši vien, nav neviens cits izdarījis, kā tikai svētais Juris. Labi, ka

ar viņu tika salabts laikā. Lietus būšanu ir nokārtojis svētais Antons, par to nav runas. Bet to, ka visi mājnieki tagad tādi priecīgi, laimīgi, mīlīgi, un ka visiem tāds labs prāts, to neviens cits nevar būt izdarījis, kā tikai pati Dievmāte. To cits neviens nevarētu arī izdarīt. Dievmātei tā nieka lieta. Viņai tikai vajag pacelt roku un pasvētīt uz to pusi. Ja gadās kāds īsts nelaba prāta sarauts un uz visiem naidīgs cilvēks, tad Dievmātei jāiet pie tāda tuvāk un jāuzliek savu roku uz viņa pieres tā, ka viņš neredz. Un Dievmātes roka nelabo prātu izsilda ārā no tādas galvas uzreiz. Vec-tēvs visas tādas lietas zina, viņš ir tāds cilvēks. Tas nav viss, ko Dievmāte dara. Viņa pastaigā arī pa tīrumiem. Kuŗu tik pusi pa tīrumiem viņa pasvētī, uzreiz rudzi sāk ziedēt sudrabainiem dūmiem, un tāda sudrabaina ziedēšana ceļas līdz debesīm. To Boņs ir šodien pat redzējis savām acīm: rudzi zied tādiem sudraba mākoņiem, ka aiz tiem ne mežu, ne kalnu redzēt.

Par šo ziedēšanu pārdomādams, Boņs ieiet istabā un pamana, ka Malvīne darbojas ap kleitu un blūziņu gludināšanu. Lielajā gludināmajā dzelzī čaukst kvēlošas ogles.

Ilgī ar Malvīni naidā būts, domā Boņs. Vajadzētu viņai kaut ko labu izdarīt. Viņš domā un domā, un nevar tik viegli izdomāt, kas tas tāds labais varētu būt.

„Malvīn, es papūtīšu ogles, lai tavs gludeklis būtu karstāks,” saka Boņs, siekalās apmērcētu pirkstu piedurdams pie gludekļa.

Malvīne ir tīri pārsteigta par tādu Boņa draudzību.

„Tu esi labs puika, ja jau tā. Man ies ātrāk, ja tu palīdzi.”

Un Boņs pievelk ar lielu gaisu abus vaigus kā balonus un pūš gludekļa ugunīgajās durvīnās tā, ka galva sāk sāpēt.

„Boņuk, ja tu tāds labs, tad atnes man riekšavu ogļu. Pagrāb turpat no maizes cepļa priekšas.”

Boņs atnes riekšavu melnu, melnu ogļu. Malvīne atver gludekļa vāku un Boņs uzber citu ogļu liesmām virsū savu melno riekšavu. Tad viņš apskatās un papēti gludekli. Tas izskatās gandrīz tāpat, kā tā mašīna, kas velk visu vilcienu: tam ir skurstenis un kūp, tur tāpat ber iekšā ogles, vajadzētu vēl tikai rīteņus pierīkot, tad tas varbūt pa Malvīnes blūzēm un krekļiņiem sāktu braukāt pats no sevis.

Drīz kaut kas cits ir Boņam prātā: „Malvīn, vai tu esi Dievmāti redzējusi pa rudzu tīrumu staigājot? Kad rudzi zied.”

Tas tik ir jautājums. Par to pat Malvīnei ir ko pabrīnēties: kas tik tam puikam neienāk prātā?

„Dievmāti? Viņa staigājot gan, bet es neesmu redzējusi.”

Ja tu Tanci satikusi, tik daudz nesmietos, tu redzētu, domā Boņs, bet noklusē. Bibuks ar lielajiem puišiem nesmejas, tāpēc viņa ir redzējusi.

„Kur tu taisies iet, Malvīn, ja tu tā gludinies?” Boņs vaicā jau pienācis tik tuvu, ka varētu pasniegties un noglāstīt Malvīnes elkoni, ja viņa nebūtu laba diezgan tāpat vien.

„Kur es iešu? Rīt ir svētdiena. No rīta uz baznīcu. Tad — pēcpusdienā, nezinu. Varbūt uz Pakavu — Varbūt tu arī gribētu nākt līdzī? Anna, Zuze arī ies.”

Boņs palecas trīs reizes uz augšu un kliedz:

„Iešu, iešu, iešu! Dancošu, dancošu!” priecīgi, tā priecīgi burbuļodams, viņš izdanco no istabas.

Un svētdienas pēcpusdiena ir pienākusi tik ātri.

Anna ar Zuzi iet pa priekšu, bet Boņs un Justs, ar Malvīni vidū, aiz viņām. Boņam gandrīz acis apreibst tādā cilvēku barā skatoties — kas Pakavā ļaužu sa-nācis! Kleitas mirdz kā puķes: sarkanas, dzeltenas, zilas, baltas, sūnu un smilšu krāsā. Un kurpes — melnas, brūnas, un pat — baltas! Tādas kā kāzās.

Pakavu varbūt par Pakavu sauc tāpēc, ka ap šo laukumu ceriņi un jasmīni sastādīti tādā pakava lokā. Ar šo laukumiņu šopavasār ir šis un tas izdarīts. Tīri jauni baltu dēļu soli salikti visapkārt, tādi uz zemē ieraktiem stabiņiem, un visa zāle pa laukumu nopļauta un aiz ceriņiem smaržo jaunais siens.

Boņs apskatās — Bibuka te vēl nav.

Knibinu Pēteris ir te. Tuteņu puikas. Domcānu Paulīne arī. Un Boņs atstāj savas sievietes, un Justu parāvis pie rokas, saka:

„Nāc, izskatās, ka tiem jau ir prātā kādas labas būšanas.”

Izgājuši aiz ceriņu pakava, pie Knibinu Pētera un Tuteņu puikām, viņi visi vispirms iztausta viens otram spēkus, gudrību. Aizliek neredzot kāju aiz muguras. Pavelkas pirkstos. Tad Boņs pastāsta par žika zagšanu un viņa brīnumaino izglābšanos.

Knibinu Pēteris ierunājas:

„Vai tu dzirdi, Boņ, ko tavs un mans tēvs runā?”

Nē, Boņs pat nezina, ka te viņa tēvs būtu atnācis. Tomēr — viņa balss ir te.

Tad viņš kopā ar Knibinu Pēteri un brāli Justu, pašķir ceriņu krūmu un sāk klausīties.

„Tas resnais visur grozās apkārt, kā lidaka un skatās — kur tik kādu mazāku aprīt,” tas ir Knibinu Pētera tēvs, kas tā saka.

„Daudz reižu man tā vien licies, ka ritenis nupat, nupat zem viņa salūzīs, kad viņš laiž no kalna lejā

uz Mūrdulu. Kā par brīnumu — ritenis pačīkst, pačīkst un iztur,” tā kaut ko runā Boņa tēvs.

„Tagad acis esot metis uz Domcānu atraitnes zemīti,” ierunājas Caru Salimona balss. „Ir dzirdēts, ka Domcānietes zemīti, tos piecus hektārus, par pārdiēm taisoties pārdot. Kā tik to padzirdis, tā šis resnais Kazačs ar savu riteni tūlīt sācis pa Domcānu tīruma malu braukāt. Un redzēsīt — nepaies ilgi, viņš norīs arī šo gabalu.”

„Vai kāds lai saprot, kam viņam vajadzīga tāda parādos un nelaimēs kritušo zemju pirkšana? Viens pats cilvēks. Jau tā nobarojies, ka nevar vairs savu augumu panest. Esot te gan kaut kāda, tāda kā pasieva. Ļaudis runā, ka otra pasieva esot šim Rīgā, kas to zina. Šis tik te uzpērk linus, tirgo dzelzi un grābj tik katru zemes gabaliņu, kad tik pamana, ka kāds cilvēks palicis vājāks. Man viņš nepatīk,” nosaka Boņa tēvs.

„Man arī nē,” pačūkst Justs, pagriezies pret draugiem.

Lielie savas runas par Kazaču atsāk atkal.

„Tādus, kā šo resno Kazaču, vajadzētu pakārt egles galā un pažāvēt saulītē, lai atkūst kāds spainis tauku. Tad varbūt arī cilvēku žēlums varētu pietikt pie viņa sirds,” asi nosaka Knibinu Pētera tēvs.

Boņš ir pamanījis pašu šo Kazaču. Viņa jostas vieta ir platāka par viņa pleciem. Salmu platmale galvā, sarkanas, ar nezko slapju un spīdīgu iesmērētas ūsas, un to gali sagriezti tādos kā likos ilenos. Viņš tur grozās starp jaunajām meitām, glāsta savu pazodi un mirkšķina acis.

„Redzat, redzat kur viņš ir, tas — Kazačs,” Boņš parauj pie rokas Justu un Knibinu Pēteri, un viņa paša balsī ir naidīgs uztraukums.

„Mēs viņam kādu dienu parādīsim!” apņēmīgi atbild Justs. „Gan viņš dabūs redzēt, kā — zemes pirkt, gan redzēs!”

„Ko mēs viņam parādīsim?” vaicā Boņs.

„Velnu,” saka Justs.

Tas, ko Boņs pamana nākošajā mirklī, viņam liek aizmirst visu citu uz vietas. Viņš klusām atdalās no puiku pulciņa un stīvām kājām un tādām kā apsvilušām acīm iet klāt, lai redzētu, vai tas var būt tiesa, ko viņš ir pamanījis. Tur ir Bibuks. Tas būtu nekas, ka tur būtu tikai Bibuks, bet briesmas ir tās, ka viņai blakus iet kaut kāds jauns puisis, un reizēm viņai tur roku ap vidu, ar otru roku tur Bibuka roku, un Bibuks viņam nemaz nevelk pa galvu; viņa nav atradusi tādā reizē nekā prātīgāka darāmā, kā tikai smieties un smieties, tāpat, kā to dara Anna, Zuze un Malvīne, tāpat kā to dara visas meitas, kas ir sievietes. Bibuks līdz šim nekad nav bijusi sieviete, Bibuks ir bijusi Boņa Bibuks. Un kas gan ir tas tāds atnācis, kas ar viņa Bibuku var tā, gan šitā? Tad kā uguns svītra Boņam iekrīt acīs: Aleksis! Tas būs tas Aleksis, tas Dakuļu Aleksis, no Cerīņiem, tas, kuŗa mājai greizs jumts, kas pats neglīts, kam koka kāja, kas ir vecs, kam akā tāds ūdens, no kā var nomirt! Tas ir tas pats! Nav vis šis, kas te velkas Bibukam blakus, nav vairs nekāds izrunātais Aleksis, bet viņš ir no tiesas, viņam ir kurpes, mati un rokas, un ar savām rokām viņš tagad tur sagraibis Boņa Bibuku!

Labu laiku Boņa sirds sit tik ātri, ka viņš nevar skaidri domāt, ko tādā reizē lai dara. Nekad agrāk dzīvē viņam tādi Alekši nav maisījušies pa kājām. Tāds kā aizsmakums un sausums rodas kaklā, gribas tā kā zemi plēst, tā kā raudāt. Tad Boņī rodas kar-

stums, un viņš zina, ka tās ir dusmas. Labi, ka tādā reizē ir dusmas, tās zina, ko Boņam darīt.

Viņš iet tuvāk un grib apskatīties, cik tas neglītais un vecais Aleksis ir vecs un neglīts. Viņi abi ar Bibuku ir apsēdušies uz sola blakus, un Aleksis arvien tur Bibukam roku ap vidu.

Vēl pirms īsa brīža Boņam patika viņa drauga Tanča un Upenieku Zigmunda spēlēšana, kad citi danco. Tancis un Zigmunds tādās reizēs spēlē pārmaiņus. Viņi nav nekādi mūzikanti, domā Boņs, lai viņi visi iet bekot! Ir tikai viens pats mūzikants pasaulē, un tas ir Izidors Akmins, lai tie citi nedomā ne viņa basās kājas noslaucīt, tā ir tā lieta un cauri!

Varēja tas viss Pakavs šodien izjukt un izkūpēt gaisā, varēja te pērkons iespert, vai kurmuļi sarakt šo zemi zem kājām, lai te neviens nevarētu dancot. Tā te vajadzēja, ne citādi! Boņs pats gribētu pārvērsties par pērkonu un par kurmi reizē.

Viņš dusmīgi rokas salicis aiz muguras pāriet no priekšas, lai tādu nieka Aleksi labāk varētu apskatīt. Kāds tad viņš ir?

Boņam sāk nepatikt viņa paša acis, jo tās nerāda tā, kā vajadzētu. Viņa acis rāda, ka Aleksis nav vecs. Tādas acis nav vis lāga, kas var rādīt, ka Aleksis ir jauns, tāds pat kā Tancis. Ko lai ar tādām, nekur derīgām acīm iesāk, kas rāda pat, ka Aleksis ir glīts, mati kā kvieši, no vaiga tīrs, ne krunku, nekā. Pa viņa pieri, pa lūpām un pa zobiem staigā priecīgs smiekls. Lai kā Boņs uzkliedz savām acīm par pareizu rādīšanu, tās kā nerāda, tā nerāda, ka Aleksim būtu koka kāja un ka viņš būtu šķībs.

Ar tādām acīm labu tu nevari iesākt, kad tev ievajagas, nošņāc sevī Boņs un iet atpakaļ. Viņš apiet no otras puses, tā lai Bibuks viņu redzētu. Ja viņa

redzēs, viņa sāks arī runāt, un tāds Aleksis tad varēs svilpot pa gaisu. Viņš ir jau gandrīz pie paša Bibuka pleca, Bibuks pat paskatās uz Boņi, bet viņa nesaka ne vārda, jo tik ļoti ir aizņemta ar klausīšanos Aleksī un ar smiešanos, kad viņš kaut ko saka. Ja nu Bibuks ir tāda nelaba gara apņemta un neredz Boņa godīgu parādīšanos, Boņa rokas un kājas sāk zināt, ko darīt tādā reizē. Kājas sāk lakstīt un rokas mētāties turpat Bibukam un tam — acis lai rāda, vai nerāda — vecajam prusakam, ar koka kāju — gandrīz pie paša deguna. Arī tas viņiem nekas, viņi Boņi neredz.

Ja tā, tad tā. Boņš iet. Jauna dusmu porcija dod prātu un padomu. Boņi kāda balss, no paša dziļuma, sāk runāt: Atceries, tur aiz ceriņiem ir nomesta koka kastīte un tanī ir tādas kā tīra sudraba naglas. Tievākas un resnākas. Paņem vienu, tādu paprāvāku un tad uz pirkstgaliem pieej pie šiem abiem. Tas greizais, vecais, koka kāja, un tas visādaais sēž, savu sēžamo pārstūmis atpakaļ pāri pār ēvelēto solu. Tad tu ej ar to naglu no mugurpuses, nomērī un tad — ņirkš! — viņam gurnā.

Boņam ir nagla rokā un viņš iet pirms tādiem lieliem, pēc tam durstīgiem soliem. Iet arvien tuvāk un ir klāt. Viņa roka ar naglu sāk tā kā drebēt, bet balss Boņi saka: Viņš tavam Bibukam tur roku ap vidu un viņu smīdina.

Šī balss tad parauj Boņa roku un naglas gals sparīgi atsitās pret Alekša biksēm. Viņš pietrūkstas un ātri pagriežas atpakaļ.

„Puika, kas tev prātā?” viņš vaicā, un neizskatās, ka prastu pat lāga sadusmoties.

Pagriežas atpakaļ arī Bibuks.

„Boņ, ko tu tur dari?” viņa vaicā, nesaprazdama, kas par lietu.

Boņs neatbild ne vārda, tikai sakož zobus un metas bēgt.

Viņš skrien neatskatīdamies, kamēr pamana savu māju zaļos vārtus.

Ticis savu māju tuvuma drošībā, Boņs atver savu un apskatās. Pār visu viņa delnas platumu un vēl tālāk, guļ sudrabainā nagla. Nekas, tā ir laba nagla, domā Boņs, jāpaglabā, varbūt, ka var ievajadzēties vēl. Šis tāds tur sēž kā siena kaudze uz balta dēļa un ar savām acīm taisās vai durt nost Bibuku. Es kā šim reizīti, tā šis uzreiz palecās. Laba nagla!

Boņs apsēstas uz akmeņu grēdas dārza galā, viņa sirds sitieni ir palikuši klusāki un viņš dzird atkal mūziku, kas te atnāk no Pakava. Viņa pašā dziļumā sakustas tāda balss un tā nemaz nav tāda balss, kas Boņam runātu pa prātam. Tā kliegz vienā kliegšanā: Boņ, tu atkal esi sācis darīt nelabus darbus! Boņs atkliezd pretim: Nekā nebija! Vai tad es vien pasācis tos nelabus darbus? Tas koka kāja bija pirmais, kas tos iesāka. Vai viņš neaplika roku Bibukam ap vidu? Vai viņš ar otru roku neturēja viņas roku sagrābis kā lācis? Un ko — vai arī pati Bibuks nav metusies uz nelabiem darbiem? Vai viņa puisī satikusi nesmējās visu laiku? Un tas nav nekāds labais darbs — tā ar puisīem smieties!

Paturējis savu domu smago pieri abās rokās, Boņs atmet ar roku: Es visu laiku domāju, ka tu, Bibuk, būsi redzējusi Dievmāti, tāpēc, ka tu nesmējies ar lielajiem puisīem. Tagad vairs arī tev Dievmāti neredzēt. Nekā.

Rūgtums un nemiers Boņī skalojas no papēžiem līdz acīm, un reizēm pat liekas, ka viņam kaut kas neganti sūrkstētu pakrūtē. Dvēselē būs sākusi rasties sāls, Boņs padomā. Arī Salimons ir tāds cilvēks, kas

niekus nerunā gan. Viņš bija teicis, ka bēdām uznākot, dvēselē rodoties sāls kārtā un graužot.

Šī sāls Boņi grauž arī otrajā dienā no paša rīta. No tādas graušanas kāpj ārā viena un tā pati doma: Vai tik pa šo nakti tas Aleksis jau nav aizvedis Bibuku projām?

Pa kartupeļu vagām Boņs aiziet līdz Mūrdulai, pārbrien pāri un pagriežas uz Degļu ganāmpulka aploku. Tur ir stidziņa, pa kuŗu katru pusdienas laiku Bibuks nāk savas govīs slaukt. Apsēstas aploka malā un gaida. Bibuks nenāk un nenāk, un laiks ir tik bezgalīgs, ar nemierīgu dunēšanu pilns.

Nē, tā te nekā nesagaidīs. Jāiet tuvāk pie Bibuka mājām. Boņs atnāk Bibuka māju pašā tuvumā, noslēpjas aiz lazdu krūma un klausās un vēro, kas notiek Bibuka māju pagalmā. Skan izkopts asināšana. Tas ir Bibuka tēvs, kas rikojas. Ne Bibuks pati, ne arī viņas mazākās māsas neparādās pagalmā. Un Boņam metas skumīgs prāts. Projām vien būs. Boņs ielien lazdu krūmā un ēd mīkstos, skābos zaķa kāpostus.

Tad pēkšņi dzird atveramies durvis un tanīs stāv Bibuks. Ar vienu šalcieni lielais bēdu smagums no Boņa pieres ir projām: Bibuks vēl nav projām, viņa ir te un ļaundaris nevar vis tik viegli viņu sagrābt savās rokās! Tikai tādu mazāku bēdu sitieni arvien vēl sāp viņa krūtīs: Tas ļaundaris tomēr ir pasaulē, un Bibuks ar viņu smejas un nesit viņam pa pieri, kad šis ar savām rokām tinas Bibukam apkārt.

Bibuks paņem pagalmā uz žoga pakārto slauktuvi un nāk uz šo pusi. Boņs metas no lazdu krūma ārā un pa grāvi laižas uz upes pusi.

Pie upes viņš apstājas un elsojienus valdīdams, kāpj no grāvja ārā un it kā nekad nebūtu bijis Degļu

māju tuvumā, svilpo un reizēm iekliedzas. Tad skatās, vai Bibuks jau ir tik tuvu, ka viņu varētu redzēt un dzirdēt. Kas viņam par daļu redzēt Bibuku, nē, viņš nemaz neskatās uz to pusi, no kurienes nāk Bibuks. Lai Bibuks ir tā, kas skatās, redz un dzird. Lai tik viņa rauga neredzēt, domā Boņs, lai tik viņa rauga!

„Boņ, vai tu tas esi, kas ar savu balsi taisās debesīs caurumu iesist šorīt?” sauc Bibuks, bet Boņs neatbild un skatās, vai Bibuks nāk tuvāk. Viņa nāk. Redzi, ka tu nāc, nāksi gan, nevari vis nenākt!

Viņa ir jau tuvu un Boņs paceļ galvu. Un redzot Bibuku tik tuvu, Boņa acīs sāk mirdzēt septiņas priecīgas gaismas atkal. Bibuka mati ir tik gaiši un zeltaini, un viņas vaiga bedrīte danco pati ap sevi, kad Bibuks smaida. Un viņa smaida.

„Kas tev tur vakar bija ar Aleksi?”

Tā ir pirmā lieta, ko Bibuks šodien Boņam vaicā. Un Boņa priecīgā gaisma uz vietas paliek melna. — Alekšis?

Bibuks uzreiz grib kaut ko zināt par Aleksi? To viņa var dabūt. Tūlīt un uz vietas. Boņs tādu zināšanu viņai var dot.

„Tāds Alekšis ir. Greizs! Ar vienu aci! Vecs! Neglīts! Ar vienu koka kāju! Tāds prusaks! Viņam rūc vēders kā zirgam! Viņa mājas jumti ir neglīti un šķībi! Viņa dziļajā akā, no zemes rautais ūdens ir nelabs. No tā var nomirt! —”

Bibuks ir nolikusi piena spaini zemē un skatās Boņī lielām acīm un muti vaļā. Vārdi no Boņa mutes nāk kā akmeņu spridzināmie sprādzieni un visi krit uz Alekša galvas.

„Kas tev tādas lietas stāstīja?” pārsteigta vaicā Bibuks. „Kur tu visu to ņēmis, ko te saki?”

Kur Boņs to ņēmis? Kur viņam to vajadzētu ņemt? Viņš vienkārši zina, ka tā tam visam ar Aleksi vajadzētu būt, un — skaidrs!

„Es pats zinu!” Boņs atcērt, metas apkārt un skriešus pārbrien upi.

„Kur tu aizskrien?” sauc Bibuks. „Boņ, pagaidi! Boņuk...”

Boņs vairs neklausās. Pārskrējis upi, viņš iemetas uz mutes kartupeļu vagā un raud. Labi, ka kartupeļi saauguši tik lieli, ka pasaule neredz.

22.

Ganos iešanas raizes ir mazinājušās kā Boņam, tā arī Justam, jo ap vienu daļu ganību tēvs ir jau pabeidzis apsist aploku. Un tā gadās, ka vienu un otru dienu govīs un aitas tiek ļauts ielaist aplokā un tur tad tās var ganīties pēc savas patikšanas. Tomēr tēvs neļauj aplokā atstāt ganāmpulku visu laiku, grib lai nenoēd zāli līdz saknēm. Vajagot tai ļaut ataugt.

Par tādiem tēva lēmumiem Boņam sasāp sirds reizēm no pašas iekšienes: it kā viņam tik vien tagad būtu par ko domāt, kā par zāles ataugšanu? Cikceram taču nevar nest cukura graudus par velti. Par to lai viņš mācās skriet kā zibens. Ar Cikcera skriešanu viss būtu jau kārtībā, ja tik Domcānu Paulīne nenāktu virsū kā miegs. Kad tik viņa pamana, tā tūlīt klāt un grib Cikceram mugurā. Bija savas bēdas ar Paulīni, kad viņa bija kā meitene. Tagad, kad viņa grib vai katru dienu sēdēt Cikceram mugurā, un ir pārvērtusies par tādu kā par puiku, ar Paulīni ir vēl lie-

lākas bēdas. Varētu viņu pasūtīt nātrās, bet kā tu vari sūtīt, ja viņa tik stingri ir tevi nozvērīnājusi pie paša svētā Antona. Tad atkal būs naidis ar svēto Antonu. Labāk jau pa labam ar Paulīni te ganībās un ar Antonu debesīs.

Pēc tās Bibuka vaicāšanas par Aleksi, Boņs ir dusmīgs uz Bibuku. Ja viņa tāda, tad nevajag. Tikai katru vakaru, ap saules rieta laiku, Boņs skrien aiz dārza un klausās, vai Bibuks nedziedās atkal? Ja kādu vakaru nedzied, tad Boņs klausās, vai tur neat-skanēs tā koka kājas balss? Vai tik šis nav atlavījies pie Bibuka? Tā pati labā nagla Boņam stāv nolikta zābakā, kopā ar naudas maku, katrai vajadzībai. Ja tikai Boņs viņu, to slīmestu, noķertu pie Bibuka, tad vēlreiz parādītu tādām, ka naglas var iedurt netikai alkšņa vai kārkla mizā, lai nedomā!

Reizēm Boņam liekas, ka viss atkal būtu sācis iet tā, kā nemaz nevajadzētu. Varbūt tas ir tā tāpēc, Boņs domā, ka esmu solījis un melojis pašam Pestītājam. Šmuškina nazis stāv kabatā kā stāvējis.

Vakarā atskrien Knibinu Pēteris un šoreiz viņi abi kaut ko ļoti slepenu pārrunā ar Justu.

„Ko jūs abi tā čukstaties?” Boņs uzkliedz, jo viņam nemaz nepatīk tāda aiz muguras runāšana.

„Nekliedz kā bērns!” atcērt Justs. „Ja māki turēt muti, tad dabūsi zināt, ja nē, tad nekā.”

Tā Boņi saukt par bērnu — tas ne no vienas mutes nav dzirdēts jau no tādiem laikiem, kuŗus nemaz vairs nevar atcerēties. Justs tā iedrīkstas viņu saukt, un vēl par brāli skaitīties?

Boņs pacēlis abas rokas, metas Justam virsū un ar abām dūrēm sit Justam pa plecu.

Justs viņu nogrābj pie kakla, saliec likumā, ar pieri gandrīz pie pašas zemes.

„Padosies?”

„Nepadošos!”

Labi, domā Justs, vari dabūt arī mazliet vairāk skolas.

Viņš nostiepj Boņi smiltīs uz vēdera un pats uz-
sēstas viņam uz muguras.

„Padosies?”

„Nepadošos!” atkliedz Boņs un rauga spert, sist,
kost, bet Justu nevar un nevar aizsniegt, jo viņš sēž
kā akmens uz muguras.

„Laid,” saka Knibinu Pēteris. „Pastāstīsim to
lietu arī Boņam.”

Justs Boņi palaiž. Boņs pietrūcies un smiltis no-
purinājis, iesit Justam divas paša sāpju remdināša-
nas reizes un saka:

„Tagad miers.”

Un Knibinu Pēteris sāk stāstīt:

„Piekdien uz Salāniem atbrauks miglas bildes.
Varēs skatīties tikai trīs dienas: piekdien, sestdien
un svētdien. Sestdien un svētdien manas dienas ganos.
Iesim visi piekdien. Jūs savas govīs un aitas varat
salaist aplokā. Rādīšot visu ko — tīģerus, krokodīļus,
lauvas, valzivis, kas tik lielas kā kuģi, un kuģi tik
lieli, kā mājas. Rādīšot arī jūru. Visu ko, visu ko...”

„Runā klusāk,” Justs apsauc arī Knibinu Pēteri.
„Mūsējie var noklausīties... Mēs iesim gan, bet tā,
ka nezina.”

Kuģu un jūru un tīģeru redzēšana Boņam ir jau-
na lieta un to visu ļoti gribētos nepalaist gaŗām. Ziņ-
kāriība viņā sāk sisties neganti un tik platiem spār-
niem uzreiz, ka tie sniedzas pie pašas Boņa sirds un
to kutina un kārdina.

„Iesim. Iesim. Just, iesim.” Boņs lūdzas un rausta
Justa piedurkni.

„Klusu!” Justs aiztaisa viņa muti ar delnu. „Es teicu, ka iesim, tad iesim.”

„Paulīne arī grib reizē...” bēdīgi novelk Knibinu Pēteris un paskatās uz Boņi. „Viņai šoreiz brīvā diena ir piektdiena.”

„Tu esi izplāpājis vispirms sieviešiem, tikai tad te nāc,” Justs atmet ar roku un aizgriežas.

„Paulīne ir jāņem līdzi,” Boņs aizstāv Paulīni un viņa balsī skan bailes, ka Justs nebūtu ar mieru Paulīni ņemt līdzi. Ja Paulīni neņem līdzi, tad Knibinu Pēteris un viņa zvērests ir pagalam. No tā var nākt visādi nelabumi.

Boņs paskatās brāļa Justa sejā. Tur ir tikai saboztas lūpas un krunkās savilkts deguns, un nav nekādas zīmes no tās žēlastības, kas būtu vajadzīga Paulīnei.

Boņa piere sāk nosvīst no domāšanas.

„Paulīne ir laba meitene,” viņš izgrūž.

Justs pastiepj pret viņu garās lūpas.

„Tu tas esi, kas saka, ka Paulīne laba meitene? Vai tu, Boņ? Tu ar viņu kaujies katrreiz, kad tik satiekaties.”

Ja Paulīni neņemtu līdzi, viņa dusmās vēl varētu izstāstīt nevien par Boņa un Knibinu Pēteris mērīšanos pie upes, bet arī par to, ka Boņs viņai tagad gandrīz katru dienu ir ļāvis jāt Cikceri.

Pa šo laiku Boņa pierē ir iekritusi atpestītāja doma.

„Paulīni vajag žēlot. Vai nedzirdējāt, ka tas Kazāčs grib Paulīni un viņas māti izdzīt no mājām un pats paņemt viņu zemi?”

Justs satrūkstas kā atmodināts.

„Vai es teicu, ka Paulīni neņemsim līdzi? Es nemaz tā neteicu. Tā ir — Paulīni vajag žēlot. Un to

Kazaču!... Vēl neesmu izdomājis, ko mēs darīsim ar to resno toveri. Gan jau viņš savu dabūs.”

Pie visām citām labām lietām, ko Boņs ir paspējis iecerēt no gājiena uz pilsētu, ir arī tas, ka viņš varēs aiznest un atdot šmuškinam nazi, kas, patiesībā, nav nekāds zagtais, ja tā labi padomā, bet tikai tāds nazis, kas ir aizmirsies nolikt atpakaļ tanī pašā vietā, no kuņas paņemts. Vairs šis nazis Boņam nemaz tik ļoti arī nav vajadzīgs, jo tagad nav laika domāt par stabuļu griešanu, kad viens pēc otra te nāk visādi zagļi: viens zog žiku, cits taisās iesmīdināt un tad nozagt Bibuku.

Kad ir svarīgas spriešanas un domāšanas, dienas paiet ātri. Katru dienu ir notikusi spriešana — kā tā iešana uz pilsētu notiks: apautām vai basām kājām? Ja iet apautām, tad pašu mājnieki, vai arī kādi ceļā satiktie kaimiņi sapratīs, ka visi šie četri gājēji — Justs, Pēteris, Paulīne un Boņs iet kur tālāk, nekā pa pašu tīrumiem vien. Ja viņi grib iet tālāk, tad jau jāprasa mātēm atļauju. Ko tādā reizē domā un sarunā mātes, par to nekad nevar būt drošs.

Kā jau tas ir bijis stingri norunāts, piektdien, tikko pusdienas paēduši, visi četri salasās Gaura kalna galā, pie Jaunavas priedes.

Justs, kā jau par visiem vecākais, ir iecēlis pats sevi par komandieri, un līdzšim nav neviena, kas būtu iedrošinājies viņa komandām pretim runāt.

„Skaties, Paulīn, ka tu turētos puikām līdzī, ja iznāk kāda bēgšana,” Justs parauj Paulīni pie bizes. „Nekad nevar paredzēt, kas pilsētā var gadīties. Tu pati no mūsu skolas un tāpēc zini, kādi tie pilsētas puikas. Spēka viņiem nav, bet dūša uz kaušanos kā gaiļiem. Iet virsū kā negals. Viņi sit ar visu ko, kas gadās rokā. Pilsētas meitenes arī tādas pašas.”

„Kas no viņu dūšas,” plati nostājas Knibinu Pēteris. „Tik vien ir kā kliegšana un roku mētāšana. Kad man ir iznācis ar šiem, kā tik es velku, pajūk kā mīkla!”

„Nekā nebija,” saka Paulīne, zodu spītīgi pakustinādama uz priekšu. „Es nebēgšu. Kāpēc man jābēg. Es zinu kā ar puikām vajag. Ja tie sāk mani grūstīt, es kā tveru pie matiem, šie uzreiz gar zemi.”

Boņš klausās lielām ausīm. Tās runas par visādām notikšanām, kad tu, cilvēks, aizeji uz pilsētu, viņam ir pavisam kaut kas jauns. Ko tur bīties, domā Boņš, lai tik šie nāk. Viņš gan nebūs nekāds mīkla.

No Gaura kalna gala Salānu pilsētas jumtus un baznīcas torņus var labi saredzēt, jo aiz vienaš ielejas un vēl aiz mazāka kalna, aiz tā Balsu kalna, viss tas ir. Saulē spīd sarkani, zaļi, zilgani, zili, pelēki un vietām pat balti jumti.

„Ejam!” pamāj ar svarīgu roku Justs un gājiens sākas. Viņi visi četri metas skriešus un elsodami sasniedz piekalnes ceļu. Tad sāk iet lēnāk un viņu baso kāju pēdas mīksti pakšķ sakarsušajās ceļa smiltīs.

Justs ar Knibinu Pēteri strīdās par to, kuŗam gaŗāks solis. Boņš zina, ka viņa paša solis ir gaŗāks par kuŗa katra no viņiem abiem, un tāpēc nemaz nav vērts strīdū piedalīties. Iedams viņš glāsta ar roku mīkstās un brūni-sudrabainās ceļmalas smilgas un domā par lauvām un kuģiem, ko viņš drīzi redzēs miglas bildēs. Bet par visu vairāk viņa domās staigā ziņkāriba: kas tās tādas miglas bildes ir? Miglu viņš ir redzējis gandrīz katru vakaru. Kā var bildi ielikt miglā, tas ir un paliek tāds kā kādreiz stāstīts Tanča joks. Varbūt tas tikai joks vien arī ir, ko Knibinu Pēteris ar Justu izgudrojuši, lai visi citi viņiem ietu uz pilsētu līdzī.

Paulīne svilpodama un bizes mētādama, iet viņiem visiēm pa priekšu.

Jau viņi ir ienākuši pilsētā. Sākas dārzi, ar augstiem, krāsotiem žogiem. Arī māju jumti ir krāsoti. Pat suņu būdām jumti ir zaļi, sarkani vai dzelteni. Arī žikam vajadzēs uzbūvēt savu mājiņu, ar zaļu jumtu, nodomā Boņs. Žiks ir gudrāks par tādiem pilsētas suņiem. Viņš ir bijis nozagts, redzējis citu debess pusi, un tad viens pats atradis ceļu atpakaļ uz savu debess pusi. Tāpēc Žiks ir tādu savu mājiņu pelnījis.

„Boņ, skaties!” iesaucas Paulīne. „Te tā — ir mūsu skola.”

Boņs ir jau gājis un braucis gaŗām ne vienu vien reizi, bet nekad nav bijis tā, ka varētu apstāties un apskatīties skolu tik tuvu un pamatīgi. Tā ir būvēta no sarkaniem ķieģeļiem. Logi balti. Un jumts — kas par jumtu: spīd saulē kā sudrabs.

„No kā tas jumts?” vaicā Boņs.

„Cinka,” atbild Justs, kuŗš zina visu ko pasaulē tik labi un pamatīgi, ka Boņam tāpēc vien uz savu brāli sanāk dusmas. Nav labi, ka tev pa priekšu pinas viens tāds pārāk gudrs.

Un skolai tāds dārzs no celiņiem un visādām puķēm. Tālāk dārzā aug ozoli, kļavas un bērzi. Vēl tālāk ir ķirši, ābeles un baltās plūmes. Visa šī skolas ēka ir tik liela un skaista, kā kāda baznīca, vēl lielāka par baznīcu. Arī skolai pašā galā, virs trešā stāva ir tornis.

„Rudenī arī es būšu te,” saka Boņs un pats sev pieliek pirkstu pie krūtīm. „Nedomājiet, ka jūs vien varat iet skolā un būt tādi lielie. Šoruden es sāksu. Tā viendien teica tēvs, ka es varēšot.”

„Es tev palīdzēšu ar rēķiniem,” paiet uz Boņa pusi Paulīne.

„Man nevajag tavu rēķinu. Es pats varu savus rēķinus.”

Viņi iet tālāk un iegriežas ielā pa labi. Te ir vienīgā, lielā visu Salānu veikalu iela.

Te ir gan ko redzēt. Veikaliem ir tik platas durvis — kā pa visu sienu, un tās ir vaļā. Nekad agrāk Boņš nav redzējis tik daudz mašīnu vienā vietā. Zaļas pļaujammašīnas, ar sarkaniem sēdekļiem. Sarkana un balta vētījamā mašīna. Zaļas atsperu ecēšas. Arkli, ar zaļiem rokturiem un ar zaļiem, vēl neartiem lemešiem. Zilas piena mašīnas. Piena kannas. Zāģi, cirvji...

Boņam gribētos te pastāvēt un paskatīties ilgāk, bet Justs viņu parauj pie rokas:

„Jāiet! Nestāvi te muti ieplētis, kā ubaga bērns.”

Boņš iet un vēl atskatās atpakaļ uz daudzajām mašīnām. Visvairāk viņam patik zaļā atsperu ecēša. Tā ir tāda pati kā viņu mājās, un tēvs ir solījis, ka rudenī, pie rudzu iecēšanas, Boņam ļaus turēt grožus un iet pēc ecēšas.

Pa ielas bruģa vidu pretī skrien puiku bars un ar kokiem sizdami, ripina sev pa priekšu tādu kā stīpu, kas būtu nokritusi no kādas mucas.

„Tie visi no mūsu skolas,” saka Justs. „Es viņus pazīstu.”

Arī stīpas dzinēji ir pamanījuši Justu, Pēteri, Paulīni un Boņi. Viņi apstājas. Boņš redz, ka vairumam no viņiem tāpat basas kājas, kā viņam, Justam, Paulīnei un Pēterim. Pēc basajām kājām, tā vien liekas, ka viņi tā kā savējie vien būtu. Gaļākajam no viņiem kājās ir glītas, brūnas kurpes un zilas bikses, ar baltu jostu. Viņš iespiež abas rokas sānos un sauc:

„Eu! Just — kust! Paule — maule! Knibin — diben! Kā jūs te?”

„Darīšanās,” atbild Justs.

„Kādās darīšanās? Vai atvedāt — tur — to teļu pārdot?” zilā bikse smejas platu muti, un ar pirkstu parāda vairākas reizes gaisā uz Boņi.

Esi tu, cilvēks, šā un tā saukts, domā Boņs, tādas lietas gadās. Bet par teļu gan neviens un nekad vēl nav saucis. Boņa roka sāk cilāties pati no sevis: tādām lielmutem vajadzētu raut pa ausi! Kā tādās reizēs jārikojas, Boņs zina, nav ko mācīt. Tā tas ir mājās. Viņš ir kāvies pat ar Malvīni, un reizēm to pieveicis. Kā to dara un sāk pilsētā, viņš nezina. Rīsta karsto kamolu kaklā un mīdās uz vietas.

„Tu pats esi vēl lielāks teļš par viņu!” atklie dz Paulīne. „Tev mute kā kannas vāks, bet pakausī tikai viens prāta čaukstiens. Nekad pats nevari izrēķināt. Tikai zini kā bakstīt man mugurā: Paulīn, parādi.”

Zilā bikse saplok īsāks.

„Ejam!” uzsauc saviem puikām Paulīne. „Ar tādu nav ko runāt.”

Un Boņs paskatās ar mīlīgu aci uz Paulīni. Viņa gan ir kā puika: ne tikai Cikceram var mugurā turēties, bet var pat izbārties, Boņi aizstāvēt, un aiztaisīt tādām zilai beksei muti, ka ne pīkst.

Viņi iet uz priekšu. Ar pilsētu ir tāds joks, ka to var ne tikai redzēt, bet var arī saost. Jau pa ielu ejot ap nāsīm sitas visādas smaržas: siļķu, petrolejas, dzelzs, piparu, tabakas, desu, tikko ceptas baltmaizes, un vēl diezīn kādas.

Logos ir cepures, kleitas, zābaki, pogas, katūna rulli, naži.

Boņs pamanījis nažus, apstājas uz vietas. Tad viņš pavelk Pēteri pie rokas un čukst:

Palīdzi, Pēter, man ieiet un šmuškinam atdot to nazi.... zini, to — ”

Pēteris zina, kas tas ir par nazi.

„Tev vienam... bailes?” atvaicā Pēteris, un jūt, ka arī viņam pašam ir bailes par palīdzēšanu domājot.

Nieki, kas par bailēm. Boņam nekad nav bijušas bailes, to viņš zina labi.

„Bailes nav vis. Tāpat vien, labāk kad dīvi,” at-saka Boņs drebošā balsī, un tik žēlīgi un lūdzoši skatās Knibinu Pētera acīs, ka draugs vairs nebūtu draugs, ja atteiktu.

„Vai Justs nezina?” vaicā Pēteris.

Boņs mēmi pakrata galvu.

„Tad neteiksim arī.”

Pagājuši pret Šmuškina veikalu, kas ir otrā ielas pusē, Boņs un Pēteris taisās pārskriet ielu.

„Kur jūs man?” uzsauc Justs.

„Mums te vajag ieiet,” stostās Pēteris.

Boņs klusē. Viņa sirds jau sākusi tik spēcīgi sist, ka viņš vairs nevar dzirdēt ne pats savas domas, ne citu balsi. Ja nu šmuškins paliek dusmīgs un sāk brēkt nelabā balsī, varbūt pat nāk virsū un grib sist? Ko tad?

Viņi ātri pārmetas pāri ielai. Iet jau tā kā šmuškina veikalā iekšā, bet Boņa kājas panes gaļām. Pēteris apskatās, ka Boņs ir aizgājis uz priekšu.

„Tev bailes?” čukst Pēteris.

„Nē...” tikko var izdvest Boņs. Ausīs viņam jau skan šmuškina balss: **Zaglis! Zaglis!**

Boņam jau tā gribētos griezties atpakaļ un teikt Pēterim, ka nesīs nazi citu reizi, bet kāda balss sāk runāt viņā, un tās skanēšana ir tik skaidra: Vai tu neapsolīji kaut ko Pestītājam un pašam Dievam Tēvam? Un Boņs zina, ka viņš ir solījis daudzas reizes.

„Ko jūs tur tik ilgi?” Justs paliek nemierīgs savā otrajā ielas pusē.

Boņs domās pārmet krustu un bailīgi ver vaļā šmuškina veikala durvis. Pretim sitas petrolejas, siļķu un ziepju smarža. Paldies Dievam, veikalā nav neviena. Kaut kur tālu dziļumā noskan zvans un iznāk pats šmuškins. Viņam ir plāna melna bārdiņa un abi vaigi sarkani. Puikas pamanījis, viņš smaida ar labām acīm, un Boņam paliek vieglāk.

„Ko bērni grib?” vaicā šmuškins. „Vai sīpoliņus?”

Boņs pakrata galvu. Arī Pēteris, kā to īstam draugam nākas, pakrata galvu. Boņa roka kustas kabatā ap nazi, bet viņš nekā nevar dabūt vārdus no savas mutes ārā. Tie liekas tik smagi un lieli, ka metas kaklā un lūpās.

Arī šmuškins ir sācis nojaust, ka te puikām ir kāda lielāka lieta, nekā pirkšana vien.

„Sakiet droši — vai kādas bēdas jums ir gadījušās. Es palīdzēšu. Vai ir bēdas?”

Boņs pamāj tikai nedzīvu mājienu ar galvu, izvelk no kabatas nazi un noliek to šmuškinam priekšā. Šmuškins skatās uz nazi, tad uz Boņi, tad no Boņa atkal uz nazi.

„Tas ir nazis,” saka šmuškins, vēl nesapratis īsti, kas par lietu.

„Tas ir tavš nazis,” saka Boņs atguvis balsi.

„Mans?” atvaicā šmuškins.

„Pavasari es paņēmu, kamēr — šeku — Pēteris pirka sīpoliņus... Un tad man aizmirsās... atlikt to atpakaļ...”

Tas nu ir pateikts. Boņam ir vieglāk un viņš var pacelt galvu un paskatīties šmuškinam acīs.

„Un tu man sadomāji to atnest atpakaļ? Kas tev to teica, lai tu nes atpakaļ?” vaicā šmuškins, un viņa seja nemaz nav barga.

„Neviens. Es biju apsolījis Pestītājam, ka es reiz nesīšu šo nazi atpakaļ.”

„Kā tu dēls?” vaicā tālāk šmuškins.

Vai tik viņš negrib teikt par šo nazi tēvam? — ienāk prātā Boņam. Šā vai tā, bet melot tālāk vairs nevar.

„Aleksandra Pāvulāna. Es pats esmu Bonifācijs Pāvulāns.”

Šmuškins paņem nazi, pašūpo sauļā, un pār galdu pārsniedzies, ieliek to Boņam atpakaļ rokā.

„Tas nazis tev. Tāpēc, ka tu iedomājies to man atnest. Tu esi puika ar godu un dūšu. Var redzēt, ka labu vecāku bērns. Pāvulānu Aleksandru es labi pazīstu. Cilvēks tīrs kā stikls.”

Tad šmuškins vēl pagrābj kādā atvilktnē un pārsniedz pa sauļai sīpoliņu Boņam un arī Pēterim.

No tāda pārsteiguma Boņš ir tik apjucis, ka viņam gribētos smieties, kliegt un gaisā lekt reizē. Viņam pat ir aizmirsies, ka būtu jau jāiet. Viņš vēl arvien stāv un skatās šmuškinā kā brīnumā. Šmuškins tikai smaida, viņš ne baras, ne brēc, ne taisās sist. Un nazis, šis zagtais nazis, par kuŗu ir bijis tik daudz sarunu ar Pestītāju un ar pašu Dievu Tēvu, guļ atkal Boņa sauļā, un šoreiz uz visiem laikiem ir viņa.

„Pasaki paldies...” Boņam pačukst Pēteris un iegruž pamudinājuma dunku mugurā.

„Paldies!” saka liksmā un atbrīvotā balsī Boņš, un viņi metas no veikala ārā. Pie puspievērtajām durvīm stāv Justs un Paulīne.

„Tu, putniņ, biji nazi zadzis,” parauj Boņa piedurkni Justs. „Man tu meloji, ka nazis tavš.”

„Ir mans!” Boņš lepni atcērt.

Ejot gar baltās maizes ceptuvi, visiem gandrīz reizē sāk neganti gribēties ēst. Pēterim pārtek sie-

kalas pār lūpu un viņš tās noslauka piedurknē. Uz Pēteri paskatījies, norij siekalas arī Justs.

„Dodiet man visi pa četri santīmi un es iznesīšu jums pašu gaŗo kukuli baltmaizes,” saka Justs, un lielā naudas skaitīšana sākas. Visi apsēstas ielas malā, un gaŗās, basās kājas izstiepuši pār ietni, meklē pa kabatām un liek kopā pa četri santīmi un skaļi pārspriež, vai baltajai maizei būtu jābūt ar ķimenēm, rozīnēm, vai arī tādai savītajai, kā lielā, saldenā virvē.

„Ar rozīnēm,” prasa Pēteris.

„Ar ķimenēm,” grib Paulīne.

„Vīto,” pieprasa Boņs.

Justs nevar citādi, kā tikai palikt dusmīgs, lai savā tautā ievestu kārtību.

„Vai jūs tie esat, kas te zina, kā vajag un kā vajag? Ko? Mutes ciet un beigta lieta! Kādu doŗu, tādu ēdīsīt!”

Viņš iet veikalā un iznes gaŗu baltmaizes kukuli, tikai bez rozīnēm, ķimenēm, bez virves vijuma. Ir tikai viena zemene kukulim virsū, pašā vidū.

„Vaiiiiijj...” visi trīs Justa pavalstnieki novaid reizē.

„Un tā zemene — man!” Justs parāda ar pirkstu uz savu muti, salauž maizi četros gabalos, ar zemeni sev, un visi sāk iet žokļus maldami. Boņam liekas, ka Justs pats sev būtu izlauzis lielāku gabalu, bet ko tu lielam padarīsi. Lielam liela taisnība. Ja tu saki, ka viņa taisnība maza, viņš tev — bunks! — un tik vien ir.

Ap ņo pēcpusdienas stundu ielā ir saradies tik daudz pircēju un pārdevēju no apkārtnes ciemiem, ka Justs liek visiem uzmanīties, ka tik neuzskrien virsū kādam no savējiem. Tur savas ūsas kustinādams un kabatu pieturēdams, aiziet Caru Salimons. Var re-

dzēt, ka viņam jau ir priecīgs prāts un kabatā vēl ir pudele.

„Iesim pa mazākām ielām,” pamāj visiem Justs. „Tās miglas bildes būs vienā šķūnī, tur — aiz ziepju fabrikas.

Viņi seko komandierim, kā sacīts.

Tepat ir jau arī ziepju fabrika, ar skārda skursteni un govju nagu un ragu smaku. Tālāk, aiz dārza, ir pelēka ēka un pār tās visu galu, augstumā redzams sarkans uzraksts uz balta audekla: Kinomotografs. Tie ir tik lieli burti, kā sarkani gaiļi, ka tādus varētu redzēt arī no liela tāluma.

Ap durvīm kustas bars cilvēku. Daži iet iekšā, daži smiedamies nāk ārā.

„Cik maksā?” Justs apstājas un prasa vīram, kas sēž pie durvīm un pārdod baltus papīriņus, ar ziliem, roku rakstītiem, numuriem virsū.

„Divdesmit no galvas,” saka vīrs.

Kāds cits, kas stāv viņam blakus, pačukst: „Bērniem aizliegts.”

„Bērni, ne bērni — kas man, kad tik maksā naudu,” pirmais atšņāc.

„Vai nauda ir?” viņš bargi prasa Justam. „Divdesmit santimu no katra.”

„Man nav tik daudz...” bēdīgi čukst Pauline.

„Divdesmit? Nē. Man arī nav tik daudz...” saka Boņs un no jaunām bēdām ir gatavs apsēsties uz vietas un neiet mājās, ja tas vīrs nelaistu iekšā miglas bildes redzēt.

„Ubagi...” norūc Justs. „Šoreiz es par jums abiem samaksāšu. Par to jūs man skaitīsities parādnieki visu mūžu.”

Justs nopērk zilos numurus.

„Kur apsēsties, meklējiet paši,” saka numuru pārdevējs, un caur tādiem kā aizkariem iestumj viņus visus četrus istā pekles tumsā. Boņs ir tik pārsteigts, ka īsti nevar apjēgt, kur viņi ir. Pa pretējo sienu stāigā balti cilvēki, tādi kā gari. Viņi kustas, skrien, darās visu ko, kā dzīvi. Tikai nerunā. Un nevar saprast, vai viņi dzīvi, vai nē.

„Te ir sols,” sauc Justs, un visi pa tumsu aiztaustās pie viņa.

Boņs skatās drebošajās bildēs uz sienas, un viņš katrā kustībā ir iesiets ar visu prātu. Tā ir jauna pasaule. Tur ir mājas desmit un nezin cik vēl stāvu augstas. Arī mašīnas skrien kā viens biežums pa ielu. Tad visa pilsēta sakustas, sadreb un nezkur pazūd. Pilsētas vairs nav. Ir jūra, liela jūra. Boņs pirmo reizi redz jūru. Arī kuģi nāk. Tādi milzīgi. Un cilvēki tanīs dzīvo un visu ko dara, tā kā Salānos, tā kā viņi nebūtu uz jūras, bet uz zemes. Jūras krastos ir tādi savādi, neredzēti koki. Tādi izpurušām galvām, garām kājām.

Tad pamazām Boņs sāk novērot, ko tie cilvēki dara. Visi tādi jocīgi. Pus pliki vien. Puiši un meitas. Meitas un puiši. Šie citu neko nedara — kā tikai viens ap otru, viens ap otru. Un kad pasāk tādu negantu bučošanos, tad sakožas kā zivis, nelaiž viens otru vaļā, un turas abi ar mutēm kopā, tādi kā beigtī.

„Tie gan darās...” nopūšas Paulīne. „Kā viņiem nav grēka?”

„Kas tur miglai par grēku?” atsmej Justs, kas kino esot redzējis jau pagājušajā gadā. „Kā mašīnu aptur, tie izput ar visu savu grēku.”

„Kā tādus cilvēkus taīsa?” vaicā Boņs.

„No fotogrāfijas palaiž uz sienas,” saka Justs.

„Nevar būt, ko tu stāsti!” protestē Pēteris.

Arī Boņs domā, ka nevar būt.

Tā pa to miglu visādas notikšanas iet bez sava gala.

„Un kur paliek krokodīli, tīgeri, lauvas?” vaicā Boņs. „Tu sacīji, ka būs.”

„Vai tu neredzi? Visu laiku ir — tīgeri, lauvas un krokodīli,” atsmej Justs.

„Kur? Kuŗi tad?” vēl ziņkārīgāk vaicā Boņs.

„Tie, kas tur laivā visu laiku bučoņas...”

Boņam tāda atbilde nepatīk, un viņš klusē.

Kuģis pa jūru iet tālāk un šie tur visi tik spēlē, danco un bučoņas vienā laidā. Kā tik šiem tādiem lūpas nenolūzt? — padomā Boņs, bet vairs nevaicā Justam.

Kaut kur mašīnas dūkoņa apstājas, stars, kas nācis no aizmugures un sviedis miglu uz sienas pakārtā palaga, apdziest.

Durvis atveras un kāda balss nokliedz: „Tas ir viss.”

Kad viņi visi četri iziet saules gaismā atkal, acis nevar pierast, un ilgi mirkšķinās.

„Tā nebija migla,” saka Boņs.

„Kas tad tas cits bija?” atvaicā Pēteris.

„Tā bija tāda kā jocīga gaisma,” prāto Boņs.

„Ne migla, ne gaisma,” atmet ar roku Paulīne.

„Tas bija grēks un to mums nevajadzēja skatīties.”

„Nebija ne migla, ne gaisma, ne grēks. Tas bija — kinomotografs.”

Tas ir Justs, kas atkal tā pašapzinīgi pasaka savu spriedumu.

Runādāmieš un pastrīdēdami, viņi ir nonākuši pret baznīcu. Visi paceļ galvas pret krustiem augstajos torņos un visi kā viens reizē pārmet krustu.

„Ieiesim baznīcā,” Paulīne saka un paliek uz vietas, kad puikas jau sāk iet.

„Kāpēc?” vaicā Justs. „Šodien nav svētdiena.”

„Tu nekā nezini. Tāds kā nekriškāns,” Paulīne paskatās uz Justu, kā no augšas uz leju. „Vai tu nezini, ka katrreiz, kad gadies baznīcas tuvumā, tev vajag ieiet un noskaidrot kaut vienu mazu lūgšanu. Kas tu par kristīgu cilvēku, ja to nezini?”

„Kā tas izskatīsies — baznīcā basām kājām?” vēl turas pretim Justs, bet jau ir pielaidīgāks.

„Nerunājiet daudz. Nāciet tik līdz. Arī šodien esat grēkojuši.”

Boņš padomā par savu nazi un seko Paulīnei. Tad arī pārējie divi baskāji seko viņiem.

„Baznīcā neviena cilvēka bez mums...” čukst Boņš.

Kāda neredzama balss no griestiem tāpat atčukst: „Baznīcā neviena cilvēka bez mums...”

Arī viņu baso kāju plikšķieni pret balto un sarkano ķieģeļu klonu atbalsojas griestos. Kad acis ir apradušas ar baznīcas krēslainumu, Boņš sāk skatīties Krusta ceļa bildes. Tālāk dziļumā stāv svētā Jezupa un Dievmātes tēls. Viņi jau ir apstājušies pie altāra kāpnēm. Boņš grib iet tālāk un apskatīties tuvāk Dievmātes tēlu.

„Kur tu skrīsi?” Paulīne satver Boņa piedurkni un ar rāvienu atgriež viņu atpakaļ.

„Kur tu skrīsi?” atčukst balss arī no griestiem. To dzirdot, Boņš sāk domāt, ka tāda skriešana pa baznīcu šurpu un turpu, nemaz nav laba. Viņš stāv sapīcis un pārsteigts mazliet par Paulīnes rīkošanos. Kur gan viņai stipras rokas, Boņš vēl padomā.

„Baznīcā ienācis, tagad noskaidro lūgšanu par savu zagto nazi,” rīko Paulīne. „Meties ceļos!” viņa parāda ar pirkstu uz grīdu sev blakus.

No griestiem skan atkal bargi: „Baznīcā ienācis, tagad noskaiti lūgšanu par savu zagto nazi... Meties ceļos!”

Justs un Pēteris, stāvēdami paša Dieva priekšā, skatās uz Boņi un smaida tā, it kā viņiem abiem nebūtu nekādu grēku.

Boņs nometas gan ceļos ar visiem reizē un pārmet krustu, bet viņa acis visu laiku tā padusmīgi grozās uz Paulīnes pusi un skatās, kā viņa kustina lūpas.

Vai es pats maz esmu par šo nazi ar Pestītāju un pašu Dievu Tēvu runājies? — domā Boņs. Tā Paulīne grib mani rīkot? Lai nu svētais Jezups un Dievmāte dara ko grib, viņš steidzīgi domā tālāk, bet es nekā nevaru darīt, ka manī sāk cilāties dusmas. Par tādu Paulīni, par tādu Justu un arī par Pēteri, kas visi smaida it kā šie par saviem grēkiem jau būtu noskaitījuši lūgšanu iepriekš. Ir jau visur teikts katechismā un prāvesta Vincenta Lubāna mācībās, mātes bārienos un vectēva stāstījumos, ka nav labi dusmoties Dievam redzot. Bet, ko es, cilvēks, lai daru, ka nevaru gaidīt, kamēr Dievs neredzēs? Teikt kādu pastipru vārdu pašā baznīcā pa to laiku, kamēr Paulīne lūdz Dievu, to nu nevar, tas ir svēts likums. Ir arī tādas lietišas, ko var izdarīt pa kluso, tā ka Dievu, ne lūgšanu netraucē. Kā būtu, Boņs domā, ja es kniebtu pa mazai reizei šad un tad Paulīnes pret debesīm izslietajā rokā?

Boņs pasniedzas un pirmo reizi iekniebj Paulīnes rokā tā vieglāk. Paulīne nedara nekā, tikai pagriež baltu aci pret Boņi un tik turpina karsti iesākto lūgšanu tālāk.

Labi, ja tas viņai nekas, var pakniebt arī stiprāk, Boņs domā. Un viņš sāk kniebt Paulīnes rokā reizi pēc reizes.

Paulīne tik turpina lūgšanu un viņas klusā čukstēšana sāk pieaugt spēkā:

„Tēvs mūsu, kas esi debosīs, svētīts lai top tavš vārds... Ja tu vēl man knaibīsies, tad es tev vilkšu, to tu labi zini!... Lai notiek tava valstība, kā debesīs, tā arī zemes virsū... Spēka kā odam, bet gribi būt liels! Cik reižu kriti no Cikcera?... Mūsu dienišķo maizi dod mums šodien, atlaid mūsu parādus, kā mēs atlaižam saviem parādniekiem... Šito es nepiemirsīšu, gan tu man dabūsi! Vilkšu, ka skanēs!... Neieved ļauna kārdināšanā, bet atpestī mūs no visa ļauna...”

Tad Paulīne pietrūkstas kājās, iebuknī Boņam sānos tā, ka viņš no tupēšanas pozīcijas atkrīt sēdus.

„Āmen!” viņa saka skanīgi un pārmet krustu.

„Tagad varam iet,” Paulīne pamāj visiem.

Viņi iziet no pilsētas pa dārzu ceļu un noskatās taisnāko ceļu uz Gaura kalnu. Visi viņi iet runādāmieš tik jautri un saderīgi, kā jau katrreiz, kad pēc sirsnīgas lūgšanas un iešanas baznīcā, tas ragainais, ar ļaunuma cilpām uz astes, ir aizskrējis šņākdams vien atpakaļ pie sava katla uzsildīt tos, kas vairs nevar pa ceļam ieiet baznīcā, ja arī gribētu.

Boņš izvelk vienu sīpoliņa konfektī no kabatas un sniedz Paulīnei:

„Tas tev par to, ka tu tam zilai biksei pateici, ka viņš ir vēl lielāks teļš, nekā es.”

Nevar nekā saprast, kas ar Bibuku noticis, domā Boņs, nav uz mūsu mājām atnākusi jau nezin kuņo dienu. Arī vakaros viņa nedzied vairs. Varbūt dusmīga uz mani par to, ka es Aleksim ar naglu iedūru gurnā to svētdien? Varbūt viņa dusmīga arī par to, ka es par Aleksi pateicu visu to, kāds tas Aleksis ir. Nu — ja viņš vēl tāds nav, gan jau būs!

Boņs bieži iziet dārza galā paskatīties un paklausīties uz Degļu māju pusi. Tur tikai skurstenis kūp ārā platus dūmus un vairāk nekā.

Pats nevar zināt, ko viņš domā, bet tā nezinātā domāšana sāk kustināt Boņa kājas, un viņš iet. Pa stigas malu viņš norauj pa zāles stiebram un ieliek mutē. Ja neaizmirstas, ka tā ir zāle, Boņs to izsplauj, ja aizmirstas, tā aiziet turpat, kur citi labumi. Tā viņš iet un ēd skābenes, baltō āboliņu ziedus, ķimenes, pīpenes, miežu saldenos stiebrus, un citu, kas pagadās.

Tad, kad Boņs sāk domāt un redzēt, kur viņš ir atnācis, un redz, ka tas ir Pakavs, ar laukumu un ar baltajiem dēļu soliēm un ceriņiem aiz tiem. Šodien tas ir tukšs. Tikai bezvējains karstums sutina un si-seņi asinā savas izkaptis pa visām malām. Smaržo ceriņi ar jautru smaržu kopā ar siena labo, bet sērīgo smaržu no pļavas.

Boņs stāv tukšajā laukumā un viņš redz lietas kā dzīvas. Tur spēlē Tancis. Pa vidu Bibuks danco un smejas ar Aleksi. Tad viņš apliek Bibukam roku ap vidu un viņi aiziet un apsēstas.

Boņs aiziet, pakrata pirkstu pret viņiem un saka:
„Bibuk, tev tā nevajadzētu vis smieties ar svešiem puīšiem, nedomā gan! Piemini, ko tu teici toreiz, kad man tos cimdus, ar balto zvaigzni delnā iedevi? Redzu, ka tu nezini nekā! Tad tev Dievmāti neredzēt. Ka tu zinātu, kā man tevis žēl, Bibuk. Vai tu vairs nesemiesies ar Aleksi? Tu saki, ka nē? Tad labi, ir labi. Zini ko — paberzīsim zodus, tāpat kā agrāk.”

Un Bibuks pieceļas, pagrūž nost Alekša roku, ap liek savas rokas Boņam ap pleciem un paberzē savu zodu pret Boņa zodu, un Boņs var redzēt viņas muts smaidīšanu tik tuvu.

Ko? Un tas Alekšis, tas greizaiss, vecais, koka kāja, arvien vēl tepat vien sēž un skatās?

Boņs paskrien pret viņu un kliedz:

„Ej projām tūlīt, ka manas acis tevi te vairs neredzētu! Ja tu būsi te vēl vienu minūti, es tev atkal iecirtīšu naglu biksēs, ka niezēs, kamēr sirms paliksi! Ej uz mājām un dzer no savas akas, to no zemes ārā rauto ūdeni viens pats!”

Alekšis pieceļas un Boņs redz, ka no vienas bikšu staras viņam ir ārā īstas koka kājas gals, tāds apdilis no iešanas. Šinī brīdī Boņam viņa paliek tā kā žēl.

„Nu, labi — ej lēnām vien. Tik ātri, kā es saku, to naglu tev biksēs vēl necirtīšu. Es neesmu tāds cilvēks. Saproti, man tikai bija dusmas, ka tu ap Bibuku tinies tā kā josta.”

Alekšis aizklibo neatskatīdamies.

Boņs aiziet no Pakava svīlpodams, kā daždien, kad guvis šur vai tur uzvaru.

Viņš atskatās un redz, ka Pakava laukums ir tukšs, tur neviena nav. Tas nekas, Boņs domā, bet tas koka kāja dabūja to, ko viņam vajadzēja!

Uz māju pusi iedams, Boņs apstājas pie Pestītāja, nojumītē zem četriem vecajiem bērziem.

„Pestītāj, ar nazi ir kārtībā. Biju to šmuškinam aiznesis, bet šis man atdeva atpakaļ. Viņš redzot, ka man nazis esot vajadzīgs. Paldies, Pestītāj. Āmen.”

Pārnācis mājās, Boņs pamana, ka ir atnācis Caru Salimons, un savu ūsu sirpīšus griezdam, kaut ko sirdīgi stāsta vectēvam, un arī Justs stāv pie viņiem. Kur notiek vīriešu lielas būšanas, tur Boņam ir jābūt klāt, par to nav runas.

„Drīzi vien Mūrdulas otrajā krastā, Domcānu atraitnes vietā mums būs jauns kaimiņš — Kazačs,” Caru Salimons stāsta, atkārtodams. „Šī viena, cilvēks, tā Domcāniete. Ko viņa linus plūkdama un rudzus pļaudama pa kaimiņiem var daudz nopelnīt... Arī tā Paulīte — vēl maza. Iet par ganu, bērns. Cik tur tādām peļņas. Parāds uz zemītes stāv kā stāvējis. Paulīte paaugtu, un šā vai tā, abas ar māti, izmaksātu, ja ne tāda Kazača. Šis, kur tik mana kādu bēdu, līp ar savu naudu klāt, kā netīrība. Todien, kad Salānos biju, dzirdēju, ka Kazačs esot lielījies, ka Domcānietes zeme šim jau tikpat kā rokā. Varot samaksāt viņas parādu, un par viņas hektāriem skaidrā naudā. Un tagad viņš tiem pagastā smērējot, lai Domcānietes gabaliņu sākot likt solīšanā ātrāk. Visi mēs dzīvotu kā cilvēki starp cilvēkiem, ja nebūtu tādu cūku, kā Kazačs...”

Arī vectēvs stāv domīgs, viņa lūpas drūmi samiegtas kopā un var redzēt, ka arī viņam tāda Kazača rīkošanās nepatīk ļoti.

„Ir pasaulē tādi cilvēki,” vectēvs iesāk lēni un labu laiku padomā, ko teikt tālāk. „Ir pasaulē tādi cilvēki, kam ar vienas vien mutes ēšanu nepietiek. Tie gribētu gremot ar piecām. Tas pats Kazačs — neizskatās, ka būtu badā miris...”

Salimona ūsu sirpīši paceļas uz augšu un viņš pasmejas.

„Badā miris? Jau riteņa riepas zem viņa sprāgst katru otro dienu...” nosaka Salimons.

„Tomēr viņš mirst badā...” pašūpo galvu vectēvs. „Viņa dvēsele mirst badā. Viņam nav laika apstāties un paskatīties un apjēgt, kā Dievs zied pa rudziem, pa līnēm, pa sarkano āboliņu un uz vaska svecēm, svētdien baznīcā... Kazačam labu prātu sagādā tikai nauda un viņa paša vēders...”

„Tā ir, tā ir... Ko Dievs izlaiž no savām acīm, tas paliek par āmriju...” nocērt ar roku kā ar zobenu Salimons, un nikni izsit savas pīpes pelnus pret vārtu stabu. Tad viņi abi ar vectēvu sāk runāt par kaut ko citu, un Justs ar Boņi iet.

„Vai tu dzirdēji, kas darās?” vaicā Justs Boņam.

„Kazačs nav labs cilvēks,” saka Boņs, un parāda dūri gaisā uz Salānu pusi.

Un tā tas paliek.

Naktī ir sācis līt un rītā mostoties, Boņs dzird, ka lietus sitas pret klēts jumtu. Vectēvs ir jau piecēlies. Šodien nav Boņa ganu diena un Boņam tā patīk pagulēt klētiņā valējām acīm un paklausīties, kā lietus danco un reizē dzied savu dziesmu pa jumtu.

Nē, ir gan labāk būt ārā un pašam just lietus dancošanu un dziedāšanu savos matos. Boņs ātri uzrauj bikses un metas ārā un apskrien pa pagalmu apkārt vairākas reizes. Kad mati jau sāk tecēt, tad tā puslīdz var iztikt un domāt, ka labuma diezgan, un Boņs skrien un apstājas zem paspārnes kūts galā un klausās, kā lietus paukšķ platajās kāpostu lapās. Ir gan tie kāposti jau saauguši. Galvas jau tādas, kā Jurika, domā Boņs. Lai šiem izaugt līdz manai galvai, tad kāpostiem ir vēl ko darīt. Un viņu lapas vēl arvien aug griezdamās, zili-zaļas.

Linu un kviešu tīrumu gali ir sakrituši veldrē zem lietus smaguma. Arī rudzi ir nolīkuši, un kad papūš spēcīgāks vējš, viss rudzu tīrums savilņojas kā ezers.

Lietus sāk gāzt vēl straujāk un jumti tek vienā tecēšanā. Arī Justam nav jāiet ganos. Tēvs tādā lietus reizē ir atļāvis govis un aitas salaist aplokā.

Tikai trešajā dienā, ap brokastu laiku, lietus pietājas. Pa mākoņu spraugām brīžiem iznāk saule un meži un koki atkal sāk palikt skanīgi.

Līdz pievakarei Mūrdula ir pilna līdz krastiem un vietām ūdens sitas jau pāri. Justs ar Boņi skrien pa Mūrdulas malu un apskatās visas būšanas. Arī kāju tiltiņš pret Domcānu piekalni tikko turas virs ūdens.

Boņš paceļ galvu un klausās. No Salānu puses stigas kaut kas čaukst, reizēm čīkst un šņāc. No egļaines izbrauc cilvēks uz riteņa, un Boņš to pazīst, un viņam nelabs karstums apsitas ap seju.

„Kazačs...” Boņš čukst un parauj Justa piedurkni.

„Tikko lietus pāri, šis tūlīt brauc medībās. Uz Domcāniem...” bažīgi atsaka Justs.

Kazača ritenis, čīkstēdams, pārnes viņu pāri tiltiņam un pret Domcānu piekalni viņš nokāpj no riteņa un sāk iet kalnā kājām.

Justs pamāj un Boņš viņam seko. Uzskrējuši kalnā, aiz priedēm, viņi skatās un redz, ka Kazačs brauc pa Domcānu tīruma malu, reizēm apstājas, skatās un vēro. Pagrābj arī pa zemes saujaļi.

„Tu redzi, kas tur notiek?” vaicā Justs.

Boņš pamāj. Un viņi abi bēdīgi kāpj atpakaļ lejā.

„Nezin, kur tagad aizies Paulīne dzīvot, kad viņas mātei šis Kazačs atņems mājas?” vaicā Boņš, un viņam metas Paulīnes ļoti žēl. Vai viņa neļāj uz Cik-

cera kā puika? Vai viņa neteica, ka skolā palīdzēs ar rēķiniem? Vai viņa tam zilai biksei nepateica kā vajag? Vai viņa stāstīja, ka mēs ar Knibinu Pēteri mērījāties? Ni mur — mur! Un Paulīnes te tagad nebūs.

„Varbūt Paulīne tad vairs nevarēs iet skolā...” uz tiltiņa apstājies un domīgi ūdenī skatīdamies, saka Justs.

Ūdens ir cēlies vēl augstāk un daži pār divām sijām pārmestie dēļi ir pacelti un izkustējušies vaļīgi un aplipuši ar putām un lapām!

„Tā šo tiltiņu Mūrdula var aiznest pavisam...” ierunājas Boņs un pamērcē kāju ūdenī.

Saule ir jau norietējusi un metas mijkrēsla. Ap Mūrdulas krastiem sāk celties migla.

„Pagaidi...” Justs čukst un pielicis pirkstu pie lūpām, kaut ko domā un ilgi skatās uz Domcānu piekalnes pusi.

„Šos dēļus no Domcānu krasta puses Mūrdula tāpat vien aiznesīs...” viņš runā tā aizsmacis un sabijies pats no savas balss. „Redzi, jau kustina...”

Tad Justs pastumj vienu, otru un trešu dēli ar savu roku projām no sijām, un tie aizlīgo pa Mūrdulu.

„Vai tu redzēji, Boņ, kā ūdens pats šos dēļus aiznesa?” Justs atvaicā.

„Redzēju...” saka Boņs, tā mazliet neticīgi pakatīdamies brāli.

„Tagad iesim,” saka Justs un sāk raut Boņi pie rokas, cik vien ātri var.

Kad viņi ir krūmos, Justs saka:

„Tagad pasēdēsim...”

„Paliek tumšs...” pabažījās Boņs. „Iesim mājās.”

„Sēdi un turi muti!” Justs iesit Boņam sānos, un Boņam ir jābūt mierā, gribi vai negribi.

Tad no Domcānu piekalnes atskan jautra svilpošana un riteņa čīkstēšana.

„Kazačs...” čukst Boņs.

„Tsss...” viņu parauj Justs.

Tad uz tiltiņa atskan tāds kā sitiens, kā blīkšķis, kā izbijies kliedziens, tāds kā lāsts. Seko skaidri dzirdams kritiens ūdenī.

„Bēgsim!” saka Justs, un satvēris Boņa roku, rauj tā, ka Boņam liekas, reizēm viņa kājas vairs neskar zemi.

„Skrien ātrāk... Tuntaļa tāds!” šņāc Justs, un Boņam ir pagrūti saprast, kāpēc brālis uzreiz tāds nelabs.

Tikai pie bērzu kalna tiekot, Justs atlaiž Boņa roku. Abi elso, un Boņs redz, ka viņa lielais brālis ir sabijies ne mazumu.

„Kazačs noslika...” izdveš Justs caur elsām. „Tu skaties, ka neteiktu nevienam, ka mēs bijām tur pie tā tiltiņa...”

Viņi iet gabalu klusēdami. Justs ik pēc pāris soļiem paskatās uz upes puši.

„Ja tas Kazačs ir jau noslīcis, tad viņš būs mironis...” saka klusā balsī Boņs un apskatās apkārt nedrošām acīm.

„Turi muti!” viņam uzklie dz Justs, jo miroņa pieminēšanu dzirdot, Justam sāk likties it kā viņš būtu dzirdējis no upes puses tādū kā kaulu grabēšanu.

Pie vakariņu galda ne Justs, ne Boņs nesaka ne vārda, tikai mēmi paskatās viens otrā un novēršas.

Ar miroņiem nav joki, domā Justs. Tie nāk pie tevis naktī un dara vēl nezina ko. Vai man vajadzēja tā izkustināt tos trīs dēļus no sijām? — viņš vaicā sevī. Nē, es jau nemaz nebiju tas, kas tos dēļus izkustināja. Tā bija pati Mūrdula. Vai es vainīgs, ja Kazačs tā brauc pa tumsu apkārt svilpodams? Tomēr — mironis nav laba lieta.

„Abi tādi klusi, kā mēmi palikuši šovakar,” saka māte un paskatās Justā un Boņī pēc kārtas. „Man tā vien liekas, ka ir abi kaut ko izdarījuši.”

„Mēs — nekā...” Justs atsaka sabijies un paskatās Boņī.

„Nē — it nekā...” apstiprina arī Boņs, un nolaidis acis urbina savu maizi un neēd vairs.

„Būs saplēsušies savā starpā,” nosaka tēvs.

„Tad jau mazāka bēda,” pieceļas māte.

„Kas tev, Boņuk, ir?” vaicā Malvīne, un viņai ir tik laba un draudzīga balss, ka Boņam jau gribētos teikt, ka — bailes no miroņa. Tad viņš paskatās uz Justu un noklusē.

Kad vakariņas ir cauri, Justs pieceļas tāds stīvs, līks, kā apdauzīts. Viņam mazliet dreb arī rokas.

„Pārsalis,” saka tēvs. „Pagaidi, tu man dabūsi vienu aspirīnu.”

Boņs klusi izslīd pa durvīm.

„Tev no kaut kā bija bēdīga sirds?” vaicā vectēvs. „Tad vajag palūgt Dieviņu. Nometīsimies abi pie gultas un noskaitīsim Tēvs mūsu un Sveicināta.

Boņs nometas ceļos blakus vectēvam, skaita Tēvs mūsu un Sveicinātu kopā ar vectēvu balsī un domā: Kaut tu, Kazač, labāk nebijis mironis.

Justs naktī reizēm grozās un vaid. Māte viņu apsedz un brīnās, kas tā bērnam varētu būt par slimību: pie vakariņām klusēšana, naktī tāda izbijusies vaidēšana.

Boņam ir vieglāk. Kad gadās kādas bēdas, vai bailes, vai uz sirds uzlien kāds grūtums un tādā reizē nevar iemigt tik viegli, kā citām reizēm, glābšanās tādās reizēs vienmēr ir viņam blakus: viņš saņem savā sauļā vectēva ikšķi un aizmieg vienā mirklī. Nekādas bailes, ne bēdas, ne arī sirds grūtumi vectēva ikšķim nekā nevar padarīt.

Otrajā rītā, vēl brokastis neēduši, viņi abi skrien uz Mūrdulu un grib redzēt, ko dara mironis. Justa sirds sit arvien smagāk, kad viņi tuvojas tiltam.

Izgājuši no krūmiem un eglaines, jau pie upes, Justs un Boņs sastingst reizē: Mironis stāv krastā. Taisni tāds pats, kā Kazačs, kad tas vēl dzīvs bija.

Justs nodreb. Arī Boņam pār krūtīm pārskrien nelabs aukstums un viņš čukst:

„Bēgsim, Just...”

Viņi saķeras rokās un skrien gabalu, atpakaļ atskatīdamies. Vai nav dzirdēts, ka mironi pieceļoties, lai citus biedētu?

Tad Justs parauj Boņa roku un apstājas.

„Vai tu dzirdēji?”

„Ko tad?”

„Ka viņš runā...”

„Mironis?”

Viņi abi sāk klausīties.

Kā tad — viņu mironis lādās tā, ka visa upmala dārd:

„Nolādēts!... Tādu tiltu — ka tevi velns caur zemes caurumu izrautu!... Un tu — esot upe? Mūrdula? Dūņu kultuve, tā tu esi, ne upe!... Kaut tevi Lucifers izdzertu, un tu nekad neredzētu ūdeni!...”

Mironis dārd vienā dārdēšanā, un ar žuburainu ķeksi velk pa ūdens dziļumu no viena krasta līdz otram.

„Mirusie tā nelādās,” sāk prātot Justs. „Šitam vajag būt dzīvam. Iesim tuvāk paskatīties.”

Mironis viņus pamana un sauc:

„Puikas! Vai nemanījāt kādu labu, ar niķeļa rāmi, riteni pie upes, vai upē?”

Tas ir Kazačs. Un briesmīgi dzīvs pēc runas un pēc izskata.

Boņam gribas vaicāt: Kā tas gadījās, ka tu sliki, sliki, un — nenoslīki?

Viņš nepaspēj pavaicāt, kad Kazačs sāk dārdēt atkal:

„Ko jūs klusējat, gnīdas tādi! Runājiet, atbildiet, kad es jums prasu?”

„Neredzējām...” izdabū pār lūpām Justs.

„Tad ejiet ātrāk pie velna!” dārd atkal biežais un dzīvais mironis. „Kā te stāvat velti un bolat savas varžu acis!”

Justs saņem Boņa roku atkal savējā un saka:

„Iesim. Viņš ir dzīvs palicis.”

Pēc brīža viņš atskatās atpakaļ un runā tā kā pie sevis:

„Žēl, ka nenoslīka. Būtu noslēcis, Domcānu māte ar Paulīni varētu dzīvot savās mājās visu laiku.”

24.

Kāpēc cilvēki dara viens otram tā, lai būtu bēdas? Kāpēc Kazačam vajadzētu gribēt izdzīt Domcānu māti ar Paulīni no viņu mājām? Kāpēc viņš nevarētu dzīvot pats savās mājās, un ja viņam nav sieviešu mājās, uzvilkt sieviešu kleitu un slaukt pats savas govīs, kā to reizēm ir darījis vectēvs un krusttēvs Antons? Visas govīs jau nav tādas, kas ar abām pakākājām sper puisieša cilvēku gaisā, kā to dara krusttēva trakā Zīmaļa. Un ja arī reizēm gadās tā, kā toreiz krusttēvam Antonam, kad nelīdz ne sieviešu kleita, ne balts lakatiņš, tad Kazačs varētu pateikt citiem tāpat, kā mēs abi ar krusttēvu Antonu, ka visu pienu

izlancis kāds dulls suns. Visādi Kazačs varētu darīt, bet ne tā — dzīt Paulīni ar visu māti ārā no viņu pašu mājām.

Tā Boņs pārdomā uz priekšu un atpakaļ — kāpēc cilvēki dara tā viens otram, lai būtu bēdas. Būtu gan labāk, ja tāds Kazačs, todien, kad viņš iekrita upē, būtu palicis par īstu mironi.

Laigan tēvs nav nekā tāda teicis, ka šodien govis varētu sadzīt aplokā, Boņs to izdara uz savu roku, jo viņš redz, ka Cikcers ir tik izvaļojies, ka sāk skraidīt un asti sviest gaisā tāpat vien, laikam pats no saviem priekiem.

„Pagaidi, Cikcer, nesvaidi asti viens pats. Es tev palīdzēšu!” Boņs sauc Cikceram, noslēptos iemauktus izvīlcis no paegļu krūma apakšas.

„Cikcer, Cikcer!... Cukurs.” Boņs pastiepj atvērto sauju uz Cikcera pusi. Cikcers apstājas, paslej galvu augstu un kaklu saliec likumā, kā bultas loku, un caur abām nāsīm kaut ko nosvilpo. Boņi viņš pazīst un sāk iet pie viņa. Pirms soļiem. Tad nošņācas, pasper pakājkājas gaisā un sāk skriet.

„Tu saodi gan cukuru?”... Boņs pasniedz cukura graudu uz izstieptās delnas Cikceram, un viņš noņem to ar tik maigām un mīkstām lūpām, ka Boņam paliek žēl, ka cukura nav vairāk. Lai arī cik ļoti būtu pašam gribējies, šo vienu graudiņu Boņs pataupa Cikceram katreiz no savas brokastu kafijas porcijas. Reizēm gadās tā, ka Boņa roka pati, bez īstas gribēšanas, Cikceram pataupīto cukura graudu ieliek Boņa paša mutē. Tādās reizēs, kad māte neredz, Boņs paņem no skapja divus graudus cukura. Vienu Cikceram un otru pats sev, par tām nepatikšanām, kuņģis viņam jāiekuļas sava drauga Cikcera dēļ.

Boņs apglāsta Cikcera melno, mīksto purnu, pakasa balto zīmi Cikcera pierē, izglāsta kaklu, apskatās, vai Cikcera vēderu nav dunduri sakoduši, tad ieķeras Cikcera krēpēs un uzvelkas viņa mugurā.

„Ko darīsim šodien? Saki tu, Cikcer, ko darīsim? Laidīsim pa zemi, vai rausim pa gaisu?” Boņs vaičā, un papliķē Cikcera kaklu. Cikceram vajag zināt, ka laišana pa zemi nozīmē paaūlot lokā vien pa ganībām, bet raušana pa gaisu ir — lekšana pār grāvjiem, savu un kaimiņu aploku sētām un pār citiem šķēršļiem, kas pagadās ceļā.

Cikcers pakašņā zemi.

„Saprotu, tu gribi laist pa zemi...” saka Boņs un pavelk pavadu. Cikcers sāk aūlot. Kas tā par labo sajūtu, tā šūpoties, it kā pa pašu pasaules virsu. Un Boņs jau ir tā pieradis pie Cikcera muguras kustībām un pārsteigumiem, ka viņš jau ar kājām jūt, ko Cikcers darīs nākošo. Reizēm Boņs jau var palaist rokas vaļā un aūlot nemaz neturoties pie pavadas. Kad Cikcers lec pār grāvjiem, vai aploku sētām, Boņs pieplok pie Cikcera muguras un tur dzīvo kā pieaudzis, it kā viņš pats būtu Cikcera muguras daļa.

Boņs iesvilpjas, piesit Cikceram ar abām kājām pie sāniem un tad tik sākas. Cikcers laiž pa meža malu uz Mūrdulas pusi, ka zeme rīb. Ja gadās pa kājām krūmi, grāvji vai sētas, tam visam Cikcers pārzib pāri.

„Cikcer, tu esi puika!” kliedz Boņs.

Tad viņš Cikceru pietur, jo ir kaut ko pamanījis tādu, ko viņš līdz šim šinī meža ceļā nav vēl redzējis nekad: no Mūrdulas puses savā automobilī brauc prāvests Vincents Lubāns. Ko viņš braukā pa visādiem mazajiem celiņiem, taisni tā kā lielīdamies, it kā viņa mašīna būtu tikpat laba kā zirgs? — domā Boņs.

„Cikcer!” Boņs parauj iemauktus un iesit Cikceram sānos ar abām basajām kājām. „Tu tagad parādi prāvestam, kas labāks un gudrāks — tāds zirgs, kā tu, vai prāvesta mašīna.”

Boņs sagriež Cikceru un laiž pāri pār grāvjiem uz ceļu, kur brauc prāvests. Nav ko teikt, prāvesta mašīna tāda — nekas. Melna tāpat, kā Cikcers.

Jau ir pie ceļa. Boņs pagriež Cikceru tanī pašā virzienā, kur ripo prāvesta mašīna un laiž tik uz priekšu. Starp mašīnu un jātnieku ir tikai ceļmalas grāvis. Cikcers Boņi aiznes labu gabalu uz priekšu un mašīna paliek aiz Cikcera.

Tad tā jau būs, domā Boņs, prāvests vienmēr brauc pīpēdams savu lielo pīpi, un reizēm kaut ko domādams, ka cilvēks var pat iesnausties, un viņš nemaz vēl nebūs no savas mašīnas pamanījis, kas par lietu. Boņs griež Cikceru apkārt un, aplaidis loku, ir atkal prāvesta mašīnai blakus. Starp viņiem ir tikai grāvis.

„Prāvest!...” sauc Boņs, tad viņš atceras, ka māte nezina cik reižu ir teikusi, ka ar prāvestu nedrīkst tik prasti runāt. „Prāvesta kungs,” Boņs atsāk. „Kuņš ir ātrāks: jūsu mašīna, vai mans Cikcers?”

Nu Boņs redz, ka prāvests paskatās pa atvērto mašīnas logu. Vēl brīdi mašīna ripo, ceļ putekļus un pūš zilus dūmus aiz sevis, tad tā nopūšas, saraustās un apstājas. Pirms pa logu izlien prāvesta lielā pīpe, aiz tās nāk prāvesta galva, tāda prāva un sirma.

„Ko tu teici, puisīt?” viņš atvaicā.

„Es teicu tā: Kuņš no abiem gudrāks un labāks — mans zirgs, Cikcers, vai jūsu mašīna?”

Prāvests izņem pīpi no mutes un pasmejas sevī.

„To nevar tā uzreiz zināt. Bet — mēs to varam uzzināt... Pagaidi, es raugu atcerēties — es tevi esmu

redzējis, puis," prāvests ieliek pīpi atpakaļ zobos, izpūš lielu dūmu un domā.

„Es — Boņs...” saka skaidri un dzirdāmi Boņs, lai nebūtu nekādu pārpratumu par to, ka viņš varētu nebūt Boņs. „Bonifācijs Pāvulāns, Aleksandra dēls...”

„Atceros, kā tad — tu esi tas, kas man ziemā skaitīja to gaŗo litāniju,” pasmaida prāvests.

„Vai skriesimies?” Boņam niez pa pieri un pa muguru liela ziņkārība un patikšana skriet ar Cikceru tā, lai prāvests visu mūžu vairs nevarētu lielīties, un pat pats pie sevis klusu domāt, ka automobīlis labāks par tādu zirgu, kā Cikcers.

„Var paraudzīt...” smejas prāvests, un viņā pašā no kādiem tālajiem gadiem ir ienācis atpakaļ tīri bērnišķīgs prieks: Skrieties!

Prāvests iedarbina motoru un mašīna, ierūkusies, kā satraucēta, cērtas uz priekšu, un Boņs nav vēl paspējis pakustināt pavadu, kad jau redz, ka prāvests ar savu mašīnu ir viņam priekšā soļus trīsdesmit, nē, jau tālāk.

„Cikcer!” Boņs iekliedzas dusmīgi. „Ko tu stāvi kā ļurba, kad prāvests ar savu skārda vagulu jau gabalā!” Ar rāvienu Cikcers cērtas uz priekšu. Boņam liekas, ka viņa zods gribētu atdalīties no viņa paša un pāri pār Cikcera galvu aizskriet mašīnai priekšā. Jau ir tuvāk. Vēl vienu mēzienu un Cikcers būs blakus. Boņs iekoŗ mēli zobos, saliecas un pieplok pie Cikcera muguras un spieŗ Cikcera krēpes ar visu savu roku spēku, it kā daļu no sava spēka gribētu iedot Cikceram. Darīts ir — jau prāvests iepaliek. Jau soļus desmit. Tad kaut kas notiek. Prāvesta mašīna tā kā iezviedzas un atkal ir Boņam blakus. Un prāvests paskatās pa logu reizēm, pamāŗ ar roku un Boņs redz, ka prāvests smejas tā, ka pīpe kust.

„Cikcer!” Boņs dusmīgi iekliedzas atkal. „Rādi, ko māki!”

Prāvests kaut ko saka, bet Boņs nevar sadzirdēt. Cikcers ir atkal parāvies uz priekšu. Boņs tik sit un sit Cikceram ar basajām kājām sānos, un viņam ir bailes, ka prāvesta mašīna varētu tikt priekšā. Tā kā klusāks ir palicis, Boņs domā. Viņš atskatās īsu mirkli un prāvesta mašīnas neredz. Uz ceļa likuma ir tikai putekļu mākonis un vairāk nekā. Brīnums gan, domā Boņs un griež Cikceru atpakaļ. Prāvests būs sadomājis kādus jokus. Redz, ka nevar vis viņa mašīna ar Cikceru izskrieties, būs apturējis mašīnu ceļa likumā, aiz tiem krūmiem un noslēpies. Varbūt šim tagad ir kauns no manis.

Kad Boņs piejāj krūmiem no ceļa likuma otras puses, viņš vispirms arvien vēl redz tikai smilšu putekļu mākonī, tad aiz tā pamana tikai tādu kā mazu pusi no mašīnas. Tā vien izskatās, ka mašīna būtu ieskrējusi grāvī. Boņs nolēc no Cikcera un ieiet putekļu mākonī, un redz, ka mašīna ir uz sāniem grāvī, un pa augšējām durvīm, tā kā rāpodams lien ārā prāvests un tausta pieri. Tur ir tāds kā nobrāzums. Boņs ir pavisam sabijies.

„Pīpe pazuda...” nopūšas prāvests, un sit ar lielām delnām putekļus nost no piedurknēm. „Vai, kur laba pīpe bija...”

Sapratis, ka ar pašu prāvestu viss ir kārtībā, ka viņš ir dzīvs un runā par pīpi, Boņs ievelk dziļu, brīvu elpu un saka pie sevis: Paldies, svētais Anton, ka tu neilgi atpakaļ devi lietu un grāvji tagad ir tādi mīksti.

„Redzi, kas iznāk no skriešanās, kad veci sāk skrieties ar jauniem?” vaicā prāvests. „Kamēr skatījos, kā tu ligojies sava zirga mugurā, man pa logu

izkrita pīpe. Kamēr skatījos, kur palika mana labā pīpe — grāvī biju...”

Tā tās lietas ar prāvestu ir bijušas, tas tiesa. Tomēr Boņam neliekas, ka prāvests, runātu par to īsto lietu, par ko tagad vajadzētu runāt, kad visi ir dzīvi un veseli palikuši.

„Mans Cikcers neskrien vis tā grāvī uzreiz...”
Boņs iesāk.

„Tā ir...” saka prāvests, visu laiku zemē skatīdamies. Viņš iet pa ceļu atpakaļ un skatās gan ceļa smiltīs, gan grāvī. „Puisīt, palīdzī man pīpi meklēt.”

„Labi” saka Boņs. „To var. Es tev palīdzēšu tavu labo pīpi atrast, bet saki, kuŗš no abiem gudrāks: Mans Cikcers, vai tava mašina?”

„Kas tas tāds Cikcers?” prāvests atvaicā, galvu nepaceldams, un tik iet pa grāvja malu tālāk.

„Mans zirgs, šis pats, ko tava mašina nevarēja vis panākt.”

„Tā tas ir?... Tad jau Cikcers gudrāks, kā tad.”

Labi, viens punkts ir kārtībā. Atzišana no prāvesta saņemta, ka Cikcers ir gudrāks. Cikceram nav tāda tukša galva kā mašīnai. Cikcers nekad nav Boņi grāvī grūdis, bet prāvesta mašina ir īsti durna: vispirms prāvestam izsīt no zobiem viņa pašu labāko pīpi, tad laiž pašu grāvī kūleņ-kūleņiem. Labi, ka mūsu prāvests nav vis no mīklas taisīts, viņam tas nekas. Tikai pīpes žēl. Un Boņs iet meklēt pīpi.

„Prāvest, kuŗš no abiem ātrāks: Cikcers, vai tava mašina?” Boņs grib dzirdēt no paša prāvesta mutes to pēdējo un galveno atzišanu.

„Vai tu manu pīpi meklē?” vaicā par savu svarīgāko lietu prāvests.

„Meklēju, visu laiku...” saka Boņs un iekāpj grāvī. „Bet kā bija ar to lietu?”

„Ar kādu lietu?” atvaicā prāvests, un viņa skats arvien staigā pa smiltīm. „Tāda brūna bija... ar melnu kātu...”

„Kurš ātrāks: mašīna vai Cikcers?” Boņš atkārtot vēlreiz un iet pa grāvi tālāk.

„Vai es tev jau neteicu, ka tavs zirgs!...” prāvests saka. „Redzi, ka mana ātrā mašīna guļ grāvi... Ar zirgu vienmēr var tālāk tikt.”

Arī pēdējo un svarīgāko atzīšanu no prāvesta saņēmis, Boņš paceļ galvu kā uzvarētājs, un ar draudzīgām acīm paskatās uz Cikceru, kas tepat ceļa malā stāv un reizēm norauj pa zālei. Tagad Boņa galva brīva no visām citām domām, un viņš atceras, ka prāvesta pīpe ir tāda brūna, ar melnu kātu. Viņš sāk iet pa grāvi un pa ceļu, uz priekšu un atpakaļ. Appūtējis, bet vēl arvien spīd tāds melnums smiltīs. Boņš to pavelk un iekliezās visā balsī tā, ka to pat līdz Salāniem varētu dzirdēt:

„Pīpe!”

„Tu — atradi?” atvaicā prāvests.

„Pīpe!” Boņš tik kliez un pīpi augstu pacēlis, skrien prāvestam pretī.

Prāvests ir tik priecīgs un tik smaidīgs atkal. Viņš izkrata smiltis no pīpes, pavelk gaisu pīpē uz priekšu un atpakaļ. Tad ātri iesmeļ tabakas maisiņā un sāk vilkt dūmus lielām mutēm.

„Tagad mēs atkal varēsim sākt dzīvot un domāt,” prāvests noglāsta Boņa galvu. Tad viņš pataustās pa kabatu un Boņam ieliek saujā kaut ko mirdzošu kā mazu mēnestiņu. Boņš paskatās un redz — tas tak ir īsts, dzīvs, pilns sudraba lats. Boņa valdīšanā un īpašumā vēl nekad līdz šim nav bijis viss sudraba lats, tik liela nauda!

„Tas par to, ka tu man tāds malacis puika,” saka prāvests.

Boņš grib iet klāt un nobučot prāvestam roku, bet prāvests viņu noglāsta vēlreiz un pastumj atpakaļ:

„Nevajag. Labi tāpat. Mana roka ir noputējusi.”

Tad prāvests iet pie mašīnas un kaut ko domā.

„Apsēdisimies tepat grāvīmalā un tad padomāsim, ko darīt, saka viņš Boņam. Boņš iet un apsēstas prāvestam blakus un ik pēc brīža slepeni paskatās, vai viņa kabatā sudraba lats vēl arvien ir kā bijis.

Paklausījies, prāvests vaicā:

„Kas tur tā skaisti dzied, aiz tās eglaines?”

Boņš zina, kas tur dzied un viņš var pastāstīt.

„Tā ir Domcānu Paulīne... Bet viņas te drīz nebūs...”

„Kā — nebūs? Es viņu zinu, viņa iet skolā un ļoti labi mācās.”

Tad Boņš izstāsta prāvestam visu stāstu par Kazaču, par viņa ūsām, par apaļo vēderu, par Kazača slīkšanu un mironību, par Paulīnes mājas gribēšanu, par visu.

„Par to Kazaču man ir nācis ausīs ne pirmo reizi. Es viņu dabūšu rokā un padrebināšu... Un Paulīte, kur dzīvoja, tur dzīvos. Kazačam tā i neredzēt Paulīnes mātes zemi! Pasaki Paulīnei, lai viņa Kazača nebīstas.”

Kas tā ir par rūkšanu, kad prāvests paliek dusmīgs, Boņš domā. Viņš gan var rūkt, brālīti manu! Ko tāds Kazačs pret prāvestu — prāvests viņu ar vienu roku var pārļaut pār kuŗu gribi sētu, nav ko domāt. Un Boņam ir tik labi ap sirdi, ka prāvests ir dusmīgs uz Kazaču.

„Tādiem Kazačiem jāaplauž ragus, vai kā jāaplauž!” saka prāvests tā kā tikai pats sev, bet to dzird arī Boņš un redz, ka prāvesta rokas, kas ir platas kā lāpstas, savelkas lielās dūrēs un viņa stūranais zods cilājas.

„Tādi Kazači man te sāks pat bāriņu maizi apēst, kamēr es tikai ap savām svecēm staigāju... Par to vēl parunāsim, pagasta kundziņi... Vai kā parunāsim!”

Boņš dreb no prieka par tādu prāvesta rūkšanu un par to, ka viņš grib tā pamatīgi parunāt ar tādiem kundziņiem, kas Paulīnei grib atņemt mājas.

Prāvests ir izpīpējis visu savu pīpi tukšu. Izsit pelnus uz naga un pieceļas.

„Citu neko mēs abi nevaram izdomāt, kā tikai to,” viņš uzliek Boņam roku uz pleca. „Tu lec savam zirgam mugurā un laid uz mājām un saki, ka prāvests grāvī ar visu pīpi. Tad saki tēvam, lai viņš paņem arī otru zirgu un abiem sakas un lielās virves. To tēvs pats zinās. Tikai pasaki, kas te par joku gādijies, kad prāvests paliek par puiku.”

Boņš dara kā prāvests licis. Viņš lec Cikceram mugurā un auļo uz mājām. Putekļi vien nogriežas, kad viņš ar cirtieņu aptur Cikceru durvju priekšā. Zirga pakavu dunoņu padzirdis, no piedarba iznāk tēvs.

Boņš kliedz, ka visa māja skan:

„Prāvests ar visu pīpi grāvī!... Pīpi jau atradām!”

25.

Tancis — tas ir gan viens joku vīrs, padomā Boņš, pamanījis savu lielo draugu nākam pār dārza tiltiņu: viņš vienmēr prot runāt un darīt kaut ko tādu, ko neprot neviens cits. Tagad pat Tancis netur vis cepuri galvā, bet nes kreisajā rokā un ar labās rokas pirkstiem sit knipi pa cepures nagu tā, ka tur knaušķ, it kā zirni dancotu uz pannas.

Boņs steidzīgi košļā mutē paņemto burkāna gabalu un cenšas to norīt, cik vien ātri iespējams, jo zina, ka ar Tanci tūlīt būs jārūnā. Pazaudēt kādu mirkli ēšanas dēļ, būtu daudz nelāgāk, nekā nezināt reizes rēķinu līdz divi simti, ko vectēvs grib iemācīt pirms Boņs rudenī sāk iet skolā. Tās lietas, ko Tancis māca, ir daudz svarīgākas — viņš bieži izskaidro, kā un kas jādara, lai uz pleciem augtu kārtīga vīrieša galva. Un Boņam kārtīga vīrieša galva ir ļoti, ļoti vajadzīga.

Labi nesakostais burkāns steidzīgi aiziet savu ceļu, tā sāpēdams, ka Boņam asaras saskrien acīs, bet viņš smaida un sauc jau pa gabalu:

„Tanci, kāpēc tu tā dari?”

„Ko tad tādu?”

„Tu visu laiku sit ar knipi pa cepures nagu.”

Tancis apstājas, piespiež mēli pie virslūpas un izskatās tik gudrs, it kā viņš nupat kaut ko lielu sācis izdomāt. Boņs paskatās viņa cepurī. Būtu gandrīz tāda pati, kā tā, ko viņam pašam pavasarī Lidija atveda, kad viņi abi ar Jezupu žiku nozaga. Zila tikai, sarkanuma un nekādu stripu nav.

Sāk izskatīties tā, ka Tancis būtu jau kaut ko izdomājis — viņš jau kustina zodu.

„Tā ir liela lieta... Nu, tā cepures knipošana, kā tu teici. Redzi, tā — kad man rodas kāda gudra doma, es to tūlīt ar knipi iedzenu cepures nagā. Lai šī tur sēž un gaida savu kārtu, kamēr man to gribēsies palaist pasaulē. Tā viņa sēž un gaida, ko kungs — tas ir: es — viņai teiks. Kad man ievajagas runāt, es tik lieku cepurī galvā un tad mana runa tek kā pa diedziņu...”

Boņs stāv brīdi, muti ieplētis, un skatās Tancī lielām apbrīna acīm. Tā viņš stāv, kamēr jaunā gud-

rība apskrien savas piecas reizes ap pakausi un atrod tur savu īsto mājvietu palikšanai uz visiem laikiem.

„Zini ko, Tanci? Man arī vajadzēs savu cepuri sākt biežāk turēt galvā. Man ir viena, bet to ir dāvinājušas sievietes un tā es nezinu, vai tāda cepure ir laba.”

Boņs zina, ka par it neko, kas nācis no sievietēm, Tancis neko pārāk labu nesaka.

„Kādas sievietes?” atvaicā Tancis.

„Lidija, mūsu pašu Lidija. Tā, ko uz Patalčiem aizveda, tu zini.”

„Zinu...”

„Tā pati. Bija te. Iedeva cepuri. Tad nozaga suni, manu žiku. Bet žiks, ne šāds vai tāds suns. Viņš pēc garajiem bērziem, pēc kalniem un pēc dziedāšanas pa naktīm mūsu pusē, atrada mājas atkal. Žikam pat zagļi nekā.”

Tancis nopūšas. Var redzēt, ka viņš ir cilvēks un draugs, kas Boņi saprot visās lietās.

„Ar sievietēm vienmēr ir posts,” Tancis sāk lēni, kā vienmēr. „Sliktu vai labu gribēdama, vienalga — sieviete vienmēr cilvēkam taisa nepatikšanas. Cita var tev galvu nograuzt ar runāšanu vien, cita tev ielien dzīslās ar smiešanos, un tur taisa tādas lietas, ka tu nezini, kur un kā sāk kasīties. Redzi, kā ir Boņ. Ja tu vēl neredzi, tad gan jau pienāks laiks, kad redzēsi.”

Ko te Tancis grib sākt runāt par neredzēšanu. Boņam ir tā ap dūšu, ka viņš pat jau grib sākt kliegt draugam pretim. Tad viņš atceras, ka tās sievietes te pat vien tuvumā ir, var vēl sadzirdēt. Malvīne, reizēm arī Zuze un Anna ir tās, kas Boņam grauž galvu nost ar runāšanu. Citureiz arī māte pasāk tādu pašu darbu ne no kā.

Kā ir ar tām dzīslām, to Boņs zina ne sliktāk. Viņš atceras, ka Tancis jau pirms gada bija runājis par vīriešu dzīslām. Un notika tā, kā Tancis bija teicis: Bibuka smiešanās ar Aleksi, Boņam tagad sāp visās dzīslās. Tomēr Bibuks vēl arvien Boņam liekas tāda laba. Par Bibuku Boņa sirds saka citur neteiktu vārdu: Labāk lai viņa sāp dzīslās, nekā viņa tur nesāpētu nemaz... Tā ir ar tādu Bibuku.

Boņam ienāk prātā pavaicāt Tancim kaut ko par Bibuku. Viņš paskatās Tancī un padomā — viņš ir tāds pats liels puisis kā Aleksis, un vaicāt par Bibuku lieliem puisiem, Boņam ir kauns. Viņam gribētos zināt, pēc cik gadiem viņš būtu tikpat garš augumā, kā Bibuks. Nē, labāk tā nevaicāt. Tancis vēl pateiks citiem.

Visu skaidrību par to, kas ir sievietes un kādas viņas ir, Boņam ir devis Tancis. Vēl pagājušajā vasarā Boņam nebija lāga skaidrs, kāpēc gan viņam neļauj istabā kaut ko tādu labu pasvilpot, vai piesiet vistas kāju ar diegu kažim pie kakla, vai gultās mest kūleņus, vai paņemt sērkociņus, kad gribētos šur vai tur drusku pakurināt. Šinīs lietās tagad Boņam viss ir skaidrs — kāpēc. Tikai tāpēc — ka viņas visas nav nekas cits, kā — sievietes!

Tikai tāds mazs nieciņš Boņam ir palicis neskaidrs, un tas ir par draugu Tanci. Ja jau nu viņas visas, sevišķi tās jaunās, ir tādas istas sievietes, nešpetnas un ļaundares līdz bižu galiem, tad arī Tancim, ar viņām satiekoties vajadzētu iet tā uz — arrr, arrr, arrr. Cik reižu Boņs ir noskatījies, vērojis un gaidījis, kad būs tas arrr, bet nekad nav redzēts, ka Tancis ar viņām kaut ko tādu gribētu pasākt. Varbūt Tancī pašā nav kārtīga cilvēka dusmu? Kad Tancis sāk ar viņām runāties un sevišķi, ja ir tikai viņi abi ar Malvīni

vien, tad tur ir tikai smiešanās un smiešanās bez beigām. Maz vēl tā — Tancis apliek viņai rokas apkārt, taisni tāpat, kā tas greizais koka kāja, no Cerīņiem, apliek rokas Bibukam. Boņī kāpj dusmas par to visu padomājot. Par Bibuku daudz slikta domāt viņam negribas. Ja tā labi padomā, tad viņa un tāpat arī māte nav vis nekādas sievietes. Māte ir māte. Un Bibuks ir Bibuks. Gana ir citu, par kuņām var izdusmoties. Par tādu pašu Malvīni — kā lai cilvēks nedusmojas? Tancis šai apliek rokas apkārt un šī izliekas tāda kā slimā un žēlojama, kā ceļama un nezkur nesama. Vēl lielāks brīnums ir tas, ka viņa pret Tanci tad ir tik laba, viņas balss ir mīksta, kā piens ar medu, un viņa neko bargu nesaka pat tad, kad Tancis jaunajā istabā sāk svilpot. Vienīgais, ko viņa kādreiz saka Tancim, ir: „Eu, Tanci, tu trakais.” Tas notiek tad, kad viņi vieni sēž mijkrēslā aiz dārza.

Nē, arī tas nav par svilpošanu. Te pēkšņi Boņam rodas kāda cita doma: Ja nu viņa pret Tanci tāda laba, tad, varbūt, pret Tanci tā pati Malvīne nav nekāda sieviete? Varbūt viņas visas trīs — Malvīne, Anna un Zuze — ir sievietes tikai pret mani?

To nu Boņs uz vietas grib Tancim noprošīt.

„Saki tu man, Tanci, kā labam draugam: vai pret tevi viņas visas trīs ir sievietes vai nav?”

Boņs stāv abām kājām stingri atspēries smiltīs un skatās Tancim acīs. Runādamiem viņi ir atnākuši un apstājušies pagalma vārtu priekšā.

„Kuš!” viņam uzsauc Tancis un pamet ar roku uz vārtu pusi.

Boņs redz, ka Tanča acis plēšas arvien platākas un tas Boņam nepatīk. Vai te Tancim būtu ko brīnīties, ja viņš visu zina, — kā pats teicis?

Tancis parauj Boņi pie pleca un saka:

„Paiesim atpakaļ, pastāstīšu.”

Viņi abi pāiet atpakaļ. Tancis arvien vēl atskatās uz vārtiem.

„Nu tad izstāsti arī,” atgādina Boņs.

„Ko tad?”

„Vai pret tevi Malvīne ir sieviete vai nav?”

Tancis savelk pieri, tad iekož lūpā.

„Kāpēc tu tā vaicā, cālīt?”

Boņs sabož lūpas. Tāda cāļošana no Tanča puses viņam nemaz nepatīk, jo taisni tāpat cāļo arī viena, otra no tām sievietēm. Viņš pēkšņi ir noskaities no sirds, ka Tancis grib ar viņu sākt runāt kā ar kādu maziņu. Lai Tancis labāk nedomā vis, ka Boņam nebūtu arī tādas sirds, kas var sākt sprakstēt.

„Tāpēc, ka tu, kad satiecies ar Malvīni, ne baries, ne kaujies, bet tikai smeļies un smeļies!” atcērt Boņs.

„Tāpēc vien?” Tancis atvaicā un atviegloti smaida.

„Nu ja, ka smeļies. Vienmēr, katru vakaru...”
Boņs rūgti novelk.

„Es smeļos tāpēc... tāpēc... ka viņa ir tāda, tāda jocīga...” Tancis skaidro, ar pirkstu paurbdams Boņa matos uz pakauša.

Tas, ka Malvīne ir tāda jocīga, Boņam pašam jau sen ir skaidrs, un tāpēc Tanča atbilde viņu nemaz neapmierina, bet viņš vairs nezina, ko vaicāt tālāk, jo piere ir jau nogurusi no tik stingras domāšanas par sievietēm, viņu netaisnībām un par Tanča draudzības neuzticību.

Tancis apliek atkal roku Boņam ap pleciem un saka:

„Būs labi, draugs. Redzi, tagad tev ir tikai septiņi gadi... Tā ir tā būšana.”

Tanča izteiktais vārds — draugs — Boņa sirdi dara atkal siltu. Viņš skatās uz augšu un skaudīgi vēro Tanča gaŗo augumu. Paŗreiz Tancis ir vienā augstumā ar pagalma vārtu durvīm, un viņa gaiŗie mati ap galvu ir kupli un gludi, kā sasukāti lini. Ka tās reizēm ir īstas mokas cilvēkam būt tikai septiņus gadus vecam, to Boņš ir pieredzējis.

„Cik tev tagad ir gadu, Tanci?”

„Divdesmit divi.”

„Un cik tev bija, kad tu biji kaŗavīrs?... Tu toreiz staigāji ar siksnu ap vidu, ar baltām, sarkanām un zeltainām strīpām, un ŗņorēm ap apkakli...” Boņam patik atcerēties to Tanci, zem kuŗa zeme skanēja, kad viņš gāja.

„Toreiz man bija deviņpadsmit. Armijā es aizgāju brīvprātīgi. Tas ir tā — viņi vēl negribēja, ka es eju, bet es ŗiem saku — es pats gribu. ŗie vairs tad nerunāja pretim.”

„Tagad tev jau divdesmit divi. Tas jau ir daudz gadu. Tev ir labi, ka tik daudz gadu.

„Daudz tas nav,” smejas Tancis, „bet tā — ar iztikŗšanu.”

Arī Boņš citu neko nevēloties — kaut viņam būtu gadu tā ar iztikŗšanu kā Tancim. Abām rokām Boņš pakasa galvu visapkārt, jo tur niez simtiem domu uzreiz. Tancis satver viņu pie bikŗu dibena un ar vienu roku paceļ un paŗūpo gaisā.

„Kāpēc tev ŗodien tādas sarkanas bikŗes kā gailim. Tā nav vīrieŗu krāsa,” saka Tancis.

„Pagājuŗajā sestdienā, kad pirtī bijām, tās visas mūsu sievietes kā sāka runāt un kliegt, ka ŗīs bikŗes esot labas un labas... Es jau negribēju, vai kā negribēju...” Boņš stāsta un atmet ar abām rokām.

Tad viņš skatās Tancī un pamana, ka Tancis sāk tā viltīgi smaidīt, un beidzot viņš pat sāk smieties. Visus sava lielā drauga vaibstus un izteiksmes Boņš pazīst jau sen un spēj tur lasīt tikpat labi, kā Baltajā grāmatā. No Tanča acīm viņš jūt, ka kaut kas nav isti kārtībā.

Tad Tancis piemiedz vienu aci un vaicā:

„Es skatos, ka tu, laikam, vēl arvien ej uz pirti kopā ar tiem visiem sieviešiem?”

Tas ir īsts pārkoņa spēriens Boņam tieši uz galvas. Viņš brīdi stāv nobijies tā, ka nevar ne paelpot. Tad ap viņa vaigiem sāk celties karstums un kāpj svilinādams līdz ausu galiem, un tas nav nekas cits, kā biezs un sarkans kauns.

Atzīties? To tik nē! Atzīties — tas nozīmētu darīt sev pāri daudz vairāk, nekā ja pats sev plēstu pie abām ausīm un matiem reizē. Ja Tancis ir draugs un lāga cilvēks, vai viņam ko vajadzētu vaicāt? Savu taisnību aizstāvēdams un ar daudzām sievietēm kaņodams ik dienas, Boņš ir mācējis aizstāvēties un nepalikt bēdīgā postā ilgi. Arī pret Tanci viņš ceļas kā bargs vilnis.

„Nē!...” viņš skaļi iekliedzas — tā, ka pat Tancis satrūkstas. „Nē, nē, nē!... Fui, es ar viņām ietu uz pirti!... Sen jau neēju... Nē, nē!...”

Pēc tādas pamatīgas aizstāvēšanās, Boņī jau ir radies tik daudz drosmes, ka viņš jau spēj pacelt galvu. Viņš skatās spītīgi Tancim acīs, bet nekā nespēj nolasīt, vai Tancis ir noticējis, vai nē.

„Tagad man jāiet,” saka Boņš, izdomājis iešanas iemeslu, jo viņam gribas tikt drīzāk projām no Tanča acīm. „Būs jāpalīdz Justam.”

Boņam gribētos, lai Tancis pagrieztu muguru. Viņam tagad tā gribētos nepamanītam nozust, jo kas

var zināt, vai Tancim neiešaujas prātā pavaicāt vēl ko tādu, kas Boņa godu un lepnumu berž drupanās un mērcē viņu visu tādā kaunā, kas grauž kā sāls. Kā gan agrāk neiekrita prātā, ka vairs nav nekāda iešana uz pirti kopā ar sievietēm?

Paldies Dievam, ka Tancis pagriežas un iet pa vārtiem pagalmā. Šinī brīdī Boņam nav vairs ne greizsirdības, ne skaudības, ka Tancis, saticies ar Malvīni, varētu smieties. Lai labāk Tancis sāk smieties un smejas ar visām trim sievietēm reizē, un lai viņš smejas ar viņām visām līdz saules rietam un naktij, lai viņi visi izsmej kaklus un acis sausas. Varbūt, vienīgi viņu visu gaŗā un nepārtrauktā smiešanās šoreiz Boņam varētu palīdzēt un viņu glābt. Pasargi Dievs, ja viņi nesmejas, bet sāk kaut ko runāt, un kamēr runā, varbūt atceras un piemin arī viņu, un meitas izstāsta Tancim visu patiesību par to pirts būšanu. Tad līdz pašai nomiršanai būs kauns satikties ar Tanci, jo kur gan var būt lielāks negods, kā tas, ka viņš, lielā Tanča draugs, vēl arvien iet kopā uz pirti ar sievietēm!

Arvien gaŗāki soļi speras Boņam. Ceļa virziens un viss tālāk darāmais viņam ir skaidrs. Uz mežu! Eglaine tagad ir vienīgā vieta, kur šodien var paglābties. Ir pēdējais brīdis to darīt, jo ir jau pēcpusdiena, un šodien atkal ir tāda nelaiimes un kauna diena, kā sestdiena. Kā gan tas agrāk viņam nebija un nebija iešāvies prātā?

Boņs noslēpjas aiz kārklu krūmiem grāvjmālā, atvelk elpu un pavēro mājas un apkārtni. Kā tad — pirts jau tiek kurināta, ap juntu dūmi griežas klēpjiem. Arī Caru Salimons no sava kalna skatās uz šo pusi. Viņš te nāk uz pirti, jo viņam savas nav. Cītu reizi te sanāk arī Knibinu ļaudis, kad tiem savu pirti negriboties kurināt. Knibinu tēvs gan saka, ka tas

notiekot tad, kad sievietēm griboties sanākt kopā un izrunāt visas pirts runāšanas. Varbūt, ka viņas visas sanāk arī šodien. Tad viņējās un mūsējās kopā, tur būs tāda sieviešu biezputra, ka pasargi Dievs! Un ja es gados ap to laiku mājās, bēdīgi padomā Boņs, viņas sagrābs mani cieti un aizvilks uz pirti līdzī, ar tām nav nekāds joks. Paliekot te, māju tuvumā, viņas var pamanīt — ka es te. Pa īstam drošs var būt tikai lielajā eglainē.

Ar lēcieni Boņs ir ārā no kārkliem un skriešus laižas uz eglaini. Puķes un smilgas iecērtas baso kāju pirkstu starpās un reizēm iesāpas, it kā tur kāds pārvilkto ar asmeni. Lai sāp! Nav laika domāt par sāpēšanu, kad cilvēkam jāglābj dvēsele.

Kā atpestīšanas dziesma pār Boņa galvu iešalcas egļu platie zari. Viņš apstājas un elš, bet viņa domās sāk atdzīvoties jautriība un labs prāts, jo viņš zina, ka nu ir glābts: visas viņas — Malvīne, Zuze un Anna, un, varbūt arī māte, viņu izsaukājušās, izmeklējušās, aizies uz pirti vienas. Tad nu gan vairs ne Tancis, ne arī kāds cits no vīriešiem par Boņi nedrīkstēs smieties: Boņ, tu tā un tā. Boņs varēs teikt: Lūdzu! Vai mani ir kāds redzējis velkamies uz pirti sieviešu bara vidū? Viņi sacīs: protams, ka nē. Boņs atcirtīs: Tad nav ko runāt! Vīriem ir vīru būšana, bet tur tām — sava. Un tas tad būs kauna gals uz visiem laikiem.

Kad nelaipe ir novērsta un viss par nākotni izdomāts, Boņs sāk pastaigāties pa mežu. Nē, no meža viņam nav bailes. Pārāk dziļi mežā Boņs gan neiet, bet tikai tā, lai noliecies, caur stumbriem, varētu redzēt to malu, kur sākas tīrums un spīd pasaule. Viņš paurbina pirkstiem ap egļu mizu, pagrauz skujas. Tad rauga dziedāt kā gailis un pazviedz kā kumeļš.

Pats nemanīdams, Boņs ieiet salduma jūrā: viņa priekšā spīd vesels laukums melns aveņu, tās ir lielas un saldas un spīd kā jaunā mēteļa apaļās pogas. Sākumā Boņs lasa un ber mutē veselām sauļām. Tā viņš strādā kādu pusstundu, un kad piesienas taisns, tad jūt, ka salduma kalns vēderā ir audzis līdz pašam krūtīm un pat elpot var tikai tā lēnām un ar apdomu.

Boņs apsēžas sūnu mīkstumā un palasījis avenēs, vairs tās neber mutē, bet liek rindā ap savu kāju pēdām. Kad abas pēdas ir apšūtas ar aveņu melnajām krellēm, Boņs sāk likt pa avenei uz katra pirksta.

Pievakares saule pār koku galiem šinī laukumā spīd tik silti, un Boņam ir tik mierīgs un remdens prāts pret visu pasauli, ka šinī brīdī nevar būt nekā labāka, kā atlaisties uz muguras visā augumā un paskatīties, kā pa debesu zilumu laižas putni. Tur ir daudz, daudz putnu.

Tā ir tāda notikšana, kuŗā Boņam nemaz nav gribējies pabūt, bet kuŗā viņš ir iekritis debesu putnus skaitīdams. Atmodies, Boņs ātri piesienas sēdus, un brīdī viņa acīs kāpj nobailes. Kas te par svešu vietu? Visapkārt tikai šņākoņa un tumšs zaļums. Viņš jau paver muti kļiedzienam, bet, pietrūcies kājās, atceras, kā te nokļuvis. Ir atkal labi, tikai iemigt gan nevajadzēja. Arī saule vairs nespīd melno aveņu laukumā, un Boņam sāk mesties vēsi.

Skriešus viņš laižas uz meža malu. Saule pašlaik kā liels un sarkans skritulis brauc pa pašu apvāršņa malu vakara tālajā dūmakā. Nu gan viss ir kārtībā, domā Boņs, visas sievietes ir jau aizgājušas uz pirti, un mājās būs tikai vectēvs, tēvs un Justs. Juriku viņas gan būs patvērušas līdzī. Viņam nekas, nekāds vīrietis viņš vēl nav, vēl tikai tāds — ļap, ļap ļap — vien ir. Arī citas labās lietas Boņam ienāk prātā: mie-

žu plācenis un piens, tādā zaļā māla krūzītē, kas aprakstīta ar visādiem krustiņiem, skujiņām, un Dievs vien zina, vēl ko.

Boņš pavēro pirts apkārtni. Tur kāds plikums apskrien ap pirti, bet ej nu tu, cilvēks, sažini no tāda pasaules tāluma, vai tas ir vīrietis, vai sieviete. Prātojot, kas tā par radību būtu varējusi būt, Boņam ienāk prātā, kā tās sievietes pa pirti darās, pa lāvas augšu, un vaid: Atveriet durvis!... Laidiet to trako garu ārā... Par daudz gara. Dzirdiet, jūs, tās — lejā, te ir briesmīgs gars! Oi, oi... Es jau ģībstu, es jau beigta, esmu jau tikpat kā nomirusi...

Ik katru sestdienu viņas tur ir mirušas, mirušas, bet neviena nav nomirusi, kaut gan būtu bijis labāk, ka tas pirts gars dažu labu no tām uz kādu laiku būtu izrāvis caur jumtu. Mirs tev tādas! Mirst, mirst, līdz rauj visas uzreiz par pušiem runāt, ka vai, vai, vai... Tad gan viņu eņģeļiem-sargātājiem — ja tikai sievietēm tādi vispāri ir — jābāž galvas aukstā ūdens spaiņos, lai visu to nedzirdētu. Bet ja eņģeļiem nebūtu grēka un kauna klausīties, ko viņas tur sarunā, un ja viņi visu to liktu Dievam Tēvam ausīs, tad viena lieta gan ir skaidra: nevienai sievietei debesīs netikt, nē, nē.

Boņš padomā: māte tiktu gan. Būtu netaisnīgi, ja viņas eņģelis-sargātājs spriestos debesu durvīs. Māte vienmēr citām runātājām saka: „Kuš, kuš... Te ir arī bērni...”

Boņa domas aiziet arī pie Bibuka. Viņa gan nav gājusi uz šo pirti. Ja arī viņa nāktu te, par to Boņš ir drošs, ka viņa nekā tāda nerunātu, par ko viņas eņģelim būtu jāgrūž galvu aukstā ūdens spainī.

Tagad viss tas ir cauri, jo sievietes jau ir prājām pirtī, Boņš lielā mierā izstaipās un iet tuvāk uz

māju pusi. Nekādu bažu viņam nav ap sirdi, un viņam patīk, ka tagad var pārdomāt par visādām citām lietām. Ja viņas no pirts pārnākušas sāks vaicāt, kur viņš bija nozudis, Boņs zinās ko teikt: Biju ogās aizgājis, jā! Un lieta cauri. Ja viņām vēl iešaujas prātā vaicāt: Vai tu nezināji, ka šodien sestdiena? Boņs teiks: Ko? Sestdiena? Nevar būt... Biju galīgi piemirsis, ka šodien varētu būt tāda sestdiena.

Pagalmā ir taisni tāds klusums, kā šinī brīdī vajag būt: nav neviena. Tikai Niks guļ smiltīs un reizēm ar ķepu paberž savu sirmo purnu. Boņs droši ver durvis un iet istabā un ir sadomājis, ko teikt un stāstīt vectēvam un tēvam.

„Kur tu biji visu šo laiku? Tevis dēļ mēs nevaram iet uz pirti,” tā kāds bargi ierunājas no istabas dziļuma, un tas ir otrs pārkoņa spēriens uz Boņa galvas šodien, un šis pārkonis nāk no kādas sievietes, kas ar baltas veļas klēpi sēž gultā un šūpo divas basas kājas, it kā gribētu sākt dancot.

Boņa acis vēl nav paspējušas aprast ar istabas mijkrēslu, jo tagad ir jau iestājusies sirmā stunda, viņa prāts ir vēl arvien jautrs un briesmām nesagatavots. Boņam liekas, ka te būtu sacēlies karsts vējš pa mijkrēslu un dedzinātu viņa matus.

„Ko mirkšķini acis? Taisies!” tā pati balss sāk runāt vēl, un Boņs pazīst, ka tā nav kāda cita, bet taisni Malvīnes balss.

Tad no virtuves puses ienāk Zuze. Arī tā nekā cita prātīgāka nezina, kā iesaukties:

„Tas rakaris jau te? Nu, tad varam iet.”

Pa tām pašām durvīm ienāk arī māte. Arī viņa nevar nociesties, neteikusi kādu vārdu.

„Boņs te? Kur tu biji, runķuļ? Nu, nekas. Labi, ka laikā atradies.”

Nelaime ir pilna līdz malām. Boņš stāv ielenkts no visām pusēm, jau redz savu kauna ceļu uz pirti un visu tālāko, un domās grimst kailu sieviešu mudžeklī, bērza slotu lapās un baltajos garaiņos, kas aizsit elpu.

Kā burbulis no smaga ūdens dziļuma Boņa pierē pēdējā brīdī iznirst doma, ka vectēvs ir mācījis, ka briesmu brīžos, kad vairs nav glābiņa, jāsauc savu eņģeli-sargātāju palīgā. Un Boņš sāk to saukt žēligi un ar visu savu domu spēku. Eņģelis paliek eņģelis, viņš nav vis tāds, kā šīs sievietes, viņš neliek sevi ilgi gaidīt un lūgties, jo kopā ar Boņi arī viņš no tām ir pieredzējis ne mazumu posta. Tāpēc viņš ir Boņam tūlīt pie auss un iečukst: Bēdz! Dari to tā, lai sievietes nepamanītu tavu nodomu. Viņu acis un muts ir bīstamas.

Boņš pagrozās, it kā viņam nebūtu ne mazākā nodoma atstāt istabu un visu šo ielenkumu, bet, kad viņa acis pamana durvis, kājas pašas sāk sviesties un cērt viņu uz priekšu kā lodi.

„Kur tu? Kur tu?” iekliedzas vairākas balsis reizē viņam aiz mūras, bet Boņš jau ir atrāvis durvis visā plašumā, un āra gaiss apsitās viņam ap seju. Tanī pašā brīdī viņa galva atsitas kādā smagā mīkstumā un čaukstoņā, un kādas rokas viņu satver un balss uzkliež:

„Kur tu, sprunguļ?”

Arī tas ielenkuma pusloks, kas palicis istabā, ir pamanījis Boņa atbrīvošanās nolūkus, un viņš dzird, kā trīs balsis sauc, pārkliekdamas viena otru:

„Turi viņu! Turi viņu ciet, ka neizsprūk. Velc istabā! Viņš jau tā ilgi bija nozudis.”

Boņš izmisis paceļ galvu un redz, ka tā ir Anna, kurai viņš ir ieskrējis taisni klēpī. Rokās viņai ir pa

bērza lapu slotai. Viņa dara taisni tā, kā balsis no istabas dziļuma viņai likušas: abām rokām satver Boņi pie pleciem un velk atpakaļ istabā.

„Vai kāds viņu pēra vai taisījās pērt, ka viņš tik traki mūk?” vaicā Anna, Boņi iestūmusi atpakaļ istabā un pati arvien vēl stāvēdama durvīs, kā šī cietuma sargs.

Boņš apmet acis pa istabu — vectēva, ne tēva te nav, palīdzības nebūs.

„Kāpēc tu gribēji izmukt?” jau vaicā arī māte.

Boņš klusē. Viņš nav vēl sacījis ne vārda no tā brīža, kad ienāca istabā un pamanīja, ka pārradies nelaikā. Ja arī gribētu šinī brīdī sākt runāt, nevarētu, jo viņa žokļus cieši sažņaudzis kopā, tur kauns, reizēm arī niknums un dusmas par visām šīm sievietēm, kas ar viņu rīkojas tā, it kā viņš būtu kāda meitene, nevis vīrieša cilvēks, kam ir pat tādi lieli draugi, kā Tancis.

Boņam tagad vairs nav labs prāts pat ne uz savu eņģeli-sargātāju. Domās Boņš sarunājas ar viņu un pukojas: Kas no tādas vien palīdzības. Redzi, kā noķēra un velk pie apkakles, kur grib. Cik skatos, tad tu sievietes nepazīsti nemaz. Vai tad patiesi debesīs nav tikusi ne viena vienīga sieviete, ja tu pēc visa kā izskaties tāds, it kā tev ar viņām nebūtu bijis nekādu darišanu. Pie nākošās pātaru skaitīšanas es par tevi žēlošos pašam Dievam Tēvam, tā tu zini.

Laikam Boņa eņģelis tomēr ir satrūcies no tāda bāriena, un Boņam tūlīt liekas, ka kāds čukstētu ausī: Ja viņas tomēr gribēs tevi dabūt uz pirti ar varu, tad ar labu nepadodies ne par ko. Kliedz, sper ar kāju, kod, plēs ar nagiem un dari visu ko, bet nekusti ne no vietas.

Brīdi Boņs stāv šaubīdamies, vai tik tā varētu būt bijusi eņģeļa balss, kas tā saka? Vectēvs ne reizi vien ir stāstījis, ka cilvēka eņģelis-sargātājs vienmēr novēršoties, un seju aizsedzis abām rokām, gauži raudot, ja cilvēks darot kaut ko tādu, kas otram sāpot. Tūlīt Boņam iešaujas prātā, kāda cita nevisai skaidra lieta: Labi, labi vecotēv, ka tu tā saki, tas ir labi. Tomēr — pasaki tu man, ko dara tēva, vai mātes eņģelis-sargātājs, kad tie ne no šā, ne no tā, sāk rīkoties ar siksnu, vai zaru? Vai tu domā, ka tas nesāp? Kāpēc tad tēvam, vai mātei vajadzētu raudināt divus uzreiz — savu eņģeli un mani?

Boņs tiek nosēdināts pašā istabas dibengalā uz sola, jo šī vieta ir vistālāk no durvīm. Neviena no sievietēm vairs ne par viņu, ne ar viņu nerunā un nepievērš viņam nekādu vērību, tikai reizēm pamet aci uz viņa pusi, ja iznāk sakustēties.

„Sēdi te kā pielīmēts, kamēr iesim,” saka Anna. „Ja nē, tad pirtī mazgāsim tavu galvu ar stiprajām ziepēm, ne vienu vien, bet veselās trīs reizes.”

Boņs sakož zobus un nostenas, it kā viņam sāpētu vēders. Ir jau pagalam apnikusi izšķirošā brīža gaidīšana. Viņas visas vēl arvien loka dvieļus uz priekšu un atpakaļ, cilā spaiņus un slotas, un nevar vien beigt gatavoties.

Uz galda sev priekšā Boņs pamana cepuri un sāk to pacilāt. Tā ir vectēva cepure, un Boņs ir pārsteigts, ka tā ir ar tādu pašu zilu nagu, kā Tanča. Boņam iešaujas prātā: ja šo te uzliktu galvā, varbūt rastos taisni tās visistākās domas, kas nupat, nupat ļoti vajadzīgas.

„Ejam!” saka Anna un satver Boņi pie rokas.

Iztrūcināts, viņš paceļ galvu un redz, ka Malvīne, Zuze un māte jau stāv pie durvīm ar dvieļiem, slotām un spaiņiem rokās.

„Es neiešu!”

„Vēl tu man izrunāsies? Vai tu gribi staigāt melns kā Kvēpu Juris?”

Anna viņu velk ar spēku, bet Boņs neatlaižas no galda stūra un ar visu galdu tiek parauts uz istabas vidu.

„Neiešu!... Neiešu!...” Boņs jau kliedz caur asarām.

Anna viņu atlaiž un noplāta rokas.

„Kas ar to bērnu šodien noticis? Tāds kā misējies,” viņa nosaka.

No durvju puses panāk uz istabas vidu arī Malvīne, Zuze un māte.

„Kas tad būs, draudziņ?” iesāk māte. „Vai tu domā, ka krustmāti Annu vairs nav jāklausa?”

Anna, kā vecākā no tēva māsām, ir viena no Boņa krustmātēm, to Boņs zina. Un ka krustmāti ir jāklausa vairāk, nekā dažas citas parastās sievietes, arī par to viņam ir dota skaidrība, ne reizi vien.

„Nav jāklausa!” Boņs atcērt. „Nav jāklausa, kad viņa grib, lai eju uz pirti ar sieviešiem.”

Visas sakustas. Paskatās viena otrā.

„Kur tu tādu gudrību ņēmi?” ierunājas Malvīne. „Skaties, kas par jaunsungu jau...”

„Neiešu!” atkārtο Boņs. „Šodien neiešu nemaz, bet citu reizi — ar vectēvu.”

„Ar vectēvu? Tas nu gan nebūs. Vectēvs tikko pats ar sevi spēj tikt galā, kas tad tevi noberzīs? Atnāksi melnāks, kā aizgājis,” norunā savu runājamo Malvīne un parauj Boņi pie pleca. „Nāc.”

„Negribu!”

„Kāpēc negribi? Saki, kāpēc negribi?”

Bieži vien Malvīne ir Boņa nīknākā ienaidniece no visām mājas sievietēm. Vēl jo vairāk Boņs ar viņu

ir naidā tāpēc, ka viņa grib ar Tanci pa draugam. Boņs paskatās viņā caur pieri un saka:

„Negribu tāpēc, ka tu esi pirti.”

„Es? Ko tad es tev tādu daru?”

„Negribu, ka man jāskatās tavā mugurā. Plata kā lāva.”

Tādu runu dzirdēt no šī knīpas mutes — tas nu Malvīnei atkal reiz ir par daudz. Viņai plata mugura? To viņa dzird pirmo reizi mūžā. Neviens no lielajiem puisiem kaut ko tādu nekad nav teicis, bet šis ķīsis sāks vēl nezin ko runāt. Kas to zina, kas tur vārās viņa pakausī, varbūt, tāds tev jau sācis redzēt ne tikai muguru vien, varbūt tāds jau ir sācis saprast šo un to no visa kā cita. Un kad tev tāds atver muti par to visu ko citu, ko viņš redzējis un noskatījis vēl tādā reizē, kad lielie puisi dzird, tad tie zviegs kā zirgi un ries kā suņi, kur tik tu parādīsies.

„Ērce tāds, ne bērns vairs! Es tev rādīšu lāvu! Nu es tev parādīšu lāvu!” Malvīne grib notvert Boņi pie matiem, bet Boņam tā nav pirmā reize, kad jā-mūk, un viņš pašaujas zem galda kā greizi un ar spar-u palaists diega vilciņš.

Šinī brīdī istabā ienāk vectēvs un saka:

„Bija gan laba pirts. Gars mīksts kā vate. Nu i pēros, tā pēros, kamēr visu niezekli no kauliem izkar-sēju. Paldies par labu kurināšanu.”

Vectēvs nomet mēteli gultā un stāv brīdī savā baltajā kreklā un biksēs, kā smaidīgs sniega vīrs. Tad pamanījis, ka Boņa māte sniedzas pēc zara pie sijas, vaicā:

„Kas tad te par kaņiem taisās svētā vakarā? — Drīzi nāks tēvs ar Justu no pirts. Labāk gan būtu iztikuši ar mieru.”

„Ar tavu mīlo Boņi jākaŗo. Mēs visas četras velkam, velkam un nevaram aizvilkt uz pirti,” stāsta Boņa māte, palocīdama zaru abām rokām.

„Es negribu iet ar sievietēm uz pirti. Es gribu ar tevi, vecotēv!” Boņš sauc no galda apakšas.

„Lien ārā,” saka vectēvs. „Neviens tevi nesītīs.”

Atradis drošu aizstāvi, Boņš pieceļas un stāv izbužinātiem matiem, kā pajaukts rudzu kūlis.

„Lieciet bērnu mierā un ejiet šoreiz vienas pašas,” piebilst vectēvs. „Tā vien izskatās, ka esat piemirsušas, ka puikam jau septiņi gadi. Un vai jūs esat drošas, ka viņš kaut ko neredz un nesaprot vairāk, nekā jūs pašas būtu gribējušas?”

Māte pakrata galvu domādama: kā tas varētu būt noticis, ka nemaz nepaspēts ne redzēt, ne iedomāties, ka Boņam būtu pagājuši septiņi gadi? Kā iesākts no pirmā gada saukt par runkuli, tā arī visu laiku licies, ka tāds runkulis vien ir.

„Ko tāds telēns var redzēt vai saprast?” brīnās krustmāte Anna.

Nu, krustmāt, Anna, domā Boņš, par to neredzēšanu un nesaprašānu nevajadzētu vis runāt tik droši. Viņš ir juties katrreiz aizvainots līdz sirds dziļumiem, kad viņu sauc par cālēnu vai telēnu. Kā būtu, kad viņš rautu vaļā un pateiktu visu, ko pirtī dzirdējis. Nē, labāk gan nē. Viņam ir kauns un bailes reizē. Arī tas zars mātei kustas rokā.

Malvīnei vēl arvien ap sirdi vārās pilnīgi karsts, un viņa ir nolēmusi Boņi pamatīgi iebuknīt un aplēst matus.

„Iesi, vai neiesi?” Malvīne vaicā, lai dotu puikam iemeslu kaut ko teikt pretim.

„Nē!”

Viņa sāk Boņi ķert. No otras puses, rokas ieplētusi, ķeršanā nāk palīgā krustmāte Anna. Boņš mūk aiz galda un uzlec uz sola, kas būs — būs. Viņš vairs ne par ko negrib piedzīvot to kaunu, ka Tancis un citi puīši varētu teikt kaut ko par pēršanos kopā ar sievietēm.

Kaut ko saka vectēvs, rājas māte, klieudz Malvīne, Zuze un Anna. Boņš no tā ne ko dzird, ne saprot. Visas viņa domas klieudz vienā: Glābties! Šinī mirklī Boņa skats krīt uz vectēva cepuri, kas guļ uz galda. Boņš paķer cepuri un, ierāvies pašā kaktā aiz galda, rokām drebot, sāk knipot nagu. Tādu Boņa darbošanos pamanījušas, uzbrucējas uz brīdi apstājas izbrīnā.

„Tas puika sāk palikt dulls,” Malvīne nolaiž rokas.

„Pagaidi, tūlīt tev būs dullais!” Boņš atklieudz un uzmet cepuri galvā.

Māte ir nobijusies no tiesas. Viņa saliek rokas un stāv nekustīga: Varbūt no bailēm ar bērnu patiesi kaut kas nelabs noticis?

Taisnība Tancim, pazib Boņa galvā, brīnums ir noticis. Līdz ko cepure uzņemta galvā un ir nokritusi pār Boņa acīm, Boņš vairs neredz neviena seju, ne acis un viņam vairs nav kauns teikt to, ko agrāk nekā nebūtu dabūjis pār lūpām. Viņš savā drošajā kaktā uz sola, piepūties kā bargs vīrs, un zem lielās, zilās cepures, kas nokritusi pār viņa seju, ir redzama tikai valēja mute — un tā tagad sāk runāt tā, kā neviens to nav gaidījis.

„Malvīn, vai tu pirtī viņoreiz neteici, ka Tancim esot tādas asas rokas, kad viņš tās ielaižot azotē? Tu sacīji, ka viņš varētu būt lāga puisis, ja tikai viņa deguns nebūtu šķībs mazdruscīņ un garš kā lemesis. Lai viņu prec Zoziene, es nē. Vai tu tā neteici?”

Malvīne paliek bāla.

„Tādu muti, ak, — Dievs. Es negribu, ka viņš nāk uz pirti. Tāds bezkauņa, ne bērns!”

Kā spokus gaiņādama, viņa paceļ abas rokas un sāk kāpties atpakaļ, atduras pret gultu un slābana atkrīt tanī. Tad viņa pietrūkstas un metas uz durvīm.

Boņš nekā neredz. Viņš tikai dzird, ka noskan spainis un ar dārdienu aizkrīt durvis.

„Zuze, un vai tu neteici, ka Albertam esot platas un spalvainas krūtis, kā vērsim, un ka viņš ar savām rokām aptinoties kā ar vītola saknēm?”

„Tādu bezdievīgu bērnu!” iekliezdas Zuze. „Tik bezkaunīga runa te vēl nekad nav dzirdēta. Te visiem no kauna būs jānomirst.”

Atkal viens durvju dārdiens un mājas salīgošanās līdz pašiem pamatiem.

„Krustmāte Anna, vai tu neteici, ka Sprukuļam ūsas esot kā saru susekli, un ka bučojoties varot iekrist viņa lūpās, kā lielos un mīkstos spilvenos?”

„Elle, ne māja!” iesaucas krustmāte Anna. „Te visi sivēni sāk tev kāpt uz galvas un runāt ar zaļu grēka muti.”

Atkal ir tāds durvju dārdiens, ka nodreb visi pakši, pat sols zem Boņa kājām palecas. Solam zem viņa kājām sadreboties, Boņš satrūkstas, sagrīļojas un zilā burvju cepure nokrīt.

Pirmais, ko Boņš jūt, ir tas, ka istabā ir tapis kluss, kā gultā zem kažoka. Tad viņš pamana, ka te vairs nav ne Malvīnes, ne Zuzes, ne krustmātes Annas. Pie durvīm stāv tikai māte ar bērza slotu un divi uz rokas un skatās Boņī tā, it kā viņa savu bērnu vairs tikko pazītu. Viņš stāv uz sola tāds kā lepns, reizē arī tāds, kā no visiem un no sevis paša nobijies. Viņa lūpu kaktiņi ir tā dīvaini ieliekušies un arī to nevar saprast, vai tur aug raudiena, vai smaida sākums.

„Būs gan jāpadomā par žagariem par visu to muldēšanu. Tā kā šodien ir svētvakars, tad tos rēķinus atliksim līdz pirmdienai.”

To pateikusi, māte iziet.

Boņš nolec no sola un meklē acīm: kur gan vectēvs, tēvs un Justs? Gultā nav. Pie cepla sāniem arī nav. Ne solos, ne krēslos nesēž neviens. Boņš ir satrūcies pa istam, jo zina, kad vectēvam kāda runa, vai strīdi nepatīk, viņš vienmēr tādās reizēs iziet no istabas un pastaigājas pa āru.

Boņš izskrien pagalmā un pasauc vectēvu ap vienu un otru stūri. Nav. Metas atpakaļ istabā un parauj aizkarus. Vectēvs paspīd visā baltumā.

„Kur tu biji?”

„Visu laiku tepat vien,” atbild vectēvs.

„Kur tēvs un Justs?”

„Droši vien otrajā galā atpūšas.”

Tad Boņš, vēl vairāk aizkarus parāvis sāpus, pamana, ka vectēvs tā paklusām smejas. Un Boņam paliek gaišāks prāts. Varēs vēl dzīvot!

Vecotēv, paldies par cepuri,” Boņš satausta vectēva roku.

Vectēvs skatās Boņī, īsti nesaprazdams, kāpēc viņš saka paldies par cepuri. Varbūt tāpēc, ka meitas nav parāvušas viņu līdz uz pirti. Pajauc Boņa matus tā kā plēsdams, bet neplēš nemaz.

„Par to, ko tu tā manā cepurē pierunāji zaļu un raibu, par to mēs abi vēl paspriedīsim. Tagad paēd un tad — tūlīt uz gultu. Kad viņas pārnāk no pirts, lai tu nebūtu pa kājām.”

Boņš gandrīz nekad nav negribējis to, ko vectēvs grib. Mudīgi iekodis, iet uz savu gultu jaunajā istabā, jo klētī pašlaik gulēt nevar. Vectēvs ir sācis pārbūvēt arodus, jo visādas ražas augot arvien vairāk un vairāk, ka nekur likt.

Boņs guļ jaunajā istabā, bet nevar iemigt. Viņu kutina prieks par savu uzvaru, bet reizē apbēdina nezināšana, ko darīs Malvīne, Zuze un krustmāte Anna, kad viņas tādas dusmīgas. Vai viņas neteica, ka te esot elle, ne māja? Tad viņas var vairs negribēt te dzīvot un sākt iet kaut kur projām. Ar katru minūti Boņa bažas aug: Ja nu patiešām viņas te vairs negrib dzīvot? Boņam kāpj kamols kaklā un asaras acīs. Ir žēl Zuzes, žēl krustmātes Annas, galu galā ir žēl arī Malvīnes. Vai viņas nav bijušas arī labas? Vai Zuze nenoadija zeķes, tās zaļās? Vai krustmāte Anna nepašuva pirmās garās bikses ar kabatu labajā pusē? Vai Malvīne neiedāvināja krāsainos zīmuļus un veselu blāķi papīra, kur varēja uzzīmēt visu pasauli?

Skan spaiņu rokturi un dip basu kāju soļi. Nāk. Boņs izlec no gultas un pieplok pie loga. Viņas visas trīs pāriet pagalmu klusēdamas. Neviena vārda. Dzīvot viņas te gan laikam vēl dzīvos, domā Boņs, bet viņas visas būs tik dusmīgas, ka vairs nerunās ne vārda. Boņs ielien atpakaļ gultā, saraujas pavisam maziņš un lielais grūtums veļas atkal uz viņa sirds. Tā viņš guļ kādu pusstundu un domā par Tanča asajām rokām, par Alberta spalvainajām krūtīm un par Sprukuļa susekļa ūsām.

Kāds ver durvis — laikam vectēvs. Boņs sakustas: vectēvs vismaz pastāstīs, ko viņas teikušas un runājušas.

„Boņuk, vai tu gulī?”

Boņs nespēj ticēt savām ausīm: tā ir Malvīnes balss un neliemas nemaz barga vairs.

„Nē, neguļu vis,” Boņs klusi un kaunīgi atsaka.

Malvīne atnāk pie viņa pa tumsu un atsēžas uz Boņa gultas malas.

„Redzi,” viņa iesāk. „Tu biji gan palaidnieks, bet esi bijis un būsi arī labs puika. Tāpēc varam iztikēt pa draugam. Ja tu nekad un nevienam neteiksi ne ar vienu vārdu par Tanča asajām rokām un par viņa lemeša degumu, tad es tev kaut ko labu iedošu. Vai tu vari apsolīt, ka arī pašam Tancim to neteiksi?”

Tik labu iznākumu Boņš nemaz nav gaidījis.

„Goda vārds, Dieva vārds, zvēru — ka ni, ni! Puikas prot turēt vārdu,” Boņš saka tāpat, kā ir dzirdējis līdzīgās reizēs sakām Justu.

„Tad labi. Tas tev par to,” Malvīne saka draudzīgā balsī, un Boņš jūt birstam sauļā kaut ko stūrainu un cietu, un pataustījis vairāk, Boņš zina, ka tie ir labākā, baltākā cukura graudi.

„Paldies, Malvīn.”

Malvīne noglāsta viņa matus un iziet.

Vēl Boņš nav paspējis Malvīnes atnesto cukuru sasūkāt, kad atkal kāds ver durvis uz šo istabu. Tagad Boņš jau puslīdz spēj uzminēt: tā ir vai nu Zuze, vai arī krustmāte Anna. Tad viņas mazliet satrūkušās gan?

„Boņuk...”

Tā ir krustmātes Annas balss.

„Jā, jā!” atsaucas Boņš. „Neguļu vis!”

„Ja tu paklausīsi, ko es teikšu, tad nedabūsi pērienu, bet gan kaut ko pavisam labu.”

Ja maksā, Boņš padomā, var solīt.

„Labi. Klausīšu.”

„Viss tas, ko tu esi dzirdējis par Sprukuli, ir bijis runāts tikai pa jokam, pa jokam vien. Tās ir blēņas. Tur nav taisnības ni un ni. Tāpēc tu par to nestāsti nevienam. Ne lieliem, ne maziem. Ne mājās, ne ganos. Vai apsolī?”

„Goda vārds, krustmāt.”

„Tad turi roku...”

Atkal Boņa sauļā birst cukura graudi vienā biršanā.

Kad krustmāte Anna iziet, Boņš nodomā: Agrāk no tevis nevarēja ne graudiņu izraudāt, kad man Cikceram vajadzēja. Skaties, ko tagad laba dara tās Sprukuļa ūsas.

Drīzi vien veras tās pašas durvis trešo reizi.

„Zuze, tu tā esi?” Tagad Boņš jau pats uzrunā šo trešo grēku nožēlotāju.

„Es tā — jā...”

„Nāc vien droši,” aicina Boņš. „Es vēl neguļu.”

„Boņuk, mēs visas norunājām, ka tu neesi vis slikts bērns, bet pavisam lāga puika...”

„Vai cukuru atnesi?” Boņš noprasa.

„Nē, Boņuciņ... Es tev atnesu pulksteņa važiņu, kas tev toreiz tik ļoti patika. Tagad man tās vairs nevajag. Cukuru tu dabūsi rīt...”

„Tad labi. Par to Albertu un viņa spalvu es ne teikšu neviena vārda nevienam un nekad,” Boņš saka, jo tagad jau zina no galvas, kā un ko vajag apsolīt.

„Vai cukurs rītā būs noteikti?” viņš vēl atvaicā.

„Būs, būs...” mīkstā balsī apgalvo Zuze.

Kad arī Zuze ir projām, Boņš sāk grauzt cukuru, ka kraukšķ vien, un pa vidu pasvilpo. Viņš tagad ir pilnīgi drošs, ka šovakar gan neviena vairs nenāks viņu bārt.

Atnāk vectēvs un atgulstas Boņam blakus. Viņš satver un apskauj vectēva elkoni.

„Viss ir kārtībā, vecotēv.”

„Kas ir kārtībā?”

„Ar visām trijām meitām ir izlīgts un noslēgts liels miers.”

„Viņas visas tev solījas matus un ādu novilkt,” atrūc vectēvs.

„Lai viņas runā ko grib, bet es viņas savaldīju,” Boņš to saka tā, ka vectēvs pat caur tumsu var saredzēt, ka Boņa kakls ir resns no lielības.

„Tu savaldīji? Kas tu tāds par savaldītāju? Kur tu esi rāvis tādu runu?” brīnās vectēvs.

Boņš klakšķina ar mēli.

„Gudra gan galva tam Tancim, un vienmēr viņam ir taisnība. Viņš saka: Kad sievietes sāk iet lielajā, vajag pasvilpot.”

„Gana! Miedz muti un acis cieti. Nē, pagaidi. Skaiti balsī Tēvs mūsu un Sveicināta... Ar to tavu Tanci es vēl parunāšos, vai kā es ar viņu parunāšos.”

Boņš pieslienās gultā sēdus un balsī skaita Tēvs mūsu un Sveicinātu, un pārdomā par vectēvu, par Tanci, par sevi pašu, par meitu atnesto cukuru un par to, ka mazliet pagrēkot dažreiz nemaz nav pārāk slikti. Par katru grēku — sauja cukura!...

26.

Pirmdienas Boņam ir patikušas labāk par visām citām dienām jau no laika gala, jo pirmdienās vienmēr ir bijusi kaut kāda sākšana. Kad vectēvs sāk darbus, kur bez Boņa palīdzības nevar iztikt, kā koku stādīšana, sētu labošana ap mājām, vai akmeņu lašīšana no tūrumiem, viņš vienmēr par šiem darbiem iepriekš, bet katreiz piebilst:

„Sāksim pirmdien.”

Tad pirmdienās tādas lielās lietas arī sākas, kā norunāts.

Pirmdienas ir labas arī dažu citu lietu dēļ. Tās citas lietas atcerēdamies, padomā Boņs: pirmdienā neviens vēl nav aizmirsis, ka tikai vakar ir bijis baznīcā un tāpēc nekad nav gadījies, ka pirmdien tev kāds skrietu virsū ar siksnu, vai rautu zaru ārā no slotas, ja tev cilvēkam pagadās šis vai tas. Bez šā un tā pasaulē nav nekāda prātīga iztikšana, tikai tēvs un māte, bet vēl vairāk tās trīs sievietes nesa-prot. Tagad gan tās visas trīs ir sākušas saprast. Ja kāda no viņām sāk aizmirst saprašānu, — tas gadās Malvīnei — tad Boņs zina gan kā viņu atgriezt pie saprašānas:

„Malvīn, vai tu gribi, lai es visiem pastāstu par Tanča asajām rokām tavā azotē, ko?”

Tā tik vien vajag. Malvīne uzreiz paliek bāla un klusa, un dara tā, kā Boņs grib. Tā vien izskatās, ka dzīvošana varētu sākties. Var arī ar sievietēm tikt galā, tikai biežāk vajag aprunāties ar Tanci.

Saule ir gabalā un jauns pirmdienas rīts ir sācies, bet nav nekādas sākšanās, kur Boņs varētu sevi ielikt. Viņa prāts burbuļo pilns no visādiem iesākumiem un parauga skriet, kliegt, riet ar žiku, sviest akmeņus uz jumta, mest kūleņus un katrs no šiem iesākumiem paiet ātri. Pie Justa uz ganiem par palīgu negribas iet, bet atrast kādus labus iesākumus vienam pašam ar sevi, ir grūti. Viens pats, tu neesi nekāds iesākums, nolemj Boņs, savas vientulīgās darbošanās apnicis. Lai būtu iesākums — vajadzīgi divi. Mēs abi ar Knibinu Pēteri. Kas tad par iesākumiem būtu tūlīt.

Kad Boņs ir jau paspējis pusi no sava šorīta spēka iekliegt dārza koku lapās, šķūņa un rijas galos un žika ausīs, Boņs apstājas pārdomāšanā. Viņa pārdomāšana paprasa viņam maizes gabalu ar tādu sparū, ka Boņam saskrien siekalas mutē un viņš skriešus metas uz istabu.

Atrāvis durvis, Boņs apstājas, kā ar spēku atpakaļ pagrūzts. Pie loga, uz sola, sēž Bibuks. Tas ir labs iesākums, laikam tāpēc, ka šodien pirmdiena!

Viņa tik ilgi te nav nākusi. Boņam ir licies, ka viņa dusmīga par nezin ko. Bibuku redzot te un tik jautri zvēgājot ar citām meitām, Boņam metas liksms prāts. Ne viņa dusmīga, ne kā. Ne arī tāds Aleksis šo vai to. Bibuks ir te un tik tuvu.

Arī tas vēl nav viss, ka viņa ir te. Pamanījusi Boņi ieskrienam istabā, Bibuks pati pieceļas un panāk Boņam pretī, satver viņu abās rokās un paberzē savu glīto zodu pret Boņa zodu, tāpat un tikpat ilgi, kā senajos, labajos laikos.

Viņa tad parauga Boņi pacelt.

„Kāds tu smags esi palicis,” viņa smejas. „Audzis kā apīnis. Un skatos un skatos — saule tavus matus nobalinājusi gandrīz baltus...”

Bibuks ir tāda uz runāšanu šoreiz. Arī viņas rokas iet kā putna spārni. Viņa apgroza un apglāsta Boņi visapkārt. Paķērusi viņu pie rokām, Bibuks apgriez Boņi vairākas reizes sev apkārt.

„Vai tu dancot jau mācies?” viņa vaicā.

„Mēs abi ar Knibinu Pēteri esam jau dancojuši. Pa upmalu. Tikai Paulīne reizēm skrien kliegdama klāt un saka, ka mēs ne tā,” Boņs pastāsta Bibukam tā par savām prашanām un skatās uz augšu Bibukā un smaida lielu smaidu, kuŗā trūkst vicna zoba.

Nu reiz atkal Bibuks ir tikpat laba, kā senāk, nospriež Boņs un nomērī viņu ar acīm no viņas basajām kājām līdz matiem, kas sagriezušies kā gaiļas astes.

„Zini ko, Bibuk,” Boņs izplēš rokas. „Arī es tevi varētu pacelt.”

Tad viņš piepūš vaigus, aptver abas rokas ap Bibuka ceļgaliem un sāk kliegt: Epp! Bibuks smejas, mētā ar rokām un grib tikt vaļā no Boņa grābiena.

„Boņuk... Laid vaļā... Man kut... Vai kā kut man ceļgali...”

Un viņa smiedamās apsēstas uz grīdas.

„Ja tev tik ļoti nekutētu ceļgali, es tevi būtu pacēlis,” ļoti nopietni runā Boņs. „Redzētu, ka būtu.”

Bibuks apsēstas atkal vecajā vietā, uz sola pie loga un tāpat kā tas bija, kad Boņs ienāca, visas trīs meitas un Boņa māte aplīp ap Bibuku. Cita Bibuku tā kā glāsta, cita tā kā taisās žēlot, cita tā vaid, un Boņs nesaprot, kas par lietu.

„Redzi, kā iet pa to dzīvīti,” saka Boņa māte, rokas salikusi klēpī, galvu šūpodama un Bibukā skatīdamās. „Redzi, kā iet. Vairs nepaies ne mēnesis un tu vairs nebūsi te. Tik bieži, kā bijām pieraduši, vairs mēs tevi neredzēsīm...”

Boņs paceļ galvu un sāk klausīties vērīgāk: Kas tā tāda par runu, ka Bibuku vairs neredzēs?

„Vai tavu balto kleitu jau šuj?” vaicā Malvīne.

„Salānos. Jau biju uz pirmo piemērišanu,” pasmaida Bibuks. „Arī jums visām būs jāšūn šūties, neko darīt. Būs jābrauc man panāksniekos.”

Nemaz nepatīk tam ticēt, ko Boņs dzird. Ja runā par baltu kleitu šūšanu, tas nekad nav bijis uz labu. Arī pagājušajā vasarā mūsu pašu Lidija, kā tik sāka šūt baltās kleitas — kas tur labs iznāca? Atbrauca

tāds Patalču Jezups un Lidija projām bija! Boņš ar dzīšanu dzen tādas nelabas domas projām, ka kaut kas līdzīgs taisītos ar Bibuku, ka tāds Aleksis varētu šo vai to. Boņam gribas vislabāk padomāt tā, ka tāda Alekša nemaz nav.

Vēl nav Boņš paspējis Alekša nebūšanu pasaulē izdomāt līdz galam, kad Bibuks paceļ galvu un sauc:

„Boņuciņ, mans mīlais draudziņ, panāc šurpu, tuvāk.”

Boņš dzird Bibuka balsi un redz viņas acis skatāmies uz šo pusi, bet viņam liekas, ka Bibuks nebūtu šinī istabā, it kā viņa būtu saukusi no kādas tālas ārienes. Viņš nezina, kas tas ir, bet viņa kājas negrib lāga klausīt un viņš tādiem lēniem, stīviem soļiem paiet uz Bibuka pusi, bet ne pārāk tuvu, un apstājas. Kaut kur ļoti dziļi pašā Boņī kāds kliedz: Tas, ko viņa tagad grib sacīt, nebūs nekāds labais. Boņš skatās Bibukā, reizēm pats savu baso kāju pirkstgalos un kožlā lūpas.

„Boņuciņ, tev būs jābrauc man panāksniekos... Es šodien atnācu lūgt meitas un visu jūsu saimi uz manām kāzām... Tevi lūdzu panāksniekos... Jūs būtu pāri ar Domcānu Paulīni. Vai tev patiktu, ka ar Domcānu Paulīni?”

Bibuka balss liekas paliek un paliek kaut kur tālāk. Boņš dzird, ka arī pie viņa ausīm kaut kas atskanētu, tā no griestiem, tā kā no nezkurienes. Arvien lielāks karstums kāpj viņa kaklā un viņam liekas, ka ir grūti norīt siekalas.

„Kāzas būs jau pēc trijām nedēļām,” Bibuks at-sāk. „Ar to pašu Aleksi, kas tev nepatika... Bet viņš nav ļauns. Tīri lāga cilvēks...”

Ar šiem vārdiem — par tām trijām nedēļām — Bibuka balss liekas tā kā būtu pienākusi tuvāk. Boņa

pierē sāk sist kā ar asu āmuri: Trīs nedēļas!... Trīs nedēļas!... Trīs nedēļas!... Un tad vairs Bibuka nebūs. Tomēr tāds Aleksis ir un ir. Ar visu koka kāju, ar šķībo mājas jumtu, ar nelabo, no zemes izrauto ūdeni, ar visu to — viņš ir un ir. Un pirmo reizi Boņam sāk likties, ka tāds Aleksis ir radies pasaulē tikai tāpēc, ka viņam, Boņam, ir vēl tikai septiņi gadi, ka viņš augumā vēl nav tikpat garš, kā Tancis.

„Vai tev patiks man braukt panāksniekos?” atvaicā Bibuks. „Ko tu pats saki?”

Arvien lielāks karstums aug Boņa krūtīs un tas jau sāk kāpt līdz acīm. Boņš vairs nevar pacelt galvu un paskatīties Bibukā.

„Runā, kad tev prasa,” viņš dzird mātes balsi.

Divas balsis kliež Boņa dziļumā. Viena — es tevi, Bibuk, negribu atdot nevienam, nevienam!... Otra — bēdz ārā no istabas! Visas sievietes skatās tevī nelabi smaidīdamas...

„Vai mēles nav?” vaicā krustmāte Anna.

Karstums no dziļuma ir atnācis jau līdz Boņa pierai un viņa acis aizmiglojas, viņš ātri cērtas apkārt un izskrien pa durvīm.

„Kāds tiepša...” tā vēl Boņš dzird Malvīnes balsi aiz sevis, pār pagalmu skriedams, un viņš, vēl atskatījies uz logu, aiz kuŗa sakustas Bibuka seja, viņš izmetas pa vārtiem. Lekdams taisni pār sīpolu, gurķu, burkānu un kāpostu vagām, Boņš tiek līdz kartupeļu laukam. Ieskrējis kartupeļu dziļajās vagās, pār kuŗām laksti uzauguši kā biezs un zaļš mežs, Boņš katreiz ir juties kaut kā drošāk, jo te var paslēpties no visām nelabajām acīm. Karstuma aizžņaugtais kakls neatļauj Boņam visu balsi, pa to, kā pret milzīgu apspiešanu cīnoties, izlaužas saplēsti šņuksti. Tie rausta Boņa zodu un grūsta viņa plecus, bet Boņš pa kartupeļu vagām laiž tikai tālāk uz upes malu.

Ir jau upe. Boņs apstājas. Nē, te nevar palikt. Te var Bibuks gaŗām nākt, te nevar palikt. Boņs negrib redzēt nevienu, negrib arī, ka viņu redzētu kāds. Viņš pagriežas un pa upes malu skrien labu gabalu uz augšu. Te ir slepenais Mūrdulas likums, no krasta aizsegts ar alkšņu un vītolu ataugām un krastmala ir pieskalota pilna ar baltām smiltīm un akmentiņiem.

Boņs apsēstas smiltīs un sakrusto kājas. Sēž brīdi nekustīgs un skatās ūdenī. Nešņukst vairs, tikai tas sirds grūtums, kas no dziļuma nāk, pa reizēm norausta viņa zodu un muti. It kā radies no nezīn kurienes, karstums ar lielu villni pāršalc Boņi vēlreiz, viņš sāk plēst ar abām rokām smilti cik dziļi var, ka nagi sāk sāpēt, un sviež ar atvēzienu sauju pēc sauļas ūdenī un kliedz:

„Bibuk, es tevi negribu vairs!... Negribu, negribu, negribu!... Ja tu arī nomirtu, es tevi negribētu vairs! Var tas Aleksis tevi gribēt! Lai viņš grib. Man nav žēl...”

Nagi sāk sūrkstēt un Boņs satrūkstas pats no savas balss. Viņš apklust un sāk lasīt sauļā akmentiņus. Ir zili, zaļi, balti, pelēki, sarkani, dzeltenī, citi pat sudraba krāsā. Ap upi ir tik kluss, ka pat putnu runāšanos ar saviem bērniem perekļos var dzirdēt. Arī zivju palekšanās virs ūdens, odus ķerot, noskan kā lietus lāse.

Vai ūdenī neskanēja tā, it kā kāds bristu pāri? Boņs pietrūkstas kājās un klausās. Varbūt Bibuks pārbrida un aiziet uz mājām. Boņs sāk skriet pa upes malu uz leju. Pie stīgas, kas ved no Pāvulāniem uz Degļu mājām, Boņs apstājas, un aiz krūmiem noslēpies, lēnām liec galvu uz stīgas pusi, kas pārredzama līdz pašām Degļu mājām. Tā ir Bibuks. Viņa

iet lēnām, reizēm apstādamās un pa zālei, smilgai, vai lazdas lapai noraudama. Bruncis viņai ir saules puķu krāsā šodien. Kājas basas, kā vienmēr darbdienās. Boņs skatās, skatās viņas aiziešanā, un viņam atkal sametas Bibuka tik ļoti žēl. Noskatījies, kā Bibuks ieiet pa Degļu vārtiem un aizver tos, Boņs griežas un iet atpakaļ uz savu slepeno upes likumu. Apsēdies pie akmentiņiem, sāk atkal tos lasīt un liek rindās pa divi. Te ir kāzas, Boņs domā. Tu tas baltais, tu esi — Bibuks. Tu, tas dzeltenais, neglītais, tu — esi tas greizais Aleksis. Un dzelteno Aleksī viņš noliek blakus baltajam Bibukam. Tad nāks panāksnieki. Tu, tas zilais, tu esi — mūsu tēvs. Un tu, sarkanais, tu esi — māte. Abi glīti. Stājaties rindā. Tu, tas pelēkais, tu esi — Malvīne. Tu, tas — zaļais, tu esi — Tancis. Tanci, tu zini, ka Malvīne gan nav nekāda labā, bet man nav žēl, ka tu pastāvi viņai blakus. Kāzu būšana. Un Boņs noliek rindā zaļo blakus pelēkajam. Tad Boņs pamana akmentiņu sudraba krāsā. Kas tu tāds esi? Tu esi viens pats. Vai tu zini, kas tu esi? Kā tu vari nezināt, ka tu esi — es! Kur tu stāsies? Zini, ko tev jādara? Tu esi sudraba un tu tādām dzeltenajam vari ieigrūzt ar naglu gurnā, lai šis paraujas sāņus. Boņs iesit Aleksim ar knipi un tas paveļas sāņus. Tad viņš noliek sudraba akmentiņu blakus baltajam. Vai tu redzi, Bibuk, kur es esmu? Tu redzi gan, bet kā tu skaties uz to dzelteno? Boņs satver dzelteno, jau malā pagrūzto akmentiņu un ar sparū iesviež ūdenī. Redzēji, Bibuk, viņš noslika. Vairs nav ko skatīties.

Tad Boņs pieceļas, un uz upi atskatīdamies, sāk iet uz māju pusi, jo tik ļoti ir sācis gribēties ēst, ka pat kāzās, kur nedod ēst, vairs nemaz palikt negribas.

Boņam ir ļoti gribējies, kaut varējis šo dienu paņemt kā akmeni rokā un pasviest kaut kur labu gabalu uz priekšu, tā kā aiz meža, tā kā citā laikā, citā gadā, kaut kur, kur tās it kā vēl nebūtu, tāpēc, ka to šodien vēl nevarētu redzēt. Nekādas Boņa izdomāšanas nav varējušas palīdzēt — ne viņa gribēšana izaugt pa vienu nakti tikpat garām, kā Bibukam, ne Alekša padzišana no Pakava ar visu viņa koka kāju, ne arī viņa noslīcināšana upē ar dzelteno akmeni.

Šīs svētdienas rīts ir pienācis. Boņš atmostas un zina, kas tā ir par dienu. Viņš nemaz negribētu celties, gribētu labāk palikt visu dienu, nē, visu nedēļu, visu mēnesi gultā un neiet ārā un neskatīties uz Degļu māju pusi no sava dārza gala. Degļu skursteņi ir kūpējuši vienā kūpēšanā no rīta līdz vakaram visas šīs divas nedēļas, un Boņš katru reizi savās domās ir nolādējis šo briesmīgo kūpēšanu, jo viņš ir zinājis, ko tas viss nozīmē. Visu to iedomājoties, Boņam ir liela skaidrība, kas šodien būs par dienu. Un viņš piepalīdz savam miegam ar iestāstīšanu, ka miegam būtu jābūt stipram, biežam un tādām, ka caur to nevarētu dzirdēt nekā. Boņš aizver acis un vēlas, kaut varējis gulēt zem septiņiem miegiem. Tad, kad miegs ir ļoti vajadzīgs, Boņš bēdīgi padomā, arī vectēvs nepalīdz gulēt, viņa te vairs nav gultā blakus no nezin kuŗa laika šorīt.

Malvīne paver durvis uz šo istabu un sauc:

„Boņ... Boņuk... Lec augšā no gultas! Mudīgi, svilpodams. Šodien jātaisās uz kāzām, vai tu aizmirsi?”

Un Malvīne nāk klāt pie viņa gultas, ir tik jautra un laba, viņa visa sastāv no liela smiekla gabala. Pajauc Boņa matus, pakutinās ap viņa kāju pēdām.

„Ko tu tāds kā piepīte?” viņa vaicā, paskatījies Boņi.

„Miegs nāk...” saka Boņs un uzvelk segu pār galvu.

„Tāds miegains panāksnieks, kā tu, nekad nav redzēts,” Malvīne runā ar lielu muti, satver Boņa segas galu un to norāvusi, uzmet uz gultas kājgala. „Drīzi vien Tancis iebrauks, savu Melni iejūdzis jaunajā linejkā. Mēs visi braucam kopā — Tancis, es, tu un Paulīne. Tā tas nolemts, taisies un nejoko vairs.

Viss un vienmēr ir bijis nolemts un Boņam ir jātaisās. Viņš ir sagērbts jaunajā kārtā. Ir pašūts zils uzvalks, ar īstajām gaņajām biksēm, kuņas nav vairs tikai ar vienu kabatu. Krekls ir balts kā sniegs. Arī kurpes ir jaunas, pirmo reizi brūnas, ar caurumiņiem virsās.

„Paskaties spogulī,” Malvīne pastumj Boņi pret spoguli. Boņs paskatās spogulī un pamanījis to, kas viņam stāv pretī, tikai īsu mirkli papriecājas par zilajām, gaņajām biksēm. Divas kabatas kā cilvēkam, domā Boņs. Tad viņš nolaiž rokas. Viņš atceras, ka ar šo dienu daudz kas nav kārtībā. Un kārtībā nav tāpēc, ka tas, kas tur spogulī viņam stāv pretī, ir vēl tik mazs.

Ienāk arī māte. Viņa izlīdzina Boņa krekla stūrus, apglāsta plecus, saglauž matus.

„Kad būsi baznīcā, pie Bibuka laulāšanas, palūdz Dievu par Bibuku, lai viņai būtu laba un laimīga dzīve...” saka māte Boņa zodu pakustinādama divos pirkstos. „Piemini pats — viņa visus šos gadus bija tāds labs draugs tev...”

Visi runā un runā kaut ko tādu, ko nevajadzētu runāt, domā Boņš. It kā bez viņu runāšanas jau tāpat vien nebūtu tādu kā akotu piebiris acīs un krūtīs. Boņš stāv nekustīgs un kluss.

„Vai tu dzirdēji, ko es teicu?” atvaicā māte.

Boņš tikko manāmi pakustina galvu par zīmi, ka viņš būtu dzirdējis.

Pagalmā ieskanas Tanča jaunā linejka, un Melnis zviiedz, laikam pamanījis Cikceru jau iejūgtu. Malvīne paskatās pa logu.

„Tancis un Paulīne sēž linejkā un gaida mūs abus,” viņa saka, satver Boņi pie rokas, un viņam jāskrien tikpat veikli, kā to dara Malvīne.

Arī Tancim ir tumši zils uzvalks un balts krekls, tāpat kā Boņam. Paulīne ir baltā kleitā un baltās kurpēs. Viņiem abiem ar Paulīni jāapsēstas linejkas priekšā, ar sejām pret Tanci un Malvīni.

„Boņ, nesēdi man uz jaunās kleitas,” sabož lūpas Paulīne un pastumj Boņi tālāk nost no sevis. „Tu tāds kā lācis!”

Citā reizē Boņam vārds, ko Paulīnei teikt, nemaz nebūtu ilgi jāmeklē. Šodien viņam negribas nekā daudz teikt, ne runāt, ne arī klausīties, ko citi saka. Viņš tikai paraujas tālāk no Paulīnes un skatās uz otru pusi. Viņi ir jau pārbraukuši pāri Mūrdulas sekulumam un Melnis sāk rikšot pa Degļu tīrumiem, un Boņš padzird caur visām savām domām, ka zvaniņu pulks sāk skanēt ap Melņa galvu. Viņš paliecas uz priekšu un redz, ka Tancis ir uzmaucis Melnim kaklā

istos lielos kāzu trikalus un pie savas siksņas piestiprinājis misiņa zvanu bumbulus, gan lielākus, gan pavisam maziņus, un tie skan visu visādās balsīs.

Jau pilns Degļu pagalmis ir piebraukts ar pajūgiem. Vairāki pajūgi stāv liepu ceļā. Arī Tancis savu Melni piesien tur.

Kad visi Bibuka krusttēvi un krustmātes un pānāksnieki ir sapulcējušies istabā, Boņs jau no citām kāzām zina, kas te sāksies — Bibuka izvadīšana ar lūgšanu skaitīšanu un ar raudāšanu. Ienāk arī Bibuks, ar tēvu un māti pie rokām, un nometas ceļos pret Dievmātes bildi. Viņa ir garā baltā kleitā, visapkārt appuškota ar zaļām mirtēm un rūtām.

Viss, ko te Boņs redz un dzird, viņam liekas, ka notiktu kaut kur tālāk, nevis tepat, viņam blakus. Tikai tāds noguris smagums Boņam dun pa galvu un pakrūtē, bet lietas un cilvēku sejas slīd kaut kur pa augšu, pāri pār viņa domām, garām viņa acīm, nemaz vairs nepalikdamas ne viņa domās, ne acīs. Viņš nometies ceļos aiz Tanča muguras, dzird, ka kaut kur istabā pa vienam un otram iešņukstas, šur un tur ceļas mutautiņi pie mutes un ilgi tiek šņaukti deguni. Bet tās nav tās lietas, kas smagi guļ Boņī un sāj. Lai viņi šņauc savus degunus, man vairs nav žēl, domā Boņs, un klausās tālāk lūgšanas vārdos, kas burbuļo no visu mutēm. Ja arī man būtu žēl, es negribētu, lai man ir žēl! Un tas ir sājīgs žēlums, kas spītīgi Boņī kliedz šos vārdus.

Lūgšana ir beigusies. Pirmā pārmet krustu Bibuks un pieceļas un aiz viņas ceļas visa istaba. Pirmo reizi Boņs redz Bibuka seju šodien. Uz viņas abiem vaigiem spīd pa asaru strīpai un to redzot kakls sakustas. Nē, nevajag, es neraudāšu, viņš stāsta sev un valda sevi. Man vairs nav žēl. Lai žēlo tie citi.

Bibuks iet noraudājusies no viena pie otra un ar skūpstu atvadās no visiem radiem un paziņām.

„Tā ir... Tā tas ir...” degunu špaukdama saka Knibinu vecā māte. „Visi no jaunības atvadās raudādami, jo visiem tās ir žēl... Bet ko tu, cilvēks, vari padarīt, — ir jāiet uz dzīvi. Tā tas iestādīts no laika gala...”

Kad Bibuks atvadīdamās nāk jau uz šo pusi, Boņš noslēpjas aiz Knibinu mātes platās muguras, un Bibuks, viņu nepamanījusi paiet garām.

Degļu tēvs vēl pēdējo reizi pārmet krustu ar savu roku pār Bibuka balti segto galvu, un brauciens uz baznīcu var sākties. Pār Mūrdulu braucot, Boņš saskaita astoņus pajūgus un trīkalas skan no visiem vienā skanēšanā. Zirgi šnākdami un sprauslādami uzkāpj Gaura kalna stāvumā. Te ir augstākā vieta, no kurienes vienmēr ir varēts redzēt visu pasauli. Vienaudzīgi Boņš paskatās visapkārt. Pasaule ir patiesi liela un arī pārvērtusies pa šīm nedēļām: Pa visām tuvām un tālākām lejām un pakalniem visur redz bezgalīgās rudzu un rudzu statu rindas. Pa vidiem arī pa gaiši brūnai kviešu statu rindai gan vienā, gan otrā kalna malā.

„Boņ, ko tu tāds kā ar grēcinieka seju?” ievaičājas Tancis. „Tu tāds kā neēdis, tāds kā slimš... Kas tev vainas? Vai šorīt ar kādu naidā sanāci, kamēr jaunās bikses uzvilki, vai?”

Boņš skatās uz Tanča melnajām, spožajām kurpēm un neatbild.

Malvīne pasmaida un paskatās Boņi, tad Tanci.

„Ar Boņi nav labi,” viņa piemiedz aci. „Visas šīs trīs nedēļas, kamēr Bibukam kāzas gatavojās, viņš ne vairs lāga ēd, staigā kā mazo mēlīti ganos kaut kur zālē pazaudējis, ass kā usne, kad gribi ar

viņu pa draugam kaut parunāt... Sodomājis, ka šim esot Bibuka žēl...”

Par tādu runāšanu Boņš varētu vai sist Malvīnei, gandrīz varētu pateikt uz vietas par to viņas runāšanu pirtī — par Tanča asajām rokām Malvīnes azotē, bet savaldās un stīvi skatās zemē. Kā nekā — par klusēšanu Malvīne ir samaksājusi ar cukuru, un viņš ir arī zvērējis nevienam neteikt. Kas zvērestus neturot, tiem valoda kādu dienu sākot raustīties, tā tas ir dzirdēts. Boņš negrib pakšķināt ar lūpām, kā tas Ruskūļu Tadeušs, kad viņš saka kādam Dievpaļīgu: Diep — jep — jep — jepssss... ap — ap — ap — alīdz!...

Arī Tancis tikai nogroza galvu un nesaka nekā, un Boņš pateicīgi paceļ acis uz savu draugu. Tancis ir cilvēks. Ne par velti viņš zina visas lietas par vīrieša dzīslām un par visām notikšanām, kas sākas, kad dzīslās tiek iebērts šis un tas no pasaules sāls. Šodien izskatījās tā, ka arī Bibuks ir dabūjusi savās dzīslās kaut ko no pasaules sāls. Nekad agrāk viņš nebija redzējis Bibuku raudam, Boņam bija licies, ka Bibuka dzīve sastāvētu tikai no priecīgās bedrītes dancošanas viņas kreisajā vaigā. Varbūt arī viņai būs sākusi sāpēt sirds ap pašu vidu? Visu to pārdomājot, Boņam atkal metas skumīgs prāts un ir Bibuka žēl.

Salānu baznīca ir pilna ļaudīm līdz visām sienām. Kāziniekiem ejot uz altāru, kaut kur augstumā spēlē ērģeles kaut ko skanīgu un priecīgu. Boņš iet blakus ar Paulīni.

„Tu skaties — ka tu ietu ar mani solī, nevis šā tā,” Paulīne Boņi parauj atpakaļ, kad viņai ir licies, ka viņš ir izrāvies uz priekšu, un izlīdzina taisnā rindā.

Te nav nekādi rati, Boņs domā. Te ir baznīca, ar grīdu zem kājām. Tādā vietā vairs nevar ļaut, ka Paulīne raustītu cilvēku pie piedurknes kā bērnu.

„Tu te man negrūstīsies baznīcā... Es pats zinu!” Boņs atcērt, jo pietiek jau tā, ka sievietes valda pa māju, vēl viņas grib sākt valdīt arī baznīcā.

Ne redzēts, ne pamanīts, nezin no kurienes at-radies, Aleksis jau stāv Bibukam blakus. Tas ir no-ticis, Boņs domā, kamēr es ar Paulīni nokārtoju lie-tas. Ir gan posts ar tādām Paulīnēm — viņas pat baznīcā nevar iztikt nesākušas kaut ko runāt tādu, par ko cilvēkam var sanākt dusmas. Un kamēr tu dusmojies, nemaz neredzi, no kuŗa stūŗa izlien tāds Aleksis un nostājas Bibukam blakus, it kā viņam nebūtu vietas citur, kur nostāties. Baltajam Bibukam stāv blakus tāds melns Aleksis.

No ģērbkambara pie altāra iznāk prāvests Vin-cents Lubāns, un ēŗģeļu balsis sāk izkāpt no savām stabulēm tikko dzirdāmi. Brīžiem tās vidžina kā bez-delīgas, tad pūš kā melnie strazdi, reizēm noskan kā vējš rudzu laukā ap to laiku, kad rudzupuķes sāk ziedēt. Prāvests ir tēŗpies baltā, zaļā un zeltā šodien. Boņs pastiepj kaklu sānis un papētī prāvesta seju. No tām reizēm, kad Boņs prāvestu ir redzējis, viņam ir palicis atmiņā, ka prāvests māk smieties bez lū-pām un balss, viņš smejas ar acīm vien. Tāda klusa smiešanās Boņam ir katreiz patikusī, jo no tās smie-šanās Boņam katreiz ir licies, ka prāvests ar šādu savu acu pasmiešanos, Boņa acīs ir todien noslaucījis no viņa pieres visas bēdas. Uzaudzis liels, Boņs gri-bētu iemācīties tāpat smieties kā prāvests, tā klu-sām, bez mutes un balss, ar acīm vien, tā, kā varētu iesmieties kādā citā cilvēkā, ka viņam paliek labāk uz reizes.

Vērodams prāvesta rīkošanos ap altāri, Boņs pārdomā par prāvesta pazaudēto pīpi, par to, ka viņš pats to pīpi atrada un par to saņēma tādu sudraba latu no prāvesta, ka viņa kabata piespīdēja ar gaismu uzreiz. Bija gan prāvesta mašīna grāvi. To viņam arī vajadzēja toreiz. Šis sadomājis skrieties ar tādu, kāds ir Cikcers!

Tā ir Paulīne atkal, kas nevar un nevar rimties. Viņa piesit Boņam pie rokas.

„Jau šos laulā...” viņa čukst.

„Kā tu to zini?” Boņs atvaicā un cenšas saredzēt, kas tur pa priekšu notiek, bet lielo puīšu un meitu muguras ir tik platas un garas, ka tu, cilvēks, stāvi kā aiz sienas.

„Es dzirdu...” atčukst Paulīne.

„Ko tu dzirdi?” Boņs vaicā Paulīnei jau palāvīgāk, jo par tādu lietu saprašānu viņā no jauna ir modusies cienība pret Paulīnes gudrību.

„Dzirdu, ka prāvests prasa Bibukam, vai viņa grib būt Alekša sieva...”

„Tā? Tad tādas tās lietas?” Boņs atvaicā vēl ziņkārīgāk. „Un ko saka Bibuks?”

„Viņa saka, ka — jā. Šī gribot būt Alekša sieva,” apstiprina Paulīne.

Boņs apklust un vairāk nevaicā. Tā, Bibuk, tev nevajadzēja gan runāt, Boņs nodomā un skatās grīdā.

Un ērģeles skan tādās balsīs, it kā tur kaut kur augstumā tikko piedzimuši eņģeli dziedātu. Tās balsis ir tādas, ka viņam sāp. Šinīs balsīs klausoties, Boņs atceras, ko māte bija rītā teikusi un atvaicājusi — lai viņš palūgtu Dievu par **Bibuku, lai viņai** būtu laimīga dzīvošana. Tā kā nevajadzētu gan par tevi lūgties, spītīgi padomā Boņs, tāpēc, ka tu pati gribi būt Alekša sieva. Visu laiku domāju, ka Aleksis

ir tas, kas tevi grib aizvest projām un ka tu nekā nevari darīt. Tā gan tev nevajadzēja teikt, ka tu pati gribi.

Lai šā vai tā, bet to gan Boņs negribētu Bibukam vēlēt, lai viņai nebūtu laba dzīve. Viņš zina labi, ka par Aleksi viņš nelūgs ne ar vienu pušplēstu vārdu. Par Bibuku vajag gan palūgt. Ko lūgt? Vai pašu Dievu Tēvu? Labāk nē. Kā lai pašu Dievu Tēvu maissa tādās kāzu padarīšanās, it kā Dievam Tēvam būtu vaļas skatīties, ka tāds Alekssis skatās Bibukā kā piedodies? Vai kādu no svētajiem? Nevar būt drošs, ka svētajiem tādās sievu ņemšanas lietas patīk. Grāmatā bija teikts, ka svētais atstāja sievu un bērnus un aizgāja Pestītājam pakal. Dievmāti gan var palūgt, viņa nekad neskatās, vai tās lielas, vai mazas lietas, kuŗu dēļ viņu lūdz. Viņa žēlo un palīdz visiem.

Boņs pārmet krustu, kā īstu lūgšanu sākot vajag, un kustinādams lūpas tikai par tik daudz, lai Pauline nepamanītu, sāk domās lūgt Dievmāti: „Dievmāte skaistā, dod laimīgu dzīvi Bibukam. Kamēr viņa vēl nesmējās ar pušiem, viņa tevi, Dievmāt, būs kādu reizi redzējusi... Bibukam ir gaiši mati un viņa dzīvo tepat aiz Mūrdulas. Vienā Mūrdulas pusē dzīvoju es, Bibuks otrā pusē... Vēl šinī pašā pavasarī katru vakaru Bibuks tik skaisti dziedāja. Es stāvēju dārza galā uz akmeņiem un šie akmeņi bija tik silti, un manas basās kājas nesala, kad Bibuks dziedāja... Bibuks nedzied vairs, un kad es tagad izeju vakaros dārza galā, man salst kājas... Miļā, Dievmāt, palidzi Bibukam, kad viņu pie sevis aizvedīs tas Alekssis. Vairs es viņu negribu slīcināt, ne arī ar naglu durt viņa biksēs, lai viņš dzīvo, kāds viņš ir, vai man viņa dzīvošanas žēl. Bet tu, miļā Dievmāt, šad un tad pamet acis uz Ceriņu ciema pusi un paskaties, kā

tur ies Bibukam... Ja šis Aleksis reizēm nebūs labs pret Bibuku, tad, Dievmāt, tik pasaki to man! Pa to laiku es jau būšu paaudzis lielāks un es viņam parādīšu, ja viņš šā vai tā! Pažēlo, miļā Dievmāt, Bibuku, lai viņai nekas nelabs nevarētu notikt no tā ūdens, kas tur tiek no zemes rauts ārā un lai viņai, vienai palikušai, vakaros nesalst basās kājas. Āmen!"

Boņs pārmet krustu un redz, ka kāzinieki sāk kustēties uz durvju pusi un dzird, ka ērģeles augšā sāk spēlēt kaut ko tādu kā zirgu polku. Ar slīpu aci paskatījies uz leju, Boņs redz, ka Paulīne, iedama, augsti cilā kājas. Tā kā Boņa reize būtu kaut ko teikt pamācīšanai.

„Necilā kājas tā kā Tanča zirgs,” Boņs, atriebdamies, iečukst Paulīnei ausī. „Tev nav pakavu, pakritīsi.”

Paulīne pagriež baltu aci uz Boņa pusi.

„Es pati zinu!” atcērt viņa. „Tikai tu nezini, ka baznīcā par zirgiem nedrīkst runāt.”

Un kāzas sāk braukt. Pajūgu rinda ir tik gaļa, ka pat Paulīne vairs nevar tos saskaitīt, jo nevar redzēt, kur kāzu brauciena rinda sākas un kur tā beidzas. Te kopā Bibuka un Alekša ļaudis tagad brauc uz Degļu mājām.

Boņs jau no Gaura kalna pamana, ka pār Degļu māju jumtiem ir augstu pacelts masts, ar lielu vaiņagu galā. Tas ir tāpat kā visās kāzās.

Ceļš no pašas Mūrdulas līdz Degļu vārtiem ir nosprausts ar zaļiem bērzu zariem. Bibukam ar Aleksī pie rokas izkāpjot no appušķotās linejkas pret pašām istabas durvīm, sagaidītāju pulks sāk dziedāt:

Atnāc Svēts Gars — Dievs Radītājs,
Dvēseļu tu apskaidrotājs,
Atnāc prieks tu noskumušo,
Devējs dāvanu dievīgo...

Pirmie Bibuku un Aleksi apsveic Bibuka tēvs un māte. Boņs noskatās, kā Aleksis veikli pieiet pie Bibuka mātes un bučo tai roku. Tā vien izskatās, ka koka kājas viņam nebūtu. No greizuma arī nekā daudz neredz. Būs to visu atstājis mājās. Kā lai viņš savu koka kāju un greizumu ņemtu līdzī pats uz savām kāzām? Viņš te grib visus apmānīt, tāpat kā Bibuku ir jau apmānījis, lai nerauga vis iestāstīt, ka tā nav!

Nu visi kāzinieki sāk apsēsties ap pieciem gaŗajiem galdiem Degļu jaunajā istabā. Boņs skatās un redz, kā baltais Bibuks, ar vienu roku pieturēdama savu gaŗo kleitu, ar otru ieķērusies Alekša elkonī, aiziet aiz galdiem un apsēstas pašā vidū. Un redzi, kāda — šī vairs neraud nemaz, smaida un smejas vienā smiešanā, un katrreiz, kaut ko teikusi vai pasmējusies, paskatās Aleksī, it kā šis tagad būtu viņas spogulis. Viņas bedrīte kreisajā vaigā danco atkal pati ap sevi, kā toreiz, kad Alekša vēl nebija, kad vēl ziemā viņa bieži nāca uz Boņa mājām vakaros un novilkusi ar sniegu apsalušos zābakus, palika savās zilajās zeķēs vien. Caru Salimons vai vectēvs stāstīja vecu vecos stāstus, Bibuks tāpat kā citas meitas — Anna, Zuze un Malvīne, kustināja savus adīklus un klausījās. Boņs sēdēja viņai blakus un reizēm skatījās uz viņas zilajām zeķēm, reizēm Bibuka acīs. Gadījās ne reizi vien, kad Boņs pamanīja Bibuka acīs atspīdam savu lielo smaidīgo muti, ar visu izkritušo zobu priekšā. Tad Bibuks pasniedzās

un ieknieba Boņam zem zoda un vaicāja: Vai tu mani mīli? Tas bija ļoti labs vaicājums. Boņam pašam par tādām lietām nebūtu gribējies runāt, tā kā kauns par kaut ko tādu runāt ar lieliem. Bija daudz vieglāk atbildēt, ja kāds trāpīja pavaicāt taisni tā, kā vajag. Bibuks prata pavaicāt tā, ka tie citi ne ko daudz manīja, ne saprata. Tāpēc tas bija ļoti labs vaicājums. Boņš neteica nekā, tikai nolaizīja lūpas ar lielu mēli un klusu pamāja ar galvu tā, ka tas nozīmēja vairāk, nekā deviņi — jā — kopā. Lai Bibuks zinātu un saprastu, — ka tas tā patiesi ir, viņš pasniedzās ar abām rokām, sagraba Bibuka matus pie ausīm un novilkā viņas pieri pie savas pieres un paskatījās viņas acīs no tāda tuvuma, ka tuvāk vairs nevarēja.

„Kas tā uzvedas — krist Bibuka matos ar abām rokām un tad raut galvu uz leju... Boņ, Boņ... Tā Bibukam var sāpēt. Arī matus tu viņai sajauc ar tādām divām rokām...”

Tā pamanījusi šad un tad parājās māte.

„Nē, Boņš nedara neko sliktu. Mēs tikai jokojamies. Man nemaz nesāp. Boņa rokas pašas zina, kā matus turēt. Viss ir kārtībā. Mēs te šo to darāmes, kā jau labiem draugiem nākas...”

Tā toreiz Bibuks prata Boņi aizstāvēt pret visu pasauli.

Balsis un smeldzīga mūzika skan pa visu istabu, un Boņi sāv šī mūzika un šīs balsis.

Viņš stāv uz sliekšņa un ar vienu aci skatās uz galdiem, kur sēž Bibuks ar Aleksi un ar tiem visiem citiem, bet ar otru aci skatās ārā, un tā otrā acs domā: Kā būtu, ja skriešus vien laistu uz mājām? Redzi, ka Bibuks vairs ne paskatās, ne saka kādu vārdu. Sēž nosarkusi un smaidīdama, un skatās Aleksa zodā.

Kāds uzliek mīkstas rokas Boņam uz pleciem, un viņš, atskatījies, redz, ka tā ir Bibuka māte.

„Tevi meklēju un skatījos visu laiku, sak, kur Boņs palicis? Tu esi panāksnieks un tev tagad jāsež goda vietā ar visiem citiem. Tava Paulīne jau sež pie galda...”

Un Bibuka mātes rokas aizbīda Boņi pie galda. Viņa izriko saspīesties ciešāk uz vienu un otru pusi, tā lai Boņam iznāktu vieta blakus Paulīnei.

„Es jau apēdu septiņus saldus pīrādziņus,” pačukst Paulīne. „Tu lēns, tāds kā Caru Salimons... Ko tu tāds saviebies? Vai tu esi raudājis, vai esi taisījis raudāt?”

Boņs zina, ka ir lietas, kuŗas var izstāstīt tikai pats sev un klusējot, un viņš klusē. Tie brūnie un kā sivēna ausis sagrieztie pīrādziņi ir garšīgi un paši kūst mutē. Tos var ēst arī tad, kad mutē ir tāda sērīga garša.

„Es apēdu jau deviņus pīrādziņus,” pēc brīža Boņs paziņo Paulīnei, lai viņa vēl nesāktu domāt, ka ir pārāka ēšanā.

Visi galdi dun no runāšanas un priecīgas iekliegšanās, no glāžu saskandināšanas un šķīvjū, dakšiņu un nažu šķindēšanas. Tā vien liekas, ka visi būtu sākuši runāt un neviens vairs neklausītos. Kaut ko pār galdu Boņam saka Malvīne, bet viņš nevar sadzirdēt.

Jau sāk skanēt arī apdziedāšana. Vecās mātes un tādas mutīgākās arī jaunās meitas stāv istabas vidū, rokās saķērušās. Viņas kaut ko norunā savā starpā, un tad tik sāk.

Ēdi, ēdi tu, Brigita —
Svied pa logu drupatiņas
Tur Jānīts ar Albertiņu
Gaida tavas drupatiņas...

Lai gan Bibuks pati ir gribējusi būt Alekša sieva un pati teikusi, ka — jā — tā to Paulīne ir noklausījies — un to Boņs vēl nav Bibukam piedēvis, tomēr viņam nepatīk, ka tās apdziedātājas var tās savā dziesmā Bibuku izkliegt par tādu prastu Brigitu. Boņa lūpas saspiežas cieši kopā, kad viņš, atskatījies, nomērī ar acīm un apskatās, kas tās tādas neprātīgās dziedātājas ir bijušas. Tur ir Tanča vecmāte, Knibinu Pētera māte, Paulīnes māte, Bibuka māsiņa Ilze, un vēl tur ir kādas vecākas un jaunākas. Boņs pamana, ka starp apdziedātājām ir arī viņa māte. Viņš atsviež galvu atpakaļ un nodomā: Māti nekad nevarēja iemācīt uz ilgāku laiku, ka Bibuks ir Bibuks, nevis šāda, vai tāda Brigita!

Ne no šā, ne no tā, no visiem pieciem galdiem sāk kliegt:

„Rūgts!... Rūgts!... Aleks, rūgts! Brigit, rūgts! Rūgts!... Rūgts!...”

Aleksis ar Bibuku skatās, skatās viens otrā, un — sāk bučoties, it kā šiem nebūtu ne kauna, nekā. Boņs aizgriež galvu sānis un nodomā: tagad gan tu biji Brigita, nekāds Bibuks!

Pa visu istabu sit plaukstas, kliež, ka nu — esot salds, un sāk ēst un dzert. Glāžu ir tik daudz un alus tāds sarkanīgi brūns, un putas ceļas pār glāžu malām un reizēm list uz glāžu turētāju rokām.

Apdziedātājas atkal ir salasījušās istabas vidū un nostājušās taisni pret to vietu, kur sēž abi jaunie. Viņas tur bubina. Kaut kas būs atkal.

Ēdi, ēdi tu, Aleksi —
Ka tevi Dievs aizrīdītu,
Es dabūšu liku skruči
Ar ko tevi atrīdīt...

To dzirdot, siltums izstaigā pa visu Boņa dvēseli. Tā gan ir kārtīga dziesma. Un Boņš atskatās ar pateicīgu skatu uz apdziedātājām.

Nepaiet ne ilgi, kad viņas atkal sāk tādu dziesmu, kādu nevajadzētu vis, domā Boņš. Šī dziesma satver Boņa dvēseli ar tādu, kā ar karstu cimdu, un viņā atkal sāk sāpēt atmiņas un ir grūti paelpot.

Aiz upītes es uzaugu,
Pār upīti man' aizveda —
Paliel mani bāleliņi
Upes malā raudādami...

Sauc pa vārdam, māj ar roku:
Nāc, māsiņa, atpakaļ...
Es neiešu, bāleliņi,
Barga tava līgaviņa...

Boņš redz Mūrdulu un pār Mūrdulu pārbrien Bibuks. Viņai uz kāju pirkstiem vēl arvien ir krasta smiltis pielipušas, bet nāk Alekssis, satver Bibuku un aizrauj projām. Un Boņš Bibukam ir vienīgais bāleliņš, jo Bibukam savu brāļu nav, ir tikai māsiņas. Šis bāleliņš stāv upes malā viens pats un māj ar roku...

Boņš sakustas. Viņa acis ir pieplūdušas ar karstumu un viņš cita nekā neredz, kā tikai upi Mūrdulu, kuŗas vienā pusē ir uzaugusi Bibuks, bet otrā pusē visu laiku steidzīgi ir audzis Boņš, lai Bibuks nedomātu, ka viņš mazs.

Tā kā visu jušanu gribēdams padarīt vēl nelāgāku, līdz dziedātāju balsīm Izidors Akmins palaiž vaļā savas sarkani-melnās ērmonikas visas skumīgās balsis reizē. Boņš paskatās atpakaļ Izidorā Akminī, kā sacīdams: Tu ar savu mūziku varētu pat akmenim pārplēst sirdi, kāpēc tev patīk tā mocīt upes malā atstāto bāleliņu?

„Man... gribas... dzert — ūdeni —” Boņs aizsmakušā balsī saka Paulīnei, un acis nolaidis, pārceļ kājas pār solu uz istabas pusi un caur viesu drūzmu iet pie mūzikanta Izidora Akmiņa. Boņs apstājas pret Izidoru Akmini un klusēdams skatās viņā labu brīdi.

Izidors, apsēdies uz gaŗā sola pie sienas, izskatās gaŗāks par daŗu labu kājās stāvētāju, reizēm spēlē aizvērtām acīm un tās atver tad, kad viņam pienes alu un sieru. Reizēm viņš atver acis un tā kā izbrīnējies skatās cilvēkos, kas te kustas pa istabas vidu, smejas, cilā un piesit zābaku pret grīdu un reizēm iekliedzas:

„Izidor, cērt vaļā polku!”

Izidors nav no tādiem mūzikantiem, kuŗam varētu sacīt, ko darīt. Viņš dara tikai to, kas viņam patīk. Viņš tikai piever acis atkal un prasītās polkas vietā spēlē kaut ko tik vieglu, gaišu un maigu, ko varētu izdancot tikai ar basām kājām. Boņam liekas, ka nemaz nepiestāvētu, ka tādā mūzikā pa vidu dauzītos melnu zābaku un kurpju papēži.

Atgriezies un apskatījies uz istabas vidu, Boņs redz, ka tomēr tās ir melnas un baltas kurpes, kas sāk šo skaisto mūziku mīdīt bez kādas apdomāšanās un želuma. Pacēlis skatu no grīdas, viņš redz, ka šie abi mīdītāji ir — Aleksis ar Bibuku. Viņi abi griežas un griežas, un Boņa acīs baltais Bibuks sajūk ar melno Aleksi. Un tas ir tas melnais, kas aiz upītes uzaugušo māsiņu aizved, bet tiem citiem istabā nemaz nav žēl, ka tas viss tā notiek. Viņi visi tikai smejas, plaukšķina rokas un vēl uzmodina to melno, pakliegdarni padomus:

„Aleks, turi cieti Brigitu!... Piespied ciešāk, stiprāk!... Lai viņa jūt, kas ir vīra rokas!... Pievelc tā, ka vairs nevar paelpot, tad tikai Brigita zinās, ka ir apprecjusies!...”

Boņam tā vien liekas, ka Bibuka vairs nebūtu. Visi viņu te sauc par Brigitu, neviens negrib viņu pasaukt par Bibuku. Visi kliež, lai tas melnais viņu piespiež stiprāk, ka viņa vairs nevarētu paelpot. Un pati Bibuks uz visu to nesaka nekā, viņa smaida ar tādu mīkstu smaidu, it kā tie visi būtu kaut ko labu sarunājuši. Te kaut kas ar visiem ir greizi sagriezies, tā lieta Boņam ir ļoti skaidra. Ko tādā reizē eņģeli-sargātāji neparauj ne vienu, ne otru pie matiem? Varbūt arī tie, saklausījušies Izidora Akmiņa mūzikā, tagad danco basām kājām pa jumtu virsu un nemaz vairs neskatās, ko dara cilvēku dvēseles.

Kad Bibuks un Aleksis griežas pret pašu mūziku, Boņs sadzird, ka Bibuks saka Aleksim pie paša pleca:

„Kā tu man patīci... kad tu mani tā turi un griez...”

Viņa to saka gandrīz čukstēdama, bet Boņa ausis ir plānas kā magones un asas kā naži. Tad tā tās lietas? — Boņs domā par noklausīto. Vairs tev nevajag ne upes, ne bāleliņa, pat ne pašai savas elpas krūtīs, kad tāds melnais, ar savām žņaudzējām rokām, to nobeidz līdz pēdējam, tev nevajag nekā?

Dunošu galvu Boņs iziet pagalmā. Viņam gribētos kaut ko darīt, bet viņš nezina, ko viņam vajadzētu darīt. Paņemt sauju grants no pagalma ceļiņiem un ielaist pa atvērto logu taisni tur virsū, kur tas baltais jūk kopā ar to melno? Boņs apskatās apkārt un redz, ka pagalmā ir pilns ar šurpu un turpu staigātājiem. Viņš pagriežas un stīviem soļiem iet Degļu ābeļu un ogulāju dārzā. Aizgājis pie grāvja, kas tek caur dārzu, Boņs apsēstas pie melno upeņu krūmiem. Ogu pa zaļajiem zariem ir melns, bet Boņam to nevajag.

Lai tās visas ēd Bibuks ar savu Aleksi. Lai viņi abi ēd un aizrijas, un lai melni burbuļi tiem tek pa mutes kakliņiem. Nē, tomēr, nē, padomā Boņs. No aizrīšanās viņi nekā īsti ne lāga nedabūs redzēt. Sāks kāstēt un aizrīšanos izkāsēs, un atkal abi griezīsies tā, it kā nekas nebūtu bijis. Labāk lai viņi šīs saldi-skābenās un melnās ogas ēzdami, uzdzer virsū drusku piena, tad lai tiem uznāk tādas vēdera graizes paša danča vidū, ka vēders sāk sist burbuļus uz visām pusēm, ka ne vairs padomāt! Tad viņi abi dabūtu skriet. Bibuk, tad tev nebūtu gan patikšanas sacīt, ka tev patīk, ka tevi tā tur un griež. Tu kliegtu: Laid vaļā! Kur durvis?... To tev vajadzētu.

Bet Bibuks ar Aleksi uz dārzu ogas ēst kā nenāk, tā nenāk.

No kāzu istabas atvērtajiem logiem pār visu dārzu un kokiem sāk krist tik jautra mūzika, ka kaimiņu suņi sāk riet par iztraucēšanu no svētdienas miera.

Boņs atriebīgi domā: Kaut pērkonš iespēris tanī istabā pa pašu skursteņa vidu. Viņš paceļ galvu un paskatās debesīs. Saule arvien vēl lielā gabalā, un viss pelēcīgi zilais tālums ir tik zeltaini piespīdēts, ka nekādu cerību, ka pērkonš varētu iezvelt pa kāzu skursteni un pajaukt tādu dancošanu, kur baltais jūk kopā ar melno. Vai tad svētais Antons, kas tās labā un sliktā laika būšanas kārtā, nevarētu drusku sakustēties? Viņš, kā jau pie svētdienas, droši vien guļ debesu zaļajā zālē, lielu cepuri uzlicis uz mutes, lai saule nespīd un nedomā nekā. Ja tu, svētais Anton, būtu lāga, tad tu tā negulētu vis, bet paskatītos, kas te, Degļu istabā notiek. To redzējušam, tev uzreiz sanāktu dusmas, tāpat kā man. Tu kā pastumtu lietu uz šo pusi, kā palaistu vaļā zibeņus un pērkoņus,

tos ar septiņu pakāpienu dārdieniem, tad šie atjēgtos gan, ka nedrīkst vis tik traki dancot un tā, ka nav ne laika paskatīties uz cilvēkiem, kas stāv turpat istabā. No pārkoņa spēriena visi logi būtu ārā, lietus šņākdams gāztos istabā. Tāpat kā melnais, tāpat arī baltais dancotājs sāktu mest krustus. Tad nebūtu vis laika smieties abiem ar tādām mīkstām mutēm, it kā šie nemaz nezinātu, kā ir tādām, kam smieties negribas. Vēl viena cita laba lieta tad būtu, padomā Boņs. No visiem jumtiem, pagalmiem un tīrumiem ūdeņi tad gāztos uz Mūrdulu. Mūrdula iznestu visus tiltus, rūkdama ietu pār līčiem un pļavām. Bibuku nekur nevarētu aizvest, jo Mūrdula būtu priekšā, un nevis kāda Mūrdula, bet Mūrdula ar dusmām! Tā kāzas izjuktu un tas melnais Aleksis, laistu uz mājām viens pats, kā asti starp kājām ierāvis suns, kas dabūjis pērienu par vistu košanu.

Svētais Antons kā nedomā, tā nedomā noņemt cepuri no mutes. Debesis tā zaļā zāle laikam ir tik gaŗa, ka svētais gulēdams, zemi neredzētu arī tad, ja viņam debesu vējš nopūstu cepuri nost no mutes.

Arī Boņs dārzā sēdēdams var dzirdēt, ka Izidora Akmiņa mūzika pieņemas spēkā un straujumā. Var dzirdēt, ka istabā danco liels pulks. Un svētais Anton, ko dari tu visu to negantību dzirdēdams? It nekā. Tu savās debesu pļavās tikai pagriezies uz otrajiem sāniem un cepuri pārlic uz auss...

„Boņ... Boņuk... Kur tu esi?”

Tā ir Boņa māte, kas viņu sauc un meklē ap visām Degļu mājām. Lai viņa pasauc vien.

Pēc kāda laika Boņs dzird Malvīnes balsi.

„Boņ, atsaucies... Lien ārā... Visi zina, ka tu esot te kaut kur ielīdis...”

Lai pameklē tādi zinātāji, Boņs padomā un neatsaucas.

Vēl pēc brīža Paulīne sāk skriet pa dārzu no vienas malas līdz otrai.

„Slēpies, vai neslēpies — rokā tu man būsi!” viņa sauc.

Boņš pieplok pie zemes un neelpo. Tad neelpodams dzird, kā zāle sāk čaukstēt uz viņa pusi un Paulīnes balss gavilējoši iesaucas:

„Te tu man esi!... Ko tu rocies zemē kā kurmis?”

Boņš pieslejas sēdus. Paulīne izstiepj roku un pasniedzas pēc Boņa rokas.

„Nāc. Bibuks tevi meklē. Tagad viņa visus apdāvinās. Tu arī dabūsi kaut ko skaistu.”

Boņš pietrūkstas kājās un ar atvēzienu sit ar visu spēku pa Paulīnes izstiepto roku un kliež:

„Es negribu!... Negribu ne tevi, ne Bibuku!... Ej projām! Negribu!...”

Paulīne satver iesisto roku un muti savilkusi raudienā, sāk kāpties atpakaļ.

„Labi, pateikšu tavai mātei... ka tu tāds kauslis...”

„Saki!” Boņš atkliež. „Ej paraudi un saki!”

Nē, vairs Boņam nav ne viena žēl. Viņš pārlec pār grāvi, un aiz aveņu krūmiem atradis vēl drošāku slēptuvi, apgulstas uz mutes. Ir vieglāk, kad nav debesis jāredz. Zemē skatoties, ir vairāk spēka dusmoties un sevi aizstāvēt. Lai viņi visi — Bibuks, Aleksis, māte, Malvīne un Paulīne iet pa gaisu uz savām debesīm, ja grib. Dievs Tēvs katram pa reizei uzmetīs uz kūkuma, pastums atpakaļ uz leju. Boņš labāk paliek tepat lejā visu laiku, lai varētu redzēt, kā šie visi krīt.

Pēc balss liktos, ka tā būtu tā kā Bibuks. Kāda otra balss pierūc pie Bibuka mīkstās. Tā tad ir tam Aleksim, laikam.

„Boņuk... Kur tu esi?” sauc Bibuks.

Tomēr, tomēr — tu beidzot sāc gan mani meklēt, padomā Boņs. Kad jau visi meklēja, pameklē arī tu. Lai arī viena Boņa sirds puse, kas ir tā spītīgā, grib iestāstīt, ka viņam Bibuku nemaz vairs nav jāgrib ne redzēt, otrā Boņa sirds puse sāk daudzīties krūtīs ar tik negantu spēku, ka savas sirds sitienus Boņs jūt pat ar savu pret zemi atspiesto zodu, un tā vien liekas, ka viņa sirds sitieni kustinātu visu zemi zem viņa.

Boņs paceļ galvu un redz, ka Bibuks ar Aleksis nāk taisni uz to vietu, kur viņš guļ noslēpies aiz avenēm. Tā ļaudīgā Paulīne būs pastāstījusi, nodomā Boņs un slejas kājās un ātri domā, ka vajadzētu bēgt.

Tas ir Aleksis, kas Boņi pamana pirmais.

„Redzi, redzi — kur tas jaunskungs kustas!” iesaucas Aleksis, rādīdams izstieptu pirkstu uz Boņa pusi, un tūlīt uz šejieni sāk skatīties arī Bibuks.

Nekur vairs izbēgt — aiz Boņa ir grāvis, pret viņu nāk Bibuks ar to savu melno pie rokas.

„Neredzēju tevi nekur istabā, sāku vaicāt kur tu palicis,” iesāk Bibuks. „Kad tu te, tad te. Labi, domāju, iesim pie Boņa uz dārzu...”

Boņs neelpodams, klausās Bibuka skanīgo balsi, un atkal mirkli redz tos saulesrietus, kad Bibuks dziedāja un viņš varēja klausīties. Bibuka balss, smaidīšana, viņas vaiga bedrīte un viss tas labums, kas no Bibuka pār Boņi ir nācis katrreiz, kad viņš ir bijis Bibuka tuvumā, ir tā kā sasējis Boņa kājas un viņš vairs nevar sakustēties bēgšanai, kad Bibuks ar zaļi-sarkaniem cimdiem, kas iesieti zilā jostā, nāk viņam klāt, uzliek savas rokas uz Boņa pleciem un brīdi paskatās viņa acīs. Nē, Boņs nemaz vairs nav

gribējis skatīties Bibuka acīs. Tā viņš ir nolēmis. It kā ar acīm kaut kas nebūtu kārtībā, tās pašas, bez Boņa gribēšanas paceļas uz augšu un caur karstu valgumu paskatās Bibukā un redz atkal — cik Bibuks ir skaista! Patiesi, viņa ir tik skaista, ka nekad nevajadzētu pieļaut, lai viens vai otrs varētu sākt viņu saukt par Brigitu.

Tad Bibuka rokas sāk kustēties ap Boņa vidukli un josta ar piekārtajiem cimdiem ir jau apsējusies.

„Tas tev — kā manam labam draudzīgam — kāzu piemiņai...”

Tā kā Bibuka balss būtu skanējusi pār viņu? Boņš gribētu kaut ko teikt, bet nevar pakustināt lūpas. Smags un karsts klusums ir nositis viņa domas un balsi. Kāds viņa dziļumā klieudz izmisīgi, bet tā balss nevar un nevar nonākt līdz Boņa lūpām.

Boņš skatās uz Bibuku, tad uz Alekša melno uzvalku un uz melnajām korpēm. Boņš redz, ka Alekša melnās kurpes nepacietīgi samīdās.

„Tu, puis, varēji Brigitai paldies pateikt par to visu, ko viņa tev tagad sadāvina...”

Tā ir Alekša balss, kas tā saka. Un pēkšņi Boņam liekas, ka šī balss ir tā, kas kaut ko viņa dziļumā pagrūž, pastumj un pavanda, un viņa domas un balss un kājas atbrīvojas no stinguma, ko bija radījusi Bibuka pienākšana un viņas balss mīlīgā skanēšana.

Boņš nemaz nezina kā tas ir noticis, viņš tikai dzird, ka viņš pats ir tas, kas ir sācis kaut ko šņākt caur zobiem un purpināt. Viņa abas rokas ar sparū atrauj mezglu, kuņģi Bibuks ir sasējusi jostu viņam ap vidu.

„Negribu!... Man nevajag tavu cimdu!... Man nevajag tavas jostas!... Negribu! Negribu! Negribu!”

Boņs pats nezina, ka viņš ir tas, kas tā klie dz, un tad ar atvēzienu nosviež jostu un cim dus zālē pie Bibuka un Alekša kājām.

Tad viņš sāk skriet uz pagalma pusi. Izkrienot caur pagalmu, Boņi pie rokas notver Tancis.

„Uz kurieni tu, Boņ, tā steidzies?”

Acis nepacēlis pret Tanci, Boņs izrauj savu roku no viņa grābiena un aizlauztā balsī atčukst:

„Tepat...”

Tad viņš sāk skriet ātrāk, arvien ātrāk.

Ap govju slaukšanas laiku no kāzām pārnāk māte. Boņs guļ savā gultā, lielo spilvenu uzlicis uz galvas. Viņam negribas šo pasauli ne redzēt, ne dzirdēt. Tādās reizēs ar cepuri vien uz mut es nepietiek. Drošāka lieta, kad uzliek spilvenu.

„Kāpēc tu tik neglīti aizskrēji no kāzām?” māte vaicā, tikko Boņa kāju galus pamanījusi gultā.

„Galva sāp...”

Tas ir viss, ko viņš saka un viņam patiesi sāk gribēties, kaut galva varējusi sākt sāpēt pa istam. Tad arī rītā nevajadzētu iet uz kāzām. Un viņš sāk stāstīt savās domās: Man sāp galva... Man sāp galva... Kaut jums visiem sāpētu galvas un vēderi rīt, parīt un aizparīt...

Nākošajā rītā, kad Malvīne un Paulīne stāv pie Boņa gultas un mīlīgiem vārdiem rauga viņu dabūt ārā no gultas, šoreiz Boņam nemaz nav jāmel o: viņam visā īstenībā galva sāp tā, ka viņš nevar pieslieties sēdus, ja arī gribētu.

„Negribu! Negribu! Negribu!...” viņš klie dz, kad Malvīne un Paulīne vēl netaisās beigt savu runāšanu par iešanu uz kāzām.

„Kas es būšu par panāksnieci?” bažīgi novaid Paulīne. „Staigāšu viena pati kā atraitnīte...”

Malvīne saņem Paulīni pie rokas un izvelk no istabas, jo par laimi Tancis ir piebraucis. Boņs noklausās kā Tanča zirga triekas aizskan no pagalma. Māja ir palikusi tukša un klusa, un Boņs izkāpj no gultas un atver logu uz Degļu māju pusi. Lai arī sāp galva ar savu sāpēšanu, bet viņam gribas mazliet dzirdēt no visa tā, kas tur notiek kāzās, un dzirdēt, kā Izidora ērmonika smejas, smejas un smejas, pa reizēm ieraudādamās.

Pēcpusdienā kāzu skaļums arvien pieņemas un Boņs zina, ko tas viss nozīmē. Jau dzied atvadīšanās dziesmas.

Tēva mājas dzeguzīte, ar žēlīgu balsi,
Aizkūkoja, atkūkoja ar žēlīgu balsi...

Izidora Akmiņa ērmonika sāk skanēt tādā kā pasaules sašūpošanas balsī. Galva var sāpēt, bet Boņam jāiet ārā un jāredz, kas notiek pasaulē.

Boņs izskrien dārza galā, pie akmeņiem, kur vienmēr bija klausījies Bibuka dziedāšanu vakaros. Pajūgu rinda no Degļu pagalma jau sāk kustēties. Vakar pirmais braucējs bija Bibuka krusttēvs. Šodien tas ir jau Alekša krusttēvs, tādā lielā sirmī. Otrajā pajūgā sēž kāds melns un kāds balts viņam blakus. Boņs zina, ka tas baltais ir Bibuks. Viņš pat var redzēt, ka baltais ir tik zemu noliektu galvu, ka tas nevar būt nekas cits, kā — raudāšana. Tas melnais tur viņu apskāvis un pieliecies, laikam, kaut ko stāsta, lai Bibuku mierinātu. Arī Lidija pagājušajā vasarā no mājām izbraukdama, tāpat raudāja, to Boņs šinī brīdī atceras ļoti labi.

Tad visa lielā kāzinieku vērtine arvien ātrāk sāk braukt uz Mūrdulas pusi. Pajūgi viens pēc otra pārbrien Mūrdulu. Arī Bibuka pajūgs ir pāri, bet viņa vēl arvien tāpat sēž noliektu galvu un, laikam, raud.

Karstums Boņī sāk kāpt arvien augstāk. Jau Bibuka pajūgs uz kalna. Jau aiz kalna. Bibuka vairs nebūs. Nekad viņa te vairs nebridīs pār upi basām kājām. Boņa lūpas sāk raustīties un asaras no acīm slid pār abiem vaigiem un zodu, un viņš nepasniedz, lai tās noslaucītu.

„Bibuk... tu ... neraudi...” Boņš čukst. „Es raužu, lai tu neraudātu... Neraudi vis... Es palūgšu Dievmāti... lai tev būtu labi arī jaunajā vietā...”

Tad Boņš nokrīt uz mutes zemē un abām rokām sāk plēst zāli un to sviest uz visām pusēm. Tad viņa šņukstieni izlaužas balsī. Vairs viņš neplēš zāli, bet sāk sist zemi ar abām dūrēm.

28.

Visa pasaule liekas tāda piekūpējusi ar zilganiem dūmiem. Boņš stāv Gaura kalna visaugstākajā vietā un skatās uz to pusi, kur aizveda Bibuku. Nevar redzēt pat ne Ceriņu ciema koku galus, kas gaišās dienās ir tik labi saredzāmi. Dažu dienu pat pa kādam Ceriņu ciema jumtam paspīd saule. Tam Aleksim ir tāds jumts, kas spīd saulē. Kaut arī šis jumts Boņam nav paticis, jo tas ir greizs, kaut arī visi citi saka, ka tā neesot, vienalga, šodien tas jumts varēja paspīdēt saulē un Boņam to gribētos redzēt, jo — zem tā jau dzīvo Bibuks.

Ir trešdienas pēcpusdiena un Boņš izrēķina, ka šī ir jau ceturttā kāzu diena. Kāzinieki kā nedomā, tā nedomā pārrasties mājās. Steidzīgi viena vai otra no meitām atbrauc izslaukt govīs. Visi ir projām kā-

zās — vectēvs, tēvs, māte, Anna, Zuze, Malvīne, Justs un arī Juriks, tikai Boņs un divi suņi — Niks un Žiks, ir palikuši mājiniēkos. Boņs staigā pa Gaura kalnu, skatās uz Ceriņu ciema pusi un caur zilgano dūmaku nekā nesaredzējis, bēdīgi paskatās uz Žiku, bet nesaka ne vārda. Žiks jūt sava drauga apspiesto klusumu un bēdas, pie Boņa kājām noplakdams, luncina asti un smilkstēdams skatās uz augšu ar suņa uzticīgajām acīm.

„Neesi, Žik, tāds bēdīgs...” Boņs noglāsta Žika galvu. „Tev nav jau jābēdājās, ka es tāds bēdīgs...”

Žiks, padzirdis Boņa balsi, smilkst vēl skaļāk un slienas pie Boņa pleciem.

„Skatos, ka tu saproti gan, kas pasaulē notiek,” Boņs sāk runāt ar Žiku vēlreiz. „Žik, ja arī tev būtu bijis tāds Bibuks un ja to aizvestu projām, arī tu būtu bēdīgs...”

Žiks nosmilkst un kustina asti steidzīgi, it kā pateikdams neskaitāmus apstiprinošus — jā — uzreiz.

„Tu saki, ka arī tu būtu bēdīgs?” Boņs atvaicā ar atvieglinājumu balsī. „Tad jau tu saproti, kā tās lietas ir, kad sirds sāp ap vidu un no abām pusēm reizē... Labi, ka mēs abi esam draugi...”

Boņs apsēstas Gaura kalna smilgās, saņem Žika galvu rokās un skatās viņam acīs. Žiks šauda savu plāno un sarkano mēli un smilkst.

Ir jau ap saulesrieta laiku, kad Boņs pamana divus pajūgus kustāties uz šo pusi, pa Gaura kalna malu. Tie ir vectēvs, tēvs un visi citi. Boņs pietrūkstas un Žiks viņam pakal, un abi laižas no kalna lejā uz māju pusi, jo Boņam jau no pirmā mirkļa gribas dzirdēt, ko atbraucēji runās un stāstīs par kāzām.

Ar zirgu nojūgšanas palīdzēšanu Boņš grib izpelnīties vectēva un tēva runīgumu. Pagaidījis kādu brīdi un apskatījis viņus abus, Boņš nopūšas. Vectēvs un tēvs vēl arvien ir noreibuši, viņi ir runīgi un jautri, bet tās ir pavisam citas lietas, par ko viņi runā. Tās nav tās, ko Boņš gribētu dzirdēt. Viņi abi pat sāk sūroties, ka nu gan būšot jāstrādā, jo esot trīs labas dienas no darba laika aizkūpējušas tā kā pa Dieva atvalinājumu. Viņi ne ar vārdu nepiemin Bibuku.

Māte ar Annu aiziet govīs slaukt, bet Zuze ar Malvīni, žāvādamās, kaut ko sačukstas par Tanclaviem, Albertiem, Jāņiem, Edvartiem, Kazimīriem un Viktoriem, reizēm iesmiedamās ar tādu kā ar iekaucienu. Ko tu, cilvēks, dabūsi prātīgu dzirdēt no tādām.

Labi, domā Boņš, varbūt no Justa varētu kaut ko prātīgu izvilkt.

„Ko mūsu puses kāzinieki darīja tur?” vaicā Boņš un gaida, ka, varbūt Justs kaut ko pateiks par Bibuku.

„Ēda visādus saldus pīrāgus, dzēra alu, dancoja un dziedāja, kamēr visiem bija aizsmakuši kakli... Kad vairs nevarēja nekā, sāka braukt uz mājām...” nosaka Justs, tad izstaipās un nožāvājas vairākas reizes.

Tas ir viss, ko var izdabūt no Justa.

Boņš tonakt ilgi neiemieg. Kad ir izdomājis, ko darīs rītā, viņš saņem sauļā vectēva iekški un iemies tūlīt.

Nākošajā rītā, kad tikko visi atstājas no brokastu galda, Boņš, aiz muguras noslēpis, iznes žīkam maizes rīku un gaļas gabalu. Nogaidījis, ka visu to žīks apēd, Boņš pamāj viņam ar pirkstu un saka:

„Ejam.”

Ar Boņi Žiks ir priecīgs gājējs līdz pasaules galam.

Lai mājinieki nemanītu, Boņs ved Žiku kādu gabalu pa Mūrdulas malu, un tikai pa lazdu nogāzi viņi pagriežas un sāk kāpt Gaura kalnā.

„Žik, vai tu zini, kur mēs iesim?” Boņs vaicā. Žiks stāv nolaidis asti un brīnās.

„Redzu, ka tu nezini... Mēs ejam uz Ceriņiem, paskatīties, ko Bibuks dara, vai viņai, vienai atstātai, tur nav bēdīgi, un tā...”

Žiks pasit ar asti tā kā sapratis kaut ko no visām tādām kāzu lietām, un viņi abi sāk iet atkal. Tā viņi abi iet visu ceļu līdz Ceriņu ciemam, par visādām pasaules lietām, domām, bēdām, skaistumiem un priekiem sarunādamies.

Boņs zina, kur ir viņa krusttēva Antona mājas. Tīrumos viņš te ir pat govis vienu svētdienu ganījis. Viņš atrod to pakalnu, no kuŗa toreiz varēja redzēt Dakuļu Alekša mājas. Tur tās ir, ar visiem spīdīgiem jumtiem un augstajiem kokiem.

No tik liela gabala gan nekā nevarēs saredzēt, domā Boņs. Jāpauet tuvāk.

„Tagad, Žik, tu esi kluss. Nerej ni un ni, lai tur vai kaķi, vai sesku pamani. Saproti — mēs esam atnākuši svešā tīrumā...”

Žiks pakustina asti, tā kā sapratis, tā kā visu lāga nesapratis.

Pret Dakuļu mājas vārtiem, pēdējā uzkalna galā ir rudzu statu rindas. Boņs ielien rudzu statā, sa-velk rasā samirkušās kājas zem sevis, ierīkojas uz ilgu sēdēšanu un apsēdina Žiku sev blakus. Tā sēž labu laiku un skatās Dakuļu dzīvojamās mājas galā. Tur ir divi lieli logi. Varbūt aiz šiem logiem sēž Bibuks un skatās uz šo pusi, un varbūt viņai ir bēdīgs prāts, vienai palikušai.

Nedaudz kūp Dakuļu skurstenis. Tātad, tur kāds kaut ko vāra. Vārbūt tā ir Bibuks, kas strādā virtuvē pie plīts. Agrāk, kad viņa vēl bija Degļos, kādreiz pamanījusi, kad Boņs, pa lazdām riekstus lasīdams, bija aizgājis gandrīz līdz pašam Degļu dārzam, Bibuks viņu pasauca:

„Boņuk, ienāc, es nupat izvārīju ābolu zupu. Pagaršosim abi divi.”

Un ābolu zupa bija tik salda un Bibuka smieklis tik labi. Tagad viņa vairs nesauktu vis tā, lai arī būtu vārījusi tādu pašu ābolu zupu, jo viņai blakus nu ir tas melnais, šķībais, greizais, ar vienu aci, ar koka kāju, tas, kas to nelabo ūdeni rauj no pašas zemes ārā...

Ar grūdienu atskrien vaļā Dakuļu ejamie vārtiņi un pa tiem izkāpj ārā vīrs, kā milzis no pasakas, lielām kājām un lielām rokām un pats vārtu augstumā, un Boņs to pazīst — tas ir mūzikants Izidors Akmins. Paslien galvu, tā kā sauli un visu pasauli papētīdams, tad kaut ko pats sev ar rokām parādījis, tā kā ar sevi sarunādamies, vai bārdamies, Izidors Akmins sāk iet taisni uz to uzkalniņu, kur Boņs ar savu žiku sēž noslēpušies rudzu statā. Vienā rokā viņš nes gaiši zilu, saņurcītu platmali, ar otru pietur plecā pakārto, sarkani-melno ērmoniku. Boņs zina skaidri, ja lielā Izidora Akmiņa vietā te tā nāktu kāds cits vīrs, viņš ar visu savu žiku mestos no statā ārā un laistu pār uzkalnu projām, bet no Izidora viņam nemaz nav bailes. Ar gaidīšanu Boņs gaida, kad Izidors pienāks tuvāk. Viņš zinās par Bibuku pastāstīt.

Žiks saslej ausis un sāk rūkt. Boņs nospiež žika galvu zemē un norāj.

„Esi mierīgs, žik. Tas kas te nāk ir Izidors Akmins, mūzikants. Viņš spēlē tā, ka arī tu sāktu kost pats savā astē. Tas vēl nav viss, ko viņš dara. Viņš ir tāds cilvēks, kas ne suņam, ne cilvēkam nenovēl slikta. Ka tu man nerūktu, kad Izidors nāks tuvāk... Sapрати?”

Norāts, žiks noliek galvu uz savām ķepām un klusē, tikai acis pagroza uz vienu un otru pusi.

Izidors jau ir klāt. Viņš iet lieliem, smagiem soļiem, tā, ka zeme dimd zem viņa, un grib jau paiet garām.

„Izidor... Labrīt!...” saka Boņs no savas slēptuves statā.

Izidors apstājas un tā jocīgi pakrata galvu, un tad ar roku aptaustās sev ap pieri.

„Vai man tikai tā rādās, vai te kāds dzīvs runā?” nodun Izidora balss un viņš pats skatās apkārt kā par sevi un pasauli brīnēdamies.

„Nekādas rādīšanās!” Boņs atsaucas no stata iekšienes. „Te runāju es — Boņs.”

„Radība, kur tu esi?” Izidors dun no jauna. „Pēc kāzu dzeršanas, kamēr atsāku īsto redzēšanu, uzreiz es tā nevaru saredzēt.”

„Esmu tepat rudzu statā, tev pretim...” smejas Boņs, jo viņam, pāri visām bēdām, no tādas Izidora neredzēšanas un brīnēšanās, ir sameties jautri.

Boņs izlien no stata ārā un pieceļas kājās. Viņam blakus pieceļas kājās arī žiks. Izidors nāk klāt un arvien vēl skatās izbrīnējušām acīm.

„Es esmu tas pats Boņs, Bonifācijs Pāvulāns, Aleksandra dēls, tas pats, ko tu toreiz satiki uz ceļa, pie meža, kad tu gāji uz tiem tālajiem Murāniem, Rubuļu Viktora kāzās spēlēt. Tā Viktora, kas toreiz gāja iegātņos pie tādas Cakulu Teklas... Vai tu atceries?”

Izidors stāv un pakustina pieres ādu.

„To visu es atceros un zinu, ka tu esi Boņs, Pāvulānu Aleksandra dēls, tas viss ir kārtībā...” domīgi pakasa zodu Izidors. „Tikai nekā es nevaru izdomāt, ko tu ar savu suni pa nakti šinī statā esat darijuši? Varu vēl saprast, ka rudzu statos guļ tādi, kā es. Man tas ir gadījies. Bet kas varētu būt gadījies ar tevi, puis?”

Žiks Izidora dunošajā balsī klausoties, atkal ir sabozis spalvu un sāk rūkt.

„Kuš!” Boņs viņam uzkliedz un viņš paliek rāms, un Izidora bikšu galus un rokas apostījis, Žiks pakatās uz augšu Izidora sejā un pakustina asti.

Citam kādam Boņs tā nevarētu vis teikt patiesību, kāpēc viņš te nācis un kā te gadījies, bet ar Izidoru Akmini ir kaut kā pavisam citādi. Ar šo dunošās balss vīru Boņs var runāt par visu ko bez acu nolaišanas un viņš pats nezina, kāpēc tas tā.

„Tas ir mans suns Žiks,” Boņs iepazīstina lielu suni ar lielu cilvēku. „Mēs te negulējām vis statā, bet atnācām tikai šorīt...”

Boņs apklust, tā kā sarīstīdamies, tad turpina: „Gribējās zināt, kā iet Bibukam... Pastāsti, Izidor, vai šorīt viņa neraudāja, kad tu vēl tur biji?”

„Bibuks?... Bibuks?” zodu berzēdams, Izidors atvaicā divreiz. „Tu sacīji Bibuks... un vaicāji, vai šorīt neraudāja? Pagaidi... Kur es šo vārdu tiku dzirdējis? Jā, es esmu tādu vārdu kaut kur dzirdējis...”

„Tā ir tā meita, kuņas kāzās tu visas šīs dienas spēlēji...” Boņs palīdz Izidoram tikt pie skaidrības.

„Tā, tā, tā... Tā tā lieta... Nu es visu atceros, nu man nāk tas prātā...” mūzikants runā tā kā pie sevis vien un apsēstas zemē pie stata. „Atceros visu... Kāzās, tepat Dakuļos, bija tāda maza meitene, vārdā

Pauline. Tāda skumīga meitene. Spēlēdams es redzu, ka stāv tāda maza skumīga meitene... Tā es šo pasaucu pie sevis un pavaicāju, kāpēc viņa tik skumīga, vai kāds no lielajiem kaut ko viņai pāri nodarījis? Gadās tādi pieaugušie cilvēki, kas ar bērniem apietas kā zirgi, kad tie dusmīgi. Tādus man ne reizi ir gadīties pakratīt. Nē, saka tā meitene, Pauline. Viņa sāk un izstāsta man par tevi un par Bibuku. Viņa man izstāsta visu. Tu esot tā Bibuka dāvināto jostu un cimdus nosviedis zemē pie viņas kājām. Vai tā bija?"

Boņs pamāj.

„Un šorīt tu te nāc un gribi zināt, kā tam Bibukam klājas, un vai viņa neraud?"

Boņs pamāj atkal.

Izidors satver Boņa zodu saviem lielajiem pirkstiem un ilgi skatās Boņam acīs un tad papurina savus ar siena druskām pievēlušos matus. Viņš ne ar vārdu vēl nav atbildējis Boņa vaicājumam, bet labu laiku skatījies tālumā pār rudzu statiem, tīrumiem, kalniem, birstalu galotnēm, sāk runāt pavisam par kaut ko citu.

„Tu, puis, man sāk patikt arvien vairāk... Redzu, ka tev nav tā sausā dvēsele, tev ir tā dvēsele, kuŗas iesākums aizsiets pie varavīksnes, bet uz kuŗu pusi skries tās dzīves gājiens, to tikai tas, kas debesīs, zina. Tu vēl maz ko zini, Boņ, no visa tā, kā iet cilvēka dzīvošanā, bet skatos, ka tu jau esi sācis zināt un sajust savu daļu no tā, kā ir, kad tava dvēsele sāk smilkstēt, sūrktēt, degt, mērcēties, sāļīties, un atkal degt un smilkstēt no jauna..."

Lielais Izidors aplūkst uz brīdi, tikai viņa lūpas klusēdamas kustas reizēm tādā kā smiekla, reizēm kā smīna, citu reizi tādā kā raudiena vaiktā.

Nemaz Boņī nepaskatīdamies, arvien tālumā ar acīm iegrimis, viņš uzliek uz izstieptajām kājām savu ērmoniku un no tās izskan daži tādi kā īsi smiekli, tad tādas kā nopūtas un tikpat ātri apklust. Tad viņš sāk runāt atkal.

„Zinu, kas iznāk no tādas dvēseles smilkstēšanas. Tu sāc sacelt dūres pret cilvēkiem, pret skaisto zemi un debesīm, pat pret pašu Dievu. Bet — jo vairāk tu sacel pret visiem tiem savas dūres, jo vairāk tu redzi, ka visu to esi sācis milēt vēl trakāk nekā agrāk. Tad tava dvēsele sāk smilkstēt no tādas negantas mīlestības. Tam nekad nav nekāda gala, ne tev pašam kāda miera. Tad tev pamazām sāk izkalst tavas asinis. Tev kalst ārā tavas asinis un pat reizēm naktīs sāp, it kā ar kausētām oglēm pielietas...”

Mūzikanta mute apklust uz brīdi atkal, bet viņa pirksti no ērmonikas baltajiem kauliņiem izsviež ārā jaunus smieklus un jaunus vaidienus un nopūtas, un jau pēc dažiem mirkļiem tas viss izdziest atkal.

Boņs sēž nekustīgi un skatās Dakuļu māju logos.

Lielās Izidora rokas pasniedzās pēc Boņa rokām un saņēma tās tik saudzīgi savās siltajās delnās, un pats Izidors skatās Boņī tik sērīgi un mīlīgi reizē, ka Boņam saskrien acīs asaras un viņš nezina īsti — kāpēc.

„Redzi, Boņ: Ja tu būtu, tā pasacīt, govš bērns, tev dzīvē būtu vieglāk — tu gremotu zāli, dotu pienu un tas viss. Ja tu būtu zirga bērns, arī tad tev būtu vieglāk. Kad tu izaugtu liels, rautu savu saimnieku pa kāzām un nemaz nedomātu, vai tie, kas sēž tavā līnejkā smejas, vai raud. Ja tu būtu cūkas bērns, tev pat nevajadzētu paskatīties uz augšu, vai tur spīd saule, vai mirdz zvaigznes naktī, vai arī lietūs ir pakāris varavīksni pār mežiem un ezeriem. Tu

tikai raktu savu saknīti no zemes un kad vēders būtu pilns, tu to pakasītu ar kāju un tad apgultos, kur vairāk dubļu un slapjuma... Tā tas būtu..."

Ar saviem lielajiem pirkstiem pataustījies pa Boņa pieri, Izidors atsāk:

„Tu redzi, kā ir, kad tu esi cilvēka bērns. Tev jārunājās pašam ar savu sirdi. Citu reizi tā sāk zviegt kā zirgs, un ko vari tu? Nekā! Tu nevari vis viņu piebāzt ar auzām vai zāli un pateikt: esi tagad paēdusi un klusē... Nekā. Tu nekad nevari zināt, kad tā ir paēdusi un kad tā būs paēdusi, un vai tā visā mūžā kādreiz vispāri būs paēdusi. Tad tava sirds sāk prātot — vai tevī būtu kaut kas tāds, ar ko tu varētu pabarot citas sirdis? Un atkal tu meklē un tausties un tikai dzirdi, kā tavas asinis kalst... Tad tu beidzot sāc runāt ar Dievu, vai vismaz tu domā, ka jāparunā ar pašu Dievu par visu ko, ko tu pats te nevari ne zināt, ne saprast... Un kad tu sāc tā runāt, domā, ka tev būs daudz runājamā un daudz atbilžu. Beidzot, tu, cilvēka bērns, stāvi rasainā rītā, basām kājām smilšainā ceļa malā un redzi, ka šo atbilžu ir tikai tik vien, cik ar sauli mirdz uz putnu spārniem un ar rasu bērzu galos... To visu redzot, tev ir liela laime un liela nelaime reizē, tāpēc, ka tu zini, ka tu esi — cilvēka bērns..."

Boņš klausās un klausās. Kaut ko no Izidora runātā viņš saprot, kaut ko arī nesaprot, bet viņam liekas, ka vēl neviens nav tā bēris saužām no savas dvēseles Boņa dvēselē, kā šis lielais mūzikants Izidors Akmins.

Izidors ir apklusis vēlreiz un šoreiz viņš paņem uz izstieptajām kājām savu ērmoniku un spēlē vēl klusāk, bet šīs balsis skan tik smeldzīgi, it kā tā būtu kāda dziesma no putnu bērēm.

Nolicis savu ērmoniku sānis, Izidors pasniedzas un pajauc Boņa matus.

„Nekāds tāds vīrs, kam būtu mājas ar cinka jumtiem un daudz govīm laidarā, no tevis neiznāks, Boņ... Jau tagad to es redzu... Neiznāks vis. No tevis iznāks kaut kas līdzīgs tādām, kā es esmu... Tāds — ne šis, ne tas. No tāda ne labuma tēvam, ne mātei, ne sievai, ne bērniem... Es nezinu, kam no tāda ir kāds labums? No tāda — kā es? Piemini, ko es tev saku: Ja tikai vari, centies nebūt tāds — kā es esmu... Kas man ir? Tikai mūzika, kuņas vairs jau nav tanī brīdī, kad tā ir aizskanējusi... Pēc kāzām, rītos smaga galva kā spainis un pakrūtē tāda kā sāpe, ka es neesmu tāds kā citi... Un kāds mans lielākais prieks? Nezinu. Nē, varbūt zinu — kad sēžu rudzu lauka malā, kad esmu pamatīgi iemetis un tad redzu, kā viss šis rudzu lauks zied tādiem sudraba dūmiem līdz pašām debesīm... Bet cik tad reižu gadā rudzi tā zied? Tikai vienu. Gaidi nu to nākošo prieku visu gaŗu gadu... Nē, labāk neesi vis tāds, kāds es esmu. Turies, ka nebūtu tāds...”

Arī Boņam ienāk kaut kas prātā, ko Izidoram Akmiņam pavaicāt.

„Izidor, kāpēc tu, kad tu spēlē, aizver savas abas acis?”

Iztrūcināts no citām domām, Izidors paberzē savu plato zodu un taustīdamies atbild:

„Tas... tāpat vien... Tāpat vien, tā pasacīt, ka aizvērtām acīm es labāk redzu to savu mūziku, ko es spēlēju...”

Boņam ir ko domāt: Kā gan varētu redzēt mūziku? Visu ko un daudz ko viņš ir redzējis, bet mūziku vēl nekad. Dzirdēt, to laikam, var katrs, bet redzēt, tikai tāds Izidors viens.

Izidors sāk spēlēt vēl klusāk to pašu putnu bērū meldiju. Tā sāp tā, it kā uguns pilieni kristu pašā sirdī.

„Boņ!” Izidors atsāk runu tik pēkšņi, ka Boņam ir pat jāsatrūkstas no aizsapņojuma par putnu bērēm. „Boņ, tu man vaicāji, vai tavš Bibuks raudāja. Tā pasacīt, es varu tev sacīt, ka redzēju, ka viņa raudāja... Arī viņai bija kaut kā žēl, jo arī viņa, tāpat kā tu, ir cilvēka bērns... Varbūt viņai bija žēl atstāt savas tēva mājas, varbūt viņā sāpēja dziesmas, varbūt viņai bija žēl tevis, varbūt viņai bija žēl visa kā... Kas to visu lai zina... Bet tagad labāk celsimies un sāksim iet, vai ne tā, Boņ?”

Boņš pamāj, bet nesaka ne vārda, un skatās uz Dakuļu logiem un vārtiem. Tad viņš noliec galvu un skatās zemē.

Izidors ir piecēlies un platiem soļiem paiet uz vienu un otru pusi, it kā pats savas un pasaules domas meklēdams. Kaut ko pamanījis, Izidors iet atpakaļ pie Boņa un viegli pakustina viņa plecu.

„Tur viņi abi stāv pie vārtiem. Aleksis Dakuļš ar savu sievu,” saka lielais Izidors un paskatās Boņa sejā.

Boņš pamana un redz — tur viņi stāv. Bibuks un — tur tas!

Izidors pavicina gaisā savu gaiši zilo platmali un Bibuks un Aleksis atmāj pretī. Ir piecēlies kājās arī Boņš. Siltums un sērīgums nāk reizē no tā, ko viņš redz sev pretī aiz šīs rugaines.

Bibuks un Aleksis pagriežas viens pret otru, kaut ko runā un skatās uz šo pusi. Boņš redz, ka Bibuks vairs nav tik balta un Aleksis vairs nav tik nelāgi melns. Viņu abu drānās ir kaut kas no gaiši brūnā, no rudzu statu un no visām citām vasaras

krāsām. Un Boņam paliek mazliet vieglāk ap sirdi, redzot, ka viņu abu, Bibuka un Alekša krāsas ir tapušas kaut cik līdzīgas. Kaut arī Aleksim viņš vēl nekā nav piedēvis, Boņa sirds ir palikusi pieļāvīgāka un mierīgāka, un tā atļauj Boņa rokai pacelties un pamāt uz to pusi, kur stāv Bibuks un Aleksis. Viņi abi atmāj ar abām rokām.

„Es vēl kaut ko uzspēlēšu viņiem abiem,” ierunājās Izidors.

Roku pamājot, Boņa acīs atkal ir sakāpis valgs karstums. Viņam ir tā kā bailes šinī brīdī no Izidora mūzikas smiekliem un nopūtām.

„Nē, vēl nespēlē...” lūdzas Boņs. „Nespēlē, Izidor, kamēr es ar žiku noskriešu no šī kalna lejā...”

Boņs vēlreiz atskatās uz to pusi, kur paliek stāvot un runājoties Bibuks ar Aleksi pie savu māju vārtiem, un Izidors redz, kas šinī brīdī notiek ar Boņa acīm un lūpām.

„Nē... es nespēlēšu nemaz...” saka Izidors un arī viņa balss aizsmok. „Neskrien... Ej tāpat soļiem vien... Es nespēlēšu nemaz...”

Boņs ir jau sācis skriet un žiks smilkstēdams dodas viņam pakaļ. Jau viņi ir lejā. Boņs skrien vēl arvien un neatskatīdamies.

Izidors stāv pie rudzu stata, noskatās Boņam pakaļ un ar saviem lielajiem pirkstiem pataustās sev ap acīm.

„Tāds pats kā es...” Izidors runā pie sevis, un viņa balss vēl arvien ir aizsmakusi no tā, ko viņš bija pamanījis Boņa sejā. „Skries un skries un nekad nevarēs apdzēst kausētās ogles savās asinīs... Izdegs vienas, iedegsies citas...”

Boņa saulē izbalējušie mati pazūd jau aiz nākošā pakalna.

„Varbūt, puis, nemaz tik nepatīkama tava dzīve nebūs...” Izidors Akmins atsāk savu sarunu ar sevi pašu. „Vai es neesmu dzīvojis? Esmu dzīvojis visas dzīves... Esmu dzīvojis šūna, zāles, putna, upes, akmens un reizēm — arī pats savu dzīvi... Un tā tās dienas iet... pa tādu skaistu pasauli...”

Izidors paiet gabalu, apstājas rudzu statu vidū, paceļ ērmoniku krūšu augstumā un pats vēlreiz paklausās klusajās smieklu un nopūtu balsīs.

B e i g a s

1956. gadā.

JĀNA ŠKIRMANTA APGĀDS

1428 N. Fairfield Ave., Chicago 22, Illinois, U.S.A.

LĪDZ ŠIM IZNAKUŠAS:

A. Sprūdžs	DAUGAVAS VĒJI	2.80
A. Sprūdžs	ASARU LIEKŅA	2.35
A. Rubulis	LATGAĻU DZIESMINIEKI	3.00
A. Rubulis	AR NĀVI UZ TU	3.00
J. Klīdzējs	DŽENITORS	4.00
K. Raudive	SAPŅI UN ĪSTENĪBA	2.00
A. Rupainis	MĀRA MOSTAS III	5.00
J. Klīdzējs	CILVĒKA BĒRNS	3.50

SAGATAVOŠANĀ:

B. Senkēviča	LATVIEŠU ĢIMENES GODI	3.00
J. Klīdzējs	DĀVĀTĀ DVĒSELE	4.00
A. Rupainis	BALTIE TĒVI	4.00
A. Rupainis	PĒDĒJAIS TRONĶMANTNIEKS	4.00
K. Raudive	CHAOSA CILVĒKS	4.00

LA LINDS

U.S.A.

230

235

300

311

411

511

611

711

811

911

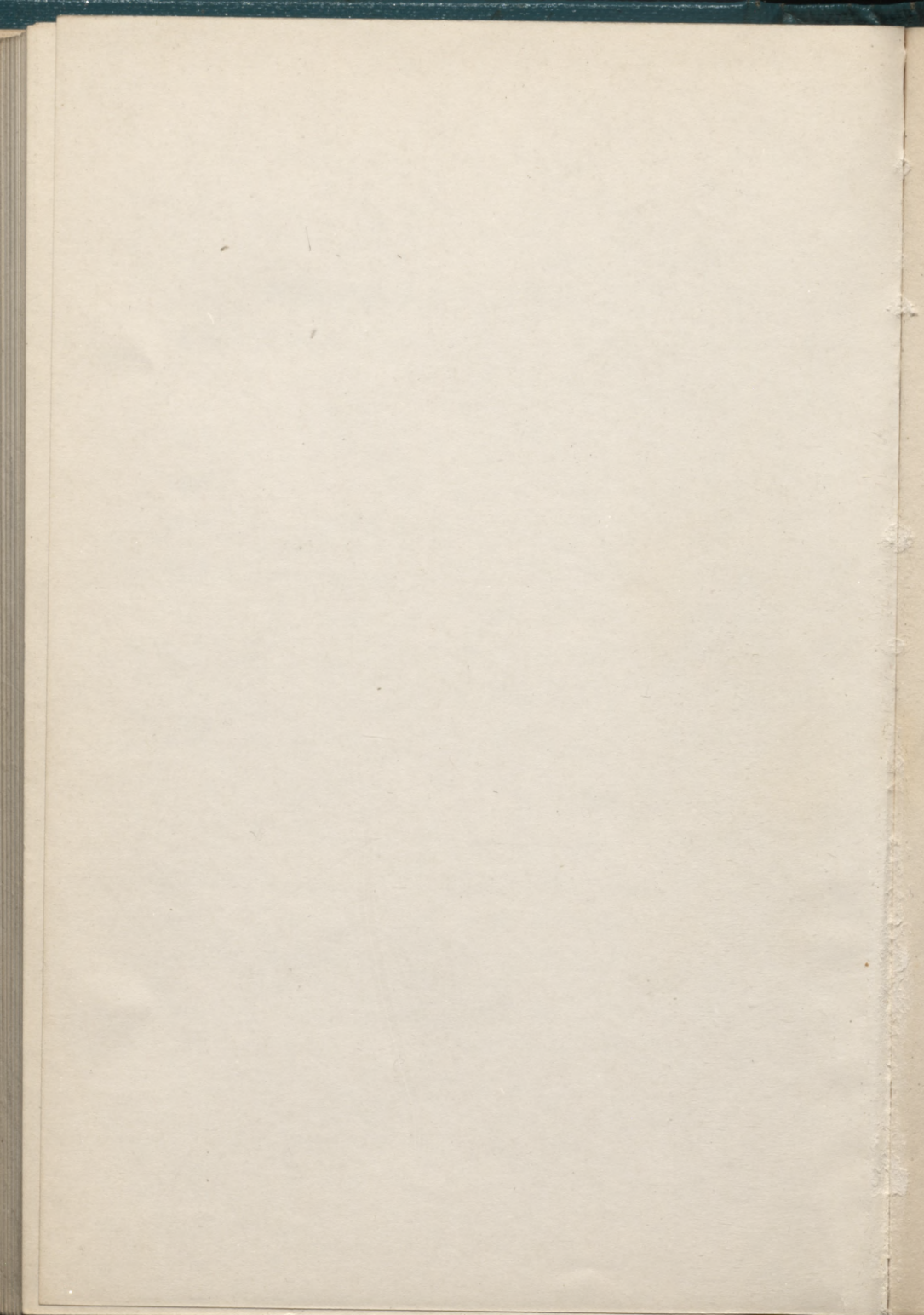
1011

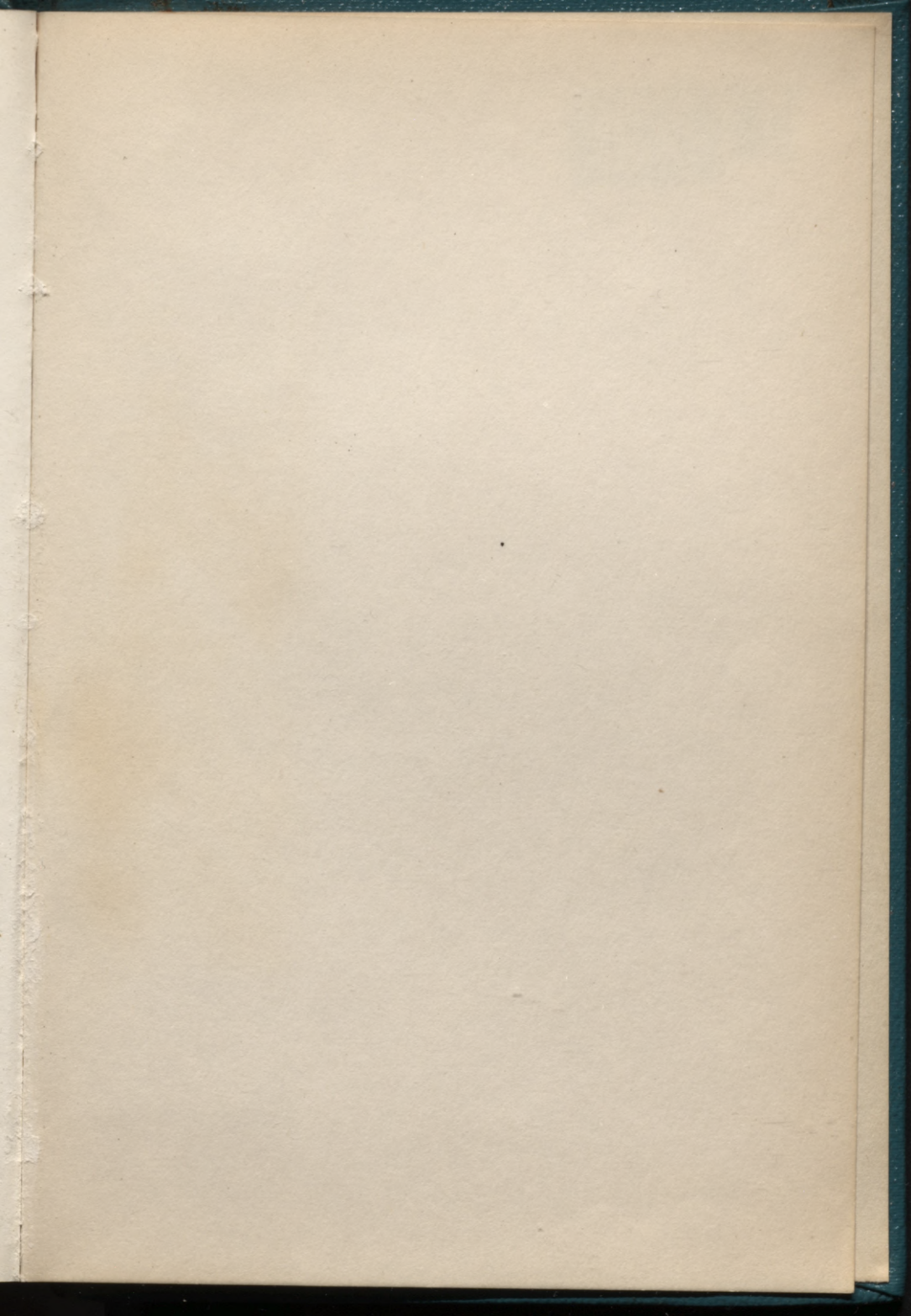
1111

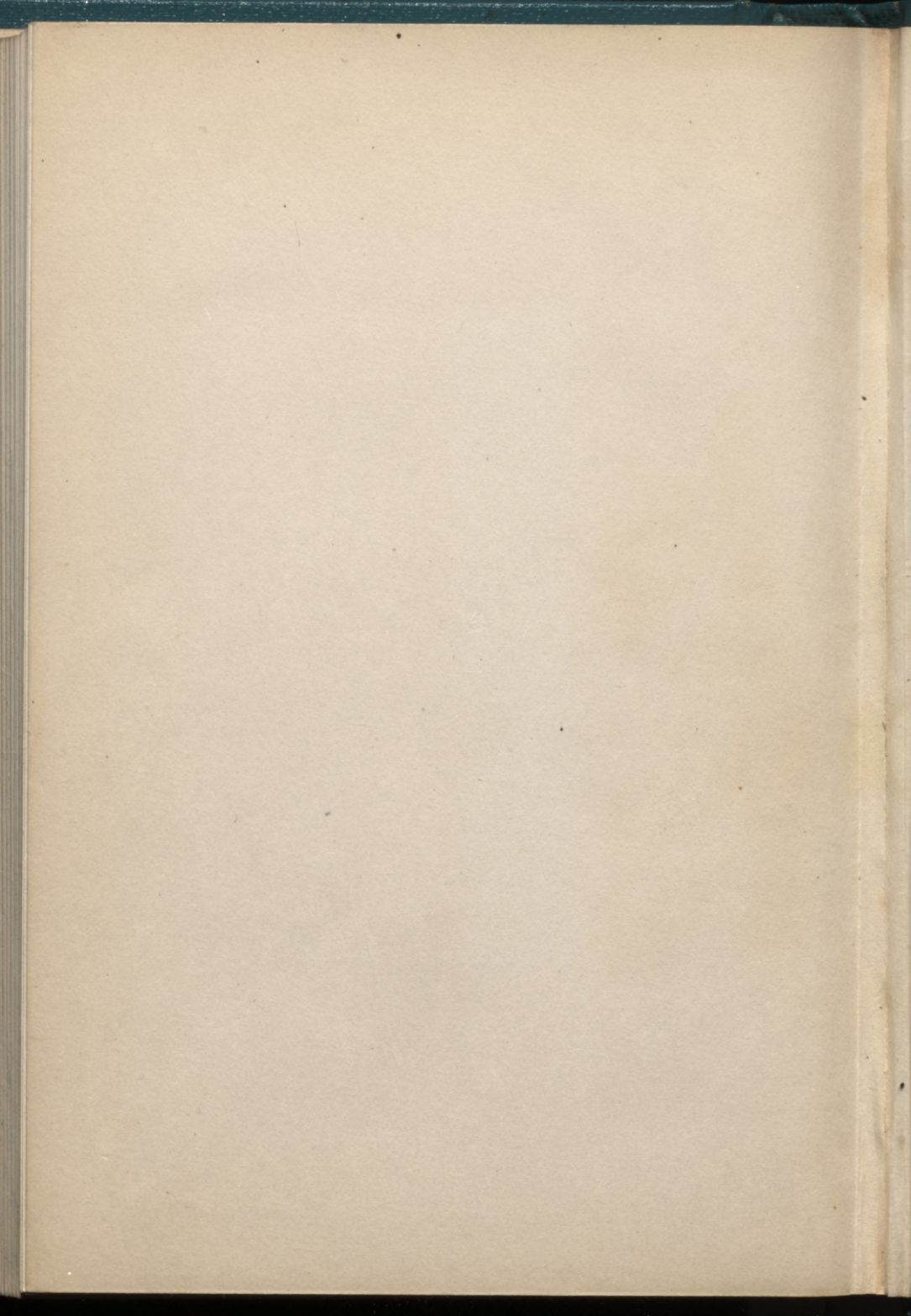
1211

1311

1411

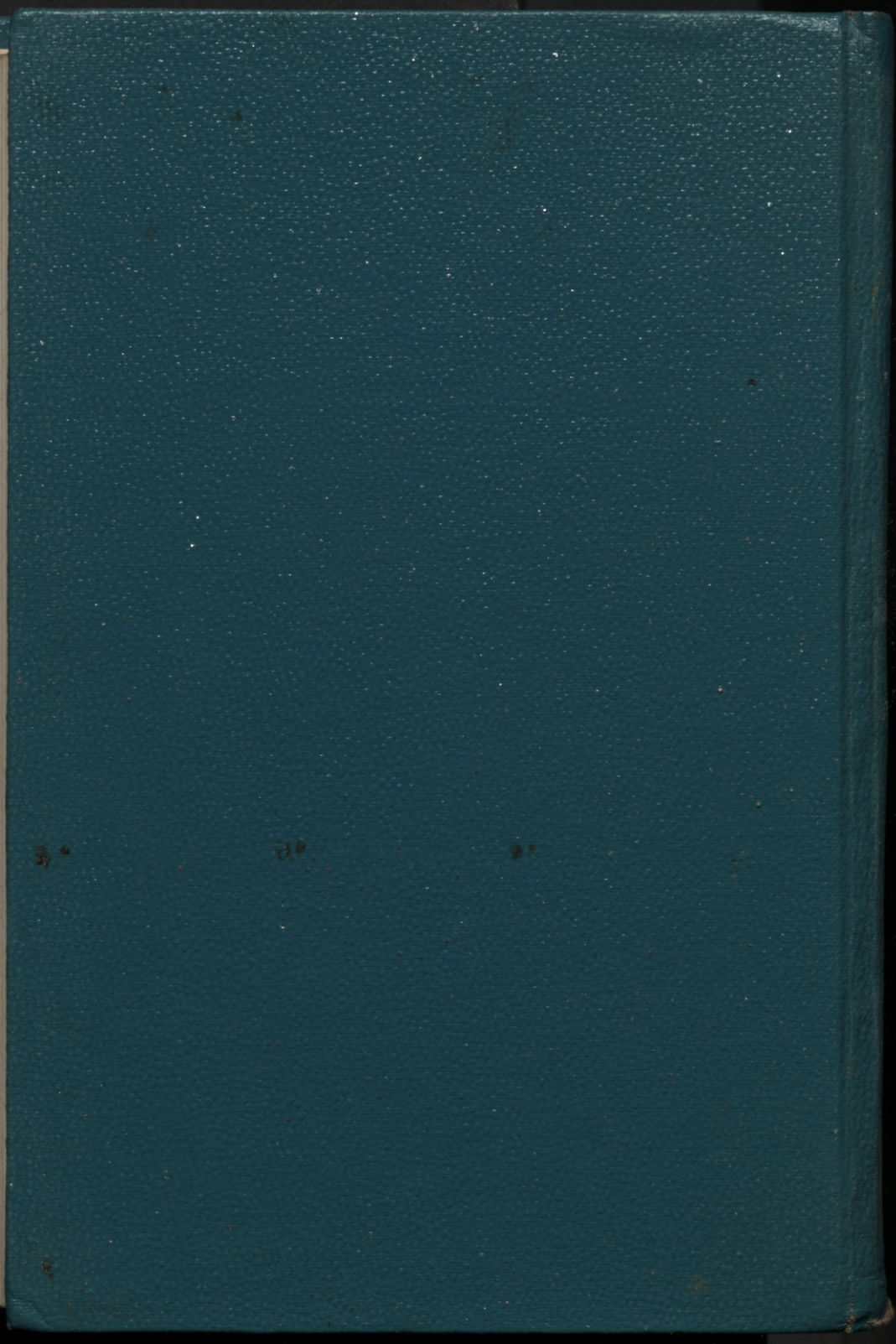
3. 70

30,-

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTĒKA

0304092063

mes gultnes raksturu zem dzīles, kas noteic plūduma gaitu un virzienu.

Lietu laikmetā, ārēju notikumu milzīgajā jucekļī, Klīdzējs vaicā cilvēka vērtības vaicājumu: „Cik maksā cilvēks?” Visam ir cena. Vai cilvēkam nav nekādas vērtības?”

Klīdzēja darbos pukst allaž silts, dzīvs latvisks pulss, un viņa dzīves skatījums ir vērtību meklēšana...

OLGERTS LIEPIŅŠ: — Jānis Klīdzējs pašreiz spēcīgi reprezentē mūsu vidējo rakstnieku paaudzi. Viņš ir radīšanas kalngalos... Dženitoram būs ļauts kļūt par vienu no iecienītākajiem Klīdzēja darbiem. Klīdzējs ir mūsu sirsnīgākais rakstnieks, absolūts ideālists. Viņš ir novērotājs un vērtētājs, un viņš savas atziņas izsaka brīvi un it kā runādams „pilnā kaklā”... Atsaucīgā publika kāri gaida katru viņa jaunāko grāmatu.

HERONĪMS TICHOVSKIS: „Mūsu priekšā Klīdzējs nostājas kā rūdīts prozaists un izcils rakstnieks, kuŗa darbos savijas skaistā un labā problēmas, kas vienmēr atrisinās pozitīvā un harmoniskā izskaņā...”

BIRUTA SENKĒVIČA: — Romānā daudz asprātību, veselīga humora un jautru situāciju, kā arī dziļu pārdzivojumu brīži, kas visam mākslinieciski veidotajam tēlojumam piešķir paliekošu literāru vērtību, kam nenovīdības putekļi nespēs kaitēt... Tas ir jālasa visiem.

kustībām straumē, kas meklē strau-
mes gultnes raksturu zem dzīles, kas
noteic plūduma gaitu un virzienu.

Lietu laikmetā, ārēju notikumu mil-
zīgajā jucekļī, Klīdzējs vaicā cilvēka
vērtības vaicājumu: „Cik maksā cil-
vēks?” Visam ir cena. Vai cilvēkam
nav nekādas vērtības?”

Klīdzēja darbos pukst allaž silts,
dzīvs latvisks pulss, un viņa dzīves
skatījums ir vērtību meklēšana...

OLĢERTS LIEPIŅŠ: — Jānis Klī-
dzējs pašreiz spēcīgi reprezentē mūsu
vidējo rakstnieku paaudzi. Viņš ir ra-
dišanas kalngalos... Dženitoram būs
ļauts kļūt par vienu no iecienītāka-
jiem Klīdzēja darbiem. Klīdzējs ir
mūsu sirsnīgākais rakstnieks, abso-
lūts ideālists. Viņš ir novērotājs un
vērtētājs, un viņš savas atziņas iz-
saka brīvi un it kā runādams „pilnā
kaklā”... Atsaucīgā publika kāri gai-
da katru viņa jaunāko grāmatu.

HERONĪMS TICHOVSKIS: „Mūsu
priekšā Klīdzējs nostājas kā rūdīts
prozaists un izcils rakstnieks, kuŗa
darbos savijas skaistā un labā prob-
lēmas, kas vienmēr atrisinās pozitīvā
un harmoniskā izskaņā...”

BIRUTA SENKĒVIČA: — Romānā
daudz asprātību, veselīga humora un
jautru situāciju, kā arī dziļu pārdzī-
vojumu brīži, kas visam mākslinie-
ciski veidotajam tēlojumam piešķir
paliekošu literāru vērtību, kam nen-
vidības putekļi nespēs kaitēt... Tas ir
jālasa visiem.

CILVĒKA BĒRNS

Jāņa Klīdzēja romāns

Šī ir īsta Dzimtenes grāmata — bēr-
niem, jaunatnei un ikvienam, kam tuva mū-
su dzimtenes daba, lauki, cilvēki, tur pava-
dītās bērnu dienas, skolas un jaunības ga-
di. Klīdzējs visu to ietērpis gleznās, klīdzē-
jiski dzīvā, atjautīgā humora pilnā valodā,
kas lasītāju aizved dzimtenē, liek satikties
ar lauku ļaudīm, vērot viņu dzīvi, tradīcijas,
darba tikumus, centienus — toreiz, kad tur
vēl bija brīvas mūsu pilsētas un lauki, un
ļaudis dzīvoja savu brīvu un laimīgu dzīvi.

Septiņus gadus vecais Boņs, saulē izbā-
lējušiem matiem, vēro lielo un skaisto pa-
sauli un pieaugušo cilvēku dzīves to daļu,
ko šie paši „lielie” cilvēki cenšas „neredzēt.”
Tā kā sapņi un reizē arī kā smeldzīgu īste-
nību, Boņs pārdzīvo arī savu pirmo un lielo
mīlestību uz Bibuku, kuŗai ir divdesmit ga-
di, un ir liels prieks Boņi saukt par savu
„mīlo draudziņu.” Ja arī lasītājiem bieži vien
gribēsies smieties, tad tas tomēr nāks caur
asarām. Tāds ir šī jaunā romāna „Cilvēka
bērns” veidojums uz Latvijas zemes, dvēse-
les un dzīves fona. Ar šo darbu Jānis Klī-
dzējs vēlreiz pierāda savu rakstnieka spēju
brīvību un plašumu: dzīvi un silti viņš tēlo
Latvijas cilvēku, viņa tīrumos un pilsētu
ielās.

JANIS
KLĪDZĒJS

CILVĒKA BĒRNS

